Nordiska Museet

TEXTILT BILDVERK

Nordiska Museet

TEXTILT BILDVERK

UTGIVET

AV

Emelie von Walterstorff

AMANUENS VID NORDISKA MUSEET

Tryckt hos

Victor Pettersons

Bokindustriaktiebolag, Stockholm 1925

Reproduktionerna utförda av

Aktiebolaget Grohmann & Eichelberg, Stockholm

Textilt bildverk, som härmed lämnas i allmänhetens händer vill närmast tjäna som grundval för den textila undervisningen samtidigt som det vill vara en materialsamling för fackforskningen.

Nordiska Museets rika samlingar av textilier ha uteslutande lämnat de original som här reproducerats, och Museets Nämnd har genom att subskribera på ett större antal exemplar givit företaget ett kraftigt stöd; det är sålunda i främsta rummet till Nordiska Museets Nämnd jag ber att få frambära mitt vördsamma tack.

Att arbetet överhuvud kunnat åstadkommas och utgivas har jag att tacka min kollega amanuensen vid Nordiska Museet fröken Gerda Cederblom, som med största energi och offervillighet både förberett och genomdrivit utgivandet och med aldrig svikande verksamt intresse följt och påverkat arbetet.

Till övriga kolleger och kamrater, främst professor Nils Lithberg, som godhetsfullt lämnat en del uppgifter särskilt beträffande teknikernas förekomst utom Sverige, frambäres ett tack för hjälp och råd.

Till de kulturellt intresserade damer som genom ekonomiskt stöd medverkat till fastställandet av det pris, för vilket boken kan salubjudas, samt även i övrigt visat ett välvilligt intresse för arbetet, ber jag att få framföra ett varmt och vördsamt tack.

För uppgifter av skilda slag, samlade under årens lopp, har jag att tacka museer, hemslöjdsföreningar och enskilda personer, ingen nämnd och ingen glömd.

Stockholm i maj 1925.

EMELIE von WALTERSTORFF

INLEDNING

Den svenska textilkonsten har som hemslöjd under växlande former ingått i den svenska kvinnans medvetande och de svenska hemmens utstyrsel från hedenhögs. Med sådana traditioner är det ej ägnat att förvåna att den bevarade äldre svenska hemslöjden ur dekorativ och konsthistorisk synpunkt är av så högt värde och en frisk källa att ösa ur för den samtida konstslöjden inom facket.

Det har ofta sagts att de geometriska mönstren äro av tidlös art: vissa tekniker t. ex. leda till vissa mönsterformer, uppfunna på nytt varje gång i samband med tekniken och fortlevande genom århundraden eller periodvis uppdykande. Andra motiv ha i avlägsna tider införts från orienten eller utgöra avlagringar av europeiska stilarter från medeltid eller 1500-talet; senare stilarter ha på allmogetextilierna haft ett mycket ringa inflytande vilket huvudsakligen gällt flamskvävnader och vissa broderier. Med beundransvärd pietet och förståelse ha i allmänhet de gamla motiven bevarats och anbringats, utvecklats och omformats och med kärlek och fantasi ha nya mönster »diktats», som termen lyder. Av gediget material och utförande kan samma föremål ha tjänat mer än en generation varefter det ersatts med ett nytt av samma art som det gamla. Åldern av här avbildade textilier är i regel, då den ej är utsatt, från 1700-talets mitt till framåt 1800-talets mitt; dekadansen gjorde sig därefter starkt gällande i de flesta landsändar och fabriksvarorna gjorde sitt intåg i hemmen.

De skånska teknikbenämningarna ha ingått i rikssprâket och ha därför måst användas som gemensam beteckning även i de fall då olika provinsiella termer finnas. Utförligare beskrivningar över vävarterna lämna Skånsk Konstvävnad, Lund 1924 och Flamsk, Finnvävnad och Norsk Rödlakan, Lund 1892, båda av Maria Collin.

Då material och färger ej ha undersökts kemiskt eller mikroskopiskt ha färgningssätten här måst förbigås, och lin och hampa t. ex. ha ej alltid kunnat med bestämdhet särskiljas. Jämte ullens naturliga färger, svart, vitt och grått, ha som bekant en mängd olika toner erhållits genom färgning med inhemska växtämnen, blad, rötter, örter

och lavar, samt ett par utländska färgämnen: indigo, påvisad redan i de gamla bonaderna från Överhogdal och Skog (omkring 1100)[1], och koschnill, som först 1526 kom i handeln i Europa[2] och på grund av sin dyrbarhet troligen ej förrän under senare århundraden använts i allmogekonsten. — Vad spinningen beträffar har den bland allmogen sedan gammalt vanliga beteckningen följts, högerspinning *medsols* och vänsterspinning *motsols*, se diagram 1—4.

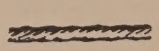

Diagram 1. Högerspunnen tråd.

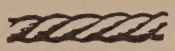

Diagram 2. Högertvinnad tråd.

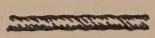

Diagram 3. Vänsterspunnen tråd.

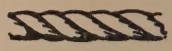

Diagram 4. Vänstertvinnad tråd.

En gemensam översikt har ägnats sömarterna, av vilka de flesta finnas använda såväl i rätliniga som fria, ylle- som linnebroderier. I diagrammen över sömarter ange prickade linjer trådens läge på tygets avigsida och en liten halvcirkel det första styngets början.

[1] I dessa bonader dock möjligen hämtat ur en inhemsk växt, *vejde*, Isatis tinctoria. Se nr 2 i notförteckningen.
[2] H. Göbel, Wandteppiche Band I, sid. 47.

Notförteckning sid. 101.

TEXTILT BILDVERK

SNÄRJVÄV

I en sannolikt hängande varp av lin eller ull har man infört botteninslag av samma material i tvåskaft. Mönstertråd av ull på linnebotten, av ull eller lin på yllebotten har efter varje botteninslag snärjts omkring visst antal varptrådar på sätt som fig. 1 visar. Glesare mönstrade ytor erhållas på enklare sätt genom att föra tråden direkt från den ena mönsterkonturen till den andra med användande av vissa rakt eller diagonalt ordnade binderutor. Mönstren omslutas i allmänhet av jämnbreda konturer i kontrasterande färg. Med en viss frihet och omväxling ha vävstyngen behandlats.

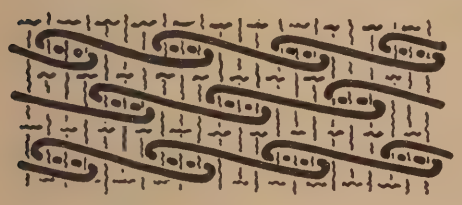

Fig. 1.

Något svenskt äldre namn på denna teknik är icke känt; de sista åren har man börjat kalla den snärjvävning enligt förslag av dr Erik Salvén.

Sedan århundraden utdöd i vårt land förekommer denna gammalsvenska vävart i endast tre nu kända svenska textilier, alla från tidig medeltid: Överhogdalsbonaden, som egentligen består av flera i senare tid sammansydda bonader[1], Skogsbonaden[2] och här avbildade list från Dals kyrka, Ångermanland. Därjämte förekommer vävsättet i en detalj av en isländsk kyrkbonad, vävd i dukagång i början av 1600-talet, nu förvarad i Nationalmuseet i Köpenhamn[3]. En orientalisk motsvarighet äger tekniken i sumakmattorna från Soumack eller Schemacha i sydöstra Kaukasien. En olikhet är dock att dessa mattor ha hela bottnen utfylld med brokiga garner; en bottenväv i egentlig mening kan t. o. m. undvaras, i vilket fall mönstertrådarna, insnärjda mellan varptrådarna med nål, utgöra det enda inslaget.

Gammalegyptiska vävnader, som i fråga om teknik tyckas sammanfalla med snärjväven, omtalar Braulik från omkring år 960 före Kr., 300 före Kr. och från de första kristna århundradena[4].

Med snärjvävnaden besläktad är stjälksömstekniken.

LIST — Bild 1

SNÄRJVÄV — DALS SN, ÅNGERMANLAND

STORLEK. Längd 110 cm., ofullständig; bredd 107—115 mm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp vänsterspunnet krapprött ullgarn, omkring 200 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet krapprött ullgarn, 62—64 trådar på 10 cm.; tvåskaft, inslagsrips. Mönstergarn indigoblått, grönt och gult högertvinnat ullgarn, högertvinnat oblekt lingarn, inplockat i

regel över 9, under 3 varptrådar, se fig. 1; närmast konturen och för att jämna denna även över 6 och 3 varptrådar. Fåglarnas huvudprydnader m. m. i vanliga vävstyng över och under 3 varptrådar eller snärjda två gånger om samma grupp av 3 varptrådar. De ornerande ytorna, vilkas trådar alltid ha den lutning som fig. 1 visar, omslutas oftast av en kontur i kontrasterande färg; mönstertråden har här lagts så, att dess båda ändar följa var sin del av konturen åt höger och vänster nedåt; arbetet börjat vid listens övre kortsida. I lodräta konturer går mönstertråden över och under 3 varptrådar samt över 1 inslagstråd; i sneda konturer över 6, under 3 varptrådar samt över 1 inslagstråd. Styngens lutning är här växlande och synes ha avsett att i största möjliga utsträckning lägga mönstergarnet på rätsidan. Vågrät kontur väves i likhet med en inslagsrand i mönsterytan. Varpen står synnerligen tätt i förhållande till grovleken, skälbildningen skulle därför ha varit alltför mödosam utan solv eller motsvarande anordning. Den regelbundenhet varmed uppdelningen i samma 3 och 3 varptrådar för mönsterbildningen skett är ägnad att förvåna. Den vävandes skicklighet har varit stor; möjligen har också en mönstersolv använts. Ullen är hård och sträv, färgningen antagligen lika med Skogs- och Överhogdalsbonadernas[2].

ANVÄNDNING. Listen har sannolikt tillhört någon kyrklig skrud, exempelvis såsom stola.

MÖNSTER OCH DATERING. Symbolisk betydelse ha säkerligen såväl fågelbilder som förgrenade hakkors och övriga korsformer haft; de höra till det bildspråk, som hade så mycket att säga människorna, särskilt under tidig kristen tid. Listen får anses som i ålder ungefär samtidig med Skogs- och Överhogdalsbonaderna eller från tidig medeltid. Jfr Dreger pl. 166 a Thomas a Beckets mitra, och b mässhake 1100-talet; pl. 168 Goess-ornaten 1200-talets mitt[5].

Nordiska Museet 9,999

DUBBELVÄVNAD

Såsom namnet anger, består dubbelvävnaden av två vävskikt. Dessa få sammanhang endast i mönsterkonturerna, som därför böra vara många och av växlande form, varav följer att rika mönster med fördel kunna utföras i denna vävart. Oavsett mönstret visar ytan en regelbunden tvåskaftsvävnad helt av ull eller av ull och lin. Fyra skaft användas, två till vartdera skiktet, och vid enfärgade inslagsränder trampas den färg upp, som skall utgöra rätsidans, och 2 trådar slås in omväxlande i den övre och undre väven. Mönsterbildningen sker så, att man i skikt 1 med en skälsticka plockar upp mönsterpartierna, för skälstickan ned mot väven, trampar ned återstoden av skikt 1 och flyttar skälstickan mot solven. Efter denna procedur har man varpen till skikt 2 placerad mellan de delar av skikt 1 som skola ligga på översidan och dem som skola ligga på undersidan och har bara att väva tvåskaftsväven 2 med tvenne inslag = en rutrad, varefter skälstickan drages ut, omtrampning och ny upplockning sker. Egendomlig för 1700-talets och senare dubbelvävnader är den av 2 inslag bestående rutraden, som motsvaras av en liknande anordning i varpen, varigenom färgväxlingen kommer att ske med två trådar, varemot medeltidens växla med en och en tråd. I de senare är antalet trådar lika på över- och undersidan, i de förra är rätsidan trådrikast, emedan den första och sista tråden vid varje färgväxling lägges på rätsidan, både vad varp och inslag angår. Följden blir, att t. ex. en vågrät rand om 4 inslags-

trådar i skikt 1 på översidan motsvaras av 2 trådar i skikt 2 på undersidan, och en rand om 2 inslagstrådar motsvaras ej av något inslag på undersidan.

Denna i vårt land mycket gamla art av dubbelvävnad har till våra dagar fortlevat i Bohuslän och norra Halland, Härjedalen och Jämtland. I Jämtlands och Härjedalens kyrkor ha bevarats rester av bonader och lister, och från Grödinge kyrka i Södermanland en vävnad, nu i Statens Historiska Museum, allt från medeltid. Något senare är täcket från S. Råda kyrka i Värmland[6].

J. Böttiger har i Svenska Statens samling av vävda tapeter del. I, sid. 4, på grund av gårdsräkenskaper från förra hälften av 1500-talet lämnat den intressanta uppgiften, att »vadmal, blaggarn och lärft, ryeväv och *ryssväv* vid denna tid allmänt vävdes å de kungliga gårdarna». Ryssväven, alltid i 2 eller 3 färger, tolkar författaren som dubbelväv; i Bohuslän kallas denna i våra dagar *finskeväv*.

Utom Sverige påträffas dubbelvävnader i *Norge* såväl från medeltiden som från senare århundraden t. o. m. 1700-talet. Bland *peruanska* fynd finnas ornerade dubbelvävnader, och Braulik omtalar ett *egyptiskt* dubbelvävt band från år 960 f. Kr.[4], detta senare synes dock vara utan ornering och närmast jämförligt med antikens osömmade kläder, vävda med rundgående inslag efter samma system, enligt vilket säckar ha vävts hos oss intill våra dagar.

En mönstersolvad art av dubbelvävnad har av J. E. Ekenmarks vävbok 1820 utlärts troligen efter engelska källor, att användas till »tapeter, bättre golvmattor, Engelska sticktyger eller så kallade Quiltings m. m.» Alster av denna mönstersolvade art av dubbelvävnad äro ej ovanliga i landet; de utmärkas av det lika trådantalet på rät- och avigsidan, färgväxlingen kan ske med olika trådantal i varp och inslag, t. ex. en i varp mot tre i inslag, men även med en mot en tråd.

BONAD — Bild 2

DUBBELVÄVNAD — KYRKÅS KYRKA, JÄMTLAND

STORLEK. Längd 112 cm., ofullständig; bredd 92 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Det ena skiktet består av högertvinnat lingarn, 87 varp- och 72 inslagstrådar på 10 cm., det andra av indigoblått, krapprött och grågrönt högertvinnat ullgarn till varp och grönt och blått högertvinnat, krapprött högerspunnet ullgarn till inslag. Färgväxlingen sker med en och en tråd. Trådarna ligga till lika antal på rätsida och avigsida. Stad skönjbar vid högra sidan.

MÖNSTER OCH DATERING. Sin karaktär av hemslöjd förråder bonaden genom den trevande begynnelsen av inramningsbårderna upptill. Mönstret tillhör tidig medeltid med föregångare i romerska mosaiker, se t. ex. Dreger pl. 10 a[5], och senantika vävnader som Dreger pl. 30 b. En linnevävnad i katedralen i Sens, 600—700-talet, Dreger pl. 48 b, är i flera avseenden jämförlig med Kyrkåsbonaden. Den senare anses inhemsk på grund av sin bild av ett vikingaskepp med råsegel och drakhuvuden på stävarna. De geometriska bandflätningsmönstren, förgrenade hakkors och andra korsformer höra jämte djurformerna till den nordiska textila stilen under 1000-, 1100- och 1200-

talen, (jfr Falke sid. 44[7]). Den dubbelvävda Överhogdalsbonaden visar samma ornamentik ävensom listerna från Marby och Refsunds kyrkor i Jämtland samt rent dekorativa delar av Skogs- och Överhogdalsbonaderna. Jämför även bild 1.

Nordiska Museet 9,926

TÄCKE — Bild 3

DUBBELVÄVNAD — LOCKNE SN, JÄMTLAND

STORLEK. Längd 170 cm., bredd 119 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Vävskikt 1: varp högertvinnat, inslag högerspunnet gult ullgarn; vävskikt 2: varp högertvinnat mörkbrunt ullgarn, inslag högerspunnet, randvis blått och rödbrunt — numera gulbrunt — ullgarn, 44 varp- och 44 inslagstrådar i vartdera skiktet på 10 cm. Färgväxlingen sker med 2 trådar åt gången. Trådarna lagda rikast åt rätsidan. I två våder.

MÖNSTER OCH DATERING. Invävt: I O S I A D A N O 1746. Mönsteranordningen jämförlig med Kyrkåsbonadens, ehuru förenklad. Se även Falke fig. 290[7], rosetter och stjärnor, Italien 1200-talet, och för bården fig. 292, samt i viss mån Dreger fig. 68, 69, Palermo 1133[5]. Den ena stjärnformen se A. F. Kendrick, Cat. of textiles from burying grounds in Egypt, vol. II fig. 588, från 400—500-talen.

Nordiska Museet 94,132

TÄCKE — Bild 4

DUBBELVÄVNAD HÅLTA SN, INLANDS N. HD, BOHUSLÄN

STORLEK. Längd 169 cm., bredd 129 cm. Fransen ej medräknad.

TEKNIK OCH MATERIAL. Det ena skiktet består av rött, det andra av vitt vänstertvinnat ullgarn; 45 varp- och 51 inslagstrådar av vardera färgen på 10 cm. Färgväxlingen sker med 2 trådar åt gången. Trådarna lagda rikast åt rätsidan. I två våder. Kortsidorna avslutade med fransar av varpändarna.

MÖNSTER OCH DATERING. Invävt: A N O 1799 T T S. Dubbelörnen se Falke[7] fig. 157, 158 (Iran omkring 1200), 163 (Bagdad omkring 1220), 184, 185 (Andalusien 1000—1100-talen) med djur i rund infattningsbård, 196 (Palermo 1100-talet) och 200, 202 (Sicilien 1100-talet). Liljemotivet i mellanfälten spåras i en persisk bokmålning från 900-talet, Falke fig. 137, samt som del av en rikare rosett i Zacharias-siden från Achmim, Falke 61[7], i senantik bildvävnad Errera Cat. 1916[8] fig. 188. Drakar och liljemotivet se Dreger, fig. 199, vitbroderi från 1300-talet. Se vidare röllakan bild 12. Bårdens bandflätningar omgivande en geometrisk figur jfr Falke fig. 22, mosaikgolv i Ravenna från omkring år 500[7].

Nordiska Museet 95,991

TÄCKE — Bild 5

DUBBELVÄVNAD — BOHUSLÄN

STORLEK. Längd 200 cm., bredd 127 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Det ena skiktet består av blått, det andra av vitt vänstertvinnat ullgarn. 46 varp- och 40 inslagstrådar av vardera färgen på 10 cm. Färgväxlingen sker med 2 trådar åt

gången. Trådarna lagda rikast åt rätsidan. I två våder. Båda kortsidorna ofullständiga och avslutade med fransar av varptrådarna.

DATERING Invävt: A N O 1768 D 27 Jul A(nders?) G(ustafs?) S(on) I(ngrid?) A(rvids?) D(otter) I H(arestad?).

MÖNSTER. Mönstret tyckes återgå på sidenvävnad eller annat praktstoff från övergången mellan medeltid och renässans. Palmetten och de vridna grenarna eller banden tillhöra 1400-talets grupp av granatäpplemönster, medan den klara och liksidiga behandlingen av motiven tillhör renässansen. Jfr Falke fig. 23, 128, 499[7].

Nordiska Museet 128,736

TÄCKE — Bild 6

DUBBELVÄVNAD — ÄLVROS SN, HÄRJEDALEN

STORLEK. Längd 173 cm., bredd 112 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Vävskikt 1: varp vänstertvinnat gult ullgarn, 45 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet gult ullgarn, vanligen 1, även 2 trådar i inslaget, 34 trådar på 10 cm. Vävskikt 2: varp vänstertvinnat brunt ullgarn, inslag högerspunnet blått eller rött ullgarn; trådantal lika med det gula skiktets. Färgväxlingen sker med 2 trådar åt gången.

BENÄMNING. En gammal benämning på dessa täcken, antecknad från södra Härjedalen[9], är *spadatäcke*, möjligen syftande på vävsvärdet, det långsmala blad av trä eller annat material, med vilket väften tillslogs och som i grekiskan bär namnet *σπάδη*, lat. spatha, jfr grek. *σπαδάω*, hopslå inslaget i väv, besläktat med vårt spade och spatel[10], och därigenom utgörande en av de få antydningar vi känna om bruket av vävstol med hängande varp i Sverige. Denna är nämligen den enda vävstolstyp i Norden, vid vilken man med visshet kan påvisa bruket av vävsvärd under historisk tid[11].

ANVÄNDNING. Täcket är ett skinnfälltäcke, d. v. s. har utgjort beklädnad för en sängfäll.

MÖNSTER. Mönstret återfinnes vad mittfältet angår tämligen lika i Peter Quentels Musterbüchlein, utg. i Köln år 1527—29, pl. 21. Jfr även Falke[7] fig. 314, 318, i viss mån 410—11, 499, för den åttauddiga stjärnan 54, 55 samt för de vridna banden eller grenarna 487, 504, 555, 558 m. fl.

Nordiska Museet 126,787

TÄCKE — Bild 7

DUBBELVÄVNAD — ROMELANDA SN, INLANDS S. HD, BOHUSLÄN

STORLEK. Längd 173 cm., bredd 140 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Det ena skiktet består av rött vänstertvinnat ullgarn, det andra av oblekt högertvinnat lingarn, 46—48 varp- och omkring 50 inslagstrådar av vartdera slaget på 10 cm. Färgväxlingen sker med 2 trådar åt gången. Trådarna lagda rikast åt rätsidan. I två våder. Kortsidorna avslutade med fransar av varpändarna.

MÖNSTER OCH DATERING. Invävt: 1787 O P S B N D. Mönstret återgår sannolikt på någon framställning av de visa och fåvitska jungfrur; i äldre täcken 6 krönta figurer i var rad liksom i norska framställningar av samma ämne, där den sjätte personen i den ena raden föreställer brudgummen och i den andra raden donatorn[12]. Tvärbalken eller kolonnen mellan figurerna avslutas uppåt i

dessa äldre täcken med ett stort liljeartat ornament i den övre raden föreställande den brinnande lampan, vilken saknas i den nedre raden. Den geometriska figur, som omväxlar med fåglar se Dreger 48 b, svickelfiguren. Bård jfr bild 5.

Nordiska Museet 95,933

RÖLLAKAN

Röllakan företer en jämn ripsartad yta, åstadkommen genom det täta inslaget av ullgarn som helt täcker linnevarpen. Väften plockas in utan skyttel eller pinne efter en rät linje på den liggande ränningen, och vid färgombytena i diagonal- och varpriktning äro inslagstrådarna på avigsidan slingade om varandra i vad man kallar dubbelslingning fig. 2; avigsidan är vänd mot den vävande under arbetets gång.

Fig. 2.

Ordet röllakan är en förvanskning av det fornsvenska *ryglakan*, tyska *Rückelachen*, lat. *dorsale*, d. v. s. ett täcke att hänga på väggen över en bänk l. d.

Vävsättet har använts i Skåne ända in i våra dagar, samt i Blekinge, Småland, Öland, Halland, Västergötland och Bohuslän. Från Ångermanland äger Museet ett fragment av täcke liknande fig. 8, som ej utan vidare bör tillskrivas Sydsverige; möjligt är att röllakan i äldre tider vävts även i Norrland.

Koptisk bildvävnad är stundom inramad av en rent geometrisk bård jämförlig med enklaste slag av röllakan, se A. F. Kendrick, »Catalogue of textiles from burying-grounds in Egypt», vol. I, fig. 151, 400-talet, och I. Errera, cat. 1916, fig. 146, Egypt. 400-talet. I tyska museer förvaras medeltida röllakansvävnader, vanligen av enkel mönstring och med oslingade varplinjer. Vidare förekomma liknande vävnader i Norge, Island, Estland, Sydryssland, Balkanländerna, Tunis och Marocko samt i Persien, Kaukasien och Mindre Asien, vars »kelim» i mönster och teknik delvis motsvara vårt röllakan; vidare i Centralafrika, Nordkina och Peru, samt besläktade textila förfaranden i västra Nordamerika och Nya Zeeland. Färgombyten i varpriktning äro i kelimvävnader oslingade och öppna. Att sluta dem medelst dubbelslingning är likväl en gammal metod. A. Braulik visar i »Altägyptische Weberei» i Dingler's Polytechn. Journal 1899 diagram från en tvåskaftsvävnad i två färger med en art av dubbelslingning; huruvida vävnaden även är ripsartad i likhet med röllakan framgår ej av beskrivningen.

Röllakanets historia i vårt land är ännu outforskad. Mönstren tyda genomgående på tidig medeltid, namnet likaså. Tekniken med dubbelslingning anses däremot sen i Europa, den förekommer visserligen enligt H. Göbel i flandriska tapeter (redan under medeltid?) vid ena sidan av smala över 1 eller 2 varptrådar löpande partier men i övrigt lämnades varplinjerna öppna för att sedermera sys till. Först väverierna Gobelins och Beauvais upptogo enligt samma författare dubbelslingningen att sluta varplinjer

med[13]. I Norge[14], där stundom textila metoder längre dröjt kvar än i Sverige, anses röllakan, *rutevæv*, med den smidigare enkelslingningen, se fig. 15 höra 1600-talet till, medan senare rutevæv har dubbelslingning.

TÄCKE — Bild 8

RÖLLAKAN — OXIE HÄRAD, SKÅNE

STORLEK. Längd 196 cm., bredd 118 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 47 trådar på 10 cm.; inslag 2, 3 och 4 trådar högerspunnet ullgarn, till skyttlade ränder 1 tråd; mönsterrutor över 2, 4, även 1 och andra antal varptrådar. I två våder.

MÖNSTER OCH DATERING. Invävt: 1761. Å alla de 6 fälten i täcket en hjort, ömsom med en lilja och en fågel i munnen. Angående mönstrets ursprung gäller detsamma som säges om täcket bild 9. De kring fälten flödande vattendragen äro här mäanderartat markerade, likvisst med avbrott för de platser där de små hjortarna äro placerade. Djur med kvist i munnen, stor fågel ovanför, se Falke o. a. a. fig. 211, Sicilien omkring 1200. Bårderna vid kortsidorna se W. Bode, fig. 57, knytmatta.[15]

Nordiska Museet 71,640

TÄCKE — Bild 9

RÖLLAKAN — ÖSTRABY SN, FÄRS HÄRAD, SKÅNE

STORLEK. Längd 161 cm., bredd 119 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 48 trådar på 10 cm.; inslag vänstertvinnat eller 2—3 trådar högerspunnet ullgarn; mönsterrutor på 2 och 4 varptrådar. Fyra mittfält gröna, två mellanblå, övriga färger svartbrunt, krapp, högrött, matt gråblått och vitt. I två våder.

MÖNSTER. Dessa ståtliga röllakanstäcken från Färs härad föra i minnet ingenting mindre än orientens praktfulla lustgårdsmattor, av vilka den märkligaste är den av arabiska författare omtalade Kosro I's vårmatta, som mätte över 1,000 kvm. och som år 637 bortfördes av araberna ur sassanidernas palats. En betydligt senare och enklare matta av besläktad typ visar W. Bode i »Vorderasiat. Knüpfteppiche», fig. 59. Ytterst omgiven av en rankbård är mattan indelad i sex fält, dessa åter ha vartdera ett mittfält av vilka de fyra innehålla träd- eller andra växtmotiv, de två en obestämbar djurbild. Fyra av de yttre fälten innehålla blommande träd och fåglar, de två övriga växtmotiv. Indelningslinjerna föreställa kanaler med dammar innehållande fiskar och vattenfåglar. Om man undantar dessa vattendjur finnas de övriga motiven påtagligt antydda i våra röllakanstäcken av Färstyp, ehuru oändligt förenklade och stiliserade. Ett vattenmönster omger här även hjortfälten, troligen med hänsyftning på Davids psalm 42: 2 symboliserande själens längtan till Gud, och en senare europeisk variation av grundschemat.

ANVÄNDNING OCH DATERING. Brudtäcke från 1820-talet.

Nordiska Museet 103,787

ÅKDYNA — Bild 10

RÖLLAKAN — SYDVÄSTRA SKÅNE

STORLEK. Längd 138 cm., bredd 55 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 45 trådar på 10 cm.; inslag 2—4 trådar högerspunnet ullgarn, 1 tråd vänstertvinnat ullgarn eller 1 tråd av vardera slaget tillsammans; mönsterrutor över 2 och 4 varptrådar. Färger mörk och mellanblå indigo, ljus krapp, koschnill, grönt, klargult och vitt. Foder krapprött ylle i fyrskaft. Hörntofsar av vadmalsremsor i blått, rött och gult.

MÖNSTER OCH DATERING. Invävt: S P S K S D E J D A N O 1770. Mittfältens mönster jämför bild 8. Hjorten är här ersatt med en häst (?), i trakten kallad *bäckahästen* efter sagans djurskepnad. Jfr Grosch, häft. I nr 1[16].

ANVÄNDNING. Åkdynan, *agedynan*, användes som namnet anger till dyna i vagnen och åtföljdes om förhållandena det medgåvo vid festliga tillfällen av ett åktäcke som hängde ned över karmen baktill och enligt uppgift helst skulle vara i samma mönster som åkdynan. Stor omväxling i åkdynor höjde gårdens anseende, vilket förklarar den jämförelsevis stora mängd av dessa, som ännu finns kvar.

Gåva genom testamente av professor J. A. Malmström, Stockholm 1902.

Nordiska Museet 92,031

ÅKDYNA — Bild 11

RÖLLAKAN — SYDÖSTRA SKÅNE

STORLEK. Längd 92 cm., bredd 55 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 40 trådar på 10 cm.; inslag vänstertvinnat eller 2—3 trådar högerspunnet ullgarn, till skyttlade ränder 1 tråd högerspunnen; mönsterrutor över 2 varptrådar. På gul bottenfärg mörkblått och mellanblått, grönt, vitt, blårött och i kortsidans bårder krapp och gulbrunt. Dynan i senare tid försedd med hörntofsar och foder.

Nordiska Museet 145, 993

BÄNKDYNA — Bild 12

RÖLLAKAN — VÄSTERGÖTLAND

STORLEK. Längd 160 cm., bredd 61 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 27 trådar på 10 cm.; inslag 1—3 trådar vänstertvinnat ullgarn och hårgarn; mönsterrutor över 4 varptrådar, vid långsidorna en rutrad över 8 och 10 varptrådar.

BENÄMNING OCH ANVÄNDNING. Röllakan, i Västergötland använd till bänkdynor, kallas här *sätteväft*. Denna vävnad har jämte en liknande utgjort överstycket till en långdyna. Dessa voro fodrade med inåt ludet fårskinn och stoppade med halm eller i bästa fall fjäder. Båda bitarna hopsydda ha i senare tid använts som täcke.

MÖNSTER. Liljekorset se dubbelvävnad, bild 4. I Västergötland har detta varit ett brukligt motiv under romansk tid, jämför de skulpterade gravstenarna, s. k. liljestenar, t. ex. i Skara museum[17]. Som

röllakansmönster har det intill vår tid fortlevat i Bohuslän, till vars ortskarakteristiska mönster det därför räknas. Liksom i Skåne har även här materialet på 1800-talet blivit finare och färgerna grällare än i det avbildade gamla exemplaret från Västergötland. Jämför bild 10, motivet i svicklarna och angränsande mäanderbård.

Nordiska Museet 6,274 a

ÅKDYNA — Bild 13

RÖLLAKAN — VALLBY SN, JÄRRESTADS HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 89 cm., bredd 48 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 42 trådar på 10 cm.; inslag 2—3 trådar högerspunnet ullgarn, till skyttling 1 tråd; mönsterrutor på 2 varptrådar. På blått mittfält blårött, grönt, gult och vitt; i bårderna även brunt. Understycke bunden rosengång.

MÖNSTER. I »Bygdeslöjd och Forntidskult», Lund 1921, har Maria Collin framhållit möjligheten, att motivet på denna och liknande dynor från sydöstra Skåne utgör en rituell vagnfärd: Moder Jord eller fruktbarhetsgudinnan stående på en vagn med fyra med soltecken försedda hjul, dragen av hjortspann och omgiven av fåglar. Se även samma författarinnas »Bildvävnaderna från Överhogdal och Skog», i Fornvännen 1923, sid. 55.

Nordiska Museet 130,828

ÅKDYNA — Bild 14

RÖLLAKAN — GLEMMINGE SN, INGELSTADS HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 103 cm., bredd 49 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 48 trådar på 10 cm.; inslag 1—2 trådar vänstertvinnat, 2—3 trådar högerspunnet ullgarn, till skyttlade ränder 1 tråd högerspunnet; mönsterrutor över 2 varptrådar. På grönt bottenfält blåsvart, högrött, gult, vitt och något brunt. Understycke i bunden rosengång, samma färger och brunsvart, det högröda utbytt mot krapp. Hörntofsar av vadmal m. m. i flera färger.

MÖNSTER. Se Falke fig. 86 Ostrom., 500-talet[17]. På enfärgad botten samma inramningar, med ankor i stället för tuppar, mellan dem rosetter bestående av fyra hjärtformiga blad. Även H. Ernst pl. 7, senantik tid: på grön botten kretsformiga fält med djur, mellan dem hjärtformer[18]. Åkdynans understycke avbildat i Studio, Peasant Art in Sweden fig. 366.

DATERING. Från 1700-talets senare del.

Nordiska Museet 16,272

ÅKDYNA — Bild 15

RÖLLAKAN — BORRBY SN, INGELSTADS HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 88 cm., bredd 49 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 47 trådar på 10 cm.; inslag vänstertvinnat ullgarn, 2—3 trådar högerspunnet ullgarn, skyttlade ränder 1 tråd; mönsterrutor över 2 varptrådar. På gul botten mörkblått, brunt, grönt, vitt och koschnill; brun botten i bårderna. Understycke-

vävt på samma varp med ränder i dukagång och halvkrabba på svart ripsbotten; koschnillen utbytt mot krapp, annars samma färger. Hörntofsar av yllelappar.

MÖNSTER. Trädet med fåglar härrör förmodligen från samma idékrets som bild 9; se även Kendrick, cat. I, pl. XXIII, Egypten, senantik tid[19].

DATERING. S E B D 1794 i motställda stjälkstyng med rött ullgarn.

Nordiska Museet 53,091

BÄNKDYNA — Bild 16

RÖLLAKAN — RACKEBY SN, KÅLLANDS HD, VÄSTERGÖTLAND

STORLEK. Längd 222 cm., ofullständig; bredd 48 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 38 trådar på 10 cm.; inslag vänstertvinnat ullgarn, högertvinnat lingarn; mönsterrutor över 4 varptrådar. Foder av grovt linnelärft. Hörntofsar av två krappröda och mellan dem en grön vadmalslapp.

MÖNSTER. Bland de från Svartsjö slotts fatbursinventarium omkring år 1550 förtecknade mönstren på »ryssväv» förekommer *valknut och rosor*[20]. Denna mönsterbeskrivning tycks fullständigt passa in på dynans komposition. Jämför Dreger. 50 a.

DATERING. Enligt uppgift från början av 1700-talet.

Nordiska Museet 10,774

ÅKDYNA — Bild 17

RÖLLAKAN — VILLANDS HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 106 cm., bredd 53 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 38 trådar på 10 cm.; inslag 2—3 trådar högerspunnet ullgarn; mönsterrutor över 2 varptrådar. Understycke dukagång på gul ripsbotten. Hörntofsar av ylle.

MÖNSTER. För att finna en motsvarighet till detta mönster nödgas man gå tillbaka ända till sassanidernas tid i Persien. Bland stenskulpturer i konung Kosro II's (591—628) grotta i Takibostan har en ryttarfigur en dräkt av siden ornerat med rundlar innehållande ömsom en anka och en lotusblomma, se Falke[7] fig. 93. Jfr även Falke fig. 103, Persien omkring 600-talet, tuppar och lotus.

Nordiska Museet 111,816

ÅKDYNA — Bild 18

RÖLLAKAN — ANDRA RUMS SN, ALBO HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 96 cm., bredd 46 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 43 trådar på 10 cm.; inslag 2—3 trådar högerspunnet ullgarn, även vänstertvinnat ullgarn, tvåskyttlade ränder 1 tråd högerspunnet; mönsterrutor över 2—4 varptrådar. Understycke tvåskyttlad rips.

Nordiska Museet 100,640

TÄCKE — Bild 19

RÖLLAKAN — NORDÖSTRA SKÅNE

STORLEK. Längd 193 cm., bredd 120 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 43 trådar på 10 cm.; inslag 2—3 trådar högerspunnet ullgarn, till skyttlade ränder 1 tråd; mönsterrutor över 2 och 4 varptrådar. Ränder med skyttlade löst liggande trådar, »hämten», infatta kortsidornas bårder. Färger mellanblått, högrött, ljust krapprött, gult i två toner och vitt. I två våder.

MÖNSTER. Trädformerna se Dreger[5] pl. 75 a och c, andra hälften av 1100-talet. Jfr även altarbrunet från Bjälbo kyrka, Östergötland, i Stat. Hist. Museum, enligt vägledningen vårt äldsta kända svenska silkesbroderi[21]. Bården se Kendrick Cat. vol. I, pl. XXV fig. 151[19].

Nordiska Museet 132,121

STOLSDYNA — Bild 20

RÖLLAKAN — KRISTIANSTADSTRAKTEN, SKÅNE

STORLEK. Längd 72 cm., bredd 54 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 42 trådar på 10 cm.; inslag vänstertvinnat eller 2 trådar högerspunnet ullgarn; skyttlade ränder 1 tråd; mönsterrutor över 2 trådar. Foder svart rips med inplockade ränder. Hörntofsar av lappar i linne, ylle, bomull och siden.

MÖNSTER. Mönstret härstammar sannolikt från 1400-talets granatäpplemönster. En frukt eller palmett av liknande typ ses i »Étoffes et tapisseries coptes», H. Ernst, pl. 44, och Falke[7] fig. 167, Egypten-Syrien, 700—1000-talen, och Lessing, taf. 21, »Hahnenstoff im Vatican»[22]. Uppställningen liknar Kyrkåsbonadens, se bild 2, och figuren i de mindre fälten är jämförlig med samma bonads figur i småfälten 3 och 5 uppifrån. Jfr även uppställningen, Falke fig. 227, Bysanz, 600-talet. Med dynans mönster gemensamt ursprung visar H. Grosch, »Gammel norsk vævkunst», häfte 1 fig. 4, där varje större detalj återfinnes, även bården, men i en annan tolkning.

Nordiska Museet 111,822

BÄNKDYNA — Bild 21

RÖLLAKAN — LYCKE SN, INLANDS S. HD, BOHUSLÄN

STORLEK. Längd 187 cm., bredd 49 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 27 trådar på 10 cm.; inslag 2 trådar vänstertvinnat ullgarn; mönsterrutor över 4 varptrådar. Foder rips med munkabältsränder.

MÖNSTER. Se ang. riddarstjärnan bild 49.

BENÄMNING. Röllakan kallas i Bohuslän *läsen* väv, eller lesen av tyska lesen, plocka[23].

Nordiska Museet 94,900

ÅKDYNA — Bild 22

RÖLLAKAN — SYDÖSTRA SKÅNE

STORLEK. Längd 99 cm., bredd 54 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 39 trådar på 10 cm.; inslag 2—4 trådar höger-

spunnet ullgarn; i skyttlade ränder 1 tråd; mönsterrutor över 4 varptrådar. Foder randig rips med brunt, krapprött och gult ullgarn på vit blångarnsbotten. Hörntofsar av vadmal i blått och rött.

MÖNSTER. H M D invävt avigvänt. Uppställning i ränder är vanlig i Ingelstad och omgivande trakter, synnerligast i täcken. Den åttauddiga stjärnan i rundad inramning jämför Falke fig. 143, påfågelsiden i Sens, Ostiran 700—900-talen; jfr även den uddiga kanten.

Nordiska Museet 90,696

TÄCKE — Bild 23

RÖLLAKAN — FÅGELTOFTA SN, ALBO HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 250 cm., bredd 133 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 35 trådar på 10 cm.; inslag vänstertvinnat ullgarn; i tvåskyttlade mellanränder högerspunnet ullgarn; till avslutning i fållarna vänsterspunnet lingarn; mönsterrutor över 4 varptrådar. I två våder.

MÖNSTER OCH DATERING. Enligt uppgift är täcket vävt på 1790-talet. Ortsuppgiften möjligen felaktig. Ehuru inköpt i Fågeltofta anses täcket vara av Villands- eller Göingetyp[69].

Nordiska Museet 112,220

TÄCKE — Bild 24

RÖLLAKAN — ERINGSBODA SN, MEDELSTADS HD, BLEKINGE

STORLEK. Längd 162 cm., bredd 123 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 25 trådar på 10 cm.; inslag vänstertvinnat och 1—2 trådar högerspunnet ullgarn tillsammans, 2 och 4 trådar högerspunnet ullgarn, 8 trådar vänsterspunnet gult och vitt bomullsgarn, till botten brunt och svart högerspunnet hårgarn; inslaget glest, så att de grova varptrådarna synas. Dubbelslingningen i diagonallinjerna se fig. 3 avvikande från den vanliga typen; konturen blir taggig. I två våder. Foder vitt fårskinn.

Fig. 3.

MÖNSTER. Egendomliga för Eringsboda socken äro täcken av denna art. Det egyptiska tecknet för *liv*, »ankh», synes här jämte det kristna korset i olika formgivning. Jämför Kendrick, Cat. II, pl. IV, »ankh» inom bårder använt med kristen betydelse, 400-talet[24].

Nordiska Museet 120,208

FLAMSKVÄVNAD.

Flamskvävnad väves i uppstående vävstol på vertikalt spänd linnevarp med början nedtill; inslagets olika ullgarner äro upplindade på var sin för ändamålet med en fördjupning försedd rund pinne, som nedtill är spetsig. En tvärsöver och genom varpen gående, vid stolens sidstöd fästad rund pinne ger det ena av de två skälen, det andra skälet, för vilket väften införes från höger, erhålles med hjälp av solvning medelst ett

enkelt grepp av vänstra handen. Sedan några trådar inslagits över vävens bredd, plockas väften in enligt mönstret, som målat på papper är fästat bakom varpen; man börjar med uppåt smalnande halvrunda eller triangelformiga små fält i en eller flera färger, sedan fyllas så att säga vikarna ut. I större bottenytor lägges inslaget på samma sätt bitvis, varvid diagonala *skarvar* uppstå. Vid oundvikliga varplinjer, d. v. s. mönsterlinjer som gå parallellt med varpen, förenas de två angränsande färgfälten i starkt övervägande antal fall medelst *tandning*, se fig. 4 och 5: över samma varptråd löper omväxlande inslaget från det ena och det andra färgfältet. Tätt eller glest *dubbelslingade* och *enkelslingade* varplinjer äro jämförelsevis sällsynta i flamskvävnaden.

Fig. 4.

Tapetväveriets *skrafferingar*, varigenom tonövergångar och nya färgtoner erhöllos, motsvaras i den folkliga flamskvävnaden av enkelt inlagda ränder i annan färg. Vävnadens avigsida var under arbetets gång vänd mot den vävande, och pinnarna hängde ned, fästade med en enkel ögla på garnet, då de ej voro i bruk.

Flamskvävnaden importerades, som namnet anger, från Flandern; detta skedde på 1500-talet genom Gustav Vasas försorg[20]. En del mönster vittna om ursprungslandet, medan andra föra tanken till Bysanz och saracensk konst från medelhavsländerna. Huruvida dessa på 1500-talet föråldrade motiv ha förmedlats till oss från Västeuropa vid samma tid är oavgjort, likaså alla frågor som beröra sambandet mellan dessa och den geometriserade bildvävnaden, röllakanet. Flamskvävnad finnes från Skåne, Blekinge, Halland, Småland, Västergötland, Östergötland, Västmanland, Dalarna, Hälsingland, Härjedalen och Jämtland. I östra Blekinge lever en vävart som med lika rätt kan räknas till röllakan och flamskvävnad. Den rör sig med mönster av flamskvävstyp, delvis lika Smålands och Östergötlands, men vävs på liggande stol med varp- och snedlinjer dubbelslingade, således med inslag efter en rät linje, och med dubbla trådar vid mindre färgpartier, se text till bild 87, upphämta, och bild 25. Senantika bildvävnader och de fintrådigare arabisk-koptiska ha bevarats i stort antal, de senare i silke liksom samtida bysantinska och spansk-moriska samt senare kinesiska.

Fig. 5.

BÄNKADRÄTT — Bild 25

FLAMSKVÄVNAD — RAMDALA SN, ÖSTRA HÄRAD, BLEKINGE

STORLEK. Längd 291 cm., bredd 64 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 39 trådar på 10 cm.; inslag vänstertvinnat ullgarn; varp- och diagonallinjer i allmänhet dubbelslingade, men vid mindre mönsterytor löpa det omgivande färgpartiets trådar lösa bakom dessa.

MÖNSTRET, som hör till de vanligaste i denna trakt återgår tydligen på orientaliska förebilder.

Gåva av riksdagsman Aug. Larsson, Säby, Ramdala 1908.

Nordiska Museet 111,225

LIST — Bild 26

FLAMSKVÄVNAD KÖINGE SN, FAURÅS HD, HALLAND

STORLEK. Längd 96 cm., bredd 23 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 43 trådar på 10 cm.; inslag vänstertvinnat ullgarn, högerspunnet ullgarn, vänsterspunnet lingarn; varplinjer tandade med 2—4 inslag i var «tand» eller — i bården — öppna på korta sträckor, t. o. m. 7 mm.; sneda inslag och skrafferingar förekomma. I ansiktena vävda med lingarn ha dragen varit målade, nu nästan urblekta. Stader vid långsidorna. I senare tid hopsatt med en liknande list till dyna med linnelärftsfoder.

ANVÄNDNING. *Täckenlister* omkring 3 kvarter breda vävdes på 1500-talet som bårder till tapeterna = täckena. En aln breda voro *bonader* och en halv aln bred *crantzen* till en bordhimmel av år 1586[20].

MÖNSTER OCH DATERING. Slottens fatbursinventarier från mitten av 1500-talet omtala flamska bänkekläden och bonader *med fuglagerning* eller *fuglaverk*, *med fåglar och leon*, *med halfva jungfrur*, *med beläten*, *med löffwerck*[20], således just sådana motiv som på listen. Man kan även på grund av halvfigurens dräkt samt den smala bredden på listen eller bonaden sluta sig till en tidig datering senast 1600-talet.

Bårdens bandflätningsmönster se A. F. Kendrick, »Catalogue of textiles from burying grounds in Egypt», vol. I, pl. XXX, fig. 277, från 300—400-talen, och vol. III, Coptic period, pl. XI, fig. 645, från 500—600-talen[25]. Även bården till bonaden från Skogs kyrka, Hälsingland.

Att fullständiga en vävnad medelst målning brukades redan före 800-talet i Syrien, se Isab. Errera, »Catalogue d'étoffes anciennes»[35] fig. 1, siden. I flandriskt tapetväveri brukades det på 1500-talet av mindre framstående fabriker och mästare, se H. Göbel, sid. 26 och 27[13]. För svensk textilkonst med dess grundliga och gedigna metoder står tillvägagångssättet mera främmande.

Nordiska Museet 54,059

BÄNKDYNA — Bild 27

FLAMSKVÄVNAD VILLSTADS SN, VÄSTBO HD, SMÅLAND

STORLEK. Längd 104 cm. (ofullständig), bredd 53 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 37 trådar på 10 cm.; inslag dels höger-, dels vänstertvinnat redgarn, 2 trådar högerspunnet redgarn, högertvinnat blekt lingarn; varplinjer tandade med 2—6 inslag; sneda och skarvade inslag samt skrafferingar förekomma. Stader vid långsidorna. Foder brunt garvat skinn.

DATERING OCH MÖNSTER. Med mönster härstammande från Gustav Vasas flandriska väveri äro liknande dynor enligt allmän sägen i trakten vävda på 1600-talet av prästdöttrar Krok i Villstad, vilka blevo gifta med bönder. Prästsläkten Krok innehade Villstads pastorat åren 1621—1695. På grund av stigningen i mönstret kan man förmoda, att det ursprungligen tänkts som »rygglakan» eller väggdrätt; måhända utgör det en folklig bearbetning av bården till en tapet.

Nordiska Museet 80,155

STOLSBEKLÄDNAD — Bild 28

FLAMSKVÄVNAD VÄSTBO HD, SMÅLAND

STORLEK. Höjd 64 cm., bredd 52 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp 3-trådigt högertvinnat lingarn, 40 trådar på 10 cm.; inslag tvinnat

eller 1—2 trådar enkelt redgarn, ömsom höger- och vänstersnott; varplinjer dubbelslingade på vart 2—3 inslag eller tandade med 1 eller 2 trådar; sneda och skarvade inslag samt skrafferingar förekomma. Stad nedtill, avslutande brunt inslag vid sidorna.

ANVÄNDNING. Burseryds kyrka i Västbo härad har en stol vars ryggstöd är klätt med en vävnad lik denna; sitsens mönster se bild 30[20].

Nordiska Museet 97,781

STOLSDYNA — Bild 29

FLAMSKVÄVNAD — ANGELSTADS SN, SUNNERBO HD, SMÅLAND

STORLEK. 48 × 58 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 40—45 trådar på 10 cm; inslag vänstertvinnat redgarn, 2 trådar vänsterspunnet blekt lingarn; varplinjer dubbelslingade på vart fjärde inslag; sneda och skarvade inslag samt skraffering förekomma.

MÖNSTER OCH DATERING. Bland barockblommorna har medeltiden dröjt kvar i hjortens gestalt med dess stela stilisering, breda röda konturer och det oschatterat mosaikartade som även delvis återfinnes i växtmotiven. Ej gärna senare tillkommen än på 1600-talet är dynan vävd av två döttrar E och I till en man I F, den har nämligen initialerna E I D F och I I D F invävda samt I F insytt i läggsöm.

Nordiska Museet 131,194

STOLSBEKLÄDNAD — Bild 30

FLAMSKVÄVNAD — SKIRÖ SN, ÖSTRA HD, SMÅLAND

STORLEK. 55 × 50 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, omkring 50 trådar på 10 cm.; inslag vänstertvinnat redgarn, även 2 trådar högerspunnet; varplinjer dubbelslingade på vart 2—5 inslag; sneda och skarvade inslag samt skrafferingar förekomma. Färger olika blå, gula och gröna toner, koschnill, guldbrunt och brunsvart.

MÖNSTER OCH DATERING. Till möbeltyg i stil med 1600- och 1700-talens verdure-tapeter har prostinnan i Skirö Ulrika Norlin, född Oxelgren, på 1700-talet vävt detta mönster. Prostinnan Norlin levde 1736—1810. Jämför under bild 28 ang. Burseryds kyrkas stol.

Nordiska Museet 21,277c.

STOLSDYNA — Bild 31

FLAMSKVÄVNAD — KÄLLSJÖ SN, FAURÅS HD, HALLAND

STORLEK. 53 × 56 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 26 trådar på 10 cm.; inslag vänstertvinnat eller 1—2 trådar högerspunnet ullgarn, vänsterspunnet blekt lingarn; varplinjer tandade med 2—5 inslag; sneda inslagskonturer genomgående. Färger gulrött i två toner, kraftigt mellanblått, brunsvart, grönt, vitt, flera toner gult. Foder brunt garvat skinn. Hörntofsar av fyrkantiga ylle- och tryckta bomullslappar.

MÖNSTER. Starkt medeltida i stilen är detta mönster: den stiliserade springande hjorten, de geometriserade formerna och de i särskilda små fält inskrivna bladen, se t. ex. H. Schmitz, Bildteppiche, bild 32, från förra hälften av 1400-talet[26].

Nordiska Museet 24,896

ÅKDYNA — Bild 32

FLAMSKVÄVNAD — VEBERÖDS SN, TORNA HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 75 cm., bredd 50 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 43 trådar på 10 cm.; inslag vänstertvinnat ullgarn; varplinjer tandade med 2—5 inslag; sneda inslag och skrafferingar förekomma. Stader vid långsidorna, avklippt vid kortsidorna.

MÖNSTER. Bebådelsen med ängeln och Maria samt Andens duva, allt inom blom- och bladkrans, är ett av flamskvävnadsområdet Torna-Bara häraders mest omtyckta mönster. Det vingade änglahuvudet över kransen och blommorna i bottenfältet höra till den gängse typen, men ovanlig är skölden med dubbelörn (?) under kransen i denna vävnad; ett liknande örnmotiv finnes på en bänkadrätt i röllakan i museets ägo. Figurframställning inom blom- och bladkrans upptogs av renässansen från antiken se t. ex. Kendrick, Cat. I 95, 300—400-talen. Bebådelsen i sidenvävnad från Alexandria 500-talet se E. Flemming, Textile Künste fig. 17.

ANVÄNDNING. Vagns- och bänkdynor och i denna socken även täcken vävdes i flamskt.

Nordiska Museet 132,156

BONAD — Bild 33

FLAMSKVÄVNAD — ORE SN, DALARNA

STORLEK. Längd 129 cm., bredd 52 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 35 trådar på 10 cm.; inslag vänstertvinnat ullgarn, högertvinnat lingarn; varplinjer dubbelslingade på varje, stundom vartannat inslag; sneda och skarvade inslag samt skrafferingar förekomma. På brunsvart botten gult i flera toner, ljusbrunt, grågrönt, vitt och sparsamt mellanblått.

MÖNSTER OCH DATERING. Mönstret med sina tunga frukter, blad och blommor är identiskt lika med en bonad avbildad av J. Böttiger i o. a. a., del II, sid. 133, och som angives vara svenskt allmogearbete daterat år 1633 och tillhörigt H. M. Konungen. Vi ha därigenom en datering också för denna vävnad, som svårligen kan vara mycket yngre, såvitt man kan döma efter avbildningen av den förra. Bården är olika, den består av blommor och blad i enkel stilisering, medan vår bonad har en smal taggkant vanlig på flamskvävnader i Skåne, även förekommande i Småland, se bild 34. Ett medeltida drag är den trekantiga upphöjningen nedtill i mittfältet, från vilken motiven växa upp, jämför Överhogdalsbonaden I b, kullen uppför vilken en man rider[2]. Även senare medeltida tapeter, t. ex. H. Schmitz, pl. 33, och H. Göbel fig. 60, från förra hälften av 1400-talet. Gåva av hustru Nygårds Kersti Ersdotter, Norrboda 1903.

Nordiska Museet 96,201

BÄNKADRÄTT — Bild 34

FLAMSKVÄVNAD — EKSJÖ SN, S. VEDBO HD, SMÅLAND

STORLEK. Längd 138 cm., bredd 54 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 48 trådar på 10 cm.; inslag höger- och vänstertvinnat ullgarn, högerspunnet ullgarn, högertvinnat lingarn; varplinjer tandade med 1—4 inslag; sneda och skarvade inslag och skrafferingar förekomma. På brunsvart botten gult och brungult i flera toner, gråblått och mattblått, grågrönt två toner, vitt, matt rosa, matt purpurrött.

MÖNSTRET bär 1500-talets prägel och kan jämföras med bården till en tapet från denna tid, tillhörig Jäders kyrka; foto i Nord. Museets arkiv.

ANVÄNDNING. Vävnaden har möjligen från början använts som bonad.

Gåva av Maria Kristina Tomasdotter, Flathult 1884.

Nordiska Museet 43,847

ÅKDYNA — Bild 35

FLAMSKVÄVNAD — TORNA HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 97 cm., bredd 52 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 44 trådar på 10 cm.; inslag vänstertvinnat ullgarn och något (svart) högertvinnat, 2 trådar högerspunnet ullgarn, även 1 tråd (blått) högerspunnet och 1 tråd (rött) vänstertvinnat ullgarn; varplinjer tandade med 3—6 inslag; sneda och skarvade inslag, skraffering och tvåskyttling förekomma. På brunsvart botten krapp, purpurrött, gult, vitt och olika blå och gröna toner.

MÖNSTRET medeltida med orientaliskt inslag. Det liggande röda lejonet jfr Lessing pl. 26^{22}, Persien 500—600-talen, jfr även bladformer och knoppar.

Färgbild i Hemslöjdskommitténs Betänkande del I.

Nordiska Museet 24,308

BÄNKADRÄTT — Bild 36

FLAMSKVÄVNAD — MARKS HD, VÄSTERGÖTLAND

STORLEK. Längd 250 cm., bredd 55 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 47—49 trådar på 10 cm.; inslag vänstertvinnat och något högertvinnat ullgarn, högertvinnat lingarn; varplinjer dels tandade med 2—3 inslag, dels dubbelslingade på vart 2—5 inslag, dels även helt öppna i de små fyrkanterna i bården; sneda och skarvade inslag samt skrafferingar förekomma. Bård på alla fyra sidor.

MÖNSTER OCH DATERING. L I S A D D M L D 1664 i kartusch vid ena kortsidan meddelar att en M(aria) L(ars)dotter vävt bänkaklädet eller bänkadrätten åt far och mor år 1664. En orientalisk prägel är påtaglig i detta mönster.

Bårdens inramningar äro rutiga, med två rutrader vid långsidorna inåt mittpartiet, färgerna nu blekta.

Friherre Nils Gabriel Djurklou, som inköpt vävnaden i Marks härad, har i »Unnarsboarnas seder och lif» avbildat den i färg och förmodar att den »varit ett provstycke efter fulländad läro-

tid, vilket såsom sedermera märkduken ägnats föräldrarna» och han anser mönstret besläktat med palmetter på ett där avbildat tvistsömsbroderi.
Gåva av Nordiska Museets Vänner 1922.

Nordiska Museet 141,769

STOLSDYNA — Bild 37

FLAMSKVÄVNAD — RAFLUNDA SN, ALBO HD, SKÅNE

STORLEK. 53 × 44 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp 3-trådigt högertvinnat lingarn, 33 trådar på 10 cm.; inslag högertvinnat ullgarn, även något vänstertvinnat; varplinjer tandade med 1—4 inslag; sneda och skarvade inslag och skrafferingar förekomma. Färger: på brunsvart botten guldbrunt, grönt och blått, vartdera i två toner, samt gult och vitt. Enfärgad rand på tre sidor (gul). Foder tvåskyttlad rips av senare tid.
MÖNSTER. Dynan eller »jönnet» är sannolikt tidigt 1700-tal; den folkliga stiliseringen har ännu ej förvandlat formerna till oigenkännlighet. Sällsynt i östra Skåne som flamskvävnaden är, har därifrån dock erhållits en så ålderdomlig och monumental vävnad som Kulturhistoriska Museets i Lund djurbonad.

Nordiska Museet 100,689

BÄNKDYNA — Bild 38

FLAMSKVÄVNAD — UNNARYDS SN, VÄSTBO HD, SMÅLAND

STORLEK. Längd 114 cm., bredd 56 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 25 trådar på 10 cm.; inslag högertvinnat och i kanterna grovt vänsterspunnet ullgarn, 2 trådar vänsterspunnet lingarn, även 1 tråd samman med högertvinnat (rött) ullgarn; varplinjer tandade med 2—4 inslag; sneda och skarvade inslag och skrafferingar förekomma. På brunsvart botten mossgrönt, 2 blågröna toner, varmt högrött, mattrött, brunrött, mellanblått 2 toner, gult 2 toner, vitt. Enfärgad gul rand på tre sidor. Dynan har varit kantad med vitt och fodrad med brunt garvat skinn.
MÖNSTRET hör med små variationer till de mest utbredda, särskilt förekommer det i Västbo härad i Småland samt i Västergötland, Östergötland, Skåne, Blekinge och möjligen flera provinser. Det utgör en folklig schematisering av växtmotiv sådana som bild 37 visar; jämför rosen i mitten, de fyra stora bladen, druvor eller bär m. m.

Nordiska Museet 73,714

FLOSSA

Det finns i vårt land knappast något landskap, där icke hemvävd flossa av något slag påträffats intill senaste tid och vanligen i form av de präktiga täcken, vi kalla *ryor*. Dessa vävas så, att omväxlande med inslaget plockas in rader av nockor över vävens bredd; nockorna äro på förhand klippta till lika längd i en eller flera färger ullgarn. Knytningssätt visa fig. 8—13. Bottenväven kan vara helt eller delvis i hampa, lin, ull eller vad inslaget beträffar, hårgarn och i olika bindning, lärft, tvåskafts-

rips, tvist, treskaft, kypert, korndräll. Nocksidan ligger uppåt i vävstolen; stundom tillkommer ett vanligen längre och glesare nocksystem även på avigsidan; ryan kallas då dubbel eller dubbelnockad i Uppland och Norrlands kusttrakter, där typen huvudsakligen förekommer.

Ryan kan sägas höra till våra intressantaste hemvävnader på grund av sina många tekniska möjligheter, sin stora utbredning och sin långa historia i vårt land. Redan det fornsvenska ordet *ryia* med sina släktingar, som betyda lurvigt täcke, raggig, strävhårig o. s. v.[27] gör det, såsom U. T. Sirelius påpekar, sannolikt, att nockade täcken funnos här redan i forntiden[28]. Vadstena klosterregler från 1400-talet uppräkna: »aklädhe eller sengaklädhe aff vadmal ryo oc skinfäll»[29]. I 1500-talets slottsinventarier återfinnes ryan i stor utsträckning och även på 1600-talet. Från 1700-talets förra hälft och intill vår tid ha vi daterade ryor i behåll, som dels äro enfärgade eller ha en enkel geometrisk ornering, dels äro rikare mönstrade, s. k. märkduksryor.

Fig. 6.

Angående medeltidsryans teknik synes det antagligt, att den icke tillverkats på det jämförelsevis föga hållbara sättet med klippta nocktrådar; den var en enkel slitvara, därtill vanligen enfärgad, vilket gjorde bruket av de klippta nockorna onödigt. Lyckligtvis har Nordiska Museet ett par ryor bevarade från fordom avlägsna landsändar, vilka upplysa om, hur en verklig slitrya i gammal tid sett ut. En är helt brun med bottenväv av ull och hårgarn i treskaftskypert, och nockorna ungefär 8—9 cm långa bildas av *en* sammanhängande tråd, av vilken en ögla drages upp runt en varptråd. Efter varje sådan ögla snärjes nocktråden runt nästa varptråd för att säkra öglan, se fig. 6. Utan tvivel har endast handlaget reglerat öglornas inbördes storlek, som är något varierande. Ryan är från Helleviks fiskläge, Mjellby sn i västra Blekinge. En annan rya med samma nockning är från det gamla Värend, Linneryds sn, Konga hd i Småland. Öglorna äro här endast 4—6 cm långa — likväl en ansenlig längd även det — den randiga bottenväven i tvåskaft består huvudsakligen av hampa, och den ena kortsidan har en tvåskyttlad bård, jämför under bild 51. Båda ryorna äro i två våder hopskarvade åt nocksidan. Ingenting hindrar en enkel mönstring med den nu omtalade nockningsmetoden; tråden kan ju skarvas med en tråd av annan färg, men för enfärgade eller tvärrandiga ryor är metoden fördelaktigare. Att tråden på 1500-talet skarvades för att uppnå en blandad färgeffekt antyder följande uttryck, se Sirelius sid. 17: »Rija udi hwit, swart och gwle tungor» (öglor) »på nockan mz hwit och swarta ränder» (vid kortsidorna). Möjligt är att »spisseryorna» tillverkades på detta sätt, och att det nya i »lässneryorna» på 1500-talet[30] var, att nockorna voro klippta för att tillåta en större mönsterrikedom.

Fig. 7.

Antagandet att nocken hängde i form av öglor stöder själva ordet *nock*, *nocka* (*rye-*

nock år 1547), vars grundbetydelse sannolikt är hake, böjning, enligt E. Hellquist, Etymologisk Ordbok, medan betydelsen tofs, ulltott är sekundär; författaren jämför de isländska *hnocki*, hake, krok, *hnuka*, böja ihop sig, kröka sig, och ä. nsv. (1541) *nocka*, tapp, tränagel.

Båda de moment, som ingå i nyss beskrivna nockningssätt, finnas representerade bland de s. k. koptiska textilierna, som i så många avseenden äro förvånande lika våra egna. Axel Nilsson avbildar fig. 3 i sitt ovan anförda arbete knytningssättet i en koptisk flossa bildad av inträdda öglor, och i en annan, där nocktråden snärjes runt varptråden fig. 2. Ett mellanled i utvecklingen från knytning med en ögla fig. 6 till den i våra ryor vanligaste s. k. Smyrnaknuten fig. 9 visar nocken i en annan rya från Hellevik i Blekinge fig. 7. Den är bildad av två under var sin varptråd inträdda öglor, medan nocktråden för övrigt under arbetets gång löper över varpen. Klipper man upp dessa öglor och plockar bort den mera löst fästade undre delen av tråden, så har man Smyrnaknuten kvar. I sina intressanta jämförelser angående materialets tyngd under 1500-talet och senare kommer Sirelius till den slutsatsen, att den förra periodens voro tyngre, och särskilt att nocken i dem var relativt tyngre, vilket är ganska förklarligt, om man får tänka sig dem försedda med dessa långa öglor av grovt garn.

Utom de över hela vävens yta nockade ryorna har flossan vävts i en annan form den s. k. halvflossan, vars ornering består av flossa med vanlig smyrnaknut på en mellan mönstren synlig bottenväv i rips. I Ångermanland ha täcken vävts på detta sätt och i Skåne åk-, bänk- och stolsdynor.

Täcken vävda med klippta tygremsor till inslag, s. k. trasvävnader, ha i Hälsingland, Härjedalen och Västergötland och troligen på flera håll försetts med en flossaartad ornering av ullgarn eller lappar, inträdda i likhet med inslaget mellan ett mindre antal varptrådar. Även på detta sätt har oklippt koptisk flossa framställts, se Axel Nilsson, fig. 1, och typen förmodas av Sirelius vara den äldsta i en lång utvecklingskedja. Likartad är den s. k. nockväven med oklippta nockor, som hos oss under senare årtionden använts till tunga vita dagtäcken av bomull. Okänt är, om den förekommit här före 1800-talet, men i Italien har den levat som folkkonst och visar där likhet i mönster med Upplandsryorna: träd, figurer, bladrankor; även sättet att hopsy olika mönstrade våder är gemensamt för båda grupperna.

Redan under bronsåldern var flossan känd i Danmark där man i gravar funnit flossade mantlar och mössor. Braulik företer i Altaegyptische Weberei[4] en flossa, som i huvudsak åstadkommits som fig. 6. Den är funnen i Sakkara, Egypten, och tidigast från 300 år f. Kr. Koptisk flossa dateras av olika författare till 200—700-talen och möjligen senare. I domen i Quedlinburg förvaras en flossavävnad med figurframställning och daterbar till slutet av 1100-talet eller omkring år 1200. Tillverkningen av de orientaliska knytmattorna har pågått sedan medeltiden. Kronologiskt sett kan vår flossa ha rönt påverkan från de nämnda grupperna. Däremot kan 1700-

talets franska savonnerietillverkning icke ha spelat någon roll därvidlag, men möjligen sammetstillverkningen, särskilt i fråga om vår halvflossa. Orientalisk, italiensk och spansk sammet finnes i många mönster bevarad ända sedan 13- och 1400-talen. Såväl ryaväv som halvflossa, besläktad med den svenska, har man funnit i Slesvig-Holstein, Norge och Finland. U. T. Sirelius anser troligt, att svenska nybyggare under korstågens tid medfört ryavävningen till Finland, under det att en återverkan i motsatt riktning möjligen ägt rum på senare tider, så att t. ex. de dubbelnockade ryorna, mera sällsynta hos oss, skulle vara en finländsk uppfinning.

Flossade vävnader hava en vid spridning. De förekomma kring Svarta havet och i Mindre Asien, i Kaukasien, Persien, vissa delar av Indien, Centralasien, Norra Kina och Japan ävensom i Nordafrika och på Pyreneiska halvön; besläktade textila produkter anträffas i Centralafrika. Särskilt inom det islamitiska kulturområdet ha de i likhet med kelimvävnaderna spelat en betydande roll för hemmets inredning och vid religionsutövningen. Här och var förekomma vid sidan om de vanliga uppklippta nockorna även uppdragna, icke klippta nockor, så exempelvis i Afganistan och Centralafrika.

RYA

Bild 39

HÅTUNA SN, HÅBO HD, UPPLAND

STORLEK. Längd 165 cm., bredd 160 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp vänstertvinnat vitt ullgarn, 84 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet vitt ullgarn, 4 trådar — 7 mm. — mellan nockraderna, och olika skäl på ömse sidor om nockrad; lärft. Nockor av 3—4 trådar vänstertvinnat ullgarn, ungefär 1 cm. långa. Knytning se fig. 8. På avigsidan glesare nockrader, fästa i undre varpsystemet av samma skäl som varannan av rätsidans nockrader; nockor av 2 vänstertvinnade ulltrådar av varierande färg, ej mönsterbildande. Ryan hopsydd av tre våder, av vilka mittpartiets är bredast, en anordning som brukades redan på 1500-talet, och som har sin motsvarighet i den väst-europeiska tapettillverkningen. Halva ryor och »lister» omtala slottsräkenskaper i Finland, se U. T. Sirelius, »Finlands ryor», sid. 14. Sirelius förmodar att 1500-talets ryor i allmänhet voro helt av ull, liksom denna. Orneringen verkar reliefartad, beroende på att den svartbruna nocken i bottenfälten nötts av.

Fig. 8.

ANVÄNDNING. Se bild 40.

DATERING. 1772 A A S i nockor.

MÖNSTER. Ryan hör till den typ, som plägar kallas mönsterboksrya, på grund av att den från dessa hämtar sina motiv. Det ur en vas uppstigande trädet med hängande frukter eller blommor återfinnas även på märkdukar; på två av grenarna ses en man och en kvinna i 1700-talsdräkter. Även de två mindre träden samt bården utgöra förmodligen variationer av liknande motiv.

Nordiska Museet 101,911

RYA — Bild 40

MARKIMS SN, SEMINGHUNDRA HD, UPPLAND

STORLEK. Längd 201 cm., bredd 178 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 43 trådar på 10 cm.; inslag vänstertvinnat vitt ullgarn, 4 inslag — 7 mm. eller 3 inslag — 5 mm. mellan nockraderna, det senare på de övre två tredjedelarna av spegeln, där även samma skäl på ömse sidor av nockrad; lärft. Nockor av 2 trådar vänstertvinnat ullgarn, 12—14 mm., knytning se fig. 9. Bård brun, spegel ljust brungul, orneringen mjuka toner i indigo, blågrönt, karmosin och gult, materialet utomordentligt glansigt och vackert. Ryan vävd i ett stycke.

Fig. 9.

DATERING. 1783 D L S M L U: Didrik Lindström och Maja Lisa Unander. Ryan vävd av den senare, prästdotter i Markim, till hennes bröllop med kronolänsman D. Lindström. Inköpt från Erlinghundra hd.

ANVÄNDNING. Enligt traditionen användes ryor såsom brudmattor under vigseln, förutom deras egentliga uppgift som sängtäcken. Vävsättet var i trakten fordom vanligt.

MÖNSTER. Mittfältets ur en vas uppväxande ros m. fl. blommor, de krönta initialerna inom öppen palmbladskrans och övriga växtmotiv härstamma alla från märkdukarna, som i likhet med sina föregångare, mönsterböckerna, tjänade som mönsterskatt för textilslöjden. Mittfältets vågformiga begränsning förekommer stundom på 1700-talsryor av s. k. märkdukstyp och bottnar sannolikt i rokokons avsmak för raka linjer, men brukades även långt tidigare; jfr bild 34. Bårdens ranka med sina något tunga blommor synes närmast hämtad ur någon mönsterbok. Gåva av frih. Em. Cederström, Krusenberg 1874.

Nordiska Museet 4,133

RYA — Bild 41

VEMDALENS SN, HÄRJEDALEN

STORLEK. Längd 205 cm., bredd 172 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp omväxlande högertvinnat lingarn och grått högertvinnat ullgarn, 42—47 trådar på 10 cm.; inslag grått högertvinnat ullgarn, 3 trådar, 8 mm. mellan nockraderna; olika skäl på ömse sidor om nockraderna; lärft. Nockor 15 mm. långa, av 2 högertvinnade, även 3 vänstertvinnade, ulltrådar, silkesglänsande material; knytning se fig. 9. Ryan vävd i ett stycke.

ANVÄNDNING. I nordisk vinterköld ha ryorna funnit god användning som beklädnad på fällar till säng och släde. På Fornvallen Jamtli i Östersund ses ett sängtäcke, bestående av en präktig björnskinnsfäll klädd med en rya, liknande den här avbildade.

DATERING OCH MÖNSTER. R H C M 1753 invävt i nockor. Typisk märkduksrya; alla motiven vanliga på det tidigare 1700-talets märkdukar: vasen med nejlikor, rosorna i hörnen, de små träden, bårderna. Jämför bild 179.

Nordiska Museet 143,139

RYA — Bild 42

UCKLUMS SN, INLANDS N. HD, BOHUSLÄN

STORLEK. Längd 189 cm., bredd 132 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 31 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet vitt

ullgarn, 15—20 trådar, 1 cm. mellan nockraderna; olika skäl på ömse sidor om nockraderna; rosengångssolvning i treskaft. Nockor av en dubbelvikt, vänstertvinnad ulltråd, nockans längd ungefär 12 mm., knytning se fig. 9. Bård krappröd, spegel grön, »krabban» ljust högröd och gråblå m. m., övriga färger svartbrunt, vitt, två toner ljusgult. I två våder.

ANVÄNDNING. I Bohuslän har ryan använts, förutom till sängtäcke, även till att bona om stugan med vid högtidliga tillfällen[23].

BENÄMNINGEN *kavring* är här påvisad liksom i Blekinge och Småland. Betydelsen är outredd.

MÖNSTER. Mittfiguren, av befolkningen kallad *krabba*, även »fläkt rocka», »fläkt örn»[23], har av Axel Nilsson i »Nord. Museets utställning av flossade vävnader», 1914, förklarats som en folklig omarbetning av ett palmettmotiv på orientaliska mattor.

Nordiska Museet 95,892

RYA

Bild 43

OFFERDALS SN, JÄMTLAND

STORLEK. Längd 185 cm., bredd 129 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 25 trådar på 10 cm.; inslag 1—2 trådar gråbrunt plockullgarn av olika tvinning; 5 trådar — 9 mm. — mellan nockraderna; olika skäl på ömse sidor om nockraderna; lärft. Nockor av 2 trådar vänstertvinnat ullgarn, längd 14—18 mm.; knytning se fig. 9. Bård vit med kantbård i grått och grönt; spegel upptill svartbrun med spridda grå nockor, till två femtedelar nederst helt brungrå; orneringen i ljusgrönt och ljusblått, högrött, ljust högrött och ljust brunrött, brungrått, vitt och 2 ljusgula toner. Ryan vävd i ett stycke.

DATERING. 1805 S O D i nockor.

MÖNSTER. Det ur en vas uppstigande vitt utgrenade trädet med dels uppåtvända, dels hängande blommor och frukter (?) utgör en stark folklig stilisering av ett märkduksmotiv sådant som t. ex. bild 40.

Gåva av nämndeman Simon Olsson i Kaxås, Offerdal 1885.

Nordiska Museet 46,690

RYA

Bild 44

NORA SN, VÅLA HD, VÄSTMANLAND

STORLEK. Längd 181 cm., bredd 186 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 38 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet vitt och grått ullgarn, vänstertvinnat brunsvart ullgarn, 6 trådar, 8 mm., mellan nockraderna; olika skäl på ömse sidor om nockraderna; lärft. Nockor 15—20 mm. långa av 3—4 trådar vänstertvinnat ullgarn; knytning se fig. 10. Vävd i ett stycke.

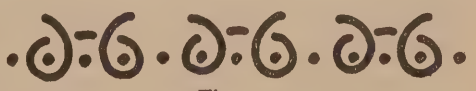

Fig. 10.

ANVÄNDNING. Den stora bredden visar, att ryan använts i en tvåmanssäng.

MÖNSTER. Den ståtliga bården är av märkdukstyp; det motiv i spegeln, som växlar med de stiliserade blommorna, kan vara av geometriskt ursprung men är troligen en stiliserad blomma även det; jämför de mindre fyrkanterna i övre raden, som tydligen utvecklats ur blommorna.

Nordiska Museet 141,073

RYA — Bild 45

HJERTUMS SN, INLANDS TORPE HD, BOHUSLÄN

STORLEK. Längd 199 cm., bredd 128 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 31 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet gråbrunt nöthårsgarn, 20—25 trådar — 12—14 mm. mellan nockraderna; rosengångssolvning i treskaft. Nockor 16—18 mm. långa av en dubbelvikt tråd vänstertvinnat ullgarn, någon gång 2 trådar och 3- eller 4-tvinnade. Knytning se fig. 9.

ANVÄNDNING OCH BENÄMNING. Se under bild 42.

MÖNSTER. Bland Sveriges ryor äro bohusryorna de, som mest påminna om orientaliska mattor. Möjligen har en påverkan ägt rum t. ex. under ostindiska kompaniets dagar, se Vivi Sylwan, Kat. för Jub. utst., även angående fru Margaretha Huitfelt Dyres inflytande på 1600-tals-ryorna[23].

Nordiska Museet 95,884

RYA — Bild 46

HARDEMO SN, GRIMSTENS HD, NÄRKE

STORLEK. Längd 185 cm., bredd 121 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 29 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet ullgarn, mellanblått, mattrött och vitt, 100—136 trådar, 30—37 mm., mellan nockraderna; tvåskyttlade ränder på vit botten, rips. Nockor 3,5—4 cm. långa av 1—2 trådar vänstertvinnat ullgarn täcka ytan glest; 87 nockor på 1 kvdm. Knytning se fig. 11. I två våder med nockorna vända i motsatta riktningar.

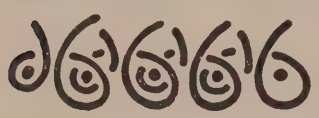

Fig. 11.

DATERING. Vävd av Kjerstin Bengtsdotter i Alavi, antagligen i slutet av 1700-talet. I en bouppteckning den 17 juni 1829 var den upptagen till ett värde av 3 Rdr banco.

Nordiska Museet 131,036

RYA — Bild 47

ERINGSBODA SN, MEDELSTADS HD, BLEKINGE

STORLEK. Längd 186 cm., bredd 127 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat hampgarn, 22 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet blått ullgarn, 12—16 trådar, 4—5 mm., mellan nockraderna; olika skäl på ömse sidor om nockraderna; tvåskaft, rips; vid vardera av ryans kortsidor i bottenväven ett bårdparti 8 cm. brett: röllakan med dubbelslingning av 2 trådar högerspunnet ullgarn, 1 tråd vänstertvinnat ullgarn eller 2 trådar gult och vitt vänsterspunnet lingarn, vidare halvkrabba och dessa två bårder inkantade med tvåskyttlade ränder; innanför detta bårdparti består inslaget till 10, resp. 13 cm:s längd av matt brunrött i stället för blått ullgarn. Nockor 3 cm. långa, av 1 tråd vänstertvinnat ullgarn; glansigt material; knytning se fig. 9. I två våder, med nockorna vända i motsatta riktningar.

BENÄMNING. *Kavring*, jfr Småland och Bohuslän.

MÖNSTER. Figurerna i mittfältet kunna återgå på kors- eller trädformer, i senare fallet starkt förenklade. Nockornas färgschema stämmer i huvudsak med 1500-talets, då utom naturfärgerna i ryor förekom endast gult[28]. I denna rya skimrar likvisst det färgvackra botteninslaget i blått och matt brunrött igenom, vackrast där ryan är mest sliten. Angående bottenvävens bårdparti, jfr bild 51; det har avigsidan åt ryans flossade sida, en följd av tekniken: flossa väves med nocken uppåt, röllakan med avigsidan uppåt.

Nordiska Museet 120,219

RYA — Bild 48

FÖRA SN, ÅKERBO HD, ÖLAND

STORLEK. Längd 195 cm., bredd 134 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp vänsterspunnet lingarn, 46 par trådar på 10 cm.; inslag vänsterspunnet lingarn, ungefär 54 par trådar på 10 cm.; vanligen 2 par trådar, 2 mm., mellan nockraderna, men på 2—4 cm:s avstånd en bredare inslagsrand med 3 par trådar, 3 mm.; samma skäl på båda sidor om nockraden; tvistväv. Nockor av en grov vänstertvinnad ulltråd, nocklängd 35 mm.; knytning se fig. 12, ungefär 268 nockor på en kvdm. Nockgarnet valkat för att ej klyva sig. Vit med brun, ursprungligen rödbrun, ornering. I två våder. Vikt 9 kg.

Fig. 12.

DATERING OCH MÖNSTER. I den sparsamma men utsökt väl avvägda orneringen ingå två krönta sköldar med E L D 1859 i nockor. Anordningen är karakteristisk för Ölands ryor, ävensom färgen, och tyder på mycket gammal tradition. U. T. Sirelius har påpekat en anmärkningsvärd överensstämmelse i vikt mellan flertalet av 1500-talsryorna och Ölands ryor, både vad gäller totalvikten och vikten av de olika beståndsdelarna varp, inslag och nockor. Även i övrigt likna Ölands ryor de äldsta i slottsräkenskaper upptagna. Dessa voro enfärgade eller med enkel geometrisk ornering och nockade på en sida samt i två (eller flera) våder, allt enligt Sirelius, som även anmärker, att öar stundom längst bevara sin gamla säregenhet i kultur, liksom andra långt från allfarväg belägna trakter. Ryan är vävd av en ung hustru och hennes man.

Nordiska Museet 120,563

RYA — Bild 49

FRIDLEFSTADS SN, MEDELSTADS HD, BLEKINGE

STORLEK. Längd 195 cm., bredd 114 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat hampgarn, 19 trådar på 10 cm.; inslag vänsterspunnet lingarn, 14—16 trådar, 4—5 mm., mellan nockraderna; olika skäl på ömse sidor om nockraderna; tvåskaft, rips; vid vardera av ryans kortsidor ett bårdparti 5,5 cm. brett: röllakan med dubbelslingning av vänstertvinnat ullgarn i ryans färger men med blått i stället för brunt och omgivet av smala tvåskyttlade ränder; innanför detta bårdparti består inslaget till 18—19 cm:s längd av högerspunnet brungult ullgarn. Nockor 3 cm. långa, någon gång av 2, vanligen av 1 vänstertvinnad ulltråd, knytning se fig. 9. Bård vit med matt brunröd ornering; spegel mörkbrun med brungul och vit ornering. I två våder med nockorna vända i motsatta riktningar.

BENÄMNING. *Kavring*, jfr Småland och Bohuslän.

MÖNSTER. Spegelns mönster, »riddarstjärnor» eller »sporrhjul», hör till de både i norr och söder i vårt land vanligaste textilmönstren, och förekommer snart sagt i alla tekniker. Stjärnan är upptagen från den romanska konsten, se t. ex. Kendrick, »Cat. of Mohammedan textiles», pl. IX, siden från 1200-talet[81], och H. Schmitz, Bildteppiche fig. 17, spansk-morisk bildvävnad i silke 900—1000-talen, men fanns även tidigare, se t. ex. en liknande stjärna i Kendrick vol. I fig. 36, från 300—400-talen. På ett rutsömsbroderi från omkring 1500 i Statens Historiska Museum återfinnes den åttauddiga stjärnan.

Nordiska Museet 120,218

RYA — Bild 50

HARBO SN, VÅLA HD, UPPLAND

STORLEK. Längd 171 cm., bredd 142 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 96 trådar på 10 cm.; inslag gråbrunt eller brunsvart ullgarn i ränder omväxlande med guldbrunt ullgarn, allt högerspunnet, stundom även vänstertvinnat; första randen upptill 18—20 cm. bred, nedtill 5—8 cm.; 16 trådar, 17 mm., mellan nockraderna, i allmänhet lika med rändernas bredd; olika skäl på ömse sidor om nockraden, vilken icke framträder på avigsidan; korndräll. Nockor 20—25 mm. långa av 2—3 trådar vänstertvinnat ullgarn, fästade i bottenrändernas färgövergångar; knytning se fig. 13. Bård grönbrun med ljusgult och guldbrunt; färger i spegeln mellanblått, guldbrunt, ljus karmosin, grönt, ljusgult, matt brunrött och vitt. I två våder.

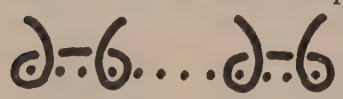

Fig. 13.

MÖNSTER. Geometriska ryor med korndrällsbotten ha haft stor utbredning intill senaste tid i det inre och västra Uppland; i kusttrakterna är ryan ofta av en enklare geometrisk ornering eller så gott som enfärgad samt med bottenväv i grov spetskypert av vackert och präktigt material: glansigt lin eller hampa till varp och vackert färgad ull till inslag. Mönstrets våglinjer härstamma sannolikt från märkdukar, där liknande ytmönster finnas, jfr även bårdmönster och proportioner hos ryan, Sirelius bild 39, från 1779 (vars mittfält består av våglinjer bildande snedrutor). Inom vårt land är motivet använt i röllakan, se bild 9, rätlinig stjälksöm se bild 183, m. m.

Nordiska Museet 150,239

RYA — Bild 51

TÄFVELSÅS SN, KINNEVALDS HD, SMÅLAND

STORLEK. Längd 190 cm., bredd 131 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat hampgarn, 20 trådar på 10 cm.; inslag vänsterspunnet lingarn, 12—14 trådar, 6—8 mm., mellan nockraderna; olika skäl på ömse sidor om nockraderna; tvåskaft, rips; vid ryans kortsidor ett 3,5 cm. brett tvåskyttlat parti med vid ena sidan vänstertvinnat brunt, vid den andra högerspunnet blått inslag av ull. Nockor av någon gång 2, vanligen 1 vänstertvinnad ulltråd, vit, brun och grå; nocklängd 4—5 cm.; knytning se fig. 9. Glansigt material. I två våder med nockorna vända i motsatta riktningar. Foder blått och vitt rutigt linne.

BENÄMNING. *Kavring*, jfr Blekinge och Bohuslän.

MÖNSTER. Denna rya hör till hela sin karaktär till de ålderdomligaste. Den naturfärgade ullen, mönstringen med kors i rader med en antydan till mellanränder, och slutligen kortsidornas enkla

bandartade bårder i bottenväven äro av intresse i detta avseende. De senare leda måhända sin härstamning från den tid här i Norden, då man började sin mönstrade väv redan i och med varpningen, d. v. s. varptrådarna träddes parvis eller en och en som inslag genom en ornerande bandvarp, se sid. 55. En sådan bottenrand vid kortsidorna förekommer på ryor från det gamla Värend: Allbo, Kinnevald och Konga, samt i Sunnerbo och Blekinge, där de blivit till ett helt bårdparti med insnärjda mönster. Vad ryans mönstring beträffar, är det möjligt, att den utgått ur ett sådant medeltida korsmönster som t. ex. Sirelius o. a. a. pl. VI b och bild 57, varav han visar urartade tolkningar i bild 58 och delvis i pl. VIII, XXXIV.

Nordiska Museet 127,375

ÅKDYNA — Bild 52

HALVFLOSSA OCH BRODERI — ÅKARPS SN, OXIE HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 111 cm., bredd 51 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 49 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet grönt ullgarn, 12—14 trådar, 3 mm. mellan nockraderna; olika skäl på ömse sidor om nockraderna; tvåskaft, rips. Nockor ungefär 15 mm. långa, ytterst vid kortsidorna en rad 28 mm. långa, av 3 trådar vänstertvinnat eller 5—6 trådar högerspunnet ullgarn i mellanblått, koschnill, gult och vitt; knytning se fig. 9.

Broderi i stjälksöm, regelbunden plattsöm, knutsöm med 2—3 trådar mest höger, även vänsterspunnet ullgarn i koschnill 2 toner, indigo 3 toner, matt rödgult, gult och vitt. Understycke krapprött vadmal; hörntofsar av yllelappar.

DATERING. M N D 1828 insytt.

Nordiska Museet 18,438

DYNA — Bild 53

HALVFLOSSA — FJELIE SN, TORNA HD, SKÅNE

STORLEK. 49 × 50 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 58 trådar på 10 cm.; inslag vänsterspunnet mörkblått ullgarn, 10 trådar — 3 mm. mellan nockraderna. Olika skäl på ömse sidor om nockraderna; tvåskaft, rips. Nockor 6—8 mm. långa, av 2 trådar högertvinnat eller 2—3 trådar vänsterspunnet ullgarn i koschnill, mellanblått, grönt och vitt; knytning se fig. 9. Understycke gul rips med tvåskyttlade ränder i mörkblått och krapprött. Frans slagen av blått och vitt lingarn.

Nordiska Museet 25,307

DYNA — Bild 54

HALVFLOSSA — SKÅNE

STORLEK. 44 × 47 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 61 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet svartbrunt ullgarn, 10—12 trådar — 3—4 mm. mellan nockraderna; olika skäl på ömse sidor om nockraderna; tvåskaft, rips. Nockor 6—8 mm. långa av 6 trådar högerspunnet ullgarn i mörk-

blått, gråblått, grönt, krapp, koschnill, matt rödgult, kraftigt gult, vitt, svart; understycke krapprött vadmal. Hörntofsar av ullgarn i flera färger.

Nordiska Museet 146,004

ÅKDYNA — Bild 55

HALVFLOSSA — RAFLUNDA SN, ALBO HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 108 cm., bredd 48 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 30 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet mellanblått ullgarn, 10 trådar — ungefär 3 mm. mellan nockraderna; olika skäl på ömse sidor om nockraderna; tvåskaft, rips. Nockor korta och slitna, av 3—4 trådar dels högerspunnet, dels vänstertvinnat ullgarn i gult, vitt, koschnill och brunsvart, bilda ornering på ripsbottnen; knytning se fig. 9. Understycke tvåskyttlad rips i blått och vitt, gult och brunt. Stoppning fjäder.

Nordiska Museet 100,677

DUKAGÅNG.

En grupp av våra folkliga vävnader är så beskaffad att över och under bottenvävens yta gå mönstertrådar som en tredje beståndsdel av väven vid sidan av varp och inslag. Till denna grupp höra: *dukagång*, *halvkrabba*, *krabbasnår*, *upphämta*, *munkabälte*, *förenklad dräll* — bild 56—99 — och vissa bandvävnader, jämte *snärjväv*, bild 1. Med avseende på vävsättet kan dukagång räknas in i en annan grupp, nämligen skälbladsvävnader; till denna grupp höra *dubbelvävnad*, *dukagång* och *upphämta*. Bottenväven i dukagång kan bestå helt av lin i vanlig tvåskaft eller varprips, eller helt av ull i tvåskaft, eller av linnevarp och ylleinslag i varprips. Sedan bottenväven påbörjats plockar man med hjälp av en spetsig vävsticka över vävens hela bredd upp vissa varptrådar framför slagbommen. Antalet upplockade trådar kan vara 4 och 2 lämnade, eller resp. 6 och 2, 4 och 1, 2 och 1. Vävstickan reses på kant, i det uppkomna skälet anbringas ett brett skälblad bakom bottenskaften, vilket i sin tur reses på kant som ledning vid inplockningen av mönstertrådar. Avigsidan är under arbetets gång vänd mot den vävande.

Dukagång har man härlett från fno. *doki*, pl. *doka*, strimla, remsa[32], onekligen se mönsterpartierna ut som sammansatta av strimlor. Det nyisländska namnet på ifrågavarande teknik är *glitvefndr*. Beteckningen sammanställes av Hj. Falk med ordet »glit» som betyder glitter, glans, och betydelsen skulle sålunda vara glittrande, glänsande vävnad[33].

Bland s. k. koptiska fynd från 400—500-talen äro linnevävnader med dukagångsornering, dels i mörkblå, dels i olika färgad ull, se Kendrick, Cat. II, 549, 550, 560, 565; H. Ernst pl. 2; I. Errera cat. 1916 nr 375 och 377, med färgad ull och lin på linneväv, 800—1000-talen (?), tekniken kallad »point de tige» (mönster hjärtformer inom

diagonala rutfält); E. Dreger 28, 29, 32, 35. Mönsterinslaget går i dessa fynd i allmänhet över 3 eller 5, under 1 varptråd.

Dukagång från Finlands medeltid se U. T. Sirelius, bild 231; dukagången synes här sammanhänga med textil verksamhet i Birgittinerklostret i Nådendal. Island på 1600-talet och senare, Albanien och Italien ha tekniken som folkkonst. Därjämte omtalar A. F. Kendrick, Cat. II, sid. 76, ett intressant faktum: dukagång lever kvar som folkslöjd i vissa trakter av England.

I Sverige påträffas dukagång i synnerhet i Skåne, Blekinge och Öland, men även i Halland och så långt norrut som Västmanland.

TÄCKE — Bild 56

DUKAGÅNG VISSELTOFTA SN, V. GÖINGE HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 178 cm., bredd 121 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 25 trådar på 10 cm.; inslag vänster- och högerspunnet hårgarn; mönsterinslag vänstertvinnat hårgarn. Dukagång över 4, under 1 varptråd, 2—4 botteninslag mellan mönsterinslagen.

Tvåskyttlade ränder inrama småbårderna. I två våder.

UTBREDNING. Dessa ovanligt stormönstrade dukagångstäcken vävdes i gränstrakterna mellan Skåne, Småland och Blekinge.

Gåva av fru Bengta Nilsson, Hanavrå, Visseltofta, 1916.

Nordiska Museet 127,380

DRÄTTADUK — Bild 57

DUKAGÅNG SPJUTSTORPS SN, INGELSTADS HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 190 cm., bredd 135 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 12 varp-, 8 inslagstrådar på 1 cm.; mönsterinslag vänstertvinnat indigoblått ullgarn över 4 under 2 varptrådar, 3 mönsterinslag i rutan, 1 botteninslag mellan mönsterinslagen. »Hämten» över 10 varptrådar och botteninslag med mönstergarn begränsa bårderna. Skarv längs mitten, två bårdpartier hopskarvade.

UTBREDNING. Denna typ av drätt med mörkblå ornering förekommer endast i sydöstra Skåne.

MÖNSTER OCH DATERING. 1748 K O D invävt. Mönstret i högra bården har direkta föregångare i senantika skaftvävnader, se Kendrick, Cat. II, 537, från 300-talet; Falke 29, 400-500-talen; Étoffes et Tapisseries coptes, H. Ernst 15, jägare och djur. Bårdpartiet till vänster har av M. Collin förklarats framställa dyrkan av dioskurerna, se Fornvännen 1923, sid. 46 ff. samt Bygdeslöjd och Forntidskult, Lund 1921.

Framställning av häst och ryttare i dukagång under koptisk tid, se M. Dreger, fig. 35[5].

Bårderna med S-former se Errera, Cat. 1916, fig. 460, 1000-1100-talen.

Nordiska Museet 25,328

DRÄTTADUK — Bild 58

DUKAGÅNG — SYDÖSTRA SKÅNE

STORLEK. Längd 199 cm., bredd 63 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 14 varp-, 9 inslagstrådar på 1 cm.; mönsterinslag vänstertvinnat indigoblått ullgarn över 4, under 2 varptrådar, 1 botteninslag mellan mönsterinslagen. »Hämten» över 10 varptrådar begränsa bårderna. Två större och tre mindre bårdpartier hopskarvade.

MÖNSTER. Inhägnad med två fåglar, en på vardera sidan om ett träd eller en blomma återfinnes Falke 475, venezianskt siden, 1400-talets senare hälft, jämför även 403, 469, 472, 473, 479 och 555[7].

Nordiska Museet 146,007

DRÄTTADUK — Bild 59

DUKAGÅNG — INGELSTADS HD, SKÅNE

STORLEK. Höjd 141 cm., bredd 99 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Se bild 60. Skarv över mitten. Invävt A; i korssöm med brunt högertvinnat ullgarn I K.

MÖNSTER. Hjort inom romansk bladkrans.

Gåva av fru M. Ribbing, f. de Vylder, Simrishamn 1877.

Nordiska Museet 19,125

DRÄTTADUK — Bild 60

DUKAGÅNG — SYDÖSTRA SKÅNE

STORLEK. Längd 204 cm., bredd 141 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 13 varp-, 8 inslagstrådar på 1 cm.; mönsterinslag vänstertvinnat indigoblått ullgarn över 4, under 2 varptrådar, 1 botteninslag mellan mönsterinslagen; hämten över 10 varptrådar och botteninslag med mönstergarn begränsa bårderna. Skarv längs mitten; på andra leden 3 bårdpartier hopskarvade, av vilka ett är avbildat.

MÖNSTER. Fyrfotadjur med svansen slutande i två ornament se Överhogdalsbonad II vänstra sidan[2].

Nordiska Museet 59,921

DRÄTTADUK — Bild 61

DUKAGÅNG — SKÅNE

STORLEK. Längd 184 cm., bredd 129 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 14 varp-, 9—12 inslagstrådar på 1 cm.; mönsterinslag vänstertvinnat indigoblått, högrött, grönt och brungult ullgarn; dukagång över 4, under 2 varptrådar, 1 botteninslag mellan mönsterinslagen; upphämta i de två yttre bårderna, 3 inslag över 4 varptrådar i mönsterrutan; hämten över 8 varptrådar begränsa bårderna. Skarv längs mitten; 4 bårdpartier hopskarvade.

UTBREDNING. Denna typ av drätt med ornering i två eller flera färger förekommer i Färs och Frosta härader.
MÖNSTER. Ang. bårdparti 3 se under bild 57; skepp jfr Kyrkåsbonaden.

Nordiska Museet 131,798

HÄNGKLÄDE — Bild 62

DUKAGÅNG — BLEKINGE

STORLEK. Längd 178 cm., bredd 67 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 16 varp- och 16 inslagstrådar på 1 cm.; mönsterinslag 2 trådar vänsterspunnet ljusblått och mellanblått lingarn, rött bomullsgarn över 6, under 2 varptrådar med 1 botteninslag mellan mönsterinslagen. Frans av varptrådar nedtill.
MÖNSTER. Ur en vas uppväxande träd med fåglar var ett omtyckt vävmotiv redan under koptisk tid, se t. ex. A. F. Kendrick, Cat. II, 312 m. fl. Hjärtformiga ornament i dukagång se I. Errera 1916, 375, 377 från 800—1000-talen (enligt uppgift »point de tige»).

Nordiska Museet 89,041

HÄNGKLÄDE — Bild 63

DUKAGÅNG — BLEKINGE

STORLEK. Längd 192 cm., bredd 73 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högerspunnet lingarn, 16 trådar på 1 cm.; inslag högerspunnet lingarn, 14 trådar på 1 cm.; lärft; mönsterinslag 2 trådar högerspunnet mörk- och mellanblått lingarn och brungult bomullsgarn, 6 trådar vänsterspunnet rött bomullsgarn över 6, under 2 varptrådar, 5—6 inslag med 1 botteninslag mellan mönsterinslagen. Även friare inplockningar obundna av dukagångsskälet. Frans av varptrådar nedtill. Märkt P O S K N D i kedje- och stjälksöm med det röda garnet.
MÖNSTER. Träd- och vasmotiv med eller utan fåglar äro här fritt behandlade efter den vävandes smak.

Nordiska Museet 120,761

HÄNGKLÄDE — Bild 64

DUKAGÅNG — BLEKINGE

STORLEK. Längd 181 cm., bredd 65 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 16 varp-, 17 inslagstrådar på 1 cm.; mönsterinslag vänstertvinnat krapprött och grönt ullgarn, ljusblått bomullsgarn, högertvinnat mellanblått och gult lingarn över 6, under 2 varptrådar, 4—6 inslag i rutan med 1 botteninslag mellan mönsterinslagen. Frans av varptrådar nedtill.
MÖNSTER. Rosett av liljemotiv, se Lessing pl. 55 d., bysantinskt siden. Jfr även bild 174, trädet.

Nordiska Museet 89,086

HALVKRABBA.

Teknik och material motsvara krabbasnårets, om ock resultatet mera kan tyckas närma sig dukagång. Det kan ock i likhet med detta vävas med skälblad; mönsterskälen bli då 2 och måste solvas på ett par lösa skaft bakom bottensolven. Det för vävarten karakteristiska är de små diagonalt placerade rutorna som bilda mönstren.

Benämningen är modern.

Redan bland de koptiska fynden ser man tekniken utbildad till stor likhet med våra halvkrabba-vävnader, se t. ex. I. Errera, 1916, nr 387—390, från 900—1000-talen. Folkkonsten i sydöstra Europa har bevarat den, Albanien[50], Italien (Abruzzerna); Spanien och Indien. I vårt land har den ett sydligt område i Skåne, Blekinge, Öland och Småland och ett nordligt i Västmanland.

TÄCKE — Bild 65

DUKAGÅNG, HALVKRABBA OCH KRABBASNÅR
FÖRA SN, ÅKERBO HD, ÖLAND

STORLEK. Längd 197 cm., bredd 129 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 27 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet ullgarn; tvåskaftsrips; mönsterinslag vänstertvinnat ullgarn, dukagång över 2, under 1 varptråd, halvkrabba över och under 2 varptrådar, tre botteninslag mellan mönsterinslagen. Hämten över och under 3 varptrådar, och tvåskyttlade ränder begränsa bårderna. I två våder. I den ena våden är det brunsvarta mönstergarnet nästan helt bortnött.

Nordiska Museet 120,568

TÄCKE — Bild 66

DUKAGÅNG, HALVKRABBA OCH LÖS ROSENGÅNG
VÄSTERFÄRNEBO SN, VAGNSBRO HD, VÄSTMANLAND

STORLEK. Längd 170 cm., bredd 145 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 34 trådar på 10 cm.; inslag olika spunnet ullgarn, rips; mönsterinslag 2- och 3-trådigt högertvinnat ullgarn, 3—4 trådar vänsterspunnet ullgarn, högertvinnat (vitt och gult) bomullsgarn, 3 botteninslag mellan mönsterinslagen. Mellanränderna i lös rosengång med 4 skaft och 6 trampor, jfr M. Collin Våra hemvävnader, Stockholm 1924, fig. 151. I två våder.

MÖNSTER. Säregna trädformer, människofigurer o. a. förekomma i äldre halv- och helkrabbatäcken och förlåtar från Västerfärnebo socken, jämte den mera vanliga, bild 68 återgivna typen.

Nordiska Museet 127,004

TÄCKE — Bild 67

HALVKRABBA, KRABBASNÅR OCH RÖLLAKAN ÖSTRA HD, BLEKINGE

STORLEK. Längd 180 cm., bredd 62 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 34 trådar på 10 cm., inslag högerspunnet ull-

garn, i röllakan och andra mönster vänstertvinnat ullgarn; tvåskyttling med vänsterspunnet lin- och högerspunnet ullgarn; halvkrabba över och under 2 varptrådar, 2 botteninslag mellan mönsterinslagen. Två bruna färger, blekrött, gult, ljusblått, vitt. I två våder, varav museet äger en.

MÖNSTER. Ytmönster jämförligt i uppställning med Kyrkåsbonadens, se bild 2, ehuru förenklat.

ANVÄNDNING. Vävnaden har utgjort del av ett fälltäcke.

Nordiska Museet 120,244

KRABBASNÅR.

På varp av lin med inslag av lin eller ull plockas mönstergarn av ull, lin eller i senare tid bomull in utan skyttel, avigsidan av väven vänd uppåt. Mönstergarnet ligger huvudsakligen på rätsidan av vävnaden, och är i Sydsverige tjockt och tätt, norrut tämligen glest. Mönstren äro gärna diagonalt betonade, man har antagit att namnet kommer därav att liksom krabban rör sig framåt i sned riktning gå krabbasnårets mönsterkonturer snett. De i krabbasnår vanligaste mönsterformerna kunna även sägas till utseendet påminna om krabban. Krabbasnår finnes i Skåne, i synnerhet östra delen, Blekinge, Öland, Småland, Halland, Bohuslän där den kallas *storeväv*, Västergötland, Västmanland, Gästrikland, Hälsingland, Medelpad, Ångermanland.

Vävnader av krabbasnårstyp äro bevarade från gammalperuansk och koptisk tid, se Errera, Cat. 1916, fig. 350, 800—1000-talet. Därjämte finnas sådana från Finland och Italien, Marocko, Mindre Asien och Equador.

TÄCKE — Bild 68

KRABBASNÅR VÄSTERFÄRNEBO SN, VAGNSBRO HD, VÄSTMANLAND

STORLEK. Längd 181 cm., bredd 115 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp vänsterspunnet lingarn, 36 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet hårgarn, vänsterspunnet ull- och lingarn; mönsterinslag 2 trådar högerspunnet ullgarn, 4 botteninslag mellan mönsterinslagen; tvåskyttlade ränder begränsa bårderna. Färger svartbrunt, blekrött, mossgrönt och vitt. I två våder.

MÖNSTER. Denna typ av täcke har vävts även i flera norrländska provinser, såsom Gästrikland, Hälsingland och Ångermanland. Bårderna nr 3 och 6 ha tydligen samma ursprung som en i Sydsverige vanlig, se bild 65, bård 3.

BENÄMNING OCH ANVÄNDNING. Väven kallas *plockväv*, mönstren äro inplockade eller *insmöjda*. Dessa täcken brukades med eller utan fårfäll såsom säng- eller slädtäcke. Vävda helt av ull och lin användes de vid högtider som bordtäcken på långbordet vid gavelväggen; vid måltider breddes en vit duk över bordtäcket.

Nordiska Museet 44,682

BÄNKDYNA — Bild 69

HALVKRABBA OCH KRABBASNÅR — SKURUPS SN, VEMMENHÖGS HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 230 cm., bredd 33 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 42 trådar på 10 cm; inslag dels högerspunnet dels vänstertvinnat ullgarn, även vänsterspunnet; mönsterinslag vänstertvinnat eller 3—4 trådar olika spunnet ullgarn; halvkrabba över och under 2 trådar, 2 botteninslag mellan mönsterinslagen; hämten över och under 2 varptrådar och tvåskyttling. Bottenfärg ömsom brunt och gult i bårderna, undantagsvis mörkblått, övriga färger mellanblått, krapprött, koschnill, två gröna färger, brungult, vitt. Foder krappröd rips. Hörntofsar av vadmal i grönt, krapp och mörkblått.

MÖNSTER OCH DATERING. I R S E H D K I D 1807 invävt. De enkla halvkrabbamönstren återfinnas så gott som identiska i s. k. koptiska vävnader, exempelvis I. Errera, Cat. 1916, nr 390.

Nordiska Museet 96,690

TÄCKE — Bild 70

KRABBASNÅR KAREBY SN, INLANDS S. HD, BOHUSLÄN

STORLEK. Längd 172 cm., bredd 129 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Tvistväv av högertvinnat oblekt lingarn, 22 par varp- och 19 par inslagstrådar på 5 cm.; mönsterinslag 2 trådar vänstertvinnat ullgarn, 1 par botteninslag mellan mönsterinslagen; diagonallinjerna dubbelslingade på avigsidan. Färger krapprött, grönt, gråbrunt och vitt. Märkt med korssöm i rött, grönt och brunt: 1816 A O S A B (?) D. I två våder.

MÖNSTER. Mönstrets detaljer desamma som i linnebottenstäcken från Blekinge, där man dock aldrig finner denna vertikala anordning av mönstret. Den ses däremot på en koptisk sidenvävnad i grönt av liknande struktur och mönster i Kulturhistoriska Museet i Lund. Rutindelningarna jfr Kendrick Cat. I 74.

Nordiska Museet 95,786

BÄNKADRÄTT — Bild 71

HALVKRABBA, KRABBASNÅR, DUKAGÅNG OCH RÖLLAKAN
VITABY SN, ALBO HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 245 cm., bredd 48 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 40 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet ullgarn, rips; mönsterinslag vänstertvinnat, i röllakanet även högerspunnet ullgarn; halvkrabba över 2, under 2 varptrådar, 4 inslag i mönsterrutan, med 2 botteninslag mellan mönsterinslagen; tvåskyttlade ränder mellan bårderna. Bottenfärg omväxlande gul och brun, övriga färger mörk- och mellanblått, blågrönt, grönt och vitt. Foder randig rips i brunt, svartbrunt och vitt.

MÖNSTER. Motiven, små träd i bård 6, flätband i bård 7, motställda palmetter i bård 8 o. s. v. höra till den formvärld som möter oss i de koptiska textilierna, ehuru anpassade efter tekniken och efter senare medeltida ideal. Bård 2 se Dreger pl. 169, Goess-ornatens mässhake, mitten av 1200-talet.

Nordiska Museet 117,996

TÄCKE — Bild 72

HALVKRABBA, KRABBASNÅR, DUKAGÅNG OCH RÖLLAKAN
FRIDLEFSTADS SN, MEDELSTADS HD, BLEKINGE

STORLEK. Längd 170 cm., bredd 121 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 28 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet ullgarn; till röllakan och andra mönster vänstertvinnat ullgarn; halvkrabba över och under 2 varptrådar; krabbasnår över 1—6 varptrådar, dukagång över 2, under 1 varptråd; två eller tre botteninslag mellan mönsterinslagen. Smala mellanränder: tvåskyttlat och röllakan, det senare med mönsterrutor över 4 varptrådar. I två våder. På fäll av vitt fårskinn.

MÖNSTER. *Snärjtäcken* uppdelade i bårder ha föregångare i spansk-moriskt siden, se I. Errera, Cat. 1901, nr 17 och 18 från 1200-talet[35].

Nordiska Museet 120,210

TÄCKE — Bild 73

KRABBASNÅR — RONNEBY LANDSFÖRSAMLING, MEDELSTADS HD, BLEKINGE

STORLEK. Längd 191 cm., bredd 136 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Tvistväv av vänsterspunnet oblekt lingarn, 34 par varp- och 34 par inslagstrådar på 5 cm.; mönsterinslag vänstertvinnat ullgarn, ett par botteninslag mellan mönsterinslagen; varp- och diagonallinjer i allmänhet dubbelslingade på avigsidan, fig. 14, men vid mindre färgpartier löpa det omgivande färgfältets trådar lösa bakom dessa se fig. 17, bild 87. I två våder.

Fig. 14.

MÖNSTER. Bland östblekingska linnebottenstäcken är detta av ovanligt åldrig typ, så de stelt formade djuren, och sättet att utfylla ytorna så att mönstergarnet huvudsakligen kommer att täcka rätsidan. Detta möjliggöres genom de diagonalt ordnade binderutorna, både i vävnad och broderi brukliga under medeltiden; jfr även Errera, Cat. 1916 nr 339, 600—700-talen, m. fl.
Ytmönster av liknande typ visar Kendrick, Cat. II, 581—4 och 579, de små palmetterna 582—4 och 589, allt Egypten 400—500-talen; Dreger pl. 30 b.[5]

Nordiska Museet 120,259

TÄCKE — Bild 74

KRABBASNÅR — INGELSTADS HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 212 cm., bredd 89 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 42 trådar på 10 cm.; inslag vänsterspunnet lingarn, höger- och vänsterspunnet ullgarn; mönsterinslag 2—3 trådar högerspunnet ullgarn, 2 botteninslag mellan mönsterinslagen; tvåskyttlade ränder; bottenväven tvåskaft, rips. Märkt S I S 1850 i öppen kedjesöm med rött bomullsgarn. I två våder.

Nordiska Museet 98,166

BÄNKADRÄTT — Bild 75

HALVKRABBA, KRABBASNÅR, DUKAGÅNG, RÖLLAKAN
LISTERBY SN, MEDELSTADS HD, BLEKINGE

STORLEK. Längd 311 cm., bredd 58 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 21 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet hår- och ullgarn, vänsterspunnet halvblekt lingarn, till röllakan- och andra mönster vänstertvinnat ullgarn; dukagång över 2, under 1, halvkrabba över och under 2 varptrådar; 3 botteninslag mellan mönsterinslagen; hämten över och under 3 varptrådar, och tvåskyttling begränsa ränderna; röllakan med oslingade diagonallinjer.

Nordiska Museet 120,227

TÄCKE — Bild 76

KRABBASNÅR OCH RÖLLAKAN — ÖSTRA SKÅNE

STORLEK. Längd 217 cm., bredd 114 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 48 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet ullgarn, i röllakan även vänstertvinnat ullgarn, krabbasnår vänstertvinnat och 3 trådar högerspunnet ullgarn med 2 botteninslag mellan mönsterinslagen; röllakan med mönsterrutor över 4 varptrådar. I två våder.

Nordiska Museet 122,728

BORDTÄCKE — Bild 77

KRABBASNÅR OCH HALVKRABBA VÄSTERFÄRNEBO SN,
VAGNSBRO HD, VÄSTMANLAND

STORLEK. Längd 227 cm., bredd 70 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 40 trådar på 10 cm.; inslag vänsterspunnet ull- och lingarn, något högerspunnet ullgarn; mönsterinslag vänstertvinnat ullgarn, tretrådigt högertvinnat halvblekt lingarn, 4 botteninslag mellan mönsterinslagen; halvkrabba och hämten över 4, under 4 varptrådar, tvåskyttlade ränder omväxlande över 2 och 1 varptråd. I två våder, varav museet äger en.

Nordiska Museet 127,005

BÄNKADRÄTT — Bild 78

KRABBASNÅR, DUKAGÅNG OCH HALVKRABBA ALBO HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 387 cm., bredd 45 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 36 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet ullgarn, rips; mönsterinslag vänstertvinnat ullgarn; dukagång över 2, under 1, halvkrabba över och under 2 varptrådar med 2 botteninslag mellan mönsterinslagen.

Nordiska Museet 126,006

TÄCKE — Bild 79

KRABBASNÅR, HALVKRABBA OCH BUNDEN ROSENGÅNG
UNNARYDS SN, VÄSTBO HD, SMÅLAND

STORLEK. Längd 179 cm., bredd 128 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 20 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet hårgarn, rips; mönsterinslag vänstertvinnat ullgarn; halvkrabba över och under 4 varptrådar, 3 botteninslag mellan mönsterinslagen; bunden rosengång. I två våder.

MÖNSTER. Närmast kan detta täcke jämföras med sådana från Västmanland, där mönsterbårder av liknande slag stundom inramas av rosengångsränder som här, ehuru av fyrskaftstyp, s. k. lös rosengång. Jämför bild 66, även 68 och 77.

Nordiska Museet 144,122

HÄNGKLÄDE — Bild 80

KRABBASNÅR, DUKAGÅNG, SNÄRJD UPPHÄMTA — BLEKINGE

STORLEK. Längd 180 cm., bredd 62 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 32 trådar på 2 cm.; mönsterinslag 2 trådar vänsterspunnet lingarn, högertvinnat bomullsgarn, 5 trådar vänsterspunnet bomullsgarn; dukagång över 6, under 2 varptrådar; 1 botteninslag mellan mönsterinslagen. Böjda linjer, såsom kvistar och horn sydda med stjälksöm. Frans av varptrådarna.

MÖNSTER. Ett träd och motställda djur hör till sidenvävnadernas äldsta motiv och lämpade sig särdeles för de runda fälten i dessa och, såsom symmetriskt mönster, för rapportvändningen; se t. ex. E. Flemming, Textile Künste, fig. 15, Achmim, 500—600-talen, 32, Bysanz, omkring 1000, delvis även jaktframställningar som fig. 21, Persien 500—600-talen, 22 Kina 600-talet; jfr även fig. 118, linnevävnad, Tyskland 1600-talet. Att komplettera en vävnad medelst broderi har brukats t. ex. i Kölnerbårderna se Flemming fig. 115, 1400-talet[34]. Kronor och trädmotiv äro vanliga på Blekingehängkläden, måhända får man i dem se en anspelning på landskapsvapnet, eken med tre kronor om stammen.

Nordiska Museet 51,525 a

HÄNGKLÄDE — Bild 81

KRABBASNÅR OCH UPPHÄMTA — NÄTTRABY SN, MEDELSTADS HD, BLEKINGE

STORLEK. Längd 143 cm., bredd 69 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 28 varptrådar på 2 cm.; mönsterinslag mörkblått högertvinnat lingarn, 3—4 trådar vänsterspunnet bomullsgarn, blått i två toner, högrött och matt gulrött; mönsterrutor över 4 varptrådar, 1 botteninslag mellan mönsterinslagen. Frans av varptrådar nedtill.

DATERING. Hängklädet vävt år 1827.

MÖNSTER. Invävt: DETA AR DE WISE MENNERNA. På *julahängkläden* lämpade sig ju framställningar av Julens berättelser; sådana voro under 1800-talet synnerligen brukliga här, jämte figurbilder av andra slag.

Nordiska Museet 38,626

UPPHÄMTA.

Upphämta är ett vävsätt använt för linnebottenstäcken och linnedrätter, s. k. blådragning, med mönsterinslag av lin eller ull; i senare tid har även bomull använts i synnerhet till den högröda färgen, varmed linet tydligen ej med fördel låtit färga sig.

Sedan några bottentrådar inslagits för två skaft upplockas med en spetsig vävsticka första rutraden i mönstret framför slagbommen, vävstickan reses på kant och ett bredare skälblad stickes in och reses på kant, varefter ännu ett stickes in bakom bottensolven. Sedan samlas varje varptrådsparti för sig upp på en solv, och genom alla solvöglorna trädes ett skaft eller en käpp. Då mönstertråd i den sålunda upplockade rutraden skall inslås lyfter man för var gång skaftet och ett skälblad stickes in och reses på kant. När man har vävt till mitten av en liksidig bård och efterhand bibehållit de olika rutradernas solvöglor på skaften, har man endast att på nytt lyfta dem, nu i omvänd ordning, för att väva färdig mönsterbården; efterhand som tillräckligt antal mönstertrådar slagits in i en rutrad måste den dithörande solven nu plockas bort för att icke hindra nästa skälbildning. En sentida mekanisk anordning för att lyfta skaften är den s. k. dragrustningen med vars hjälp man med ett enkelt handgrepp lyfter upp skaftet.

Upphämta har sitt namn efter lyftandet av skaften, därav även *lyftetäcke* (Västergötland); efter skälbladen kallas den *skidtäcke* (Blekinge), *fjölaklä* (Småland) och *skälblad*, efter skaften eller käpparna *pinnaklä*, *käppaklä*, *viratäcke* (Skåne) av vigre = vidja, efter solven *sjusolv* (Bohuslän). Efter mönster kan upphämtatäcket i Skåne få namn av *ässatäcke*, *stenkaketäcke*, efter användningen *bunkatäcke*, i Norrland och Dalarna *prästruta*, *förhörsduk*, i Dalarna även *himmelsåklä* då det användes som päll.

Utbredning: Skåne, Blekinge, Öland, Halland, Småland, Bohuslän, Västergötland, Östergötland, Södermanland, Uppland, Västmanland, Dalarna, Gästrikland, Hälsingland, Medelpad, Ångermanland, Härjedalen, Jämtland, Västerbotten.

Vävarten förekommer något förenklad bland peruanska fynd och beskrives av Crawford[36]. Norska, danska och slesvigska museer visa upphämtatäcken av samma arter som våra; åtminstone i flera fall äro de säkerligen att hänföra till kategorien västgötatäcken, se under bild 83. Finsk upphämta vävd på 1800-talet finnes på Nord. Museet. Huruvida Alpländernas vävnader av liknande art äro upphämta eller på vanligt sätt solvade vävnader får lämnas osagt.

HÄNGKLÄDE — Bild 82

UPPHÄMTA OCH KRABBASNÅR RÖDEBY SN, ÖSTRA HD, BLEKINGE

STORLEK. Längd 156 cm., bredd 64 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 28 varptrådar på 2 cm.; mönsterinslag högertvinnat blått lin- och rött bomullsgarn; mönsterrutor över 4 varptrådar, 1 botteninslag mellan mönsterinslagen; färgfälten dubbelslingade på avigsidan. Frans nedtill av varptrådar.

BENÄMNING. »Dragduk».
Gåva av kand. C. Fürst 1877.

Nordiska Museet 17,604.

TÄCKE — Bild 83

UPPHÄMTA URSHULTS SN, KINNEVALDS HD, SMÅLAND

STORLEK. Längd 182 cm., bredd 120 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 23 varptrådar på 2 cm.; mönsterinslag 1—2 trådar högerspunnet ullgarn; mönsterrutor över 4 varptrådar, 1 bottentråd mellan mönstertrådarna. I två våder.
ANVÄNDNING. Av västgötar från den s. k. knallebygden ha i århundraden hemvävda saluvaror, delvis från Västergötland, delvis tillverkade i Halland och Småland, förts omkring i landet och även i grannländerna. Upphämtatäcket på bilden hör otvivelaktigt som typ till sådana »*Wäst-Göth-täcken*», om vilka Sam. Rogberg år 1770 säger att de gemenligen prydde kronstången i stugorna i Urshults socken.[37] Kända för slöjdskicklighet som Urshultsborna voro ha dessa »västgötatäcken» förmodligen tillverkats i socknen för att säljas av västgötar. Liknande täcken kallades av samma anledning *Boråsatäcken;* även Åshedatäcken[71] (av Åsheda i Småland). Bortsett från stjärnbårderna vid kortsidorna förekommer typen i större delen av landet, icke minst i Norrland, se under bild 89.
MÖNSTER. Jämför I. Errera, Cat. 1916, fig. 436, 443, Egypten 900—1100-talen.

Nordiska Museet 63,241.

TÄCKE — Bild 84

SKYTTLAD UPPHÄMTA NORDVÄSTRA SKÅNE

STORLEK. Längd 159 cm., bredd 128 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 30 varptrådar på 2 cm.; mönsterinslag vänstertvinnat högrött och krapprött ullgarn, högerspunnet mörkblått, ljusblått och grönt ullgarn; mönsterrutor över 4 varptrådar, 1 botteninslag mellan mönsterinslagen. Frans vid långsidorna av mönstergarnet, 15 mm. lång.
DATERING. Märkt på en mönsterfri ruta P T S 1648 i korssöm med rött vänsterspunnet bomullsgarn, 1 tråd till bokstäverna, 2 trådar till siffrorna. Troligen efter en vilseledande tradition i senare tid insytt, då koschnillen, varav den högröda färgen består, anses först på 1700-talet i större utsträckning ha kommit in i Skånes allmogevävnader.

Nordiska Museet 36,452.

TÄCKE — Bild 85

SKYTTLAD UPPHÄMTA NORDVÄSTRA SKÅNE

STORLEK. Längd 180 cm., bredd 117 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 26 varptrådar på 2 cm.; mönsterinslag vänstertvinnat mörk- och mellanblått, högrött och 2 toner blågrönt ullgarn, även 2 trådar

högerspunnet; mönsterrutor över 4 varptrådar, 1 botteninslag mellan mönsterinslagen. Frans vid långsidorna av mönstergarnet, 5 mm. lång.

MÖNSTER. Bård 1, 3 o. s. v. äro identiska med västgötatäckenas mönster, jfr bild 83. Angående bård 4, se bild 88. Bård 2 m. fl. jfr A. F. Kendrick, Cat. I. 74.

Nordiska Museet

BORDTÄCKE — Bild 86

UPPHÄMTA — TORSÅS SN, S. MÖRE HD, SMÅLAND

STORLEK. Längd 172 cm., bredd 126 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 24 varptrådar på 2 cm.; mönsterinslag högerspunnet ullgarn; mönsterrutor över 4 varptrådar, 1 bottentråd mellan mönstertrådarna. Färgfälten skarvade medelst enkelslingning på avigsidan, se fig. 15. Botteninslag med mönstergarn vid kortsidorna. Frans av mönsterinslaget vid långsidorna. I två våder.

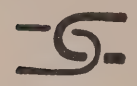

Fig. 15.

MÖNSTER. Mittrutan jfr bild 87 och 89.

Nordiska Museet 121,582

BORDTÄCKE — Bild 87

UPPHÄMTA — RIALA SN, ÅKERS SKEPPSLAG, UPPLAND

STORLEK. Längd 173 cm., bredd 117 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 22 varptrådar på 2 cm.; mönsterinslag högerspunnet ullgarn i grått och gråbrunt, blekt gulrött och gröngult, mönsterrutor över 4 varptrådar, 2 botteninslag mellan mönsterinslagen. Vid färgskarvar går inslagsgarnet av båda färgerna under vissa varptrådar, varefter det bindes på rätsidan av botteninslagstrådar i det motsatta färgfältets kontur se fig. 17; rätsidan har således varit vänd uppåt under arbetets gång. Bakom mittpartiets inplockade stjärnor löpa det omgivande färgfältets trådar lösa. Se fig. 16. Frans vid långsidorna, ungefär 4 cm. lång av mönstergarnet i vartannat inslagspar; vid kortsidorna av 2 mönstertrådar i olika färg införda i sista upphämtaskälet och utdragna i öglor.

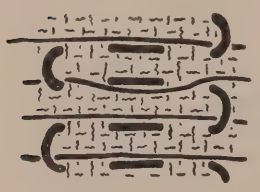

Fig. 16.

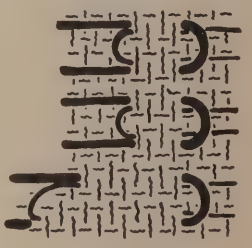

Fig. 17.

ANVÄNDNING. Se under bild 89.

Nordiska Museet 107,038

BORDTÄCKE — Bild 88

UPPHÄMTA — VESSIGE SN, ÅRSTADS HD, HALLAND

STORLEK. Längd 180 cm., bredd 126 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 28 varptrådar på 2 cm.; mönsterinslag vänstertvinnat ullgarn; mönsterrutor över 4 varptrådar, 1 botteninslag mellan mönsterinslagen.

Färger mörkblått, gulrött och blågrönt. Inslagsskarvar dels enkel- dels dubbelslingade på rätsidan. Frans 4 cm. lång vid långsidorna av mönsterinslaget, således grön, vid kortsidorna invävd i det ena bottenskälet och utdragen i öglor, blå, röda och gröna upptill, blå och gula nedtill. I två våder.

MÖNSTRET är identiskt med väggbeklädnadens från Torpa slott i Västergötland, Sveriges äldsta kända upphämtavävnad, daterbar till 1500-talet. Denna är av grövre material med större stjärnor och med helt blått mönstergarn, samma tvinning på garnet som i bordtäcket. Möjligt är att den i äldre inventarier nämnda *stjärnväven* just haft detta mönster[23], som Vivi Sylwan anmärker.

Nordiska Museet 24,880

BORDTÄCKE — Bild 89

UPPHÄMTA — YTTERHOGDALS SN, HÄLSINGLAND

STORLEK. Längd 180 cm., bredd 123 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 24 varptrådar på 2 cm.; mönsterinslag högerspunnet ullgarn, mönsterrutor över 4 varptrådar, 1 bottentråd mellan mönstertrådarna. Färgfälten skarvade medelst enkelslingning på rätsidan. Frans av mönsterinslaget vid långsidorna, vid kortsidorna en mönstertråd invävd i det ena bottenskälet och utdragen i öglor. I två våder.

ANVÄNDNING OCH BENÄMNING. Täcken av denna art ha fått det egendomliga namnet *prästruta*, sannolikt efter deras ofta förekommande mittruta i annan färg vilken ruta även den kallades prästruta. En sådan ses på bild 87. Stundom formar den sig till ett kors, särdeles utpräglat på vår bild. Kända sedan slutet av 1500-talet ha dessa dukar eller bordtäcken haft en vidsträckt användning. På dem dukades förningen upp vid bröllop (Leksand) och begravning (Ångermanland); förningskorgen sveptes in i ett liknande *bunkatäcke* med ruta (norra Skåne); en sådan duk lades på bordet vid prästens och brudparets plats (Mora); funnos flera, lades även de på bordet, eller man lånade ihop sådana *väsl* eller *gässbådsväsl* i byn för att kläda brudstugan med (Mora); en sådan *vepa* spändes, prydd med tofsar av brokiga lappar och i mitten en halmkrona, som bordhimmel över brudparets plats (Leksand); med liknande användning kallades täcket *himmelsåklä* (Floda); som brudpäll användes den (Orsa och Hälsingland); vid husförhör på bordet, vid vilket prästen satt (Mora och By i Dalarna, Hälsingland, Ångermanland), och då han bjöds på mat (Ångermanland); fanns ännu ett lades det över hans stol (Mora). Slutligen användes duken även som *bårtäcke* (Härjedalen, Hälsingland, Ångermanland); den lades över katafalken i hemmet, över kistan vid färden till kyrkan och över katafalken i kyrkan (Hälsingland); samma *begravningsduk* på vilken förningen varit uppdukad breddes sedan över kistan då denna skulle föras till kyrkogården (Ångermanland)[38]. Användningen till slädfäll synes ha kommit senare i tiden (Härjedalen och Mora). Olika färger på husförhörs- och begravningsduken omtalas från Ångermanland, den förra skulle vara i krapprött och stenmosse- eller albarksbrunt, den senare i krapprött, grönt och gråsvart, i båda fallen utan ruta. Att bårtäcken ej voro försedda med ruta anser man även i hemslöjdsföreningen i Östersund.

MÖNSTER. Se under bild 83.

Nordiska Museet 99,519

DRÄTT — Bild 90

UPPHÄMTA OCH FLÄTNING — YSBY SN, HÖKS HD, HALLAND

STORLEK. Längd 822 cm., bredd 107 cm., fransen inberäknad.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 22 trådar på 2 cm.; mönsterinslag 2 trådar vänsterspunnet grovt mellanblått lingarn; mönsterrutor över 4 varptrådar, 1 botteninslag mellan mönsterinslagen. Upphämtadrätten vävd i ett stycke med 9 större bårdpartier, av vilka 5 äro olika, varefter mönstren vända på mitten av drätten. Upptill vidsytt ett grovt blångarnsband på avigsidan. Nedtill vidsydda 10½ vävbredder, varav 6 i lärft och 4½ i kypert, försedda med treflätning i en mönstertyp; fransen hopflätad i 4 stycken, vilka sytts samman.
BENÄMNING. »Sparraduk».

Nordiska Museet 53,610

DRÄTT — Bild 91

SNÄRJD OCH SKYTTLAD UPPHÄMTA — KNÄREDS SN, HÖKS HD, HALLAND

STORLEK. Längd 780 cm., bredd 27 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 30 varptrådar på 2 cm.; mönsterinslag 2 trådar vänsterspunnet mörkblått lingarn, 4 trådar vänsterspunnet ljusrött bomullsgarn; mönsterrutor över 4 varptrådar, 1 botteninslag mellan mönsterinslagen. Tolv bårdpartier, varav sju olika, varefter mönstret vänder. Stad vid båda långsidorna.
ANVÄNDNING. *Drätter*, *drättadukar*, stundom benämnda *hängkläden*, hörde jämte *flätter* och målade bonader till »dragningen», varmed väggarna drogos i de gamla högstugorna.

Nordiska Museet 48,047

DRÄTT — Bild 92

SNÄRJD OCH SKYTTLAD UPPHÄMTA — KNÄREDS SN, HÖKS HD, HALLAND

STORLEK. Längd 932 cm., bredd 25 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 26 varptrådar på 2 cm.; mönsterinslag tretrådigt högertvinnat svartblått ullgarn, 5 trådar vänsterspunnet ljusrött bomullsgarn; mönsterrutor över 4 varptrådar, 1 botteninslag mellan mönsterinslagen. Sjutton bårdpartier, av vilka 9 olika, varefter mönstret vänder på mitten av drätten. Stad vid ena långsidan, fåll vid den andra.
ANVÄND i ryggåsstuga.

Nordiska Museet 60,082 b

DRÄTTADUK — Bild 93

UPPHÄMTA — Ö. SALLERUPS SN, FROSTA HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 849 cm., bredd 150 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 26 varp- och 18 inslagstrådar på 2 cm.; mönsterinslag vänstertvinnat mörkblått ullgarn, mönsterrutor över 4 varptrådar, 1 botteninslag

mellan mönsterinslagen. Nio bredare bårdpartier, av vilka 5 äro olika, varefter mönstret vänder, dessutom vid ena kortsidan 2 smalare bårdpartier. Skarvad längs mitten. I överkanten försedd med öglor av hemvävt linneripsband på ungefär 18 cm. avstånd, genom dessa löper ett band av samma slag, 14 mm. brett.

Nordiska Museet 44,088

MUNKABÄLTE.

Vävnaden solvas på fyra skaft, två för bottnen och två för de på ytan löst liggande mönstertrådarna, som kunna skyttlas in, då stjärnorna ha samma färg över vävens hela bredd, eller plockas in för var stjärna särskilt, då dessa ha växlande färg.

Av alla de tolkningar vartill namnet inbjuder synes den tillsvidare mest oemotsägliga, om också ointressantaste, vara att munkabälte skulle härledas från namnet på ett bakverk, munk, i analogi med de skånska upphämta-täcken som kallas »stenkake»-täcken. Plockat munkabälte är en avart, egendomlig för sydvästra Skåne.

På Nordiska Museet finns äldre munkabälte från Skåne, Blekinge, Halland, Småland, Västergötland, Öland, Södermanland, Västmanland, Dalarna, dessutom känner man sådant från Härjedalen och Jämtland, Norrbotten, Västerbotten, Ångermanland, Hälsingland, Gästrikland.

I egenskap av solvad och skyttlad vävnad bestående av tvåskaftsbotten och lösa mönstertrådar är munkabältet besläktat med den *förenklade drällen*, vilken som namnet antyder utgöres av drällmönster vävda i ett fåtal skaft. Munkabältsstjärnan kan själv närmast härledas från ett drällmönster, vanligt på 1700-talet om ej tidigare. En säregen art av förenklad dräll har mönstertråden delvis bunden i bottenskäl så att tre olika rutor uppstå i stället för två: ruta med lösa mönstertrådar, bottenruta där mönstertråden går på vävens avigsida, och ruta där mönstertråden går i det ena bottenskälet, se bild 99. Denna art uppträder bl. a. i Västerbottens län och i Leksand. Utbredningen av förenklad dräll kan av brist på material ej preciseras.

LIST TILL SPARLAKANSSÄNG Bild 94

MUNKABÄLTE ASKERYDS SN, N. VEDBO HD, SMÅLAND

STORLEK. Längd 85 cm., bredd 24 cm., med frans 28 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp vänsterspunnet lingarn, 34 trådar på 5 cm.; inslag vänsterspunnet lin- och högerspunnet ullgarn, lärft med inslaget tätare än varpen; mönsterinslaget högerspunnet ullgarn över 6 och 2 varptrådar, 1 botteninslag mellan mönsterinslagen. Stad upptill; frans nedtill av botten- och mönsterinslag. Ovanför fransen gles flätsöm av vänstertvinnat ullgarn.

ANVÄNDNING. Listen har utgjort sängkappa till sparlakanssäng.

Gåva av hemmansägare J. A. Nicklasson, i Ägersryd, Askeryds socken, 1884.

Nordiska Museet 43,854

SÄNGFÖRLÅT — Bild 95

MUNKABÄLTE — RÄTTVIKS SN, DALARNA

STORLEK. Längd 112 cm., bredd 108 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp vänsterspunnet lingarn, 34 trådar på 5 cm.; inslag vänsterspunnet lin- och högerspunnet ullgarn, lärft; mönsterinslag högerspunnet ullgarn över 6 och 2 varptrådar, 1 botteninslag mellan mönsterinslagen. Fåll 7 mm. upptill, 6 cm. nedtill. I två våder.

ANVÄNDNINGEN av munkabälte till sängförlåt har varit så vanlig i Dalarna att vävnadssättet där i flera socknar kallas *förlåtskrus*. I Harjagers härad i Skåne har munkabälte haft samma användning, se Gammal Allmogeslöjd från Malmöhus län, häfte 8, sid. 200, och även på andra håll, såsom Västergötland, Västmanland, Öland, Småland, se föregående bild (94).

Nordiska Museet 96,054

BORDTÄCKE — Bild 96

SKYTTLAT MUNKABÄLTE — VÄSTERFÄRNEBO SN, VAGNSBRO HD, VÄSTMANLAND

STORLEK. Längd 168 cm., bredd 116 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp vänsterspunnet lingarn, 38 trådar på 5 cm.; inslag vänsterspunnet lingarn, högerspunnet ullgarn, lärft med inslaget tätare än varpen; mönsterinslag högertvinnat ullgarn över 6 och 2 varptrådar, 1 botteninslag. I två våder.

Nordiska Museet 127,006

BÄNKADRÄTT — Bild 97

SKYTTLAT OCH PLOCKAT MUNKABÄLTE — SKÅNE

STORLEK. Längd 330 cm., bredd 72 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp vänsterspunnet lingarn, 46 trådar på 5 cm.; inslag höger- eller vänsterspunnet ullgarn, rips; till inplockade mönster 3—4 trådar, skyttlade 1 tråd; över 6 och 3 varptrådar, 4 botteninslag mellan plockade, 1 mellan skyttlade mönster.

INS i korssöm.

Nordiska Museet 145,991

TÄCKE — Bild 98

PLOCKAT MUNKABÄLTE OCH KRABBASNÅR — VEMMENHÖGS HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 205 cm., bredd 127 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 32 trådar på 5 cm.; inslag höger- eller vänsterspunnet ullgarn, rips; mönsterinslag vänsterspunnet, även högerspunnet ullgarn, 2 trådar, över 6 och 2 varptrådar, 2 botteninslag mellan mönsterinslagen. Färger brunsvart botten, grönt, mellanblått, 2 toner blårött och vitt. I två våder.

MÖNSTER. Egendomliga för Wemmenhögs hd äro dessa täcken, där munkabältet helt förändrat karaktär.

Nordiska Museet 145,985

TÄCKE — Bild 99

FÖRENKLAD DRÄLL — STENSELE SN, LAPPLAND

STORLEK. Längd 170 cm., bredd 60 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp och inslag vänsterspunnet bomullsgarn, 34 varptrådar på 2 cm., lärftartad bottenväv; mönsterinslag vänsterspunnet ullgarn, brunt i två toner; 1 botteninslag mellan mönsterinslagen. I två våder, av vilka museet äger den ena.

DATERING. Täcket vävt på 1830-talet.

BENÄMNING. Vävarten kallas i länet *västerbottensdräll.*

Gåva av Västerbottens läns hemslöjdsförening genom fru Emma Andelius, Stockholm.

Nordiska Museet 123,170

ROSENGÅNG.

Rosengång är en enkel skaftvävnad i 3, 4 eller 5 skaft, vars inslag i regel helt täcker varpen. Två varianter särskiljas, *bunden* och *lös* rosengång. Den förra har en ripsartad yta och vävs oftast i treskaft; avigsidans inslagstrådar ligga löst och äro ej mönsterbildande. Solvningar visa fig. 18—20. En trampa hör till vart skaft; vill man väva enfärgad tvåskaftsbotten mellan mönstren kan man trampa ned två skaft åt gången eller inrätta ett par särskilda bottenskaft. Även med två skaft kan man uppnå enkla rosengångsartade mönster med ripsyta på båda sidor och avigsidan mönstrad i motsatta färger mot rätsidans, nämligen genom att omväxlande skyttla in t. ex. en vit och en svart tråd så att samma färg periodvis kommer i samma skäl. Detta är s. k. *tvåskyttlat* som förekommer i samband med flera tekniker. I *lös* rosengång ligga inslagstrådarna löst, d. v. s. de gå vanligen över mera än en varptråd. Lös rosengång har i mycket karaktär av kypert och rör sig med samma diagonala mönster; troligen har den utvecklats ur kyperten, som var känd här i landet redan under bronsåldern både i form av spetskypert och gåsögon. Skillnaden är att varptrådarna ej framträda utan täckas av inslagstrådar i annan färg. Fyra skaft och trampor äro här regel, och avigsidan visar samma mönster i motsatta färger. Rosengång har mest vävts med ull- och hårgarn på linnevarp, i äldre tider måhända med varp av ull. Museet förvarar täcken av det senare slaget från det även i övrigt ålderdomliga Jämtland. I bomull och lin har rosengång vävts till kuddhuvor i Hälsingland, till skjortlinningar m. m. i Dalarna, s. k. *linningskrus*, och till förkläden i Blekinge och Skåne.

Rosengång har som synes av bilderna förekommit över hela landet, förr sannolikt även i de trakter i mellersta Sverige där den nu saknas, förmodligen ha äldre bouppteckningars *vepa* stundom varit av denna art, likaså 1500-talets *spole akleder* som skiljas från *bragde-akleder* (eller åkläden) vilka sannolikt voro av en rikare mönstrad art, möjligen med inplockad ornering[39]. Utom Sverige har rosengångsartad vävnad påträffats som folkkonst i Italien.

TÄCKE — Bild 100

BUNDEN ROSENGÅNG — LILLHERDALS SN, HÄRJEDALEN

STORLEK. Längd 166 cm., bredd 132 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lin- eller hampgarn, 21 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet ullgarn, 45 trådar på 2 cm. Tre skaft. Solvning se fig. 18.

Fig. 18.

MÖNSTER. Mönstret består utom av à la grecque-bårder och kroklinjer till stor del av små korsformer.

BENÄMNINGEN *korstäcken* som har antecknats i Härjedalen för rosengångstäcken gäller sannolikt närmast typen med lösa trådar.

DATERING. Årtalet 1740 i vita skinnremsor fastsydda med linnetråd.

ANVÄNDNING. Täcket har utgjort beklädnad för en sängfäll.

Nordiska Museet 105,781

TÄCKE — Bild 101

BUNDEN ROSENGÅNG — JÄRVSÖ SN, HÄLSINGLAND

STORLEK. Längd 142 cm., bredd 59 cm., ofullständig.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 30 trådar på 10 cm.; inslag vänsterspunnet halvblekt lingarn, högerspunnet ullgarn. Fyra skaft och trampor. I två våder, varav museet äger en. Bottnen trampad med 2 trampor åt gången.

Fig. 19.

Gåva av dr Frans Rodenstam, Hudiksvall 1913.

Nordiska Museet 120,097

TÄCKE — Bild 102

BUNDEN ROSENGÅNG — TOARPS SN, ÅS HD, VÄSTERGÖTLAND

STORLEK. Längd 167 cm., bredd 114 cm.

Fig. 20.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 33 trådar på 10 cm.; inslag vänsterspunnet ofärgat lingarn, högerspunnet ullgarn. Tre skaft, vid vilka varptrådarna solvats i följande ordning: fig. 20. Tre trampor. I två våder.

Nordiska Museet 129,369

TÄCKE — Bild 103

BUNDEN ROSENGÅNG — UNNARYDS SN, VÄSTBO HD, SMÅLAND

STORLEK. Längd 201 cm., bredd 114 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 23 trådar på 10 cm., jämförelsevis fint; inslag högerspunnet hårgarn, grovt. Treskaft som fig. 18. I två våder. Vikt 4.6 kg.

BENÄMNING. Kallas *braudatäcke*, av bragd. Man skiljer här mellan *enuddabraud* = uddigt bårdmönster mot släta bottenränder, och *kadissebraud* = mönster ej avbrutet av släta bottenränder.

Betydelsen av ordet *kadisse* är okänd; en art droguet, *cadicée*, föråldrad yllekypert »façon de Cadis» nämner M. Heiden, Handwörterbuch der Textilkunde. Sannolikare är att det härstammar från *kaddig*, enbuske[40] på grund av sin något oroliga och smågnetiga mönstring; se t. ex. bild 102. En typ liknande vår bild är i Norrland allmän, den s. k. *krokväven*.

Nordiska Museet 144,114

FODER TILL ÅKDYNA — Bild 104

BUNDEN ROSENGÅNG — BORRBY SN, INGELSTADS HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 108 cm., bredd 52 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 38 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet ullgarn i brunsvart, mellanblått, brunt, krapprött, gulgrönt, gult och vitt. Tre skaft och trampor.
ANVÄNDNING. Endast till foder ansågs rosengång gott nog i Skåne där så många förnämligare arbetssätt brukades.

Nordiska Museet 53,099

TÄCKE, ÅKLÄ — Bild 105

BUNDEN ROSENGÅNG — NORUMS SN, INLANDS N. HD, BOHUSLÄN

STORLEK. Fragment, 44 × 45 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 26 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet ull- och bomullsgarn. Fyra skaft och fyra trampor. Färger brunsvart, grått, brunviolett, grönt, mossgrönt, ljust blågrönt, gult och vitt.
MÖNSTER. Bården med ansikten skilda genom tvärbalkar, är fyndigt och lustigt åstadkommen i den enkla skaftvävnaden; den påminner om liknande senantika framställningar, se t. ex. Kendrick, Cat. I, pl. X och Cat. II, pl. X; Dreger pl. 14 b[5]. Ha möjligen de enfärgade små rundelar eller ovaler av vilka mönstret i Västergötlands *gubbatäcken* består, en gång burit mänskliga drag? Gåva av fröken Ellen Parker, Stenungssund 1924.

Nordiska Museet 149,080

TÄCKE — Bild 106

LÖS ROSENGÅNG — MORA SN, DALARNA

STORLEK. Längd 156 cm., bredd 120 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 30 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet plockgarn av ull; 4 skaft, solvning se fig. 19. I två våder. Den bästa ullen användes i Dalarna gemenligen till kläder; åkläden, vepor o. dyl. vävdes av sönderplockat stickylle som ytterligare tjärnades sönder i smörkärnan, därefter spanns med någon ull och färgades[41].

Nordiska Museet 117,629

TÄCKE — Bild 107

LÖS ROSENGÅNG — ORE SN, DALARNA

STORLEK. Längd 177 cm., bredd 113 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 36 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet plockgarn av ull, vänsterspunnet oblekt lingarn, de enfärgat brungröna bottenränderna högerspunnet hampgarn, även de vävda i rosengång med alla 4 tramporna. Fyra skaft och trampor. Övriga färger svart, högrött, blårött, ljusblått, ljusgrönt, gult. I två våder.
BENÄMNINGEN *hampkrus* för rosengång har antecknats i Nås sn; den rikliga användningen av hampa som inslag i äldre täcken har utan tvivel föranlett namnet.

Nordiska Museet 138,587

TÄCKE — Bild 108

LÖS ROSENGÅNG — KRISTIANOPELS SN, ÖSTRA HD, BLEKINGE

STORLEK. Längd 212 cm., bredd 124 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 33 trådar på 10 cm.; inslag högerspunnet ullgarn, 2 trådar vänsterspunnet oblekt lingarn. Fyra skaft och trampor. Den enfärgade bottnen ripsartad, 2 av rosengångstramporna använda; inslaget går över och under 3, 2, 1, 2, 3 varptrådar o. s. v. Färger brunsvart, grönt, matt rödbrunt, gult och linnefärgen. I två våder.

Nordiska Museet 120,247

HÄSTTÄCKE — Bild 109

LÖS ROSENGÅNG — BOGLÖSA SN, TRÖGDS HD, UPPLAND

STORLEK. Längd 195 cm., bredd 134 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp vänsterspunnet bomullsgarn, 70 trådar på 10 cm.; inslag vänsterspunnet vitt bomullsgarn, högerspunnet brunsvart ullgarn. Fyra skaft och trampor. I två våder.

Nordiska Museet 126,654

TÄCKE — Bild 110

LÖS ROSENGÅNG — HOLMÖNS KAPELLFÖRSAMLING, VÄSTERBOTTEN

STORLEK. Fragment, 78 × 63 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 38 trådar på 10 cm.; inslag vänsterspunnet ullgarn. På svartbrun ripsbotten ränder i tegelrött, gult, grönt, ljust blågrönt och vitt. Fyra skaft. Gåva av fru Emma Andelius, f. Bergström, Stockholm 1922.

Nordiska Museet 141,111

TÄCKE — Bild 111

LÖS ROSENGÅNG — BURTRÄSKS SN, VÄSTERBOTTEN

STORLEK. Fragment, 125 × 74 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 38 trådar på 10 cm.; inslag vänsterspunnet ullgarn. Fyra skaft. På svartbrun ripsbotten bårder i rosenrött, grönt, gråblått, gråviolett, gult och vitt.
Gåva av fru Emma Andelius, f. Bergström, Stockholm 1922.

Nordiska Museet 141,112

TÄCKE — Bild 112

LÖS ROSENGÅNG — MO SN, ÅNGERMANLAND

STORLEK. Längd 169 cm., bredd 98 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat lingarn, 38 trådar på 10 cm.; inslag vänsterspunnet ullgarn. Fyra skaft. Färger rödgult och gråsvart.
ANVÄNDNING. Täcket har utgjort beklädnad för en fäll.

Nordiska Museet 144,606

BAND.

Det vävda och ännu mer det flätade bandets historia börjar i en tid lika avlägsen som vävkonstens begynnelse över huvud, vilket i sin mån förklarar mångfalden och sinnrikheten i bandteknikerna, redan tidigt ådagalagda. Bronsåldersfynd av dräkter i Danmark förete användning av band, gammalegyptiska och koptiska fynd likaså. En utvecklingslinje av största intresse för textilkonstens historia ehuru naturligtvis icke den enda visar ett föremål i Nordiska Museet, nämligen en bandvävstol kombinerad med varpa. Man har vävt ett enkelt mönstrat bandgrindsband i två skaft med hela varpen som vanligt spänd, i detta fall mellan två pinnar och hopsurrad om dessa och samtidigt tänkt över hur ett större vävstycke skulle kunna åstadkommas. Så har man funnit på att draga ut inslagstråden i bandet så att vart inslag bildar en lång ögla åt ena sidan. Sedan bandet vävts färdigt har man gruppvis knutit de hängande öglorna om stenar och *uppståvävens* hängande varp var färdig att vävas till täcke eller annat. Seglivad som lyckligtvis många textila metoder, lever detta arbetssätt kvar än i dag bland lapparna i nord-Norge, vilka tillverka sina ranor, norska *grœner*, täcken till kåtan och bädden, på detta sätt. Intet hindrar att man vid andra långsidan av bandet drager ut inslaget i korta öglor; en fransprydd bård på klädnaden som resultat av detta arbetssätt ses på grekiska vaser och assyriska reliefer.

Flätade band äro av två slag. Det ena bild 113—114 kallas i Skåne *skackband* på grund av sin mönstring med snedlinjer. Sedan varpen fastgjorts flätar man från mitten

utåt sidorna. Förekommer i Skåne, Blekinge, Södermanland, Värmland, Dalarna, Uppland, Gästrikland, Hälsingland, Härjedalen, Jämtland, Ångermanland, Västerbotten. Flätningen bild 115 är mera invecklad; varpen är spänd mellan två spikar på en träribba, i Södermanland på en hö-hävel, varav banden kallas *hävelband*[42] eller mellan ett par gärdesgårdsstörar, och flätarbetet tillgår så som beskrives sid. 94 angående språngning av slät botten, med hjälp av en pinne, därav kallad *pinnflätning*. Varpen plägade beräknas så lång att därav blev ett par strumpeband, ett i positiv, ett i negativ pinnflätning. Förekommer i Skåne, Västergötland, Södermanland, Uppland, Dalarna, Hälsingland, Ångermanland, Härjedalen och sannolikt flera provinser.

Brickband vävas med brickor, fyrkantiga små trälappar med hål i hörnen genom vilka varptrådar trädas, varefter varpen spännes upp. En rad av brickor ställda parallellt med varpen vridas ett kvarts varv runt varefter en inslagstråd föres in i det för var gång nya skälet. De fyra trådarna i var bricka sno sig om varandra; inslaget håller de olika snodderna samman. Genom olika inträdning av olika färgade trådar erhållas mönster; i varannan bricka pläga varptrådarna trädas in från höger, i varannan från vänster, varigenom den stickningsartade, kedjesöms- eller snärjvävsartade strukturen uppkommer. Ju flera brickor, desto bredare blir bandet. Man kan väva ett band på vardera sidan om brickorna; väver man blott åt ena sidan blir den andra sidans trådar snart så hårt snodda att man emellanåt måste vända brickorna i motsatt riktning; en ojämnhet som uppkommer vid denna vändning synes något åt vänster på band 216. I Osebergsdrottningens gravskepp, Norge, från omkring år 840 fann man bland det rika gravgodset en följd av brickor med ett påbörjat band; på Björkö i Mälaren en bricka av ben från 800—900-talet; i en grav på S. Michaels kyrkogård i Lund en bricka, trol. från 1000-talet[43]. Brickvävnad förekommer i stora delar av Asien, Turkiet och Ryssland, och i Sverige i Skåne, Halland, Småland, Södermanland, Uppland, Hälsingland, Jämtland, Ångermanland, Västerbotten och Norrbotten.

Snärjband bestå av tvåskaftad bottenväv vars skäl erhållas med hjälp av en bandgrind — i senare tid solv och t. o. m. trampor — samt mönstervarp som plockas upp med fingrarna eller med den tunna skytteln som innehåller inslagsgarnet. Inslaget pressas samman med bandkniven, den enda art av vävsvärd som ännu är i bruk i landet. Förekommer i Skåne, Blekinge, Småland, Halland, Västergötland, Östergötland, Södermanland, Närke, Värmland, Dalarna, Gästrikland, Hälsingland, Härjedalen, Jämtland, Ångermanland, Norrbotten, Lappland sannolikt även i övriga provinser.

Rosengångsband äro ripsband som endast genom varptrådens olika inredning i bandskeden eller solven utan särskild mönstervarp erhålla mönster. Förekommer i Skåne, Blekinge, Småland, Västergötland, Östergötland, Dalarna, Hälsingland, Ångermanland, Härjedalen, Jämtland, Norrbotten, Lappland.

Ofärgade vita band doppades i färgspad sedan man hårt knutit om dem på de ställen där man ville ha en vit ornering; färgen trängde icke in genom omknytningen och man

fick på detta sätt rut-, stråL- och ringformiga mönster. Finnas på museet från Småland, Västergötland, Ångermanland, Västerbotten, Norrbotten.

STRUMPEBAND — Bild 113

FLÄTAT — VALBO SN, GÄSTRIKLAND

STORLEK. Längd 114 cm., bredd 36 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Vänstertvinnat ullgarn i rött, grönt och svart samt 3 trådar vänsterspunnet vitt bomullsgarn. Omknuten tofs.

Nordiska Museet 91,800 b

STRUMPEBAND — Bild 114

FLÄTAT — SKÅNE

STORLEK. Längd 1 meter, bredd 2 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Tre- och fyrtrådigt högertvinnat ullgarn i mörkrött, ljusrött och vitt. 3 st. treflätor och tofs av varpen vid båda ändar.
BENÄMNING. Kallas *skackband* i Skåne.
Gåva av fru Maria Ribbing, f. de Vylder, Lund 1879.

Nordiska Museet 24,612 b

GÖRDEL — Bild 115

BRICKVÄVD — ÖVERKALIX SN, NORRBOTTEN

STORLEK. Längd 434 cm., bredd 72 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Tretrådigt svart, rött, grönt ullgarn, femtrådigt gult och vitt bomullsgarn, allt högertvinnat. På 4 ställen brickvändningar, d. v. s. riktningen omkastad. Vid början och slutet av brickningen två kedjesömmar av svart silke, 4 cm. nedanför dessa en ombindning med rött kypertband av ylle, därefter tofs, 12 cm. lång.
BENÄMNING. Brickning kallas här *trissning* och brickor *trissor*.
ANVÄNDNING. Använt som resskärp över pälsen.

Nordiska Museet 3,365

STRUMPEBAND — Bild 116

PINNFLÄTAT — IDRE KAP.-FÖRS., DALARNA

STORLEK. Längd 195 cm., bredd 25 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Vänstertvinnat grått, rött, grönt, mellanblått, ljust rödviolett och gulvitt ullgarn. Korta tofsar.
Gåva av fil. kand. R. Arpi, Uppsala 1888.

Nordiska Museet 57,311 c

LIVBAND — Bild 117

BRICKVÄVT — V. GÖINGE HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 248 cm., bredd 40—45 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Vänstertvinnat rött och gulgrått, högertvinnat grönblått och blekgult ullgarn. På två ställen brickvändningar, d. v. s. riktningen omkastad. Snörmakerifransar med omsnärjningar.
BENÄMNING. »Hauerda' slist» vardagslist. Bands om livet och hängde ned vid vänstra sidan som prydnad.

Nordiska Museet 40,363 a

STRUMPEBAND — Bild 118

BRICKVÄVT — BJURÅKERS SN, HÄLSINGLAND

STORLEK. Längd 226 cm., bredd 7 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Flertrådigt högertvinnat mörkblått, rött, gult och vitt bomullsgarn. På 2 ställen brickvändningar, d. v. s. riktningen omkastad.
BENÄMNINGEN är i Hälsingland *slånning, slånna*. I Jämtland *slan, slanband*.
ANVÄNDNING. Bandet är vävt till ett par strumpeband av 84-åriga Pållas mor i Hästnäs. Gåva av Pållas mor 1914.

Nordiska Museet 122,399

LIVBAND — Bild 119

SNÄRJT — ÅLS SN, DALARNA

Fig. 21.

STORLEK. Längd 280 cm., bredd 38 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp och inslag högertvinnat lingarn. Mönstervarp vänstertvinnat rött ullgarn. I bottenväven följas 2 varptrådar åt i samma skäl, mönstertråden skiljer dem åt, se fig. 21. Tofsar av varptrådar förstärkta med insytt mönstergarn; i två delar ombundna var för sig och tillsammans med lingarn.
ANVÄNDNING. Livbandet tillhör kvinnodräkten i Ål.

Nordiska Museet 1,617

LIST TILL KVINNODRÄKTEN — Bild 120

SNÄRJD — SKÅNE

STORLEK. Längd 240 cm., bredd 55 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp och inslag högertvinnat lingarn, mönstervarp högrött vänstertvinnat ullgarn. I bottenväven följas 2 varptrådar åt i samma skäl, mönstertråden skiljer dem åt, se fig. 21. Tvåskaftsränder av mönstervarp avdela mönstret. Snörmakerifransar med omsnärjningar av silke i blått, grönt och blekgult; fransen förstärkt med mönstergarn.
BENÄMNING. Snärjband kallades i Skåne *upptagna band*.

Nordiska Museet 85,932

STRUMPEBAND — Bild 121

SNÄRJT — UNNARYDS SN, VÄSTBO HD, SMÅLAND

STORLEK. Längd 125 cm., bredd 39 mm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp och inslag halvblekt högertvinnat lingarn; mönstervarp högrött och grönt vänstertvinnat ullgarn. Inslaget går varannan gång över 2 och under 1 varptråd, varannan gång under samma 2 och över 1 varptråd. Tre bottentrådar mellan mönstertrådarna i varpen, se fig. 22. Tvåskaftsränder av mönster- och bottenvarp i kanterna.

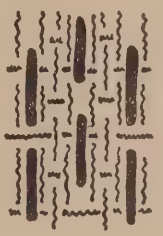

Fig. 22.

Nordiska Museet 27,793 b

LIST — Bild 122

SNÄRJD — JÄRRESTADS HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 123 cm., bredd 35 mm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp och inslag högertvinnat lingarn, mönstervarp vänstertvinnat högrött ullgarn. I bottenväven följas 2 varptrådar åt i samma skäl, mönstertråden skiljer dem åt, se fig. 21. Tvåskaftsränder av mönstervarp avdela mönstret. Frans av mönstergarnet insytt vid ändarna och 2 cm. uppför sidorna; fästade med efterstyng av samma garn.

ANVÄNDNING. Listen sattes omedelbart utanpå det vita förklädets linning under *spisselisten* och dess tofsar hängde ned i vänstra sidan.

Gåva av direktör C. Nisbeth, Simrishamn 1873.

Nordiska Museet 3,468

BAND — Bild 123

SNÄRJT — SKÅNE

STORLEK. Längd 405 cm., bredd 18 mm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp och inslag högertvinnat lingarn, mönstervarp högrött vänstertvinnat ullgarn. I bottenväven följas 2 varptrådar åt i samma skäl, mönstertråden skiljer dem åt, se fig. 21. Tvåskaftsränder av mönster- och bottenvarp i kanterna. Snörmakeritofsar omsnärjda med blått och gult bomullsgarn; förstärkta med mönstergarn.

Nordiska Museet 47,130

BAND — Bild 124

SNÄRJT — DELSBO SN, HÄLSINGLAND

STORLEK. Längd 272 cm., bredd 35 mm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Varp och inslag rött vänstertvinnat ullgarn, mönstervarp sextrådigt högertvinnat vitt bomullsgarn, grönt vänstertvinnat ullgarn. I bottenväven följas 2 varptrådar åt i samma skäl, mönstertråden skiljer dem åt, se fig. 21. Varpändarna fyrdelade, 2 och 2 delar hårt hoptränsade med botten- och mönstergarn, avslutade med boll-liknande tofsar i rött och vitt.

Nordiska Museet 92,477

BAND — Bild 125

SNÄRJT SORUNDA SN, SOTHOLMS HD, SÖDERMANLAND

STORLEK. Längd 160 cm., bredd 25 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp och inslag tretrådigt högertvinnat vitt bomullsgarn, mönstervarp vänstertvinnat högrött ullgarn. En mönster- och en bottentråd växla i varpen. Bottenväv inslagsrips i tvåskaft, i det ena skälet komma mönstertrådarna, i det andra bottentrådarna i varpen upp, varav bottnen blir tvärrandig. Avslutning med kedjestyng av mönstergarnet, därefter korta lösa varptrådar.
MÖNSTER. Jämför Dreger 26, 27, från senantika gravar i Egypten.[5]

Nordiska Museet 84,930

HATTBAND — Bild 126

SNÄRJT DJURA KAPELLFÖRSAMLING, DALARNA

STORLEK. Längd 106 cm., bredd 21 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp och inslag högertvinnat svart silke, mönstervarp högertvinnat blekt lingarn. Två bottentrådar mellan varje mönstertråd i varpen. Tvåskaftsbotten.
ANVÄNDNING. Knöts kring gift kvinnas mössa eller som den kallas, *hatt*.
MÖNSTER. Ornamentiken i detta och följande Djura- och Leksandsband är av största intresse såsom en sen kvarleva av den gammalnordiska textila stilen från 1000—1200-talen.

Nordiska Museet 30,406

HATTBAND — Bild 127

SNÄRJT DJURA KAPELLFÖRSAMLING, DALARNA

STORLEK. Längd 48 cm., bredd 19 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat svart silke, mönstervarp högertvinnat blekt lingarn, inslag vänstertvinnat svart silke. Tre bottentrådar mellan varje mönstertråd i varpen. Tvåskaftsbotten.
ANVÄNDNING. se bild 126.
Vävt av Kerstin Jonsson i Gråda 1910.

Nordiska Museet 115,386 d

HATTBAND — Bild 128

SNÄRJT DJURA KAPELLFÖRSAMLING, DALARNA

STORLEK. Längd 50 cm., bredd 2 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL se under bild 127.
ANVÄNDNING se bild 126.
MÖNSTER och struktur jfr Errera Cat. 1916 nr 350, Egypten 800—1000-talen (?)
Vävt av Kerstin Jonsson i Gråda 1910.

Nordiska Museet 115,386 b

HATTBAND — Bild 129

SNÄRJT — LEKSANDS SN, DALARNA

STORLEK. Längd ofullständig, bredd 22 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp och inslag vänstertvinnat svart silke, mönstervarp högertvinnat blekt lingarn. Två bottentrådar i varpen mellan mönstertrådarna. Tvåskaftsbotten.
ANVÄNDNING se bild 126.

Nordiska Museet 138,565

HATTBAND — Bild 130

SNÄRJT — LEKSANDS SN, DALARNA

STORLEK. Längd ofullständig, bredd 2 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL se under bild 129.

Nordiska Museet 138,575

HATTBAND — Bild 131

SNÄRJT — LEKSANDS SN, DALARNA

STORLEK. Längd ofullständig, bredd 21 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL se under bild 126.

Nordiska Museet 138,573

HATTBAND — Bild 132

SNÄRJT — LEKSANDS SN, DALARNA

STORLEK. Längd ofullständig, bredd 2 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL se under bild 129.

Nordiska Museet 138,568

HATTBAND — Bild 133

SNÄRJT — LEKSAND SN, DALARNA

STORLEK. Längd 118 cm., bredd 17 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL se under bild 126.
Gåva av doktorinnan Amy Lindström, Stockholm 1907.

Nordiska Museet 108,821

HATTBAND — Bild 134

SNÄRJT — LEKSANDS SN, DALARNA

STORLEK. Längd 104 cm., bredd 7 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL se under bild 126.
Gåva av fröken Betty Vikström, Leksands Noret 1876.

Nordiska Museet 13,474

BAND TILL MANSHATT — Bild 135

SNÄRJT — DJURA KAPELLFÖRSAMLING, DALARNA

STORLEK. Längd ofullständig, bredd 3 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp högertvinnat svart silke, inslag vänstertvinnat svart silke, mönstervarp högertvinnat blekt lingarn. Två bottentrådar i varpen mellan mönstertrådarna. Tvåskaftsbotten.
ANVÄNDNING. Prytt med vita garnbollar bands det om brudgummens hatt. Kallades *brudgumsbindel*.
Vävt av Kerstin Jonsson i Gråda 1910.

Nordiska Museet 115,386 j

HATTBAND — Bild 136

SNÄRJT — LEKSANDS SN, DALARNA

STORLEK. Längd 124 cm., bredd 15 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp och inslag högertvinnat svart bomullsgarn, mönstervarp högertvinnat blekt lingarn. Två bottentrådar i varpen mellan mönstertrådarna. Tvåskaftsbotten.

Nordiska Museet 108,182

HATTBAND — Bild 137

SNÄRJT — LEKSANDS SN, DALARNA

STORLEK. Längd 50 cm., bredd 15 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp och inslag vänstertvinnat svart silke, mönstervarp högertvinnat blekt lingarn. Två bottentrådar i varpen mellan mönstertrådarna. Mönstret upprepat två gånger i bredd och skiljt med en vit tvåskaftsrand, gattu, varav bandet kallas gattuband, se Elisabeth Thorman, Vävnad och bandvävnad i Leksand[44]. Tvåskaftsbotten.

Nordiska Museet 115,386 c

HATTBAND — Bild 138

SNÄRJT — LEKSANDS SN, DALARNA

STORLEK. Längd ofullständig, bredd 2 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL se under bild 136.

Nordiska Museet 138,566

STRUMPEBAND — Bild 139

SNÄRJT MOCKFJÄRDS KAPELLFÖRSAMLING, DALARNA

STORLEK. Längd 120 cm., bredd 15 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp och inslag högertvinnat lingarn, mönstervarp rött, grönt och blått högertvinnat ullgarn. I bottenväven följas 2 varptrådar åt i samma skäl, mönstertråden skiljer dem åt, se fig. 21. Tvåskaftsränder av mönstervarp i kanterna. Bandet avslutas med runda bollar av mönstergarnet jämte gult och rödviolett ullgarn och vitt bomullsgarn.
ANVÄNDNING. Tillhör Mockfjärds mansdräkt.

Nordiska Museet 90,418 a

LIVBAND — Bild 140

SNÄRJT ÄPPELBO SN, DALARNA

STORLEK. Längd 252 cm., bredd 28 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp och inslag högertvinnat lingarn, mönstervarp grönt och rött vänstertvinnat ullgarn. Mittranden se fig. 21. Brett tvåskaftsparti av mönster- och bottenvarp vid sidorna. Förstärkta tofsar ombundna med lingarn.

Nordiska Museet 98,605

BAND — Bild 141

SNÄRJT SUNNERSBERGS SN, KÅLLANDS HD, VÄSTERGÖTLAND

STORLEK. Längd 80 cm., bredd 13 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp och inslag högertvinnat lingarn, mönstervarp flertrådigt högertvinnat blått bomullsgarn. I bottenväven följas 2 varptrådar åt i samma skäl, mönstertråden skiljer dem åt, se fig. 21. Tvåskaftsränder i kanterna av mönster- och bottenvarp.

Nordiska Museet 26,423

LINNINGSBAND — Bild 142

SNÄRJT SKATTUNGBYN, ORSA SN, DALARNA

STORLEK. Längd 57 cm., bredd 15 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp och inslag högertvinnat bomullsgarn, mönstervarp vänstertvinnat rött, en tråd grönt ullgarn. Bottenväv se fig. 21. Tvåskaftsränder av mönster- och bottenvarp i kanterna. *Kjolkvard* = kjollinning.

Nordiska Museet 127,664

LINNINGSBAND — Bild 143

SNÄRJT BODA SN, DALARNA

STORLEK. Längd 42 cm., bredd 26 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp och inslag högertvinnat vitt bomullsgarn, mönstervarp vänstertvin-

nat rött ullgarn. Bottenväv och mönstertrådar se fig. 21. Tvåskaftsränder av mönster- och bottenvarp i kanterna.

Nordiska Museet 96,314 a

BAND TILL MANSHATT — Bild 144

SNÄRJT — LEKSANDS SN, DALARNA

STORLEK. Längd 203 cm., bredd 2 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp och inslag svart silke, mönstervarp högertvinnat blekt lingarn. Två bottentrådar i varpen mellan mönstertrådarna. Bollar ungefär 5 cm. i diameter av vitt bomullsgarn.
ANVÄNDNING. Kallades »brudgumsbindel» och bars lindat flera gånger om hatten, se bild 135. Gåva av hemmansägare Back Anders Andersson i Lima 1876.

Nordiska Museet 13,397

STRUMPEBAND — Bild 145

MÖNSTERFÄRGAT — SKIRÖ SN, ÖSTRA HD, SMÅLAND

STORLEK. Längd ofullständig, bredd 22 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp och inslag högertvinnat vitt ullgarn. Efter hopbindning färgat fläckvis mörkrött.

Nordiska Museet 85,252

BARNLINDA — Bild 146

ROSENGÅNG — ORSA SN, DALARNA

STORLEK. Längd 429 cm., bredd 39 mm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp vänstertvinnat ullgarn, brunsvart, blekrött och ljusgult; inslag högertvinnat gult ullgarn. Inslagsrips, tvåskaft. Varptrådarna ordnade så att de bilda mönster.

Nordiska Museet 112,478

BRODERIER

Svenska allmogebroderier förete en rad av olika sömarter, till största del ärvda från medeltiden. Sådana äro bland *de fria broderierna:* plattsöm, läggsöm, kedjesöm, stjälksöm, vissa bottensömmar och påläggsöm samt bland geometriska eller *på räknade trådar sydda:* rutsöm, rätlinig platt- och stjälksöm, vävsöm, kors- och tvistsöm, dubbel utdragsöm, stoppsöm.

Plattsöm har varierats på många sätt. Vanligast i allmogebroderiet är den ensidiga plattsömmen med små styng ömsom i den ena och andra konturen och så gott som allt garnet på rätsidan. Sådan är blekingesömmen och delsbosömmen, bild 185—189.

Styngen äro stundom lagda snett, såsom i delsbosömmen, konturen blir då mera livfull. I regelbunden plattsöm går nålen ned i den ena och upp i den andra konturen och garnet ligger lika på båda sidor. Sådan är vanligen den rätliniga plattsömmen. En tredje art stundom använd för bladformer visar fig. 23, garnet ligger på båda sidor om tyget; styngen visa en blandning av platt- och flätsöm. Ofta utfyllas ytor med *stjälksöm* eller schattérsömsartat men i en färg. Stjälksöm användes även till konturer, diagrammet fig. 1, sett från sidan, visar trådläget; tråden kan läggas åt höger eller vänster. Motställda stjälkstyng ha ungefär samma utseende som kedjesöm, se fig. 24. I *klyvsöm* lägges stynget genom själva tråden.

Fig. 23.

Schattérsöm ersättes vanligen med intill varandra sydda klart avgränsade smala fält i plattsöm såsom på bild 153; i silkesbroderi förekommer dock sömmen såsom på bild 164.

Fig. 24.

Läggsömmen, se fig. 30, har av Agnes Branting konstaterats motsvara medeltidens *sænkt* söm, t. ex. i uttrycket »sænkia med guld»[40]. Efter 1600-talet avtar användningen av läggsöm mer och mer. Om man undantar styngens användning i bottensömmen (se denna) kvarlever den kanske längst i samband med *påläggsömmen*. Denna bestod av i tyg utskurna ornament lagda på en bottenväv och fästade vid densamma medelst sömnad, ofta skinnremsor nedsydda i läggsöm; se Dreger pl. 190 a[5]. Holmger Knutssons gravtäcke från 1400-talet i Statens Hist. Museum är delvis sytt i påläggsöm. Den medeltida påläggsömmen var ofta praktfullt beströdd med pärlor, juveler och små guldplattor; idén återspeglas i vissa folkliga broderier, där prydnaderna ersättas med glaspärlor och små stjärn- och knutstyng, se bild 171. Besläktad med påläggsömmen är *skarvsömmen*, sorgligt bekant från senare tiders s. k. lapptäcken. Allmogekvinnan har dock i äldre tider förstått att i denna teknik göra något smakfullt, de hopskarvade tyglapparna i ett fåtal färger ha försetts med en ytterst enkel och måttfull men väl avpassad ornering.

Fig. 25.

Fig. 26.

Flätsömmen, se fig. 25, kan vara tät eller gles, det förra t. ex. i den s. k. *hallandssömmen*, det senare i silkesbroderier på Leksandsdräktens mansrock och kvinnolivstycke. Se Dreger pl. 190 a, 1400-talet.

Kedjesömmen, under medeltiden använd t. ex. i de berömda engelska kyrkliga broderierna *opus anglicanum*, sys som fig. 26 visar. Besläktad är *kantsömmen*, förr kallad langettsöm; *öppen kedjesöm*, fig. 27, är en mellanform.

Allmogebroderierna i *bottensöm* voro i ylle och linne, i förra fallet vanligen sydda som olika slags gles läggsöm, i senare fallet ofta genombrutna eller med hopdragna trådar. Mycket använd i linnebroderier under medeltiden levde bottensömmen kraftigt upp på nytt under barocken, vars blomster här syddes med rikt användande

av bottnar under så gott som hela 1700-talet. Materialet var vanligen siden men även bomull i de s. k. piqué- eller sticksömsbroderierna.

Kors- och tvistsöm följas ofta åt, äro båda gamla tekniker och mycket utbredda. Enligt A. von Le Coq finns sådan sömnad i Ost-Turkestan[46]; bland Huitcholindianerna i New Mexico, bland huzuler och i omgivningen av Kiew enligt Haberlandt[47], i arabisk-egyptiska gravar från 1400-talet enligt Heiden, fig. 175, från Schweiz 1500-talet, Heiden fig. 144[51] o. s. v. Här i landet känna vi den från Fogdöbonaden i Strängnäs domkyrkomuseum, daterad till omkring 1475,[48] från andra äldre kyrkliga textilier, se t. ex. bild 173 och 174, från 1700- och 1800-talsmärkdukar och från talrika folkliga broderier från Skåne, Blekinge, Halland, Småland, Västergötland, Värmland, Västmanland, Dalarna, Gästrikland, Hälsingland, Härjedalen, Jämtland m. fl. provinser. Tvistsöm sys som fig. 28 visar.

Fig. 27.

Vissa textilier som man vore böjd för att kalla snärjd upphämta eller krabbasnår visa sig vid närmare granskning vara arbeten av nålen: mönstertråden går fram och åter över olika antal inslagstrådar eller ligga ömsom i varp- och i inslagsriktning. På grund av sin likhet med vävnad benämnd *vävsöm* har tekniken påträffats i Jämtland, Härjedalen och Hälsingland samt på Gotland och Öland. Möjligt är att bården till Överhogdalsbonaden III är vävsömmad. Heiden visar fig. 176 ett broderi från en egyptisk-arabisk grav från 1400-talet med mönster av dubbelankor och kallar det vävsöm. De turkiska Janinabroderierna från 1600-talet och senare äro i vävsöm och de grekiska öarna ha liknande art av vävsöm i rött silke på linne.

Fig. 28.

Rätlinig stjälksöm har man börjat kalla ett broderi beskrivet av Th. de Dillmont[52] under namn av point de Hongrie. Styngen läggas som å fig. 29 i diagonala mönster. Finns i sydvästra Skåne och Härjedalen.

Fig. 29.

Förutom ovan beskrivna sömsätt, vilka alla syddes med ullgarn dels på ylle, dels på linnelärft eller tvistväv samt av vilka en del, som bilderna visa, även användes till linnebroderier, finnas en del styng som företrädesvis höra vitbroderiet eller linnebroderiet till. Sådan är *rutsömmen*, i flera länder kallad Holbeinsöm på grund av att den, på denne mästares tid modern, sydd i svart ses pryda hans porträttfigurers vita dräktdelar. Statens Historiska Museum förvarar ett sudarium i rutsöm från omkring år 1500[49], med ett mönster vanligt i V. Vingåker, se bild 191, och även i Gagnef, bild 192. I egyptiska gravfynd från 900—1100-talet förekommer rutsöm. Se även Heiden fig. 25, arabiskt 1400-talet, och 117 arabiskt 1500-talet.

Rätlinig plattsöm (se ovan) finns på Nordiska Museet från Skåne, Blekinge, Småland, Halland, Värmland, Västmanland, Södermanland, Dalarna och Hälsingland.

Sömnader i *enkel* och *dubbel utdragssöm* och hopdragssöm höra helt till linnebroderi-

erna. I enkel utdragssöm sys smalare ränder sedan antingen varp- eller inslagstrådar dragits ut; sådan är *hålsömmen* vanlig i hela landet och *stoppsömmen* mest känd i Skåne där den syddes synnerligen verkningsfullt i svart och vitt, samt i Orsa i Dalarna i gult och rött till halskragen, dessutom i Södermanland, Småland, Västergötland och Blekinge.

Dubbel utdragssöm var den s. k. *näversömmen* i Hälsingland, så kallad emedan den syddes på lärft uppspänt på näver. Trådar drogos ut i båda riktningarna varefter man sydde rutnät som fig. 35 och 36 utvisa. Var lärftet glest kunde man nöja sig med att draga ihop dess trådar utan utdrag, då resultatet sammanfaller med den genombrutna bottensömmen. Dubbel utdragssöm ha Skåne, Halland, Småland, Bohuslän, Västmanland, Dalarna, Gästrikland, Hälsingland, m. fl.

I den skånska *udskårssömmen* eller *utskurensöm* som bygger på reticellamotiv äro mindre partier inrutade med delvis utdragna, delvis lämnade trådar i båda riktningarna. Utsökta arbeten av detta slag har, utom Skåne, Blekinge, Småland, Bohuslän och sannolikt flera landskap. *Vrångsöm*, som jämte rätlinig plattsöm är vanlig i samband med utskurensöm, sys från avigsidan — därav namnet — så som fig. 31 visar, dock utan hopdragning eller utdragning av lärftets trådar. Vrångsömmen sys ofta i två ränder och diagonalt men även i en rand som på diagrammet. På 1800-talet togs den *runda hålsömmen*, här kallad engelskt broderi upp tillsammans med *klumpsöm* och någon gång *skuggsöm*. Rund hålsöm sys med kaststyng runt hålen; i klumpsöm syr man först med förstyng, däröver plattstyng så att relief uppnås; skuggsöm sys som ensidig plattsöm på avigsidan av ett tunt vitt tyg, effekten synes av bild 212. En art av kedjesöm bör nämnas i detta sammanhang, *tambursöm*, som syddes på tunnt tyg uppspänt (därav namnet: tambour, fr. = trumma) och med hjälp av en fin virknål som drog upp maskor genom tyget från tråden som löpte på undersidan av tyget.

På ännu tunnare botten syddes *tyllbroderierna*, till vilka de på 1700-talet moderna knypplade tyllspetsarna givit impulsen. De träddes geometriskt efter tyllens trådar eller i fria former och förekommo i större delen av landet, ofta som *stycken* till bindmössa.

SÄNGKAPPA — Bild 147

LÄGGSÖM — DELSBO SN, HÄLSINGLAND

STORLEK. Längd 185 cm., bredd 20 cm., med frans 24 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. På stampat tvåskaftsvadmal läggsöm med högertvinnat ullgarn och 2—3 trådar vänsterspunnet oblekt lingarn; först ha trådarna lagts tätt, sedan vinkelrätt mot dessa glest på 5—10 mm:s avstånd, varefter de senare sytts ned med små styng ungefär parallella med de första; allt garnet lagt huvudsakligen på rätsidan. Små fyrkanter och konturer av brunt skinn, 1—2 mm. breda, lagda med högertvinnat lingarn. Stad vid vänstra, oavslutat vid högra

Fig. 30.

sidan. Fransad lärftsremsa av vänsterspunnet lingarn. Konturernas nedsydda skinnremsor se Dreger pl. 190 a[5], Tyskland 1400-talet.

MÖNSTER. Framställning av den yttersta domen enligt Matt. 25: 31 och följ. Insytt *Kommr til mig I H S* G(ån bort ifrån mig). Sju figurer i bågfält bevarade. Sängkappan, möjligen från början altarbrun, är sannolikt, ehuru i medeltida teknik och uppställning, arbetad på 1600-talet eller tidigast slutet av 1500-talet; dräkterna visa 1500-talssnitt. Teckningen, av folklig karaktär, påminner starkt om 1500- och 1600-talens norska bildvävnader.

Nordiska Museet 4,889

DYNA — Bild 148

BRODERAD — RÄTANS SN, JÄMTLAND

STORLEK. 45 × 48 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. På fyrskaftsvadmal av vänster- och högerspunnen ull regelbunden plattsöm, botten-, knut-, stjälksöm och motställda stjälkstyng med ullgarn av olika tvinning, högertvinnat lingarn och blått silke. Foder brunt garvat skinn; hörntofsar av vadmalsremsor.

DATERING. K O D 1769 i stjälksöm.

Nordiska Museet 102,460

DYNA — Bild 149

BRODERAD — EISTA SN, GOTLAND

STORLEK. 56 × 62 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. På tvåskaftsvadmal av vänsterspunnen ull ensidig plattsöm, stjälk-, flät-, knut-, läggsöm med högertvinnat eller 2 trådar vänsterspunnet ullgarn. Foder mörkbrunt garvat skinn. Hörntofsar av vadmal.

DATERING. A I D L 1801 i klyvsöm. L efter D (dotter) betecknar gårdsnamnet.

ANVÄNDNING. *Brudkuddar* av denna art brukades parvis att lägga på brudpallarna vid vigseln, sedermera å sätena i fönstersmygarna. De äro egendomliga för Eista socken, vars bönder ansågos för Gotlands stoltaste och mest välbärgade och därför kallades »Eistaboadeln».

Nordiska Museet 50,607

DYNA — Bild 150

BRODERAD — VÅXTORPS SN, HÖKS HD, HALLAND

STORLEK. 59 × 60 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. På tvåskaftsvadmal av vänster- och högerspunnen ull regelbunden plattsöm, stjälk-, knut-, botten- och gles stjärnsöm med vänstertvinnat ullgarn. Foder vitt tvåskaftsvadmal av vänsterspunnen ull. Hörntofsar av vadmal.

DATERING. K P D A N O 1789 i kedjesöm.

MÖNSTER. Uppställningen med blom- och bladkrans och fyra hörnblommor nedärvd från renässansen liksom överhuvud användningen av stolsdynor.
BENÄMNING. *Gynne* — hyende av *vallman*, vadmal.

Nordiska Museet 53,816

DYNA — Bild 151

BRODERAD — BRUNFLO SN, JÄMTLAND

STORLEK. 48 × 48 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. På mellanblått fyrskaftsvadmal av vänster- och högerspunnen ull regelbunden plattsöm, stjälk- och knutsöm med vänstertvinnat ullgarn i gult, grönt, två toner rött, blått och vitt; påläggsöm med dels tjockare, dels tunnare rött ylle, det senare underlagt med papper. Kantning med grönt och vitt vadmal, foder vitt skinn; hörntofsar av gult, rött, grönt och blått tjockt ylle. Stoppning fjäder och växtämnen.
DATERING. S O D i korssöm med rött ullgarn, 1744 i tvistsöm med gult. Färgbild i Studio, Peasant art in Sweden, fig. 390.

Nordiska Museet 94,857

DYNA — Bild 152

BRODERAD — VEINGE SN, HÖKS HD, HALLAND

STORLEK. 53 × 55 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. På fyrskaftsvadmal av vänsterspunnen grön ull regelbunden plattsöm, motställda stjälkstyng, gles flätsöm och bottensöm med högertvinnat ullgarn i högrött, gult, tre toner blått, vitt. Foder brunt skinn, med mellanfoder av grovt blångarnstyg, hörntofsar av diverse tyger.
DATERING. A P D i stjälksöm och små efterstyng.
BENÄMNING. *Gynne* eller *stolapuda*, »ny och obegagnad» år 1885.

Nordiska Museet 50,794

DYNA — Bild 153

BRODERAD — NORDÖSTRA SKÅNE

STORLEK. 53 × 54 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. På stampat tvåskaftsvadmal ensidig plattsöm och stjälksöm med 2 trådar högerspunnet ullgarn, 6—7 trådar vänsterspunnet gult och vitt bomullsgarn. Foder vitt sämskskinn. I hörnen bollar överklädda med rött siden, bortnött.
DATERING. P A S S O D 1835 i stjälksöm.
MÖNSTER. Uppställningen är i stort sett renässansens, med bladkrans och hörnblommor.

Nordiska Museet 115,720

DYNA — Bild 154

BRODERAD — ÖSTRA SKÅNE

STORLEK. 57 × 57 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. På stampat tvåskaftsvadmal ensidig plattsöm, stjälksöm, motställda stjälkstyng, knutsöm med vänstertvinnat eller 2 trådar enkelt högerspunnet ullgarn. Foder dukagång och krabbasnår på yllerips. Hörntofsar av diverse siden- och bomullslappar.

DATERING. N O S I T D H N D 1803 i läggsöm över kedjestyng.

MÖNSTER. Bladkransen har här förändrat karaktär och blomman i mittpartiet vid sidorna uppbäres av ett barockornament.

Nordiska Museet 61,950

ÅKDYNA — Bild 155

BRODERAD — ÅKARPS SN, OXIE HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 105 cm., bredd 49 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. På svart ylleatlas med linnevarp stjälksöm, motställda stjälkstyng och knutsöm med 2 trådar vänstertvinnat, 2 och 4 trådar högerspunnet ullgarn, 2—3 trådar högertvinnat vitt bomullsgarn. Färger: högrött, ljust gulrött, rödviolett, blågrönt i två toner, mörk- och mellanblått, gult och vitt. Foder krapprött vadmal; frans av ullgarner i dynans färger; hörntofsar av siden, sammet och bomullstyg. Sprund mitt för ena långsidan försett med 4 knytband av blått silke.

DATERING. A N O 1814 N I S I B E D (= Nils Jonsson, Jungfru Beata Eriksdotter?) i korssöm med 2 trådar högertvinnat blått lingarn, 2 trådar högrött högerspunnet ullgarn.

MÖNSTER. Flamsvävnader och yllebroderier från sydvästra Skåne ha stundom till motiv syndafallet som det här framställes med Adam och Eva vid det dekorativa kunskapens träd, i vilket ormen; vid sidorna ett par av lustgårdens djur, heraldiskt återgivna; ytterst till höger: Eva skapas, och till vänster: utdrivandet ur lustgården. Motivet finns på bildvävnader från 1600-talet, troligen härlett från medeltida kyrkmålningar och annan kyrklig konst; på 1600-talets fina vitbroderier till kuddvar ser man det även. Se Dreger 166 b, Eva skapas.

Nordiska Museet 21,974

ÅKDYNA — Bild 156

BRODERAD — SVEDALA SN, WEMMENHÖGS HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 100 cm., bredd 49 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. På lärft av vänsterspunnet lingarn, vilket helt är utfyllt med sömnad, regelbunden plattsöm, stjälk- och knutsöm med 1—2 trådar vänstertvinnat ullgarn, högerspunnet ullgarn, gulvitt silke. Färger: fem toner rött i krapp och koschnill, 3 toner blått, 3 toner grönt, ljusbrunt, 2 toner gult, och vitt. Foder krapprött vadmal; frans av siden-, ylle- och bomullslappar. Sprund med två par knytband av grönt silke mittför ena långsidan.

MÖNSTER. Vasen med blommor i denna teckning är i sydvästra Skåne ett omtyckt flamskvävs-

motiv, möjligen förmedlat genom märkdukar. Medeltida verkar enhörningen framför trädet; även sättet att i broderi fylla ut hela bottenytan är ett från medeltiden härstammande drag, liksom den i olika färger avdelade fransen, vanlig i sydväst-Skåne, jfr bild 155 och 159 m. fl.

Nordiska Museet 9,031

TÄCKE — Bild 157

BRODERAT — GÄRDS HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 167 cm., bredd 108 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. På tvåskaftsvadmal ensidig plattsöm, stjälk-, knut-, lägg-, botten- och gles flätsöm med vänstertvinnat ullgarn, två trådar vänster- eller högerspunnet ullgarn, 6 trådar vänsterspunnet vitt bomullsgarn. I två våder.

ANVÄNDNING. Täcket talar tydligt om Gärds-härads-kvinnornas smak, skicklighet och arbetslust. Helt broderade täcken av jämförligt slag äger Nordiska Museet endast från Jämtland, där de brukades som fälltäcken. Detta har förmodligen varit sängtäcke, möjligen även åktäcke och vigselmatta.

Nordiska Museet 129,455

ÅKDYNA — Bild 158

BRODERAD — ÖRNSKÖLDSVIK, ÅNGERMANLAND

STORLEK. Längd 92 cm., bredd 50 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. På stampat tvåskafts krapprött vadmal ensidig och regelbunden plattsöm, stjälk-, knut-, botten- och läggsöm med höger- och vänstertvinnat ullgarn, 2 trådar högerspunnet ullgarn. Färger: tre toner rött, tre toner blått, grönt, gult och vitt. Foder ludet kalv- eller renskinn; hörntofsar av blått, rött, svart och vitt vadmal.

DATERING. A N O 1785 K P H K P D i stjälksöm. Dynan, en gång inropad på auktion, lär vara från fjällen (Jämtland?).

Gåva av postmästare D. Janse, Örnsköldsvik 1883.

Nordiska Museet 34,610

ÅKDYNA — Bild 159

BRODERAD — TOFTA SN, RÖNNEBERGS HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 110 cm., bredd 62 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. På stampat mörkblått tvåskaftsvadmal ensidig platt- och stjälksöm, motställda stjälkstyng, knut- och bottensöm med vänstertvinnat och två trådar högerspunnet ullgarn. Färger: krapp, koschnill, två blågröna, två gula toner, blått och vitt. Foder av samma slag som överstycket men grövre, vävd frans av ullgarner i dynans färger på linnevarp.

DATERING. K C D 1805 i stjälksöm.

Nordiska Museet 20,611

ÅKDYNA — Bild 160

BRODERAD — RISEBERGA SN, N. ÅSBO HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 84 cm., bredd 50 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. På stampat tvåskaftsvadmal förstärkt stjälksöm, ensidig plattsöm, bottensöm med högertvinnat ull- och bomullsgarn. Fullständig skinnfodrad linnebottensdyna i upphämta med hörntofsar under det broderade överstycket.
DATERING. B N S G P D S B D 1798 insytt, således far, mor och dotter.
MÖNSTER. De rikt bottensömmade barockblommorna på smala kraftigt svängda stjälkar samt den röda bottenfärgen typiska för nordvästra Skåne.

Nordiska Museet 101,011

FÖRKLÄDE — Bild 161

BRODERAT — VIRESTADS SN, ALLBO HD, SMÅLAND

STORLEK. Längd 82 cm., bredd 75 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Bård på raskatyg i fyrskaft, fodrat med ljust gulrött stampat mjukt tvåskaftstyg. Regelbunden platt-, stjälk- och kedjesöm med högertvinnat silke. Inramning med svart sammetsband och mönstrade silverband. Högröd klädeskant på tre sidor av bården.
ANVÄNDNING. Förklädet har hört till högtidsdräkt i Värend. En mönstervariant har samma motiv som brudlisten bild 165.

Nordiska Museet 63,002

VANTAR — Bild 162

BRODERADE — UNNARYDS SN, VÄSTBO HD, SMÅLAND

STORLEK. Längd 28 cm., bredd 12 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. På krapprött vadmal regelbunden plattsöm, stjälk-, kedje-, knut -och gles flätsöm med högertvinnat silke. Foder av blågrön fris, bräm av vargskinn.
DATERING. B L D 1810 i kedjesöm.

Nordiska Museet 27,790

VANTE — Bild 163

BRODERAD — NOSABY SN, VILLANDS HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 30 cm., bredd 12 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. På tvåskaftsvadmal stjälk-, schattér-, knut-, botten- och gles flätsöm med högertvinnat silke. Mönstrat silverband sammanfogat med rött vadmal. Foder krappröd fris (?) och bräm av vargskinn.
DATERING. A F D 1808.

Nordiska Museet 77,786

BRUDLIST — Bild 164

BRODERAD — VISSELTOFTA SN, V. GÖINGE HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 247 cm., bredd 15 cm., med frans.

TEKNIK OCH MATERIAL. På kläde regelbunden plattsöm och plattsöm sydd bladformigt ömsom åt höger och vänster så att flätartad rand uppstår i mitten, se fig. 23, öppen och sluten kedjesöm, den förra även läggsömsartat översydd, gles flätsöm med 2 trådar högertvinnat silke. Mönstrade silverband. Kantad med grönt kypertband av silke. Vävd frans av svart silke vid kortsidorna och 17 cm. uppåt kanterna. Skarv tvärsöver mitten.

DATERING. A M S E N D 1774 insytt.

Gåva av hemmansägare Frenne Svensson och hans hustru Elna Håkansdotter i Bodarp 1881.

Nordiska Museet 40,371

BRUDLIST — Bild 165

BRODERAD — ÖNNESTADS SN, V. GÖINGE HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 259 cm., bredd 7 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. På kläde kedjesöm och ensidig plattsöm med högertvinnat silke. Mönstrade silverband. Kantning av gröna sidenband. Klädet skarvat tvärsöver mitten.

DATERING. I N S 1741 I D S I I D.

Gåva av kapten Axel Berg v. Linde, Källunda, Önnestad 1885.

Nordiska Museet 46,309

BRUDLIST — Bild 166

BRODERAD — Ö. GÖINGE HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 227 cm., bredd 12 cm. med frans.

TEKNIK OCH MATERIAL. På kläde schattér-, knut-, botten- och stjärnsöm med högertvinnat silke. Silverspetsar. Kantning med sidenband. Vävd frans av silke vid kortsidorna och 15 cm. uppåt sidorna. Klädet skarvat tvärsöver mitten.

DATERING. 1757 C P H med silke och silvertråd i lägg- och plattsöm.

BENÄMNING. Liknande brudlister buros i det angränsande Värend, där de kallades *fälttecken* till minne av Blendas bedrift, se Svenska Allmogedräkter av Gerda Cederblom, sid. 21.

Nordiska Museet 42,795

DYNA — Bild 167

PÅLÄGG- OCH SKARVSÖM · STENBERGA SN, ÖSTRA HD, SMÅLAND

STORLEK. 47 × 48 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Mörkblått vadmal och gult kläde hopskarvade med röda vadmalsremsor emellan. Påläggsöm koschnill-rött kläde och vadmal. Regelbunden plattsöm i grönt och ljusrött högertvinnat och två trådar vänsterspunnet ullgarn. Stjälk- och gles flätsöm med högertvinnat

vitt lingarn. Kant av ljust gulrött helylle i tvåskaft. Foder ljusbrunt berett skinn med mellankant av blått och grönt vadmal. Hörntofsar grönt och rött vadmal.

DATERING. A N O 1778 N A m (?) D 12 I A (den 12 Januari?).

Färgbild i Studio, Peasant Art in Sweden fig. 389.

Nordiska Museet 7,791

SADELDYNA — Bild 168

PÅLÄGGSÖM SKELLEFTEÅ LANDSFÖRSAMLING, VÄSTERBOTTEN

STORLEK. 44 × 45 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Mellanblå tvåskaftsväv av ylle, pålagd krapprött, blågrönt och vitt vadmal sytt med förstyng av lingarn. Foder vitt inåt ludet skinn. Hörntofsar av vitt, rött och grönt vadmal.

ANVÄNDNING. Dynan med sitt ålderdomliga hakkorsmotiv hör till en träsadel.

Nordiska Museet 122,788 b

DYNA — Bild 169

LÄGG- OCH PÅLÄGGSÖM VILLSTADS SN, VÄSTBO HD, SMÅLAND

STORLEK. 56 × 56 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Krapprött grovt vadmal; pålägg gult vadmal, svart och blått ylletyg, gulgrön ylledamast, röd ylleatlas, ljusbrun prickig och mörkröd sammet, allt med konturer i läggsöm av linnekordong. Foder brunt berett skinn.

DATERING. M A R I A K R O K A N N O 1680 i läggsöm med 2 kordonger. Se bild 27 angående prästsläkten Krok i Villstad på 1600-talet.

MÖNSTER. Den traditionella bladkransen, ej särskilt lämplig för denna teknik i så grovt material, ses här i full upplösning omkring dateringen.

Gåva av hovintendenten J. Böttiger 1897.

Nordiska Museet 82,827

DYNA — Bild 170

PÅLÄGGSÖM OCH SKARVSÖM SKÄRSTADS SN, VISTA HD, SMÅLAND

STORLEK. 45 × 47 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Bitar av blått och brunrött kläde och vadmal hopskarvade. Pålägg av kläde och vadmal i krapp, blårött, ljust gulrött, brungult, klargult och vitt, förstyng i kanterna av högertvinnat lingarn. Foder utåt ludet vitt och brunt kalvskinn. Hörntofsar av en blå, en gul och en krappröd vadmalslapp.

DATERING. A N N O 1766 i öppen kedjesöm, med 2 trådar högertvinnat lingarn.

ANVÄNDNING. Ännu en sådan dyna finns. Förmodligen ha de varit bruddynor. Sådana fördes vid bröllop till kyrkan av en förridare, som hade dem fästa vid sadelknappen och hängande ned en på var sida; för ändamålet voro de försedda med öglor av skinn mittför en av sidorna. Bruket antecknat i Västbo härad, gällde dynor i röllakan, flamskvävnad och broderi.

Nordiska Museet 58,300 b

DYNA — Bild 171

PÅLÄGGSÖM — VÄSTBO HD, SMÅLAND

STORLEK. 50 × 49 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. På vadmal fodrat med blångarnslärft påläggsöm med vadmal, skinn, rips och sammet, allt med konturer i läggsöm med lingarn och linnekordong; ensidig platt-, stjälk-, knutsöm, motställda stjälkstyng och stjärnsöm med högertvinnat, 2 trådar vänsterspunnet ullgarn, 2 trådar högertvinnat lingarn. Dynan strödd med glaspärlor nedsydda med lingarn. Foder brunt berett skinn. Hörnbollar av grön sammet. Stoppning fjäder. I orneringen ingår I H S under sammanfattningstecken. Dynan från 1600-talet eller tidigare.

Nordiska Museet 97,782

DYNA — Bild 172

TVISTSÖM

STORLEK. Längd 89 cm., bredd 43 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet hamp- eller lingarn, 12 varptrådar på 2 cm. Tvistsöm, i snedkonturerna korssöm, med högertvinnat ullgarn över 2 varp- och 2 inslagstrådar. Inköpt i konsthandeln har dynan ej fyndortsbeteckning; dynor i samma mönster och teknik finnas i museet från Skåne, Småland och Västmanland.

MÖNSTER. Jfr bild 16.

Nordiska Museet 132,123

LIST — Bild 173

TVIST- OCH KORSSÖM RAMSELE SN, ÅNGERMANLAND

STORLEK. Längd 127 cm., bredd 23 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Tvistväv av vänsterspunnet lingarn, 10 par varptrådar på 2 cm. Tvistsöm med vänstertvinnat ullgarn, styng över 2 par varp- och 2 par inslagstrådar. Korssöm i kortare snedkonturer. Listen i senare tid sammansydd med en liknande i stjärnmönster av 1500-talets mönsterbokstyp.

MÖNSTER. Fåglar på ömse sidor om ett träd hör till de vanligare mönstren i äldre svensk textilkonst, se t. ex. bild 8, 9, 10, 15, 26, 58, 62. Jfr Kendrick Cat. III fig. 690, från 500—700-talen och Cat. of muhammedan textiles fig. 956, Egypten troligen 1200-talet, och fig. 991, Spanien 1100-talet. Även E. Flemming, Textile Künste, Berlin fig. 32, från Bysanz omkring år 1000. Har tillhört Ramsele kyrka.

Gåva av fröken Ingeborg Sundevall 1878.

Nordiska Museet 21,955

BONAD ELLER ALTARDUK — Bild 174

KORS- OCH TVISTSÖM — MARIEBY SN, JÄMTLAND

STORLEK. Längd 203 cm., bredd 75 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Glest lärft av vänsterspunnet lingarn, 12 varptrådar på 2 cm. Omväx-

laude kors- och tvistsöm med vänstertvinnat eller 2 trådar högerspunnet ullgarn. Styng över 3 varp- och 2 inslagstrådar.

ANVÄNDNING. Broderiet använt åtminstone på 1800-talet som altarduk i Marieby kyrka; vid kyrkans brand 1877 räddades det och överlämnades till Nordiska Museet genom lektor S. J. Kardell i Östersund år 1885.

MÖNSTER. Det pompösa mönstret består av olika formade träd inom romanska bladrankor, i svicklarna träd- eller liljeformer; jfr dukagång bild 59 och röllakan bild 9 och 12.

Nordiska Museet 45,321

ÅKDYNA — Bild 175

KORSSÖM — STÄVIE SN, TORNA HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 100 cm., bredd 41 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Tvistväv av vänsterspunnet lingarn, 15 par varptrådar på 2 cm. Korssöm med 2 trådar vänsterspunnet ullgarn över 2 par varp- och inslagstrådar.

DATERING. AIS ELD ANO 1798 LIS HAD.

MÖNSTER. Palmetten är tydligen en del av ett ytmönster av granatäppletyp. De övriga motiven och bården av märkdukstyp. Bården jämför ryan bild 44.

Nordiska Museet 1,231

DYNA — Bild 176

TVISTSÖM — BLENTARPS SN, TORNA HD, SKÅNE

STORLEK. 45 × 46 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Tvistväv av vänsterspunnet lingarn, 14 par varptrådar på 2 cm. Tvistsöm med 2 trådar högerspunnet ullgarn över 2 par varp- och 2 par inslagstrådar. Sneda konturer i korssöm. Foder randig rips. Vävd frans av ullgarn.

DATERING. *Stoljönnet* märkt D S D 1807 i korssöm.

MÖNSTER från 1500-talet, måhända förmedlat genom märkduk.

Nordiska Museet 107,450

DYNA — Bild 177

KORSSÖM — SYDVÄSTRA SKÅNE

STORLEK. 56 × 57 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Tvistväv av vänsterspunnet lingarn, 16 par varptrådar på 2 cm. Korssöm med 1—2 trådar vänster- eller högerspunnet ullgarn över 2 par varp- och inslagstrådar. Foder krapprött vadmal; vävd frans av ullgarn.

H I D senare ändrat till H H D.

MÖNSTER. Det kan sättas i fråga huruvida det osymmetriska mönstret i denna dyna är sytt i Skåne.

Nordiska Museet 6,119

ÅKDYNA

BILD 178

TVISTSÖM

SKÅNE

STORLEK. Längd 109 cm., bredd 50 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Tvistväv av vänsterspunnet lingarn, 14 par varptrådar på 2 cm. Tvistsöm med 1—2 trådar högertvinnat, 2—3 trådar höger- och vänsterspunnet ullgarn över 2 par varp- och 2 par inslagstrådar. Grön botten; brunsvart, svartblått, mellanblått, 3 toner rött, gult och vitt.

MÖNSTER. Ekollon och eklöv, dubbelknut och rosor höra till 1500-talets från medeltiden ärvda mönster; de stora tulpanerna torde vara en tillsats av 1600-talet.

Nordiska Museet 9,922

DYNA

Bild 179

KORSSÖM

DALBY SN, ÄLVDALS HD, VÄRMLAND

STORLEK. 45 × 45 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 24 varptrådar på 2 cm. Korssöm och halva korsstyng på en lagd tråd med 1—2 trådar av olika spinning och tvinning över 2 varp- och 2 inslagstrådar. På svartbrun botten 3 toner rött i krapp och koschnill, grönt, ljusblått, brunt, gult och vitt.

DATERING. I S A M L 1746.

MÖNSTER. En märkduk är här använd som dyna, sedan bottnen utfyllts. I sin helhet kan mönstret gott ha vävts till rya och är intressant som prov på märkduksryornas förebilder.

Gåva av friherrinnan S. Adlersparre, f. Leijonhufvud, Stockholm 1885.

Nordiska Museet 47,094

DYNA

Bild 180

TVISTSÖM

TÄNNÄS SN, HÄRJEDALEN

STORLEK. 53 × 55 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Tvistväv av vänsterspunnet lingarn, 12 par varptrådar på 2 cm. Tvistsöm med högertvinnat, 2—3 trådar vänsterspunnet ullgarn över 2 par varp- och inslagstrådar. Botten och stjärnor i korssöm. På gul botten mörkbrunt, mellanblått, krapprött och i bården matt brunviolett. Foder brunt skinn med mellanfoder av ljust sämskskinn. Hörntofsar av ullgarn.

Nordiska Museet 103,467

STOLSDYNA

Bild 181

VÄVSÖM

HÖGBY SN, ÅKERBO HD, ÖLAND

STORLEK. 49 × 51 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Tvistväv av vänsterspunnet lingarn, 12 par varptrådar på 2 cm. Vävsöm med vänstertvinnat grovt ullgarn; styng tvärsöver inslagstrådarna. Foder av skäftig linneväv. Hörntofsar av blått, gult, grönt och rött vadmal m. m.

Nordiska Museet 48,241 a

BÄNKDYNA — Bild 182

VÄVSÖM — BÖDA SN, ÅKERBO HD, ÖLAND

STORLEK. Längd 204 cm., bredd 53 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Tvistväv av vänsterspunnet lingarn, 10 par varptrådar på 2 cm. Vävsöm med vänstertvinnat grovt ullgarn, styng tvärsöver inslagstrådarna. Vid kortsidorna gå styng även utmed inslagstrådarna. Foder grov skäftig linneväv. 2 hörntofsar av vadmal och kläde.
ANVÄNDNING. Till långbänk.

Nordiska Museet 48,248

DYNA — Bild 183

RÄTLINIG STJÄLKSÖM — SVEGS SN, HÄRJEDALEN

STORLEK. 47 × 49 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 12 varptrådar på 2 cm. Rätlinig stjälksöm med vänstertvinnat och 2—3 trådar högerspunnet ullgarn över 4, under 2 varptrådar. Foder vitt berett skinn. Hörntofsar av mellanblått, rött och grönt vadmal.
ANVÄNDNING. Bruddyna, »*brurhöjan*».
Gåva av Ingeborg Jönsdotter, Buskan, Ytterberg, Sveg 1904.

Nordiska Museet 99,782

ÅKDYNA — Bild 184

RÄTLINIG STJÄLKSÖM — BARA HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 110 cm., bredd 47 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Tvistväv av vänsterspunnet lingarn, 13 par varptrådar på 2 cm. Rätlinig stjälksöm med 2 trådar höger- och vänstertvinnat, 3—4 trådar vänster- och högerspunnet ullgarn över 4, under 2 par inslagstrådar.

Nordiska Museet 120,932

HÄNGKLÄDE — Bild 185

BRODERI — HÄLLARYDS SN, BRÄKNE HD, BLEKINGE

STORLEK. Längd 182 cm., bredd 139 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av halvblekt vänsterspunnet lingarn, 40 varptrådar på 2 cm. Ensidig plattsöm, stjälk-, knut- och bottensöm med 3—4 trådar vänsterspunnet bomullsgarn, stundom i 2—3 färger. I två våder.
DATERING. B O D 1834 på den ena våden, B O D 1835 på den andra.
BENÄMNING. Kallades även *väggduk* och *dragduk*.

Nordiska Museet 16,197

HÄNGKLÄDE — Bild 186

BRODERI — BRÄKNE HD, BLEKINGE

STORLEK. Längd 239 cm., fransen inberäknad 246, bredd 81 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 44 varptrådar på 2 cm. Ensidig plattsöm, stjälk- och bottensöm med 4 trådar gult, vitt, mörkblått, 5 trådar rött och ljusblått bomullsgarn, allt vänsterspunnet. Även blandat rött och gult, rött och mörkblått, rött och vitt, ett par trådar av vardera. Upptill vid fållen 3 små knapphålssömmade hankar. Frans nedtill av gruppvis hopknutna varptrådar.
ANVÄNDNING. Hängkläden, *opphängskläen* eller *julahängklän*, prydde vid högtider tak och väggar i den gamla ryggåsstugan.
DATERING. Insytt I P D 1839.

Nordiska Museet 123,926

HÄNGKLÄDE — Bild 187

BRODERAT — ÅRYDS SN, BRÄKNE HD, BLEKINGE

STORLEK. Längd 199 cm., bredd 140 cm., detalj avbildad.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 40 varptrådar på 2 cm. Ensidig plattsöm, stjälk- och bottensöm med 5 trådar vänsterspunnet och 5-trådigt högertvinnat bomullsgarn, det senare i 2 färger, rött och gult, mörkblått och rött, vitt och rött, ljusblått och rött. Övriga garner enfärgade i samma toner. I två våder.
DATERING. S M S E O D 1840 = Sven Månsson, Elna Olsdotter, i Halahult.

Nordiska Museet 148,685

KUDDVAR — Bild 188

BRODERAT — JÄRVSÖ SN, HÄLSINGLAND

STORLEK. Längd 95 cm., bredd 49 cm., den broderade delen 21 cm. bred.
TEKNIK OCH MATERIAL. Kuddvaret av linnelärft, den broderade biten av bomullslärft. Delsbosöm och tofssöm med 3—4 trådar vänsterspunnet bomullsgarn i gammalrosa. I I D i korssöm.

Nordiska Museet 125,724

HÄNGLAKAN — Bild 189

BRODERAT — DELSBO SN, HÄLSINGLAND

STORLEK. Längd 193 cm., bredd 84 cm. med fransen.
TEKNIK OCH MATERIAL. Av bomullslärft med vidsydd bård av liknande väv. Delsbosöm delvis »lagd» eller översydd med stjälksöm, av 4 trådar vänsterspunnet rosafärgat bomullsgarn.
Knyppling av flertrådigt högertvinnat vitt och 4 trådar vänsterspunnet rött bomullsgarn. Tofsfrans av samma garn.
BENÄMNING. Delsbosömmen kallas i socknen *långsöm*.

DATERING. HAPD 1877 i korssöm.
ANVÄNDNING. Hänglakanet lades över sängen eller mellersta delen därav mellan sparlakanen och hängde ned mot golvet som prydnad.

Nordiska Museet 144,065

OPPLÖT ELLER SÄRK — Bild 190

FRIA BRODERIER MÖRRUMS SN, LISTERS HD, BLEKINGE

STORLEK. Längd 63 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. På fint linnelärft regelbunden platt-, stjälk-, kant- och bottensöm på framstycket, i rynkningen rynksöm, öppen kedjesöm i två motställda varv och sticksöm, allt med högertvinnat lingarn. Knyppling med högertvinnat lingarn. Broderi även vid ärmsömmen.

Opplöt kallades överdelen till den kvinnliga dräkten i södra Sverige, men *särk* då den var försedd med en kjol, tätt rynkad kring midjan. Som sådan bars den som enda klädnad jämte ett rött snärjband om livet t. ex. vid skördearbete, kallades då *höstasärk*. Som särken på bilden endast har en kort rynkad del, är den en s. k. *stacksärk*, av stackot — kort.

Nordiska Museet 16,223

BOKKLÄDE — Bild 191

RUTSÖM VÄSTRA VINGÅKERS SN, OPPUNDA HD, SÖDERMANLAND

STORLEK. 41.6 × 38 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. På bomullslärft rutsöm över 4 trådar, rätlinig plattsöm, motställda stjälkstyng och kantsöm med högertvinnat silke. Tofsar av silke och guldspets på sidenband.
ANVÄNDNING. Bokklädet bars svept om »boken», psalmboken, vid kyrkobesök, enligt ett högreståndsbruk från 1500-talet. Ett bokkläde daterat 1735 förvaras på museet i Nyköping.

Nordiska Museet 670

HALSKLÄDE — Bild 192

BRODERAT GAGNEFS SN, DALARNA

STORLEK. 58 × 59 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 36—38 trådar på 2 cm. Rutsöm, rätlinig plattsöm, översydd gles flätsöm; stjälksöm, över fållen gles dubbel kastsöm, med högertvinnat svart silke. Tofsar av silke.

Nordiska Museet 14,834

HANDKLÄDE — Bild 193

RUTSÖM ROLFSTORPS SN, HIMLE HD, HALLAND

STORLEK. Längd 293 cm., bredd 32 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 38 varptrådar på 2 cm. Rutsöm med höger-

tvinnat rosafärgat bomullsgarn över 4 trådar av väven. Stad vid långsidorna. Broderi och frans av varptrådar vid båda kortsidorna.

MÖNSTER. Mönstret företer avsevärd likhet med rutsömsbroderi från Karelen och Ingermanland[53]. Möjligt är t. o. m. att föremålet ej är inhemskt.

Nordiska Museet 107,571

HALSKLÄDE — Bild 194

BRODERI PÅ RÄKNADE TRÅDAR — LEKSANDS SN, DALARNA

STORLEK. 56 × 57 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Regelbunden rätlinig plattsöm, korssöm och i kanten dubbel kastsöm med högertvinnat svart silke på vitt bomullslärft. Vävens trådantal i varp och inslag på 1 kvcm. 22 och 24. Korssömmen går över 3 eller 5 trådar, plattsömmen över 4, 9 eller andra antal trådar. Bomullslärftet ersätter tidigare använt linnelärft.

BENÄMNING OCH ANVÄNDNING. Svartsilkeklädet eller svartstickskládet — *svastiklä*, även *tuppasklä* kallat — bars och bäres ännu vikt till tresnibb till Leksandskvinnornas högtidsdräkt. Det äldsta daterade i museets ägo är från år 1809, men de ha säkerligen betydligt tidigare här varit i bruk. Med broderi i svart silke prydde man redan på Holbeins tid dräktens vita delar. Halskläden av till synes omhandlade snitt återfinnas på Frans Hals' porträttgrupp »Die Vorsteherinnen des Alten-Spitals» m. fl.

DATERING. K M D 1874 insytt.

MÖNSTER. Huvudmotivet är hakkorset med eller utan ombildningar och förgreningar. Sådana hakkorsvariationer voro särskilt uppskattade som broderimotiv i Europa på 1200-talet, se t. ex. Goess-ornaten, Dreger pl. 168—170[5]. I folkkonsten finner man dem utom i Sverige även i norska, karelska och ryska broderier.

Nordiska Museet 39,544

HÄNGKLÄDE ELLER DRÄTT — Bild 195

HALLANDSSÖM — FJÄRÅS SN, FJÄRE HD, HALLAND

STORLEK. Längd 538 cm., bredd 37 cm., med frans 45 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 40 varptrådar på 2 cm. Tät flätsöm delvis lagd med stjälk- och kedjesöm; gles flätsöm, korssöm, bottensöm, taggsöm med 4 trådar vänsterspunnet rosafärgat bomullsgarn. Stad nedtill och knuten frans med inknutna tofsar av rött och vitt bomullsgarn; fransar även vid kortsidorna.

DATERING. A L N D 1842 i korssöm.

Nordiska Museet 90,112

KUDDVAR — Bild 196

RÄTLINIG PLATTSÖM, KORSSÖM — JÄRVSÖ SN, HÄLSINGLAND

STORLEK. Längd 91 cm., bredd 48 cm.; den broderade delen 18 cm. bred.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 34 varptrådar på 2 cm. Rätlinig ensidig plattsöm och korssöm med 2 trådar vänsterspunnet rosafärgat bomullsgarn.

DATERING. A A D I H A M R E 1822.

Nordiska Museet 125,707

KUDDVAR — Bild 197

RÄTLINIG PLATTSÖM, KORSSÖM — DELSBO SN, HÄLSINGLAND

STORLEK. Längd ofullständig, bredd 49 cm., den broderade delen 19 cm. bred. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 34 varptrådar på 2 cm. Regelbunden plattsöm och korssöm med högertvinnat vitt lingarn, 3 trådar vänsterspunnet rosafärgat bomullsgarn.
DATERING. 1844 ET ÅR och DIOD 1849 i korssöm.

Nordiska Museet 39,944

HYLLKLÄDE — Bild 198

BRODERI OCH KNYPPLING — TORSÅS SN, S. MÖRE HD, SMÅLAND

STORLEK. Längd 71 cm., bredd 37 cm. med frans.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, dels 40, dels 34 varptrådar på 2 cm. Rätlinig ensidig plattsöm, kedje- och korssöm. Knyppling av 3 och 3 varptrådar i två avdelningar; frans av fyra flätade varptrådar; knypplingen skarvad på mitten. Det sägs att man ömsom flätade dessa spetsar för hand, ömsom lindade upp varpändarna på knyppelpinnar och knypplade dem.

Nordiska Museet 38,636

HÄNGLAKAN — Bild 199

KORSSÖM — DELSBO SN, HÄLSINGLAND

STORLEK. Längd 174 cm., bredd 96 cm., med frans 100 cm., bård 20 cm. utan frans.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lakanet av bomullslärft, bården lärft av vänsterspunnet lingarn, 24 varptrådar på 2 cm. Korssöm med 5 trådar rött vänsterspunnet bomullsgarn över 3 trådar. Knyppling av flertrådigt högertvinnat vitt och 5 trådar vänsterspunnet rött bomullsgarn. Slagen frans av samma garner.
DATERING. IMID 1877 i korssöm. I framför ett kvinnligt namn betydde jungfru, liksom H hustru.

Nordiska Museet 143,735

HÄNGLAKAN — Bild 200

KORSSÖM — DELSBO SN, HÄLSINGLAND

STORLEK. Längd 167 cm., bredd 91 cm., broderad bård 20 cm. bred.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lakanet av bomullslärft; bårdens varp vänsterspunnet bomullsgarn, 26 varptrådar på 2 cm., inslag vänsterspunnet lingarn. Korssöm med 3 trådar rött vänsterspunnet bomullsgarn, över 3 trådar av väven. Mellan lakanet och bården virkning i 2 stolprader av flertrådigt vitt bomullsgarn. Knyppling av flertrådigt högertvinnat vitt och 4 trådar vänsterspunnet rött bomullsgarn. Slagen frans av samma garner.
DATERING. 18 IKED 84 i korssöm.

Nordiska Museet 144,058

SKJORTA — Bild 201

RÄTLINIG PLATTSÖM, VRÅNGSÖM, HÅLSÖM, KANTSÖM, KORSSÖM

SVEDALA SOCKEN, OXIE HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 120 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. På lärft av vänsterspunnet lingarn, 74 cm. brett, sytt med vitt högertvinnat lingarn, rött vänsterspunnet bomullsgarn. Kragen i rätliniga plattsömspartier avdelade med vrångsöm, längs kanterna smal hålsöm med 1 tråd utdragen och sydd dubbelt från rätsidan, sticksöm och små knutar samt i kanterna en vävd spets av lingarn. Axelstycken i stick-, knut- och rätlinig plattsöm. Framstycke rätlinig plattsöm i rött och vitt, korssöm i rött, vrångsöm och hålsöm vid långsidorna, sprundet inramat med hopdragsöm och har nedtill en hopträngsning i mönster, avslutningen nedåt även med kantsöm i rött. Rynksömsbroderi vid hals och ärmar. Vrångsöm fig 31.

Fig. 31.

En vävd spets från 1600-talet i samma teknik som kragens visar M. Schuette fig. 67[54].

DATERING. AIS I AGRP (AGGARP) ANO 1801.

Brudgumsskjorta.

Gåva av artisten A. Montan, Düsseldorf 1894.

Nordiska Museet 77,711

FÖRNINGSDUK — Bild 202

DUBBEL UTDRAGSSÖM, STOPPSÖM, HOPDRAGSÖM, RÄTLINIG PLATTSÖM, KEDJESÖM, KNYPPLING

BROBY SN, Ö. GÖINGE HD, SKÅNE

STORLEK. 89 × 85 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, sömnad och knyppling med högertvinnat lingarn. Rutnät bildat genom att 3 trådar utdragits och 3 lämnats kvar i varp och inslag, varefter trådarna på ena leden kastats över eller tränsats. Därefter har man kastat över åt andra leden och samtidigt singlat rutorna enligt mönster, fig. 32. Ruta och stoppsöm olika på dukens alla fyra sidor. Rutan begränsas av kedjesöm och rätlinig plattsöm, stoppsömsranden med hopdragsöm. Spetsen i lärft- och flätslag. Kantsömmade öglor i hörnen på avigsidan som fasthålla brokiga silkestofsar medelst sidenband.

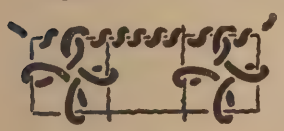

Fig. 32.

ANVÄNDNING. Dessa vita dukar användes liksom upphämtadukarna i norra Skåne — bunkatäckena — att svepa om kärlet med förning till gästabud och barnsängskvinnor. Om denna duk är antecknat att den använts som *gudamoraklut*. Dessa brukades av faddrar och buros ovikta på huvudet, fästa med en nål under hakan och hängande i hela sin längd utefter ryggen.

Nordiska Museet 40,179

HALSKLÄDE — Bild 203

RÄTLINIG PLATTSÖM, HOPDRAGSÖM, KNYPPLING LEKSANDS SN, DALARNA

STORLEK. 56 × 57 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, sömnad och knyppling med högertvinnat lingarn. Plattsömsränderna begränsade av hopdragsöm.
BENÄMNING. Broderat kläde — *kruskläde* med *knitning* eller *knytting* — knyppling.
Gåva av hemmansägare Nygårds Lars Larsson i Tibble 1877.

Nordiska Museet 16,874

KRAGE TILL SKJORTA — Bild 204

RUTSÖM, KORSSÖM, HÅLSÖM, STICKSÖM
VALLEBERGA SN, INGELSTADS HD, SKÅNE

STORLEK. Kragens längd 46 cm., bredd 15 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, grovt till skjortan, finare till kragen. Sömnad med grått högertvinnat lingarn. Smala hålsömmar runt orneringen.
DATERINGEN. I S S 1842 korssöm med rött bomullsgarn.

Nordiska Museet 99,058

KLUTABAND — Bild 205

STOPPSÖM, HÅLSÖM, KNYPPLING
INGELSTORPS SN, INGELSTADS HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 63 cm., bredd 39 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet bomullsgarn, sömnad med grått och vitt, knyppling med vitt högertvinnat lingarn. Kluten pryddes i Ingelstads härad med två breda, rikt broderade band som hängde ned på ryggen, *klutaband*.

Nordiska Museet 42,715

FÖRNINGSDUK — Bild 206

UTSKUREN SÖM, RÄTLINIG PLATTSÖM, VRÅNGSÖM, HÅLSÖM, KANTSÖM, KNYPPLING HERRESTADS HD, SKÅNE

STORLEK. 67 × 65 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, sömnad och spets av högertvinnat lingarn. Rutnät med 3 trådar utdragna, 3 lämnade, diagonal tränsning från rätsidan. Tofsar av lingarn. märkt A M S i plattsöm.
Gåva av friherrinnan G. af Peterséns, f. von Düben, på Lindved 1881.

Nordiska Museet 40,395

SKJORTA Bild 207

UTSKUREN SÖM, RÄTLINIG PLATTSÖM, HOPDRAGSÖM, HÅLSÖM, KORSSÖM
INGELSTORPS SN, INGELSTADS HD, SKÅNE

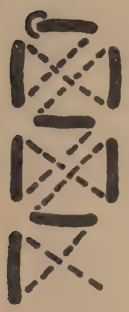

Fig. 33.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, sömnad och knyppling högertvinnat lingarn. Rutnät med 3 trådar utskurna och 3 lämnade, singling sydd samtidigt med att nätet tränsats. Rak och diagonal hopdragsöm, fig. 33 och 34; båda sys från rätsidan, den diagonala sys i två omgångar av vilka endast den ena är utritad, den andra prickad. Sprundet förstärkt med vävd bomullsspets.

DATERING. K A S 1828 i korssöm med rött bomullsgarn.

Gåva av doktor A. Eliasson, Ystad 1888.

Fig. 34.

Nordiska Museet 57,289 a

SKJORTA Bild 208

UTSKUREN SÖM, RÄTLINIG PLATTSÖM, VRÅNGSÖM, HÅLSÖM, KANTSÖM
FJÄLKINGE SN, VILLANDS HD, SKÅNE

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 22 varptrådar på 1 cm.; sömnad med högertvinnat lingarn. Större rutnät, 6 trådar utdragna och 3 lämnade, små rutnät 3 utdragna och 3 lämnade. Singling i de små rutnäten. I de större rutnäten spindlar sydda på diagonalt inlagda trådar.

DATERING. Märkt E I S i korssöm. »Skjortan är mycket gammal, vilket även syns på snitten, ty så brukades förr att ärmarna gingo upp till halsringningen. Kragen lärer varit med likadan söm på, men som den började bliva alltför gammalmodig lärer den tagits bort och gjorts till haklappar åt barnen och en bomullskrage med tambursöm påsattes i stället.»

MÖNSTER. Bårdparti på linnedräkter, nedtill avslutat med sydd ornering se Kendrick, Cat. of Muhammedan Textiles fig. 921, 922, Egypten år 1171—1517.

Gåva av fröken Jeanette Schaar 1875.

Nordiska Museet 7,226

FÖRNINGSDUK Bild 209

UTSKUREN SÖM, RÄTLINIG PLATTSÖM, VRÅNGSÖM, HÅLSÖM, STJÄLKSÖM, KNYPPLING MÖRRUMS SN, BRÄKNE HD, BLEKINGE

STORLEK. 82 × 86 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 18 trådar på 1 cm. Sömnad och knyppling högertvinnat lingarn. Broderiet i de två diagonalt motställda hörnen lika, 2 och 2 sidor lika. Rutbotten med 3 utdragna, 3 lämnade trådar, större rutbotten med 6 utdragna, 3 lämnade och spindel på diagonala trådar. Kantsömmade öglor i hörnen på avigsidan.

MÖNSTER. Jfr Studio, Peasant Art in Austria and Hungary, fig. 291.

Nordiska Museet 16,224

HÖRNTOFSAR TILL FÖRNINGSDUK Bild 210

UTSKUREN SÖM, RÄTLINIG PLATTSÖM NOSABY SN, VILLANDS HD, SKÅNE

STORLEK. Duk 75 × 75 cm., tofsar längd 8 cm., bredd 7 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 48 varptrådar på 2 cm. Utskuren söm med 6 trådar skurna och 3 lämnade i det stora rutnätet, resp. 3 och 3 i det lilla rutnätet, rätlinig plattsöm och vrångsöm med högertvinnat lingarn, knyppling av högertvinnat lingarn. En tränsad ögla trädd i en liknande i hörnet av duken.

BENÄMNING. Duken kallad bokkläde av säljaren.

MÖNSTER. Den åttauddiga stjärnan jfr Kendrick Cat. I fig. 36, 300—400-talen.

Nordiska Museet 26,205

KUDDVAR Bild 211

NÄVERSÖM LJUSDALS SN, HÄLSINGLAND

STORLEK. Längd (ofullständig) 24 cm., bredd 17 cm.

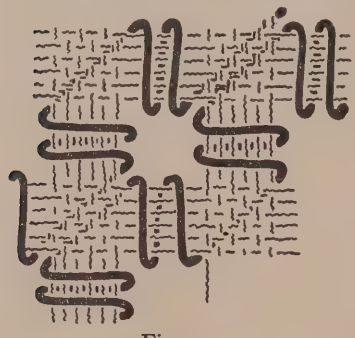

Fig. 35.

TEKNIK OCH MATERIAL. Broderiet utgör hälften av den ornerade infällningen till ett kuddvar; mönstret vänder vid högra sidan. Hopdragsöm på halvlinnelärft med 3-trådigt högertvinnat bomullsgarn. De större rutnäten bildade av 6, de mindre av 3 varp- och inslagstrådar sammandragna. Styng i förra fallet se fig. 35, i senare fallet fig. 36, båda ritade från rätsidan, men sannolikt sydda från avigsidan. Den släta lärftsbottnen sydd med förstyng, som dels följa varp-, dels inslagsriktningen.

Fig. 36.

BENÄMNING. Kuddvar kallas i Hälsingland *kuddhuva*, den broderade delen ensam får samma namn och broderiet, i synnerhet om det är genombrutet, kallas *huvasöm*[73].

Gåva av fröken Ebba Renström, Ljusdal 1915.

Nordiska Museet 125,723

HUVUDKLÄDE Bild 212

RUND HÅLSÖM, KLUMP- OCH SKUGGSÖM M. M.
TRAKTEN AV HÄSSLEHOLM, V. GÖINGE HD, SKÅNE

STORLEK. 110 × 116 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. På fint bomullstyg rund hålsöm, klump-, tambur-, stjälk-, botten- och skuggsöm med högertvinnat bomullsgarn. Knyppling av högertvinnat lingarn med grövre löptråd, sannolikt Vadstenaspets. Broderi och spets på två sidor och en bit upp på den tredje och fjärde, men avbruten från mitten av sidorna 23 cm.

ANVÄNDNING. Klut tillhörande kvinnodräkt.

Nordiska Museet 136,522

KNYTNING OCH TRÄDNING

Knytning sker över en kavel av ben eller trä med ena ändan av tråden fäst vid en tyngd, den andra upplindad på en tunn och lång s. k. knytnål. Resultatet blir ett nät vars gleshet är beroende av kavelns bredd, varje sida i nätrutan eller maskan blir nämligen lika med kavelbredden. Tekniken är identisk med det även bland primitiva folkslag brukliga sättet att tillverka fisknät.

De enda textila fynden från Nordens stenålder utgöras av nätfragment, av sådana förekommer en nätstump av växtfibrer dragna till öglor[55], sannolikt dock i olika arbetssätt mot den art av nätknytning vi känna. Bland »koptiska» fynd finnas knutna nät med varierade maskor. Medeltida prydnadsnät av färgat silke finnas bevarade flerstädes i Europa, Statens Historiska Museum äger exempelvis en päll av detta slag och 1500—1600-talens spanska, italienska och franska nätarbeten voro framstående. Silkesnät i färger med rytmiskt olika stora maskor jämförliga med de koptiska näten användes på 1600-talet till sängförhängen. Nätbroderier i vitt till dräktens prydande fingo vid denna tid stundom ersätta de dyra »äkta» spetsarna.

Trädningen på näten var av två slag, dubbel och enkel. Den förra som var äldst kallades *point de toile*, och har samma struktur som lärft. Den senare, *point de reprise*, syddes tätare men endast åt ett håll, ut och in genom maskorna, strukturen liknar rips. En tredje art av styng var *point d'esprit* eller singling. Alla dessa styng finnas representerade bland svenska nätbroderier, som även upptagit reticella-artade broderier på knutet nät. Både i norra och södra Sverige har dessutom enbart knytning i två färger, t. ex. rött och vitt, uppdelat i uddar eller rutor, med en frans som avslutning, använts till hängprydnad på hyllor o. a.

LIST — Bild 213

KNYTNING OCH TRÄDNING

UNNARYDS SN, VÄSTBO HD, SMÅLAND

STORLEK. Längd 259 cm., bredd 12 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Knytning med högertvinnat lingarn, maskornas sida ungefär 3 mm.; enkel trädning med vänstertvinnat vitt, 8 trådar vänsterspunnet rött bomullsgarn; 4 trådar inträdda i maskan ligga lodrätt eller vågrätt beroende på mönstret. En knuten udd av finare lingarn och mindre maskor, prydd med tofsar av rött och vitt bomullsgarn fastsydd vid nedre långsidan och kortsidorna. Upptill ett rosengångsband i blått, rött och vitt, bomull och linne. A K S inträtt.

MÖNSTER. Mönstret minner om i 1500-talets slottsinventarier som textilmönster nämnda knutar såsom »dubbelknut» och »valknut», samt lejon.

ANVÄNDNING. Lister av detta slag hade en mångfaldig användning som vägg- och takprydnad i

stugan, som avslutning på hängkläden och bordpällar, som hyllkanter och överhuvud på alla utskjutande kanter. Kallades ömsom *taklist*, *hyllkant*, *opphänge*.
Gåva av herr J. Andersson, Stockholm 1907.

Nordiska Museet 110,472 a

TAKDUK — Bild 214

KNYTNING OCH TRÄDNING — UNNARYDS SN, VÄSTBO HD, SMÅLAND

STORLEK. Längd 401 cm., fransarna inräknade, bredd 142 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Mellan två våder lärft av vänsterspunnet lingarn, 64 cm. breda, en 14 cm. bred knytning; vid dukens ena kortsida en flätning, delvis vidsydd, delvis arbetad på själva den ena vådens varptrådar, vid den andra kortsidan en oflätad frans av varptrådar på vävbredder, vidsydd. Knytning och trädning av högertvinnat lingarn, maskornas sida 5 mm., rakställda rutor. Enkel trädning med 8 trådar i rutan, även finare inträdning i rundade former och singling i glesare mindre partier. Flätning med 3 länkar; mönstret kallas åtminstone i Västergötland *hjulaflätt*.

MÖNSTER OCH DATERING. Mönstret visar utom stjärnformer två fåglar vid sidorna om ett träd (?), ett gammalt motiv, omtyckt även i nätsöm. Årtalet 1795 är inträtt.

Nordiska Museet 73, 752

TAKBONAD — Bild 215

KNYTNING OCH TRÄDNING — VÄSTERGÖTLAND

STORLEK. Längd 250 cm., bredd 153 cm. De avbildade knytningarna 41 och 37 cm., en tredje 45 cm. bred; lärft, våderna kluvna, 31—32 cm. breda, på bilden invikta.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet bomullsgarn till varp, 20 trådar på 1 cm.; vänsterspunnet lingarn till inslag, 12 trådar på 1 cm. Knytning med tretrådigt högertvinnat lingarn, maskornas sida 8—9 mm., rakställda rutor. Två trädningar med högertvinnat lingarn åt vardera hållet i rutraderna, således dubbel trädning.

ANVÄNDNING OCH BENÄMNING ger en anteckning av adjunkten A. Nilsson, Skara, uppgift om: »*Sparrlakan*, så kallade av sin ursprungliga bestämmelse att *laka* — betäcka sparrarna i sparrestugan . . . Sparrlakanet fästes med övre kanten vid ryggåsen, sträckande sig till röstets slut vid väggen, där det slöts i en nedhängande fläta. Vid uppfästandet sammanföllo tygvåderna med sparrarna å vilka de fästes, varvid till avbrott fästes bandrosor. Räckte lakanet icke till från väggen till åsen så avskars övre delen av röstet genom tvärs över dragna vanliga lakan eller dylikt. Även sedan sparrstugorna försvunnit, fortfor bruket av sparrlakan till väggarnas och stundom även takets beklädande, varvid de vanligen benämndes *bonad* eller *väggbonad* av *bona*. Som sådan voro de icke så sida, emedan stugorna voro låga och de blott räckte från taket nedom fönstret[56].» Bruket av dessa sparrlakan har i Västergötland längst levat kvar i Flundre, Åse och Kållands härader. Sparrlakan i betydelsen sängomhänge kallades här *sängkläde* enligt samme sagesman. I Grangärdes prästgårdsinventarium 1696 upptogs i herrestugan en takbonad av blångarnsväv och språngsöm som säges vara »af ålder förmultna men blaggarnet 13 våder långa och 2 halfwa»[57]. Här ha vi sannolikt en takbonad av samma typ som den ifrågavarande, såvida den ej möjligen får tolkas som takpäll[58]. Sparrlakanen kallades även *språngsparrlakan* enligt uppgift

från Åse härad; arbetssättet kallades att *språnga* och den knutna och sömmade bredden ensam en *språnga*. Ang. liknande se bild 219, Ore socken, Dalarna.

MÖNSTER. Det medeltida mönstret på den vänstra språngan se angående liljekorset under bild 12. Den tredje ej avbildade *språngans* mönster visar 3 st. åttkantigt inramade fält vari ett träd; i svicklarna riddarstjärnor och rutor. Illa nött.

Nordiska Museet 104,441

TAKBONAD — Bild 216

KNYTNING OCH TRÄDNING — FLUNDRE HD, VÄSTERGÖTLAND

STORLEK. Längd 363 cm., bredd 170 cm. Den avbildade knytningen 36 cm. bred, två andra 42 och 45 cm. Fyra lärftsvåder 60 cm. breda vardera.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 14 varp- och 27 inslagstrådar på 2 cm. Knytning med tretrådigt högertvinnat lingarn, maskornas sida ungefär 9 mm.; rutorna rakställda. Två trädningar med högertvinnat lingarn åt vardera hållet i rutraderna.

MÖNSTRET är av medeltida ursprung, jfr. Kyrkåsbonaden, bild 2, där samma uppställning och liknande korsbilder förekomma. Två ej avbildade språngor ha samma mönster som visas på bild 212.

ANVÄNDNING OCH BENÄMNING, se bild 212.

Gåva av adjunkten A. Nilsson, Skara 1875.

Nordiska Museet 6,300

BORDPÄLL — BILD 217

KNYTNING OCH TRÄDNING — HÄRLUNDA SN, ALLBO HD, SMÅLAND

STORLEK. Längd 204 cm., bredd 176 cm., tofsfrans 5 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Knytning med tretrådigt högertvinnat bomullsgarn, maskornas sida 9 mm.; kantställda rutor. Enkel trädning med 12—20 trådar vänsterspunnet vitt, rött och blått bomullsgarn, 4 trådar i rutan lagda åt olika håll i olika mönsterpartier. Inknutna hängande tofsar av samma garn. Inramning halvlinnelärft. Knuten tofsfrans med olika stora rutor av vitt bomullsgarn på alla fyra sidorna.

ANVÄNDNING. Dessa i Kronobergs län och angränsande trakter fordom vid jul och andra högtider använda bordpällar eller takdukar spändes ut ovan matbordet och gåvo ett fästligt intryck med sina hängande tofsfransar och sin lätta färgskala. I de tre stjärnorna längs mitten fästes halmkronor. Hyltén-Cavallius beskriver »en i lysande färger målad takhimmel med sol och stjärnor», som uppburen av högsätesstolparna, i Värend utmärkte högsätet, »husbondens och matmoderns egen bänk och hela husets hedersplats»[59]. Denna takhimmel eller »hymning» överspändes vid högtider »med en duk, i vars mitt fästes en halmkrona». En daterad päll av liknande slag äger museet från år 1756. Om halmkronan som fruktbarhetsfetisch se Edv. Hammarstedt, En julutställning i Nordiska Museet, Fataburen 1909 sid. 250.

Nordiska Museet 63,286

KUDDVAR — Bild 218

NÄTBRODERI — BARA HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 79 cm., bredd 52 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Knytning och broderi av högertvinnat lingarn, maskornas sida ungefär 8 mm.; rakställda rutor; sömmen trädd med hjälp av tränsade diagonalt insatta trådar följer ej slaviskt rutnätet. Varet av linnelärft.

DATERING. Sytt av senaste ägarens farmor som var född 1787. Märkt E, korssöm i rött.

MÖNSTER. Broderiet är reticellaartat (reticella = litet nät) av det slag som sytt på linne med utdragna trådar var tidsmod på 1500-talet. Namnet kom liksom modet från Italien men M. Collin har[60] påpekat Syrien såsom antagligt ursprungsland. I G. Francos »Nuova Inventione» av år 1596 lyder nämligen underskriften till en plansch »Mostra suriana con altre mestrette di redicello» — syriska mönster och andra reticellamönster.

Nordiska Museet 127,170

VÄGGFÖRLÅT — Bild 219

KNYPPLING TILL — ORE SN, DALARNA

STORLEK. Längd 109 cm., bredd 19 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Förlåten har varit prydd med knyppling mellan lärftvåder. Knyppling i tre delar av högertvinnat lingarn i lärftslag, flätslag m. m., delarna sammansydda medelst två trådar av samma garn. Jfr M. Schuette fig. 98, Italien 1500-talet och fig. 45 flätspets i silke från 1500-talet.

ANVÄNDNING. Till formen likna dessa förlåtar språngsparrlakanen från Västergötland, se bild 215 och 216 och ha troligen haft samma användning. I benämningen föreligger antagligen förväxling mellan sparrlakan och förlåt.

Nordiska Museet 127, 674

HALSKLÄDE — Bild 220

KORNDRÄLL MED KNYTNING OCH KNYPPLING — LEKSANDS SN, DALARNA

STORLEK. 56 × 52 cm., varav knytning och knyppling 3 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Korndräll: varp vänsterspunnet lingarn, 22 trådar på 1 cm,; inslag vänsterspunnet bomullsgarn. Sannolikt för att de glansiga linnetrådarna mest skola framträda är korndrällen vänd avig, effekten blir som synes ett fint rutnät. Knytning med högertvinnat lingarn, 4 rutor på 1 cm.; trädning med 2 trådar av samma garn. Ytterst en knypplad udd av liknande tråd, i torchon-stil.

Gåva av hemmansägare Bagg E. Olsson i Roma 1877.

Nordiska Museet 16,896

HALSKLÄDE — Bild 221

TYLLTRÄDNING — GAGNEFS SN, DALARNA

STORLEK. 48 × 49 cm., varav tyllträdning omkring 75 mm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Kypertvariationer i 8 skaft: varp vänsterspunnet bomullsgarn, 27 trådar på

1 cm.; inslag 2 trådar högerspunnet bomullsgarn. Det dubbla inslaget i väven gör att mönstret verkar linjer och prickar på en tvåskaftsbotten: samma effekt i en del äldre siden- och linnevävnader, exempelvis Heiden, Handwörterbuch nr 55, arab.-sicil, röd sidendamast, 1200-talet. Tyll av högerspunnen bomullstråd, trädning på räknade maskor med 3 trådar vänsterspunnet bomullsgarn.

ANVÄNDNING. *Knitningshalsklä* till småflicksdräkten. Fästes kring halsen med ett silverspänne utanpå gulkolten.

MÖNSTRET är i likhet med de knypplade Gagnefshattarnas uppdelat på längden i tre olika breda delar; förmodligen utgör det en förenkling och översättning i tyllträdning av knypplade Gagnefsspetsar.

Nordiska Museet 93,375

KLUTABAND — Bild 222

TYLLTRÄDNING — INGELSTORPS SN, INGELSTADS HD, SKÅNE

STORLEK. Längd 61 cm., bredd 35 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. På tunt bomullslärft stoppsöm med högertvinnat svart och vitt bomullsgarn. Infällning och kantning av bomullstyll; trädning med 3 trådar vänsterspunnet bomullsgarn; uddarna trädda och däröver kantsöm, samt urklippta. Vid båda sidorna en 25 cm lång tyllträdning vidsydd.

MÖNSTER. Speciella Ingelstadsmönster såsom tulpan, trissarutor och trissahjärtan upprepades gärna i flera tekniker på samma plagg, jämför här stoppsömmen och tyllträdningens kantbård.

Nordiska Museet 42,719

HUVUDKLÄDE — Bild 223

TYLLTRÄDNING — HOBY SN, BRÄKNE HD, BLEKINGE

STORLEK. 103 × 103 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Bomullstyll med trädning, bottnar och rund hålsöm samt kantsömmade uddar på två sidor och en bit in på tredje och fjärde sidorna; i övrigt enkelt fållad.

Nordiska Museet 120,344

STICKNING

Det har sagts att stickningen uppfanns vid 1500-talets mitt, att den förste namngivne stickaren i England levde 1564 och att Henrik VIII först år 1547 erhöll ett par »tricots» från Spanien[51]. Såvida uppgifterna icke enbart gälla det då nya strumpmodet lär uppfinningen ha gjorts vid denna tid för andra gången. A. F. Kendrick visar nämligen i sin katalog, vol. II 592, 593, 595 och 614 tre stickade sockor och en stickad dockmössa, koptiska fynd från 200—400-talen, som att döma av de goda avbildningarna måste vara stickade på vanligt sätt. Stickade liturgiska vantar från 1100-talet[61] omtalar J. Quicherat sid. 176 och I. Errera i Cat. d'étoffes 1901 fig. 216, från 1400-talet. Redan

1589 uppfanns enligt Heiden, i England den första strumpstickstolen, som mekaniserade arbetet.

Stickningen sker som bekant med 1 tråd och två stickor, vid rund stickning (eller cylindrisk, strumpor o. d.) med 4—5 stickor. Att börja med läggas upp så många maskor som behövas på sätt Th. de Dillmont, Encyclopédie des ouvrages de dames, sid. 429 o. f. visar, sedan lyftes med högra stickan från den vänstra en maska genom vilken tråden till en ny maska samtidigt drages. Mönster ernås genom växling av räta och aviga maskor, genom att använda 2 eller flera olika färgade trådar eller vad genombrutna eller spetsartade mönster beträffar genom att växelvis öka och minska maskorna på olika sätt. Alla dessa metoder ha av folkkonsten i vårt land övats, varå »spedetröjorna» i Skåne, Hallands gamla bindslöjd, en liknande under gångna århundraden blomstrande och för export delvis avsedd slöjd på Gotland och Öland, samt Dalarnas, Härjedalens och Hälsinglands stickade tröjor och tröjärmar och Ångermanlands stickade täcken m. m. lämna bevis. Vi ha här måst inskränka oss till att visa prov på mönsterstickning i färg.

KVINNOTRÖJA — Bild 224

STICKNING — BJURÅKERS SN, HÄLSINGLAND

STORLEK. Längd 48 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Rät stickning med vänstertvinnat svart, rött och grönt ullgarn, flertrådigt högertvinnat vitt bomullsgarn. Två ränder avig stickning vid midjan och en vid handlederna. Ärmarna stickade för sig och vidsydda. Axelsömmarna hopmaskade på avigsidan.

BENÄMNING. *Sticketröja.*

DATERING. HKOD 1853 — Hustru Karin Olsdotter, 1853.

Nordiska Museet 122,392

HALSDUK TILL MANSDRÄKT — Bild 225

STICKAD — NÅS SN, DALARNA

STORLEK. Längd 50 cm., bredd 7 cm,, snodd med tofs 56 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Rät stickning med vänstertvinnat svart och rött ullgarn, tretrådigt högertvinnat vitt bomullsgarn. Stickningen 10 cm. bred, smalnar vid båda ändar. Fodrad med en 24 cm:s röd vadmalsremsa, över vilken stickningen är vikt. Snodd flätad av det röda ullgarnet.

MÖNSTER. Jfr liljekorset bild 4 och 12.

Nordiska Museet 93,555

VANTE — Bild 226

STICKAD — TOFTA SN, GOTLAND

STORLEK. Längd 27 cm., bredd 10 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Rät stickning med vänstertvinnat rödgult och högertvinnat vitt ullgarn. En avigt stickad rand vid uppläggningen.

MÖNSTER. Jfr I. Errera, Cat. d'étoffes anciennes, fig. 216 vante 1400—1500-talen, Italien.
Gåva av överintendenten A. T. Gellerstedt, Stockholm 1911.

Nordiska Museet 116,200 a

VANTAR — Bild 227

STICKADE — DALSLAND

STORLEK. Längd 23 cm., bredd 12 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Rät stickning med natursvart och vitt vänstertvinnat ullgarn. Avig stickning vid uppläggningen.
MÖNSTER. Utanpå båda vantarna är kyrkan framställd; högervanten har Jakobs stege med änglar och de visa jungfrur samt bokstäverna D W I (de visa jungfrur) och I M I O (möjligen — i Mo), älgar (?), samt 1855 och P H — ägaren (?); vänstervanten har även en stege samt de fåvitska och de visa jungfrur, F Å I D W I, en kyrkoportal, en tupp, fyrfotadjur, 1855 och P. H. Stjärnor på båda vantarna, jfr bild 226. Att pryda dräktdelar med bibliska framställningar brukades under tidig kristen tid i östra medelhavsområdet i stor utsträckning men har senare reserverats för kyrklig skrud.
Inköpta av givaren omkring år 1864 på Vänersborgs torg av en bonde från Dalsland.
Gåva av revisionssekreterare G. Ryding, Stockholm 1874.

Nordiska Museet 4,137

NÅLNING ELLER VANTSÖM

Ett ålderdomligt sätt att åstadkomma vantar, sockor, mjölksilar och hästtäcken är att *nåla* dem. Man syr varvvis med ullgarn eller tagel, runt när det gäller en vante och med nålen över och under vanligen två trådar, se fig. 37. Styngen läggas så att tråden beskriver cirklar eller spiraler vilkas omkrets den vänstra handens tumme reglerar. Nålen av trä eller ben, vanligen av en svinskank, är grov och platt och föga spetsig. Nålade vantar av mjukt ullgarn sys så stora att de tåla vid valkning; övriga föremål äro av getragg eller tagel. Tekniken förekommer i Småland, Södermanland, Uppland, Värmland, Dalarna, Hälsingland, Jämtland, Norrbotten och sannolikt i flera landskap. Även i Norge, Finland och Ryssland, och en strumpa eller socka är känd från en koptisk grav från 300—500-talen.[62] Med vantsöm besläktade tekniker återfinnas i de s. k. bundna eller som de i Västergötland heta sydda korgarna; se N. Lithberg, Svensk Korgslöjd, Rig 1921 sid. 126 o. följ.

Fig. 37.

VANTE — Bild 228

SÖMMAD — ÄLVDALS HD, VÄRMLAND

STORLEK. Längd 30 cm., kragens bredd 19 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Sömmad eller nålad med vänstertvinnat vitt ullgarn. Prydd med kedjesöm,

korssöm, plattsöm och kantsöm med 2 trådar högerspunnet mattrött, blått och grönt ullgarn, tretrådigt mörkblått högertvinnat bomullsgarn.
Gåva av amanuens G. Norlander, Uppsala 1875.

Nordiska Museet 6,907

SPRÅNGNING

»Språngningen — detta vitglänsande nätverk» som Ol. Magnus talar om såsom ett arbete varmed kvinnorna i Norden prydde väggar och tak, har man tolkat som genombrutet arbete, utfört på trådarna av en väv således t. ex. hålsöm. flätning[63]. Enligt en annan åsikt skulle ordet motsvara det slag av flätning[64] som här avbildas — 229 230 — och som flätas av tvinnat lingarn av medelhård snodd. Detta upplindas över två ståltrådar, spända i en rektangulär träram som hälst bör stå på golvet på stadiga fötter. Avståndet mellan de två ståltrådarna bör vara lika med två gånger bredden av det mönster man vill utföra plus dubbla längden av fransen — om en sådan önskas — samt ett gott stycke däröver. Detta sista betingas av trådens förkortning under arbetets gång och nödvändiggör även att den ena ståltråden är rörlig, d. v. s. kan flyttas närmare den andra gång efter annan. Sedan ett jämnt antal varptrådar spänts upp, plockar man med en skälsticka i övre kanten upp varannan tråd. En ny skälsticka föres in i samma skäl och pressas ner till den nedre ståltråden. Nästa varv plockas upp vid övre kanten, men denna gång och vid flätning av slät botten allt framgent så att en tråd i övre skälet lägges åt höger över 2 i det undre skälet och den andra tråden i ordningen plockas upp, se fig. 38. Vartannat varv börjas med att lägga ned 2 trådar och slutas med att taga upp 2 trådar. Vart varv börjar vid högra och slutar vid vänstra sidan, och skälet föres med skälsticka nedåt så att man får ett dubbelt arbetsresultat, en språngning med stad vid den övre ståltråden och en med stad vid den undre. Flätningarna mötas sålunda mot varpens mitt och avslutas med knutar sedan man klippt av varpen mitt emellan de två språngningarna. För att få ett namn för den övre, resp. nedre språngningen vilja vi kalla den förra positiv och den senare negativ. De särskiljas genom sin olika trådriktning.

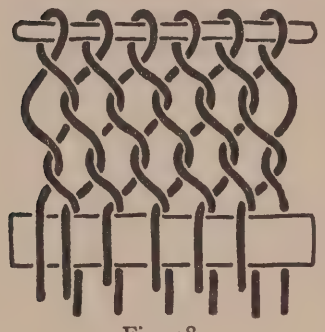
Fig. 38.

Vid mönsterhål i språngningen iakttages att de första och sista trådarna behandlas som när man börjar och slutar ett varv. Ett glesare diagonalt rutnät uppnås genom att taga upp varannan tråd såsom vid begynnelsevarvet, så många varv som man vill ha rutan stor; sammanfogningen sker genom att lägga ner 2 och taga upp 2 trådar hela varvet igenom, därpå ett vanligt varv varefter man åter börjar vrida 2 och 2 trådar om varandra; nästa sammanfogning sker med nya trådpar. Se vidare ang. pinnband.

Äldre svenska redskap för språngning äro hittills ej kända och arbetssättet har i våra dagar återupptagits sedan språngade föremål påträffats ute i bygderna. Att den i Norden har gammal hävd visar ett hårnät från bronsåldern funnet i en grav vid Borum Eshöi, Danmark, och dess vördnadsvärda ålder understrykes ytterligare av gammalegyptiska fynd från omkring 2000 f. Kr. Det är, såsom spetskatalogen från textilmuseet i Lyon[64] uppger, den äldsta kända spetstekniken eller *passement* och avbildningar visa att man under denna tidiga period redan kunnat utföra de svåraste mönster. Från koptisk tid finnas bevarade toppiga hättor, för vilka den elastiska språngningen särskilt lämpat sig; själva toppigheten har åstadkommits genom att man språngat släta varv med flera trådar sammantagna, bältvis allt flera mot toppen. I Norge flätar man »sprang» än i dag i bygderna. Tekniken har påträffats enligt Maria Collin[65] i Siebenbürgen från 1700-talet, i Galizien, Spanien, Holland, bland mossfynd i Holstein och hos rutenerna. Här i landet känner man den från Skåne, Småland, Halland, Östergötland och Jämtland.

Benämningen språngning har man funnit i Skåne som namn på detta arbetssätt. Ett motsvarande namn har det i Norge där intet annat textilarbete än detta kallas *sprang*. Mycket talar dock för Agnes Brantings åsikt att språngning från början betytt genombrutet arbete utfört på trådarna av en väv. Kan då den nyss beskrivna flätningen ha så utförts? Omöjligt är det icke att man förr flätat på hängande varp i samband med en väv; till jämförelse kan nämnas bild 198, knyppling utförd på varptrådar. Uppståväven har i varje fall antagligen tjänstgjort vid språngningsarbetet innan man fann bekvämare att därtill använda en särskild av fyra träslåar bestående ram, sådan som avbildas av H. Dedekam, fig. 82[66]. Sannolikt har ordet småningom kommit att beteckna allt genombrutet arbete. Vi ha t. ex. i Västergötland *språngsparlakan* = knytning och trädning, se under bild 215 och i Småland *språnghätta* = knyppling.

Olika mönster i språngning visar Kendrick cat. II fig. 600, 602, 605 från 300—400-talen, Errera cat. d'étoffes 1916, fig. 142—5, Heiden fig. 165 och 69, M. Schuette fig. 95, schal i ylle från Egypten, 600—800-talen.

HUVA — Bild 229

SPRÅNGNING FÖRLANDA SN, FJÄRE HD, HALLAND

STORLEK. Höjd 25 cm., bredd 22 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Negativ språngning med högertvinnat lingarn, ungefär 28 cm. bred. Tätare partier med mönsterhål omväxla med glesare rutnät. Stad upptill dubbelvikt och glest hopsnärjd; i staden äro inträdda två lintrådar över vilka denna del av varpen varit spänd under arbetets gång. Nedtill mot hoptagningen har man flätat med två och två trådar efter samma system som användes på koptisk tid i de toppiga mössorna, se ovan.

Broderi med finare högertvinnat lingarn på linnelärft i rätlinig och fri plattsöm, kors-, kedje-, stjälk- och bottensöm, samt ytterst i fållen stoppsöm genom dubbla tyget och *nuggor* i kanten.

DATERING OCH MÖNSTER. Den även i material utsökta hättan eller huvan är från 1700-talet. Det blomliknande mönstret i språngningen är så gott som identiskt med sådana i flätning och hålsöm, »kattfot» och »sjublaroser», jfr. Småland bild 240, Skåne 241 och Halland 243.

Nordiska Museet 76,406

BORDPÄLL — Bild 230

SPRÅNGNING — SUNDS SN, YDRE HD, ÖSTERGÖTLAND

STORLEK. Längd 314 cm., bredd 230 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. I vitt linnelärft, vådbredd 65 cm., äro infällda fransförsedda språngningar av högertvinnat lingarn. Den yttre språngningsbården är 27—30 cm. bred och består av 6 stycken, därav 3 positiva och 3 negativa. Språngningarna omkring mittpartiet äro 4, 2 positiva och 2 negativa med en bredd av 22—28 cm. Den större bredden är beroende på att i de negativa (nedre) styckena skälet under arbetets gång ej pressats ner tillräckligt. Såväl i övre staden som nedtill mellan språngning och frans löper en tråd sammansnodd av 2 trådar högertvinnat lingarn.

BENÄMNING OCH ANVÄNDNING. Intill omkring år 1840 säges denna *takmatta* ha använts. Den »sattes under taket i ryggåsstugan mitt över kalasbordet vid fästliga tillfällen».

Bruket av en sådan takmatta, *takhimmel*, *bordpäll* är gammalt i vårt land. Hildebrand omtalar, del I sid. 711, från år 1444 *sotlärft*, vilket väl i likhet med det norska *sotdript*[68] har bestått av en mer eller mindre rikt ornerad linneduk som spänts högt över altaret för att hindra damm och sot att falla över detsamma enligt Kölner-synodens bestämmelse av år 1280. Senare har detta kyrkliga bruk nått hemmet — Hj. Falk a. a. sid. 202 omtalar från år 1403 sotlärft med språngning, eller vad vår bild visar.

Renässansens praktfulla takhimlar, med ett medeltida namn kallade *baldakiner* efter det från Bagdad kommande siden *baldakin* av vilket de syddes, ha icke direkt påverkat allmogens bordpällar. De av de senare som finnas i behåll äro alla ättlingar av medeltidens sotlärft och andra takhimlar. Bruket att över högsätet spänna vad man bäst ägde av vävnader, röllakanstäcken i Skåne, bordtäcken i Dalarna t. ex., kan däremot möjligen sägas påverkat av renässansens tronhimlar, av vilka Nationalmuseet förvarar ett dyrbart exemplar, vävt i haute-lisse på 1580-talet för konung Fredrik II, som vid beställningens utfärdande kallade den »ein Rugstück mit einem Himmell über Unsern Tisch»[20].

Nordiska Museet 63,460

FLÄTNING

Vid avslutandet av en linneväv kunde slutet av varpen, äfsingarna — *ävsetter*, (Västergötland) ej vävas upp. För att använda de kvarblivna trådarna och samtidigt få en dekorativ avslutning på väven flätade man samman trådarna med iakttagande av en enkel mönstring, i tre- eller fyr-deliga flätor, de senare omväxlande med två och två enbart snodda länkar. Även av de korta trådändarna vid vävens början gjordes

smala *flätter*, kallade *vebinneflätter*, vidbindningsflätter av varpens vidbindningstrådar (Vg.)

I synnerhet om den typiska *fyrflätningen* kan sägas att mönstret beror på växlingen mellan glesa och täta *partier* medan i den typiska treflätningen *linjen* betyder mera: varje linje är här flätad och lever liksom sitt individuella liv. Fyrflätningen har tagit arv efter äldre språngning som också verkade genom täta partier kontrasterande mot glesa med enbart snodda trådar; jämför t. ex. Schuette fig. 95 koptisk språngning[54] och Anna Petersson-Berg bild 38, fyrflätning från Gästrikland[72], eller vår bild 233, flätning 3 och 6, Dalarna.

Treflätningen är tydligen besläktad med 1500-talets italienska knypplade flätspets, vilken varit mycket spridd här i landet och slagit rot som folkslöjd. Prov visar för jämförelses skull bild 219, ehuru eljest knyppling ej ingått i planen för detta bildverk. Se vidare Schuette fig. 24 upptill, fig. 45 och 98. I senare tid ha typerna blandats. Treflätningen var vanlig i Skåne, Blekinge, Öland, Halland, Småland, fyrflätningen i Västergötland, Östergötland, Dalsland, Värmland, Västmanland, Södermanland, Uppland, Dalarna, Gästrikland, Hälsingland, Härjedalen, Jämtland och förekommer även i Småland. Femdelig flätfrans visar Braulik från 1450 f. Kr.

HÄNGKLÄDE — Bild 231

FLÄTNING — MORA SN, DALARNA

STORLEK. Höjd 63 cm., bredd 66 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 34 varptrådar på 2 cm. Fyrflätning med 8 varptrådar, 2 i var länk. Fransen tredubbelt knuten.
Gåva av hustru Rumbo Anna Andersdotter i Östnor 1890.

Nordiska Museet 64,413 b

FLÄTNING — Bild 232

MORA SN, DALARNA

STORLEK. Höjd 39 cm., bredd 66 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Varp vänsterspunnet lingarn, 32 trådar på 2 cm., inslag vänsterspunnet bomullsgarn. Fyrflätning med 8 varptrådar, 2 i varje länk. Fransen omknuten med en länk.
Gåva av hustru Anna Halvarsdotter i Östnor 1885.

Nordiska Museet 46,359

FÖRLÅT — Bild 233

FLÄTNING, KNYPPLING — ORE SN, DALARNA

STORLEK. Höjd 133 cm., bredd 185 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. En halv våd, 29 cm. bred, av vänsterspunnet lingarn, vid vardera sidan

om det genombrutna partiet, 14 varptrådar på 2 cm.; 18 flätningar på 55 cm:s våder i kypert av vänsterspunnet lingarn, 28 varptrådar på 2 cm., kyperten nedåt avslutad med tvistväv i de flesta fall. Fyrflätning av 8 varptrådar, 2 i var länk. Typiska fyrflätningsmönster. Flätningarna inkantas av knyppling med högertvinnat grovt lingarn.

ANVÄNDNING. Förlåten kallas vanligen i museets anteckningar väggförlåt, en gång även sängförlåt. Se text till bild 219.

Nordiska Museet 104,176

HANDKLÄDE — Bild 234

FLÄTNING — DALBY SN, ÄLVDALS HD, VÄRMLAND

STORLEK. Längd 164 cm., bredd 25 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet bomullsgarn, 44 varptrådar på 2 cm. I två halva våder, förenade med slingstyng tvärs över mitten. Fyrflätning med 8—12 varptrådar.

ANVÄNDNING. Handkläden med flätning ha allmänt brukats i landet sedan gammalt. De hängdes vid sängkransen mellan förlåtens olika delar eller vid dörren och voro dels till prydnad, dels till praktiskt bruk. *Långhandklän*, ungefär 3½ m. långa, av vilka ett vanligen fanns i vart hemman, användes vid begravning att bära kistan med.

Gåva av fru Emma Andelius, f. Bergström, Stockholm 1923.

Nordiska Museet 144,189

FLÄTNING — Bild 235

MORA SN, DALARNA

STORLEK. Höjd 49 cm., bredd 64 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Kypert med högerspunnet lingarn till varp, 30 trådar på 2 cm., vänsterspunnet bomullsgarn till inslag. Fyrflätning med 8 varptrådar, 2 i var länk.

Gåva av hustru Rumbo Anna Andersdotter i Östnor 1890.

Nordiska Museet 64,407 a

FLÄTNING — Bild 236

FEMSJÖ SN, VÄSTBO HD, SMÅLAND

STORLEK. Längd 116 cm., bredd 11 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Spetskypert av vänsterspunnet lingarn, 28 varptrådar på 2 cm. Två våder hopflätade. Treflätning med 6 trådar varp. Frans tredubbelt vikt och omknuten. Mönstret kallat *pansarflätt*.

Nordiska Museet 73,775 a

FLÄTNING — Bild 237

TRAHERYDS SN, SUNNERBO HD, SMÅLAND

STORLEK. Längd 61 cm., bredd 18 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft med vänsterspunnet bomullsgarn till varp, 40 trådar på 2 cm., vänsterspunnet lingarn till inslag. Treflätning med 6 trådar varp. Fransen tredubbelt vikt och omknuten.

ANVÄNDNING. »För hyllor och åsar i de gamla stugorna.» Ett medeltida sätt att anbringa dessa *upphängen* är antecknat inom nordvästra delen av häradet, man spikar nämligen ej upp dem rakt utan draperiartat. Sedan man fästat fållsidan på en spik vrids fållen ett varv runt spiken; jfr Hildebrand III[67], fig. 464 och 465, väggmålningar från 1300-talet. Vad man har kvar av stugklädsel eller *dragning* används i trakten ännu allmänt vid julen. Förr brukades träpinnar i stället för spik; att fästa upp dragningen kallades då att pinna upp julen[59].

Nordiska Museet 52,108 b

FLÄTNING — Bild 238

FLUNDRE HD, VÄSTERGÖTLAND

STORLEK. Längd 307 cm., bredd 14 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 28 varptrådar på 2 cm. Treflätning med 6 trådar. Fransen tredubbelt vikt och omknuten. 5 våder tyg, därav 3 hopflätade, de övriga fastsydda.

ANVÄNDNING. Brukades före gardinernas hitkomst framför fönster, hyllor, takhyllor som i bjälkstugor gingo runt om rummet. Mönstret kallas *hjulaflätt*.

Nordiska Museet 6,283

BORDDUK — Bild 239

FLÄTNING — GLÖMMINGE SN, ALGUTSRUMS HD, ÖLAND

STORLEK. Längd 191 cm., bredd 122 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 34 varptrådar på 2 cm. Treflätning med 6 varptrådar. För mönstrets skull som är lånat från knypplingstekniken har man måst klippa av vissa trådar och avsluta med en knut samt sätta in andra trådar extra, dels nedtill, dels i tre vågräta linjer. I två våder.

MÖNSTER. Efter knypplad spets i flätslag av den art som M. Schuette visar fig. 97.

Nordiska Museet 137,057

TAKLIST ELLER HÄNGDUK — Bild 240

FLÄTNING — SMÅLAND

STORLEK. Längd 53 cm., bredd 19 cm.

TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 22 varptrådar på 2 cm. Fyrflätning med 8 varptrådar. De små lärftsbottnarna i mitten av mönstret erhållas genom att 2 och 2 länkar i flätorna skiljas av. Fem vänsterspunna röda bomullstrådar insydda. Fransen tredubbelt vikt och omknuten.

Nordiska Museet 9,997 b

BORDDUK — Bild 241

FLÄTNING — S. OLOVS SN, ALBO HD, SKÅNE

STORLEK. Höjd 124 cm., bredd 143 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet bomullsgarn, 38 trådar på 2 cm. Treflätning med 6 trådar varp. Vågräta trådar extra inlagda till tre flätor. Förstärkt frans. I två våder, hopflätade.
MÖNSTER i kanterna *sjubla'rosor* eller *kattafotaträ* (i Småland *kattfotafjät*), i mittpartiet *baldersbrå*.[70]
DATERING. Tillverkad 1835 av Pernilla Håkansson.

Nordiska Museet 130,813

FLÄTNING — Bild 242

HINNERYDS SN, SUNNERBO HD, SMÅLAND

STORLEK. Längd 62 cm., bredd 35 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 38 varptrådar på 2 cm. Treflätning med 6 trådar varp. Fransen tredubbelt vikt och omknuten.
ANVÄNDNING. Använd som gardin för ett mindre fönster.

Nordiska Museet 51,958

HÄNGKLÄDE — Bild 243

FLÄTNING — KÄLLSJÖ SN, FAURÅS HD, HALLAND

STORLEK. Längd 138 cm., bredd 13 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Kypert av vänsterspunnet lingarn, 32 varptrådar på 2 cm. Fyrflätning med 8 trådar varp. Hängklädet består av 4 bitar väv med var sin flätning och en flätning extra insatt.

Nordiska Museet 86,346

FLÄTNING — Bild 244

KNÄREDS SN, HÖKS HD, HALLAND

STORLEK. Längd 150 cm., bredd 17 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 26 trådar på 2 cm. Treflätning med 6 trådar varp. Tredubbelt vikt frans. Hopskarvad av 3 bitar.
BENÄMNING. Flätning kallades *trä* här och i allmänhet i Sydsverige.

Nordiska Museet 48,075

FLÄTNING — Bild 245

KYRKHULTS SN, LISTERS HD, BLEKINGE

STORLEK. Längd 71 cm., bredd 19 cm.
TEKNIK OCH MATERIAL. Lärft av vänsterspunnet lingarn, 26 varptrådar på 2 cm.; rutig vävnad i blått, matt gulrött och den oblekta linnefärgen. Treflätning med 6 trådar varp.

Nordiska Museet 68,720 c

NOTFÖRTECKNING

[1] G. J:son Karlin, Öfverhogdalstapeten, Östersund (tr. i Lund) 1920.
[2] Erik Salvén, En bonad från tidig medeltid, Stockholm 1923.
[3] Vivi Sylwan, Tekniken i Öfverhogdalstapeten, Jämten 1920, sid. 14.
[4] Aug. Braulik, Altägyptische Weberei i Dinglers Polytechn. Journal 1899.
[5] M. Dreger, Europäische Weberei und Stickerei, Wien 1904.
[6] Vivi Sylwan, Senmedeltida textilier i S. Råda kyrka i Värmland, Fornvännen 1924, sid. 175.
[7] Otto von Falke, Kunstgeschichte der Seidenweberei. Berlin 1913.
[8] Isabelle Errera, Catalogue d'étoffes anciennes, Brüssel 1916.
[9] I Föreningen Jämtslöjds samlingar, Östersund.
[10] Hj. Falk, Altwestnordische Kleiderkunde, Kristiania 1919, sid. 12.
[11] Vid denna vävart utförd på hängande varp bör vävsvärdet utom sin vanliga uppgift att hopslå inslaget även ha tjänstgjort som vävsticka och skälblad.
[12] Eller säljaren av olja enligt tolkning av Ernst Fischer: En textilhistorisk bagatell, i Meddelanden från Sydsv. Fören. för Konsthantverk 1924, sid. 26.
[13] Heinrich Göbel, Wandteppiche, Leipzig 1923.
[14] Einar Lexow, Gammel vestlandsk vævkunst, Bergens Museums Aarbog 1914.
[15] Wilhelm Bode, Vorderasiatische Knüpfteppiche, Leipzig.
[16] H. Grosch, Gammel norsk vævkunst, Kristiania 1913.
[17] Jämförelse gjord av någon författare.
[18] H. Ernst, Étoffes et tapisseries coptes, Paris.
[19] Victoria and Albert Museum, Catalogue of Textiles from burying grounds in Egypt, vol. I. Græco-Roman Period by A. F. Kendrick, London 1920.
[20] John Böttiger, Svenska Statens Samling av Vävda Tapeter, Stockholm 1895.
[21] Statens Historiska Museum, Vägledning i medeltidsavdelningen av Andreas Lindblom, Stockholm 1922.
[22] Julius Lessing, Gewebesammlung des Königl. Kunstgewerbemuseums zu Berlin, 1900.
[23] Vivi Sylwan, Västsvenska Textilier å Allmogeavdelningen, Jubileumsutställningen i Göteborg 1923.
[24] Victoria and Albert Museum, Catalogue of Textiles from burying grounds in Egypt, vol. II. Period of transition and of Christian emblems. By A. F. Kendrick, London 1921.
[25] Victoria and Albert Museum, Catalogue of Textiles from burying grounds in Egypt, vol. III. Coptic Period, by A. F. Kendrick, London 1922.
[26] Herman Schmitz, Bildteppiche, Geschichte der Gobelinwirkerei, Berlin 1919.
[27] Elof Hellquist, Svensk Etymologisk Ordbok, Lund 1920.
[28] U. T. Sirelius, Finlands Ryor, Hälsingfors 1924.
[29] Nordiska Museets utställning av flossade vävnader. En kort översikt av Axel Nilsson, Stockholm 1914.
[30] U. T. Sirelius, Finlands Ryor, sid. 10; jämför uttrycket *läsen väv* i Västsverige.
[31] Victoria and Albert Museum, Catalogue of Muhammedan Textiles of the Medieval Period. By A. F. Kendrick, London 1924.
[32] Maria Collin, Skånsk Konstvävnad, 4:de uppl., Lund 1914.
[33] Hj. Falk, Altwestnordische Kleiderkunde, Kristiania 1919.
[34] Ernst Flemming, Textile Künste, Berlin.
[35] Isabelle Errera, Catalogue d'étoffes anciennes, Brüssel 1901.
[36] M. D. C. Crawford, Peruvian Textiles, Anthropol. Papers of the American Museum of Nat. Hist. vol. XII part 3, New York 1915.
[37] Samuel Rogberg, Historisk Beskrifning om Småland, Karlskrona 1770.
[38] Dessa uppgifter har Nordiska Museet till större delen erhållit genom tillmötesgående av fru Emma Zorn och fröken Beda Larsson, Mora, och dr Frans Rodenstam, Hudiksvall.

[39] N. Sjöberg, Konung Gustaf I:s fatbur på Gripsholms slott, Fataburen 1907, häft. 2.
[40] L. N. Synnerberg, Varulexikon, Göteborg 1815.
[41] Meddelat av ingenjör L. Wåhlstedt, Floda.
[42] Enligt meddelande från Hemslöjdsföreningen i Nyköping.
[43] Emil Olson, Benplatta med runinskrift, Fornvännen 1908, sid. 14 och följande.
[44] Elisabeth Thorman, Vävnad och bandvävnad i Leksand, Fataburen 1914 häfte 2.
[45] Agnes Branting, Läggsöm, en medeltida sömnadsteknik, Svensk Nyttokonst 1924, sid. 51.
[46] A. von le Coq, Volkskundliches aus Ost-Turkestan, Berlin 1916.
[47] A. Haberlandt, Oesterreichische Volkskunst, Wien 1911.
[48] Carl R. af Ugglas, Kat. öfver Söderm. Fornminnesförenings Kyrkomuseum i Strängnäs 1911.
[49] Agnes Branting, Textil Skrud, Stockholm 1920 bild 111.
[50] A. Haberlandt, Volkskunst der Balkanländer, Wien 1919.
[51] M. Heiden, Handwörterbuch der Textilkunde.
[52] Thérèse de Dillmont, Encyclopédie des ouvrages de dames.
[53] U. T. Sirelius, Die Vogel- und Pferdemotive der Karelischen und Ingermanländischen Broderien, Studia Orientalia I, Hälsingfors 1925.
[54] Marie Schuette, Alte Spitzen, Berlin 1914.
[55] G. J:son Karlin, Den förhistoriska textilkonsten i Norden, i studier tillägnade O. Montelius.
[56] I bilagan till Nordiska Museets huvudliggare.
[57] Sigurd Erixon, Prästgårdar i Dalarna under 1600-talets senare del. Fataburen 1924, sid. 59.
[58] Sigurd Erixon ovan anförda arbete sid. 182.
[59] G. O. Hyltén-Cavallius, Wärend och Wirdarne, Stockholm 1868.
[60] Maria Collin, Skånska nätspetsar, Fataburen 1918, sid. 148.
[61] J. Quicherat, Histoire du Costume en France, Paris 1875.
[62] Maria Collin, Sydda vantar, Fataburen 1917 sid. 71 och följande, där tekniken beskrives utförligt.
[63] Agnes Branting, Knytning, knyppling och språngning, Fataburen 1907, sid. 105.
[64] Maria Collin, Den äldsta kända flätningen, Fataburen 1922, sid. 53.
[65] Maria Collin, Gammalskånska band, Fataburen 1915, sid. 14 och följande.
[66] Hans Dedekam, Hvitsöm fra Nordmör, Trondhjelm 1914.
[67] Hans Hildebrand, Sveriges Medeltid, Stockholm 1884—1903.
[68] Hj. Falk, Altwestnordische Kleiderkunde, sid. 224 och 225.
[69] Enligt Lilli Zickermans ortsbestämning.
[70] Gammal allmogeslöjd från Malmöhus län, utgiven av länets hemslöjdsförening.
[71] En sannolikt sen benämning, ej efter säljarens utan tillverkarens hemvist.
[72] Anna Petersson-Berg, Fransflätning, Stockholm 1923.
[73] Enligt meddelande av fru Stina Rodenstam, Hudiksvall.

ORDREGISTER

Agedyna - - - Sid. 14
Aklädhe - - - » 25

Baldersbrå - - Sid. 100
Bindslöjd- - - » 92
Blaggarn - - - » 9
Bokkläde - - - » 80
Bonad - - - - » 20, 88
Bordpäll - - - » 96
Boråsatäcke- - » 45
Bottensöm - - » 65
Bragde-akleder » 51
Braudatäcke- - » 52
Brickband,
bricka - - - » 56
Bruddyna- - - » 74
Brudgumsbindel » 62, 64
Brudkuddar- - » 68
Brurhöjan- - - » 78
Bunkatäcke- - » 44, 47
Bäckahästen- - » 14

Crantz till
bordhimmel Sid. 20

Doki, doka - - Sid. 34
Dorsale- - - - » 12
Dubbelknut- - » 77, 87
Dubbelvävnad » 8
Dubbelslingning » 12, 18
Dragduk - - - » 78
Dragning- - - » 48, 99
Drätt,
drättaduk- - » 48

Enkelslingning Sid. 13, 19
Enuddabraud - » 52

Finskeväv- - - Sid. 9
Fjölaklä' - - - » 44

Flamskvävnad Sid. 18
Fläkt rocka - - » 29
Fläkt örn- - - » 29
Flätsöm - - - » 65
Flätt- - - - - » 48, 97
Fuglagerning - » 20
Fuglaverk- - - » 20
Fyrflätning - - » 97
Fälttecken - - » 73
Förhörsduk - - » 44
Förlåtskrus - - » 50
Förningsduk - » 83

Gattu,
gattuband- - Sid. 62
Græner- - - - » 55
Gubbatäcke- - » 53
Gudmoraklut - » 83
Gässbådsvessel » 47

Halmkrona - - Sid. 89
Hampkrus - - » 54
Hauerda' slist - » 58
Himmelsåklä - » 44, 47
Hjulaflätt- - - » 88, 99
Huvasöm- - - » 86
Hyllkant - - - » 88
Hymning- - - » 89
Hålsöm- - - - » 67
Hämten - - - » 17
Hängkläde - - » 48
Hänglakan - - » 79
Hävelband - - » 56

Insmöjda
mönster - - Sid. 39

Julahängklä- - Sid. 79
Jynne, Jönne - » 69

Kadissebraud - Sid. 52
Kantsöm - - - » 65
Kattfotafjät- - » 100
Kattafotaträ- - » 96, 100
Kavring - - - » 30
Kedjesöm- - - » 65
Kelim - - - - » 12
Kjolkvard - - » 63
Kludaband,
kludabånn - » 84
Klumpsöm - - » 67
Klyvsöm - - - » 65
Knitning - - - » 84, 91
Korssöm - - - » 66
Korstäcke- - - » 52
Krabba- - - - » 29
Krabbasnår - - » 39
Krokväv - - - » 53
Kruskläde - - » 84
Kuddhuva - - » 86
Käppaklä- - - » 44

Langettsöm- - Sid. 65
Leset- - - - - » 17
Linningskrus - » 51
List - - - - - » 27, 87
Lyftetäcke - - » 44
Långdyna- - - » 14
Långhandkläde » 98
Långsöm- - - » 79
Läggsöm- - - » 65
Lässnerya- - - » 25

Munkabälte- - Sid. 49
Märkduk- - - » 77

Nocka - - - - Sid. 25
Nuggor- - - - » 96

Nålning - - - Sid. 93
Näversöm- - - » 67

Opphänge,
opphängsklä Sid. 79, 88, 99
Opplöt- - - - » 80

Pansarflätt - - Sid. 98
Pinnaklä'- - - » 44
Pinnband- - - » 56
Pinnflätning- - » 56
Piqué-söm - - » 66
Plattsöm - - - » 64
Plockväv - - - » 39
Prästruta- - - » 44, 47
Påläggsöm - - » 65

Quilting - - - Sid. 9

Rana- - - - - Sid. 55
Reticella - - - » 90
Riddarstjärna - » 32
Rija - - - - - - » 25
Rosengång - - » 51
Rosengångsband » 56
Rund hålsöm - » 67
Rückelachen- - » 12
Rutevæv - - - » 13
Rutsöm- - - - » 66
Rya - - - - - - » 24
Ryenock - - - » 25
Ryeväv- - - - » 9
Ryglakan- - - » 12
Ryssväv - - - » 9, 16
Rätlinig
plattsöm - - » 66
Rätlinig
stjälksöm- - » 66
Röllakan - - - » 12

Schattérsöm- - Sid. 65
Sengaklädhe - » 25
Singling - - - » 87
Sjubla' roser - » 96, 100
Sjusolv- - - - Sid. 44
Skackband - - » 55, 57
Skarvsöm- - - » 65
Skid-täcke - - » 44
Skraffering - - » 19
Skuggsöm - - » 67
Slan, slanband- » 58
Slånna,
slånning - - » 58
Snärjband - - » 56
Snärjväv - - - » 7
Snärjtäcke - - » 41
Sotlärft- - - - » 96
Spadatäcke - - » 11
Sparraduk - - » 48
Sparrlakan - - » 88
Spedetröja - - » 92
Spisserya- - - » 25
Spole-akleder - » 51
Sporrhjul- - - » 32
Sprang- - - - » 95
Språnga - - - » 89
Språnghätta- - » 95
Språngning- - » 94
Språngsparr-
lakan- - - - » 88
Språngsöm - - » 88
Stacksärk- - - » 80
Stenkaketäcke- » 44, 49
Sticketröja - - » 92
Sticksöm - - - » 66
Sticktyg - - - » 9
Stjälksöm- - - » 7, 65
Stolapuda- - - » 69
Stoljönne- - - » 76
Stoppsöm- - - » 67
Storeväv - - - » 39
Svastiklä - - - » 81
Sydda korgar - » 93
Sängkläde - - » 88
Sänkt söm - - » 65
Sätteväft - - - » 14

Takhimmel- - Sid. 89, 96
Taklist- - - - » 88, 99
Takmatta- - - Sid. 96
Tambursöm- - » 67
Tandning- - - » 19
Treflätning - - » 97
Trissa,
trissning - - » 57
Trissahjärta,
trissaruta- - » 91
Trä - - - - - - » 100
Tyllbroderi- - » 67
Tuppasklä - - » 81
Tvist- - - - - - » 76
Tvistsöm - - - » 66
Täcken,
täckenlister - » 20

Udskåret,
udskårssöm Sid. 67
Upphämta - - » 44
Uppståväv - - » 55
Upptaget band » 58
Utdragsöm - - » 66
Utskurensöm - » 67

Vadmal- - - - Sid. 9, 25
Valknut - - - » 87
Valknut och
rosor- - - - » 16
Vallman - - - » 69
Vantsöm - - - » 93
Vebinneflätter- » 97
Vepa- - - - - » 47
Vigre- - - - - » 44
Viratäcke- - - » 44
Vrångsöm- - - » 67
Väggbonad - - » 88
Väggduk - - - » 78
Väggförlåt - - » 98
Väsl - - - - - » 47
Wäst-Göth-
täcken - - - » 45
Vävsöm - - - » 66

Ässatäcke- - - Sid. 44
Ävsetter - - - » 96

ORTSREGISTER

BLEKINGE - - - - - Sid. 37, 43, 85 - - - - - - Bild 62, 63, 64, 80, 209.
Bräkne hd - - - - - » 78, 79, 91 - - - - - - » 185, 186, 187, 223.
Listers hd - - - - - » 80, 100 - - - - - - - - » 190, 245.
Medelstads hd - - - » 18, 30, 31, 41—43 - - » 24, 47, 49, 72, 73, 75, 81.
Östra hd - - - - - » 19, 38, 44, 54 - - - - » 25, 67, 82, 108.

BOHUSLÄN - - - - Sid. 10 - - - - - - - - - - Bild 5.
Inlands Norra hd - » 10, 28, 53 - - - - - - » 4, 42, 105.
Inlands Södra hd - » 11, 17, 40 - - - - - - » 7, 21, 70.
Inlands Torpe hd - » 30 - - - - - - - - - - » 45.

DALARNA
Boda sn - - - - - - Sid. 63 - - - - - - - - - - Bild 143.
Djura kapellförs. - - » 60, 62 - - - - - - - - » 126—128, 135.
Gagnefs sn - - - - » 80, 90 - - - - - - - - » 192, 221.
Idre kapellförs. - - » 57 - - - - - - - - - - » 116.
Leksands sn - - - - » 61, 62, 64, 81, 84, 90 » 129—134, 136—138, 144, 194, 203, 220.
Mockfjärds sn - - - » 63 - - - - - - - - - - » 139.
Mora sn - - - - - - » 53, 97, 98 - - - - - - » 106, 231, 232, 235.
Nås sn - - - - - - » 92 - - - - - - - - - - » 225.
Ore sn - - - - - - - » 22, 54, 90, 97 - - - - » 33, 107, 219, 233.
Orsa sn - - - - - - » 63, 64 - - - - - - - - » 142, 146.
Rättviks sn - - - - » 50 - - - - - - - - - - » 95.
Åls sn - - - - - - - » 58 - - - - - - - - - - » 119.
Äppelbo sn - - - - » 63 - - - - - - - - - - » 140.

DALSLAND - - - - Sid. 93 - - - - - - - - - - Bild 227.

GOTLAND
Eista sn - - - - - - Sid. 68 - - - - - - - - - - Bild 149.
Tofta sn - - - - - - » 92 - - - - - - - - - - » 226.

GÄSTRIKLAND
Valbo sn - - - - - - Sid. 57 - - - - - - - - - - Bild 113.

HALLAND - - - - - Sid. 80 - - - - - - - - - - Bild 193.
Faurås hd - - - - - » 20, 21, 100 - - - - - » 26, 31, 243.

Fjäre hd - - - - - - Sid. 81, 95 - - - - - - - - - Bild 195, 229.
Höks hd - - - - - - » 48, 68, 69, 100 - - - » 90, 91, 92, 150, 152, 244.
Årstads hd - - - - - » 46 - - - - - - - - - - - » 88.

HÄLSINGLAND
Bjuråker sn - - - - Sid. 58, 92 - - - - - - - - - Bild 118, 224.
Delsbo sn - - - - - » 59, 67, 79, 82 - - - - » 124, 147, 189, 197, 199, 200.
Järvsö sn - - - - - » 52, 79, 81 - - - - - - - » 101, 188, 196.
Ljusdals sn - - - - » 86 - - - - - - - - - - - » 211.
Ytterhogdals sn - - » 47 - - - - - - - - - - - » 89.

HÄRJEDALEN - - - Sid. 28 - - - - - - - - - - - Bild 41.
Lillhärdals sn - - - » 52 - - - - - - - - - - - » 100.
Svegs sn - - - - - - » 78 - - - - - - - - - - - » 183.
Tännäs sn - - - - - » 77 - - - - - - - - - - - » 180.
Älvros sn - - - - - » 11 - - - - - - - - - - - » 6.

JÄMTLAND
Brunflo sn - - - - - Sid. 69 - - - - - - - - - - Bild 151.
Kyrkås sn - - - - - » 9 - - - - - - - - - - - - » 2.
Lockne sn - - - - - » 10 - - - - - - - - - - - » 3.
Marieby sn - - - - » 75 - - - - - - - - - - - » 174.
Offerdals sn - - - - » 29 - - - - - - - - - - - » 43.
Rätans sn - - - - - » 68 - - - - - - - - - - - » 148.

LAPPLAND
Stensele sn - - - - Sid. 51 - - - - - - - - - - Bild 99.

NORRBOTTEN
Överkalix sn - - - - Sid. 57 - - - - - - - - - - Bild 115.

NÄRKE
Grimstens hd - - - Sid. 30 - - - - - - - - - - Bild 46.

SKÅNE - - - - - - - Sid. 33,36,50,53,57-59 76,77 Bild 54, 61, 97, 104, 114, 120, 123, 177, 178.
Albo hd - - - - - - » 16, 18, 24, 34, 40, 42, 100 » 18, 23, 37, 55, 71, 78, 241.
Bara hd - - - - - - » 78, 90 - - - - - - - - - » 184, 218.
Frosta hd - - - - - » 48 - - - - - - - - - - - » 93.
Färs hd - - - - - - » 13 - - - - - - - - - - - » 9.
Gärds hd - - - - - » 71 - - - - - - - - - - - » 157.
Herrestads hd - - - » 84 - - - - - - - - - - - » 206.
Ingelstads hd - - - » 15, 35, 36, 41, 84, 85, 91 » 14, 15, 57, 59, 74, 204, 205, 207, 222.
Järrestads hd - - - » 15, 59 - - - - - - - - - » 13, 122.
Kristianstadstrakten » 17 - - - - - - - - - - - » 20.
Nordvästra Skåne - » 45 - - - - - - - - - - - » 84, 85.
Nordöstra Skåne - - » 17, 69, 70 - - - - - - - » 19, 153, 154.

Norra Åsbo hd - - - Sid. 72 - - - - - - - - - - - Bild 160.
Oxie hd - - - - - - » 13, 33, 70, 83 - - - - » 8, 52, 155, 201.
Rönnebergs hd - - » 71 - - - - - - - - - - - » 159.
Sydvästra Skåne - - » 14 - - - - - - - - - - - » 10.
Sydöstra Skåne - - » 14, 17, 36 - - - - - - - » 11, 22, 58, 60.
Torna hd - - - - - - » 22, 23, 33, 76 - - - - » 32, 35, 53, 175, 176.
Vemmenhögs hd - - » 40, 50, 70 - - - - - - - » 69, 98, 156.
Villands hd - - - - » 16, 72, 85, 86 - - - - » 17, 163, 208, 210.
Västra Göinge hd - » 35, 58, 73, 87 - - - - » 56, 117, 164, 165, 212.
Östra Göinge hd - - » 73, 83 - - - - - - - - - » 166, 202.
Östra Skåne - - - - » 42 - - - - - - - - - - - » 76.

SMÅLAND - - - - - Sid. 99 - - - - - - - - - - - Bild 240.
Allbo hd - - - - - - » 72, 89 - - - - - - - - - » 161, 217.
Kinnevalds hd - - - » 32, 45 - - - - - - - - - » 51, 83.
Norra Vedbo hd - - » 49 - - - - - - - - - - - » 94.
Sunnerbo hd - - - » 21, 99, 100 - - - - - - » 29, 237, 242.
Södra Möre hd - - » 46, 82 - - - - - - - - - » 86, 198.
Södra Vedbo hd - - » 23 - - - - - - - - - - - » 34.
Vista hd - - - - - - » 74 - - - - - - - - - - - » 170.
Västbo hd - - - - - » 20, 24, 43, 52, 59, 72, 74, 75, 87, 88, 98 - - » 27, 28, 38, 79, 103, 121, 162, 169, 171, 213, 214, 236.
Östra hd - - - - - - Sid. 21, 64, 73 - - - - - - » 30, 145, 167.

SÖDERMANLAND
Oppunda hd - - - - Sid. 80 - - - - - - - - - - - Bild 191.
Sotholms hd - - - - » 60 - - - - - - - - - - - » 125.

UPPLAND
Erlinghundra hd - - Sid. 28 - - - - - - - - - - - Bild 40.
Håbo hd - - - - - - » 27 - - - - - - - - - - - » 39.
Trögds hd - - - - - » 54 - - - - - - - - - - - » 109.
Våla hd - - - - - - - » 32 - - - - - - - - - - - » 50.
Åkers skeppslag - - » 46 - - - - - - - - - - - » 87.

VÄRMLAND
Älvdals hd - - - - - Sid. 77, 93, 98 - - - - - - Bild 179, 228, 234.

VÄSTERBOTTEN
Burträsks sn - - - - Sid. 55 - - - - - - - - - - - Bild 111.
Holmöns kapellförs. » 54 - - - - - - - - - - - » 110.
Skellefteå landsförs. » 74 - - - - - - - - - - - » 168.

VÄSTERGÖTLAND Sid. 14, 88 - - - - - - - - Bild 12, 215.
Flundre hd - - - - » 89, 99 - - - - - - - - - » 216, 238.
Kållands hd - - - - » 16, 63 - - - - - - - - - » 16, 141.
Marks hd - - - - - » 23 - - - - - - - - - - - » 36.
Ås hd - - - - - - - » 52 - - - - - - - - - - - » 102.

VÄSTMANLAND
Vagnsbro hd - - - - Sid. 38, 39, 42, 50 - - - - Bild 66, 68, 77, 96.
Våla hd - - - - - - » 29 - - - - - - - - - - - » 44.

ÅNGERMANLAND
Dals sn - - - - - - - Sid. 7 - - - - - - - - - - - Bild 1.
Mo sn - - - - - - - - » 55 - - - - - - - - - - - » 112.
Ramsele sn - - - - » 75 - - - - - - - - - - - » 173.
Örnsköldsvik - - - » 71 - - - - - - - - - - - » 158.

ÖLAND
Algutsrums hd - - - Sid. 99 - - - - - - - - - - - Bild 239.
Åkerbo hd - - - - - » 31, 38, 77, 78 - - - - » 48, 65, 181, 182.

ÖSTERGÖTLAND
Ydre hd - - - - - - - Sid. 96 - - - - - - - - - - - Bild 230.

TEKNIKREGISTER

VÄVNADER:

Brickband	Sid.	57, 58	Bild	Häls. 118; Norrb. 115; Skå 117.
Dubbelvävnad	»	8—11	»	Boh. 4, 5, 7; Härj. 6; Jämtl. 2, 3.
Dukagång	»	34—37	»	Blek. 62—64; Skå. 56—61.
Flamskvävnad	»	18—24	»	Blek. 25; Dal. 33; Hall. 26, 31; Skå. 32, 35, 37; Smål. 27—30, 34, 38; Västg. 36.
Flossa	»	24—34	»	Blek. 47, 49; Boh. 42, 45; Härj. 41; Jämtl. 43; Närke 46; Skå. 52—55; Smål. 51; Uppl. 39, 40, 50; Västml. 44; Öland 48.
Förenklad dräll	»	49, 51	»	Lappl. 99.
Halvkrabba	»	38	»	Blek. 67, 72; Skå. 69, 71, 78; Öland 65.
Krabbasnår	»	38—43, 50	»	Blek. 72, 73, 75, 80, 81; Boh. 70; Skå. 74, 76, 78; Smål. 79; Västml. 66, 68, 77; Öland 65.
Munkabälte	»	49, 50	»	Dal. 95; Skå. 97, 98; Smål. 94; Västml. 96.
Rosengång	»	38, 43, 51—55	»	Blek. 108; Boh. 105; Dal. 106, 107; Häls. 101; Härj. 100; Skå. 104; Smål. 103; Uppl. 109; Vbt. 110, 111; Västg. 102; Ång. 112.
Rosengångsband	»	64	»	Dal. 146.
Röllakan	»	12—18, 40—42	»	Blek. 24; Boh. 21; Skå. 8—11, 13—15, 17—20, 22, 23; Västg. 12, 16.
Snärjband	»	56, 58—64	»	Dal. 119, 126—140, 142—144; Häls. 124; Skå. 120, 122, 123; Smål. 121; Sörml. 125; Västg. 140.
Snärjvävnad	»	7, 8	»	Ång. 1.
Upphämta	»	43—48	»	Blek. 82; Hall. 88, 90, 91, 92; Häls. 89; Skå, 84, 85, 93; Smål. 83, 86; Uppl. 87.

SÖMNADER:

Fritt broderi på linne	Sid,	64, 78—80, 87	Bild	Blek. 185—187, 190; Häls. 188, 189; Skå. 212.
Fritt broderi på ylle	»	64, 65, 67—75	»	Gotl. 149; Hall. 150, 152; Häls. 147; Jämtl. 148, 151; Skå. 153—157, 159, 160, 163—166; Smål. 161, 162, 167, 169—171; Vbt. 168; Ång. 158.
Linnebroderi i färg på räknade trådar	»	64, 66, 80—84	»	Dal. 192, 194; Hall. 193, 195; Häls. 196, 197, 199, 200; Smål. 198; Sörml. 191.

Trädning på knutet nät	Sid.	87—90	Bild	Dal. 220; Skå. 218; Smål. 213, 214, 217; Västg. 215, 216.
Tyllträdning	»	67, 90, 91	»	Blek. 223; Dal. 221; Skå. 222.
Ullgarnsbroderi på räknade trådar	»	64, 66, 75—78	»	Härj. 183; Jämtl. 174, 180; Skå. 175—178, 184; Värml. 179; Ång. 173; Öland 181, 182; utan landskap 172.
Vitbroderi och genombruten sömnad	»	64, 66, 67, 80, 83—86	»	Blek. 190, 209; Dal. 203; Häls. 211; Skå. 201, 202, 204—208, 210, 212.
ÖVRIGA TEKNIKER:				
Flätband	Sid.	55, 57	Bild	Gästr. 113; Skå. 114.
Flätning i linne	»	96—100	»	Blek. 245; Dal. 231—233, 235; Hall. 243, 244; Skå. 241; Smål. 236, 237, 240, 242; Värml. 234; Västg. 238; Öland 239.
Färgat band	»	56, 64	»	Smål. 145.
Knyppling	»	90, 97	»	Dal. 219.
Knytning	»	87—90	»	Dal. 220; Skå. 218; Smål. 213, 214, 217; Västg. 215, 216.
Pinnband	»	56, 57	»	Dal. 116.
Språngning	»	94—96	»	Hall. 229; Östg. 230.
Stickning	»	91—93	»	Dal. 225; Dalsl. 227; Gotl. 226; Häls. 224.
Vantsöm	»	93	»	Värml. 228.

BILDER

BILD 1. LIST, SNÄRJVÄVNAD. DALS SN, ÅNGERMANLAND.

BILD 2. BONAD, DUBBELVÄVNAD. KYRKÅS SN, JÄMTLAND.

BILD 3. TÄCKE, DUBBELVÄVNAD. LOCKNE SN, JÄMTLAND.

BILD 4. TÄCKE, DUBBELVÄVNAD. INLANDS NORRA HD, BOHUSLÄN.

BILD 5. TÄCKE, DUBBELVÄVNAD. BOHUSLÄN.

BILD 6. TÄCKE, DUBBELVÄVNAD. ÄLVROS SN, HÄRJEDALEN.

BILD 7. TÄCKE, DUBBELVÄVNAD. BOHUSLÄN.

BILD 8. TÄCKE, RÖLLAKAN. OXIE HD, SKÅNE.

BILD 9. TÄCKE, RÖLLAKAN. FÄRS HD, SKÅNE.

BILD 10. ÅKDYNA, RÖLLAKAN. SYDVÄSTRA SKÅNE.

BILD 11. ÅKDYNA, RÖLLAKAN. SYDÖSTRA SKÅNE.

BILD 12. BÄNKDYNA, RÖLLAKAN. VÄSTERGÖTLAND.

BILD 13. ÅKDYNA, RÖLLAKAN.
JÄRRESTADS HD, SKÅNE.

BILD 14. ÅKDYNA, RÖLLAKAN.
INGELSTADS HD, SKÅNE.

BILD 15. ÅKDYNA, RÖLLAKAN.
INGELSTADS HD, SKÅNE.

BILD 16. BÄNKDYNA, RÖLLAKAN. KÅLLANDS HD, VÄSTERGÖTLAND.
BILD 17. ÅKDYNA, RÖLLAKAN. VILLANDS HD, SKÅNE.
BILD 18. ÅKDYNA, RÖLLAKAN. ALBO HD, SKÅNE.

BILD 20. STOLSDYNA, RÖLLAKAN. KRISTIANSTADTRAKTEN, SKÅNE.
BILD 21. BÄNKDYNA, RÖLLAKAN, INLANDS SÖDRA HD, BOHUSLÄN.

BILD 22. ÅKDYNA, RÖLLAKAN. SYDÖSTRA SKÅNE.

BILD 23. TÄCKE, RÖLLAKAN. ALBO HD, SKÅNE.

BILD 24. TÄCKE, RÖLLAKAN. MEDELSTADS HD, BLEKINGE.

BILD 25. BÄNKADRÄTT, FLAMSKVÄVNAD. ÖSTRA HD, BLEKINGE

BILD 26. LIST, FLAMSKVÄVNAD. FAURÅS HD, HALLAND
BILD 27. BÄNKDYNA, FLAMSKVÄVNAD. VÄSTBO HD, SMÅLAND

BILD 28. STOLSBEKLÄDNAD, FLAMSKVÄVNAD.
VÄSTBO HD, SMÅLAND.

BILD 29. STOLSDYNA, FLAMSKVÄVNAD.
SUNNERBO HD, SMÅLAND.

BILD 30. STOLSBEKLÄDNAD, FLAMSKVÄVNAD. ÖSTRA HD, SMÅLAND.

BILD 31. STOLSDYNA, FLAMSKVÄVNAD. FAURÅS HD, HALLAND.

BILD 32. ÅKDYNA, FLAMSKVÄVNAD. TORNA HD, SKÅNE.

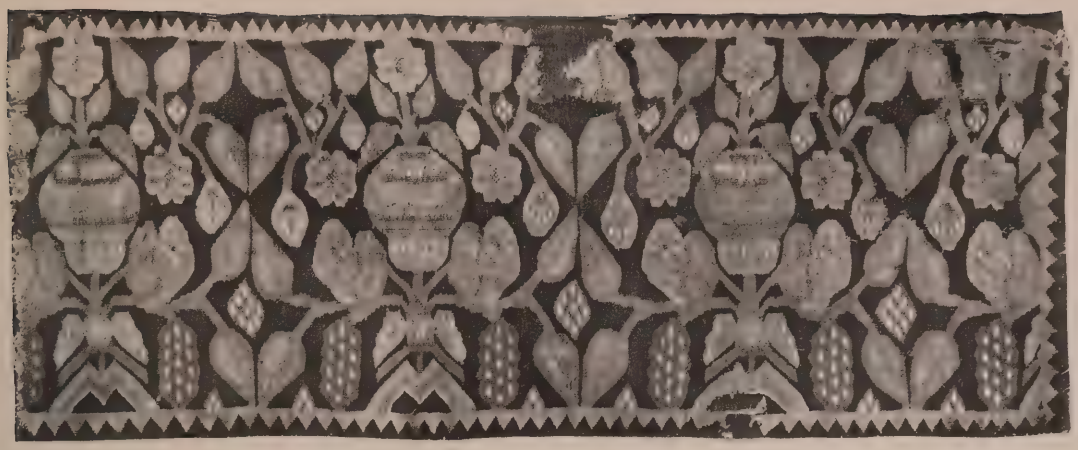

BILD 33. BONAD, FLAMSKVÄVNAD. ORE SN, DALARNA.

BILD 34. BÄNKADRÄTT, FLAMSKVÄVNAD. S. VEDBO HD, SMÅLAND.

BILD 35. ÅKDYNA, FLAMSKVÄVNAD. TORNA HD, SKÅNE.

BILD 36. BÄNKADRÄTT, FLAMSKVÄVNAD. MARKS HD, VÄSTERGÖTLAND

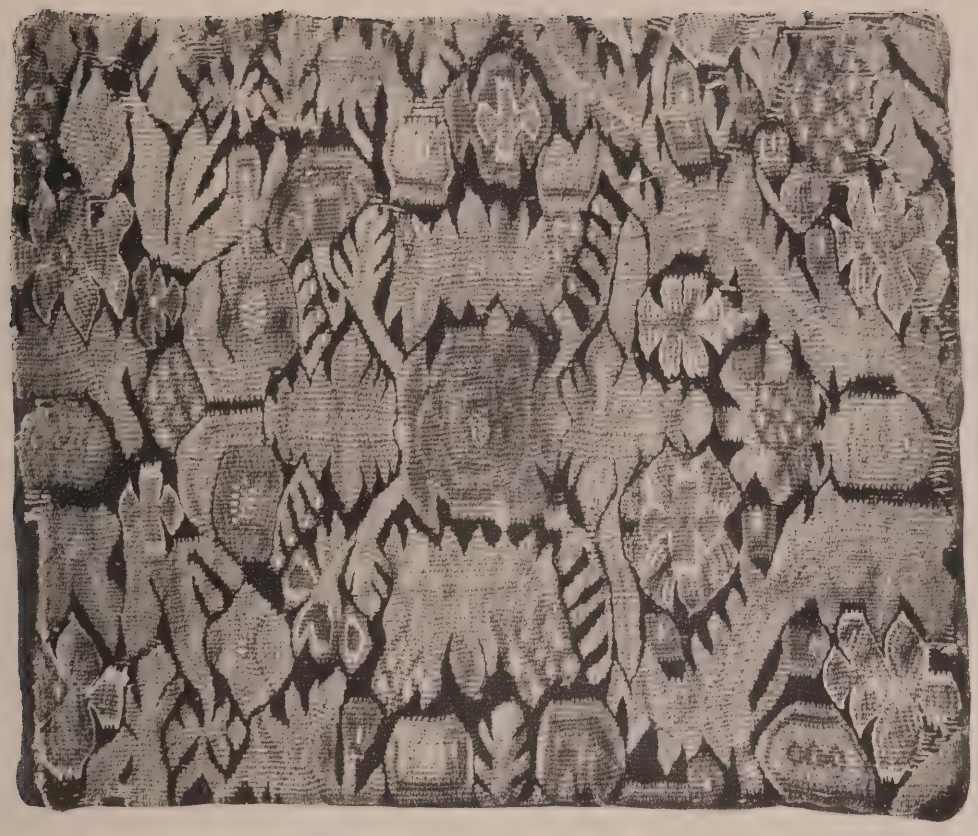

BILD 37. STOLSDYNA, FLAMSKVÄVNAD. ALBO HD, SKÅNE.

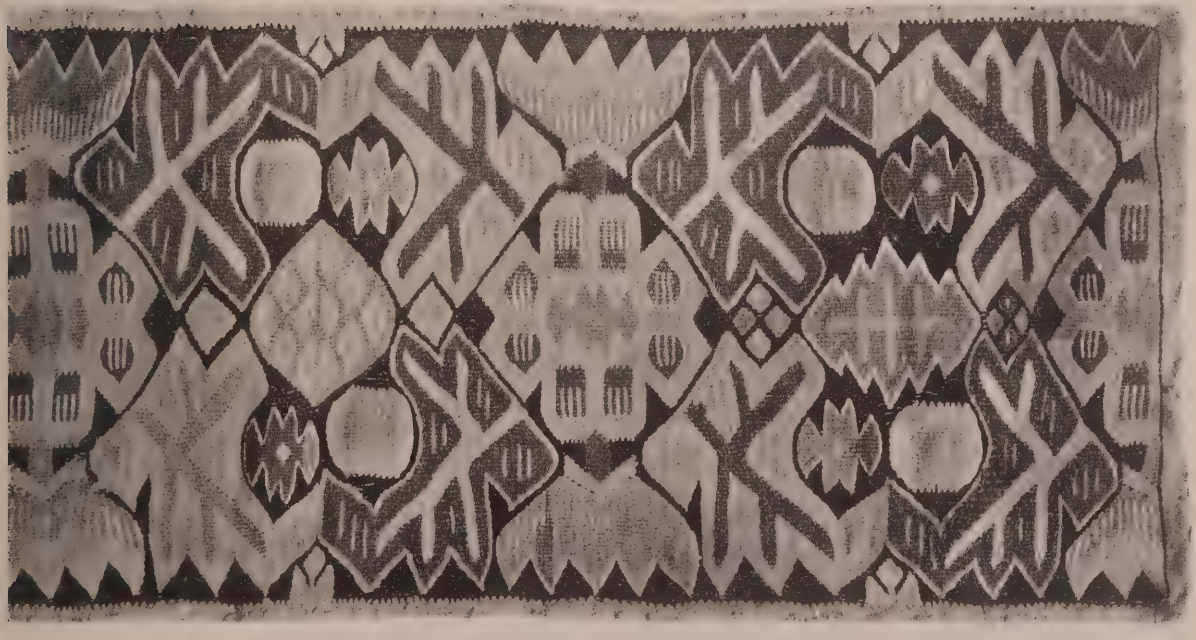

BILD 38. BÄNKDYNA, FLAMSKVÄVNAD. VÄSTBO HD, SMÅLAND.

BILD 39. RYA. HÅBO HD, UPPLAND.

BILD 40. RYA. ERLINGHUNDRA HD, UPPLAND.

BILD 41. RYA. HÄRJEDALEN.

BILD 42. RYA. INLANDS N. HD, BOHUSLÄN.

BILD 43. RYA. OFFERDALS SN, JÄMTLAND.

BILD 44. RYA. NORA SOCKEN, VÄSTMANLAND.

BILD 45. RYA. INLANDS FRÄKNE HD, BOHUSLÄN

BILD 46. RYA. GRIMSTENS HD, NÄRKE.

BILD 47. RYA. MEDELSTADS HD, BLEKINGE

BILD 48. RYA. ÅKERBO HD, ÖLAND.

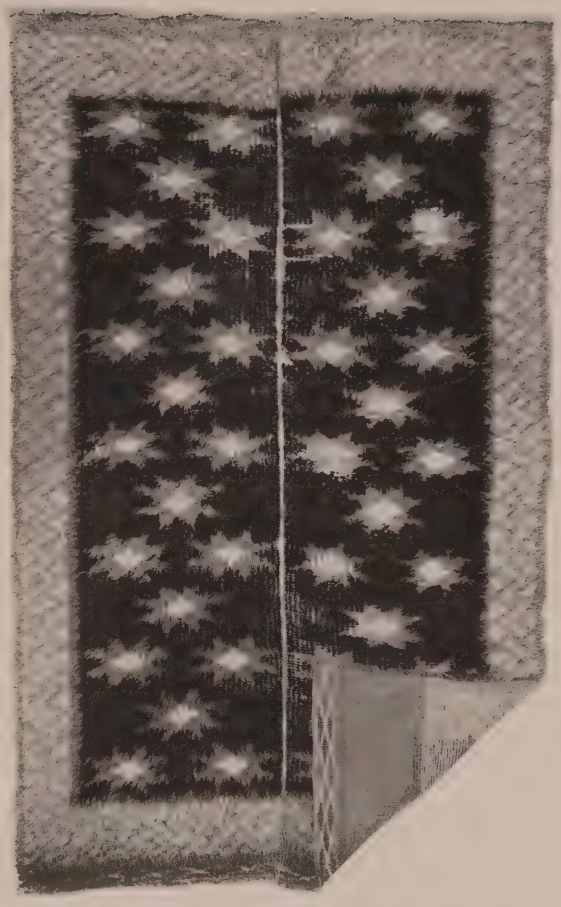

BILD 49. RYA. MEDELSTADS HD, BLEKINGE.

BILD 50. RYA. VÅLA HD, UPLAND.

BILD 51. RYA. KINNEVALDS HD, SMÅLAND.

BILD 52. ÅKDYNA, HALVFLOSSA OCH BRODERI. OXIE HD, SKÅNE.

BILD 53. STOLSDYNA, HALVFLOSSA. TORNA HD, SKÅNE.

BILD 54. STOLSDYNA, HALVFLOSSA. SKÅNE.

BILD 55. ÅKDYNA, HALVFLOSSA, ALBO HD, SKÅNE.

BILD 56. TÄCKE, DUKAGÅNG. V. GÖINGE HD, SKÅNE

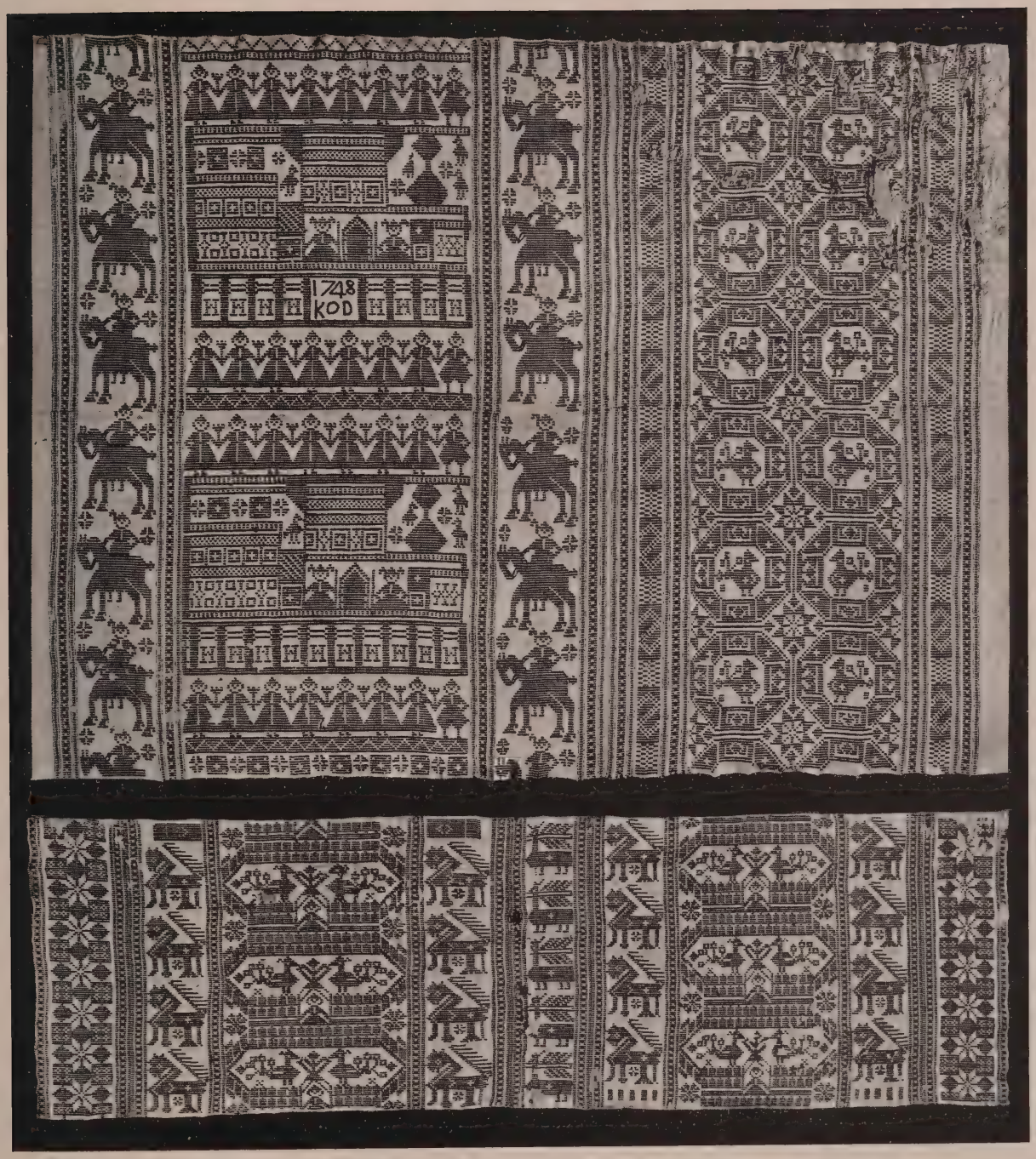

BILD 57. DRÄTTADUK, DUKAGÅNG. INGELSTADS HD, SKÅNE.
BILD 58. DRÄTTADUK, DUKAGÅNG. SYDÖSTRA SKÅNE.

BILD 59. DRÄTTADUK, DUKAGÅNG. INGELSTADS HD, SKÅNE.

BILD 60. DRÄTTADUK, DUKAGÅNG. SYDÖSTRA SKÅNE.

BILD 61. DRÄTTADUK, DUKAGÅNG. SKÅNE.

BILD 62. HÄNGKLÄDE, DUKAGÅNG.
BLEKINGE.

BILD 63. HÄNGKLÄDE, DUKAGÅNG.
BLEKINGE.

BILD 64. HÄNGKLÄDE, DUKAGÅNG.
BLEKINGE.

BILD 65. TÄCKE, DUKAGÅNG, HALVKRABBA OCH KRABBASNÅR.
ÅKERBO HD, ÖLAND

BILD 66. TÄCKE, KRABBASNÅR OCH ROSENGÅNG.
VAGNSBRO HD, VÄSTMANLAND.

BILD 67. TÄCKE, HALVKRABBA.
ÖSTRA HD, BLEKINGE.

BILD 68. TÄCKE, KRABBASNÅR.
VAGNSBRO HD, VÄSTMANLAND.

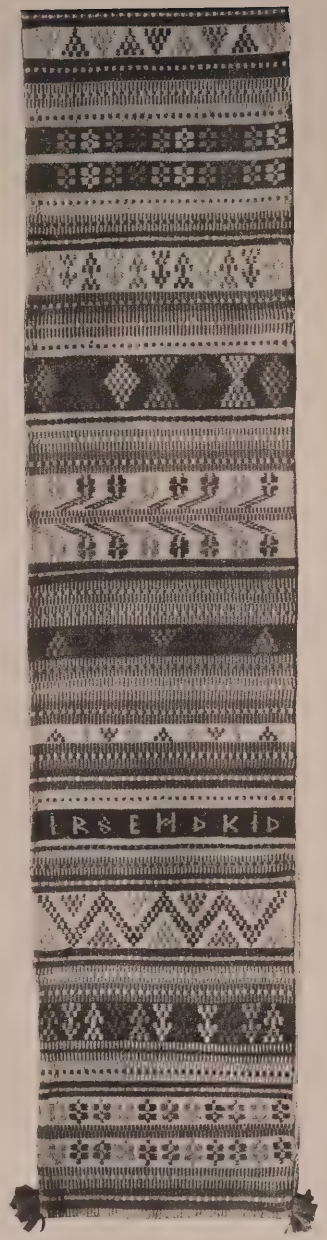

BILD 69. BÄNKDYNA, HALVKRABBA.
VEMMENHÖGS HD, SKÅNE.

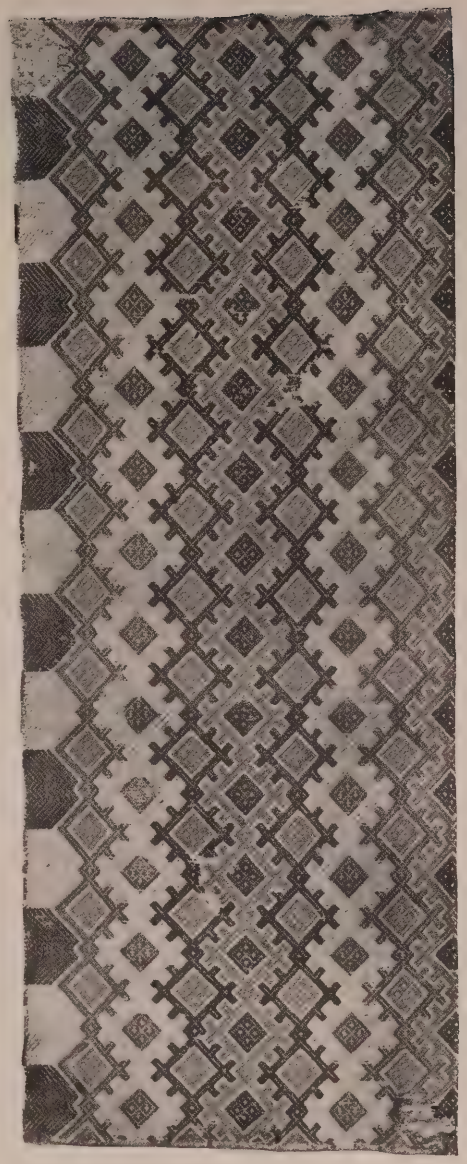

BILD 70. TÄCKE, KRABBASNÅR.
INLANDS SÖDRA HD, BOHUSLÄN.

BILD 71. BÄNKDYNA, HALVKRABBA.
ALBO HD, SKÅNE.

BILD 72. TÄCKE, KRABBASNÅR, HALVKRABBA, DUKAGÅNG, RÖLLAKAN.
MEDELSTADS HD, BLEKINGE.

BILD 73. TÄCKE, KRABBASNÅR, MEDELSTADS HD, BLEKINGE.

BILD 74. TÄCKE, KRABBASNÅR. INGELSTADS HD, SKÅNE.

BILD 75. BÄNKADRÄTT, KRABBASNÅR. MEDELSTADS HD, BLEKINGE.

BILD 76. TÄCKE, KRABBASNÅR OCH RÖLLAKAN. ÖSTRA SKÅNE.

BILD 77. BORDTÄCKE, KRABBASNÅR. VAGNSBRO HD, VÄSTMANLAND.

BILD 78. BÄNKADRÄTT, KRABBASNÅR, DUKAGÅNG OCH HALVKRABBA.
ALBO HD, SKÅNE

BILD 79. TÄCKE, KRABBASNÅR OCH BUNDEN ROSENGÅNG. VÄSTBO HD, SMÅLAND

BILD 80. HÄNGKLÄDE, KRABBASNÅR, DUKAGÅNG, UPPHÄMTA. BLEKINGE

BILD 81. HÄNGKLÄDE, KRABBASNÅR.
MEDELSTADS HD, BLEKINGE.

BILD 82. HÄNGKLÄDE, UPPHÄMTA.
ÖSTRA HD, BLEKINGE.

BILD 83. TÄCKE, UPPHÄMTA, KINNEVALDS HD, SMÅLAND.

BILD 84. TÄCKE, UPPHÄMTA.
NORDVÄSTRA SKÅNE.

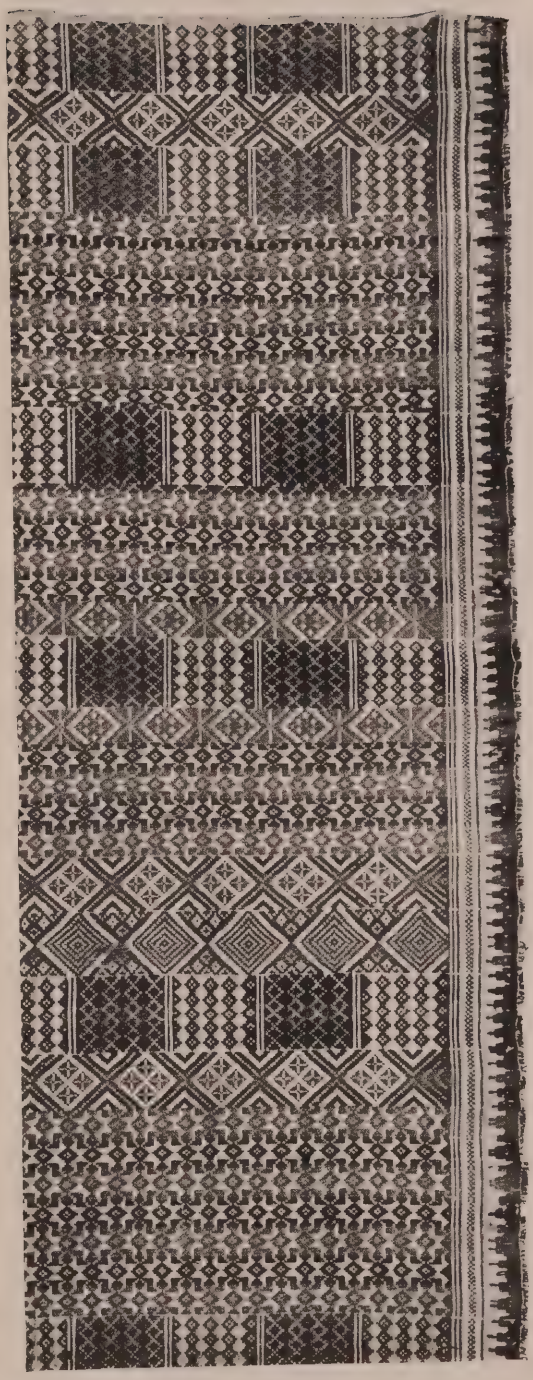

BILD 85. TÄCKE, UPPHÄMTA.
NORDVÄSTRA SKÅNE.

BILD 86. BORDTÄCKE, UPPHÄMTA. S. MÖRE HD, SMÅLAND.

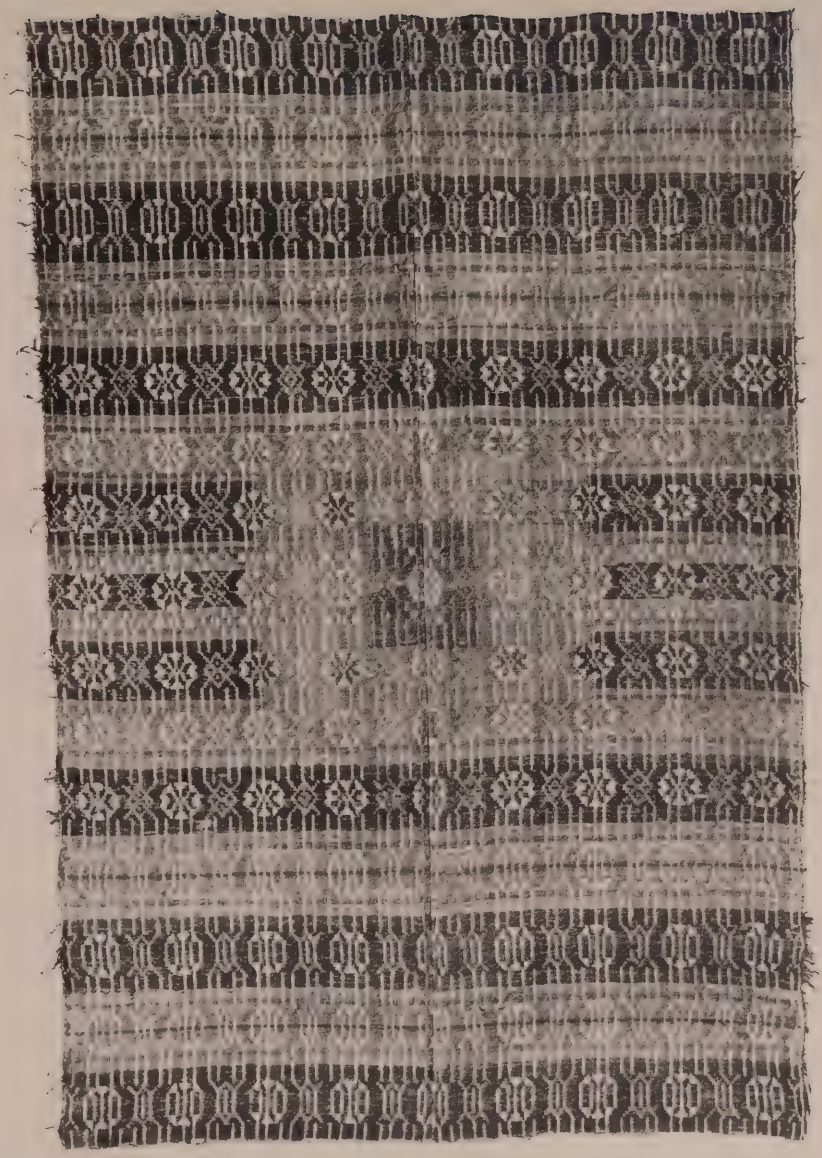

BILD 87. BORDTÄCKE, UPPHÄMTA. RIALA SN, UPPLAND.

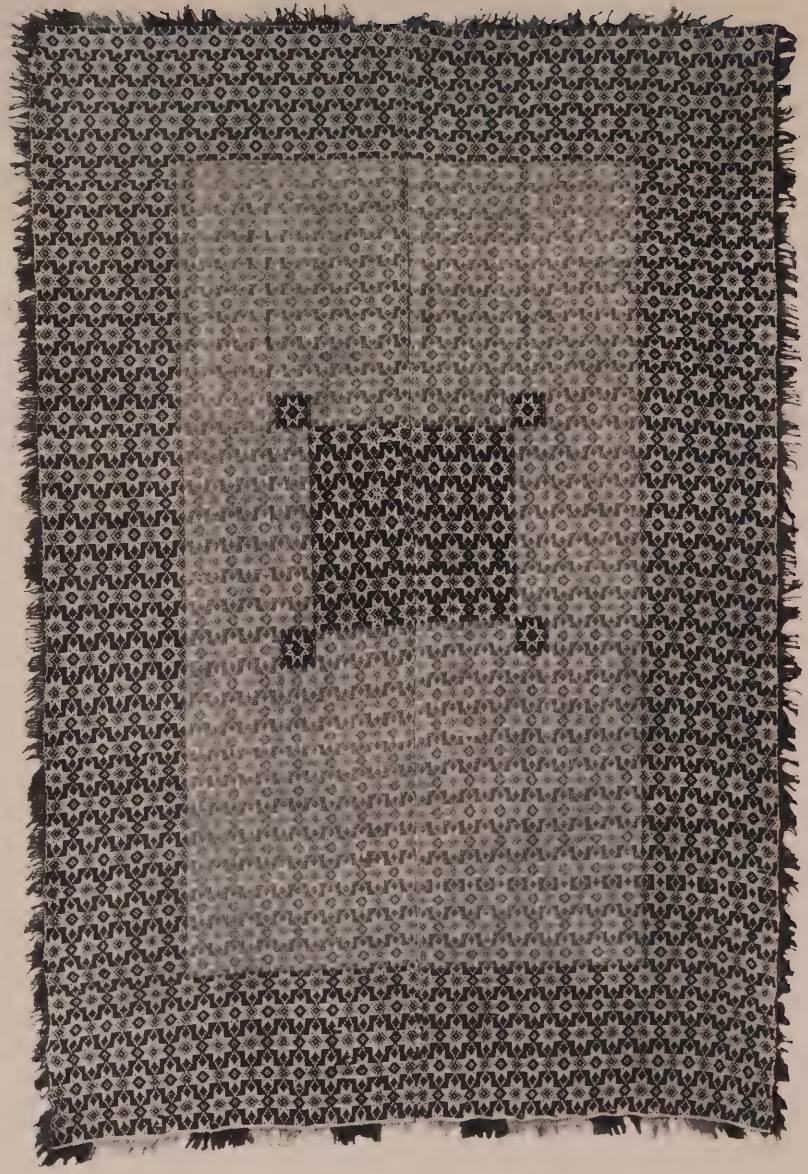

BILD 88. BORDTÄCKE, UPPHÄMTA. ÅRSTADS HD, HALLAND.

BILD 89. BORDTÄCKE, UPPHÄMTA. YTTERHOGDALS SN, HÄLSINGLAND.

BILD 90. DRÄTT, UPPHÄMTA OCH FLÄTNING. HÖKS HD, HALLAND.

BILD 91. DRÄTT, UPPHÄMTA. HÖKS HD, HALLAND. BILD 92. DRÄTT, UPPHÄMTA. HÖKS HD, HALLAND.
BILD 93. DRÄTT, UPPHÄMTA. FROSTA HD, SKÅNE.

BILD 94. LIST, MUNKABÄLTE. N. VEDBO HD, SMÅLAND
BILD 95. SÄNGFÖRLÅT, MUNKABÄLTE. RÄTTVIKS SN, DALARNA

BILD 96. BORDTÄCKE, MUNKABÄLTE. VAGNSBRO HD, VÄSTMANLAND

BILD 97. BÄNKADRÄTT, MUNKABÄLTE.
SKÅNE.

BILD 98. TÄCKE, MUNKABÄLTE.
VEMMENHÖGS HD, SKÅNE.

BILD 99. TÄCKE, FÖRENKLAD DRÄLL.
STENSELE SN, LAPPLAND.

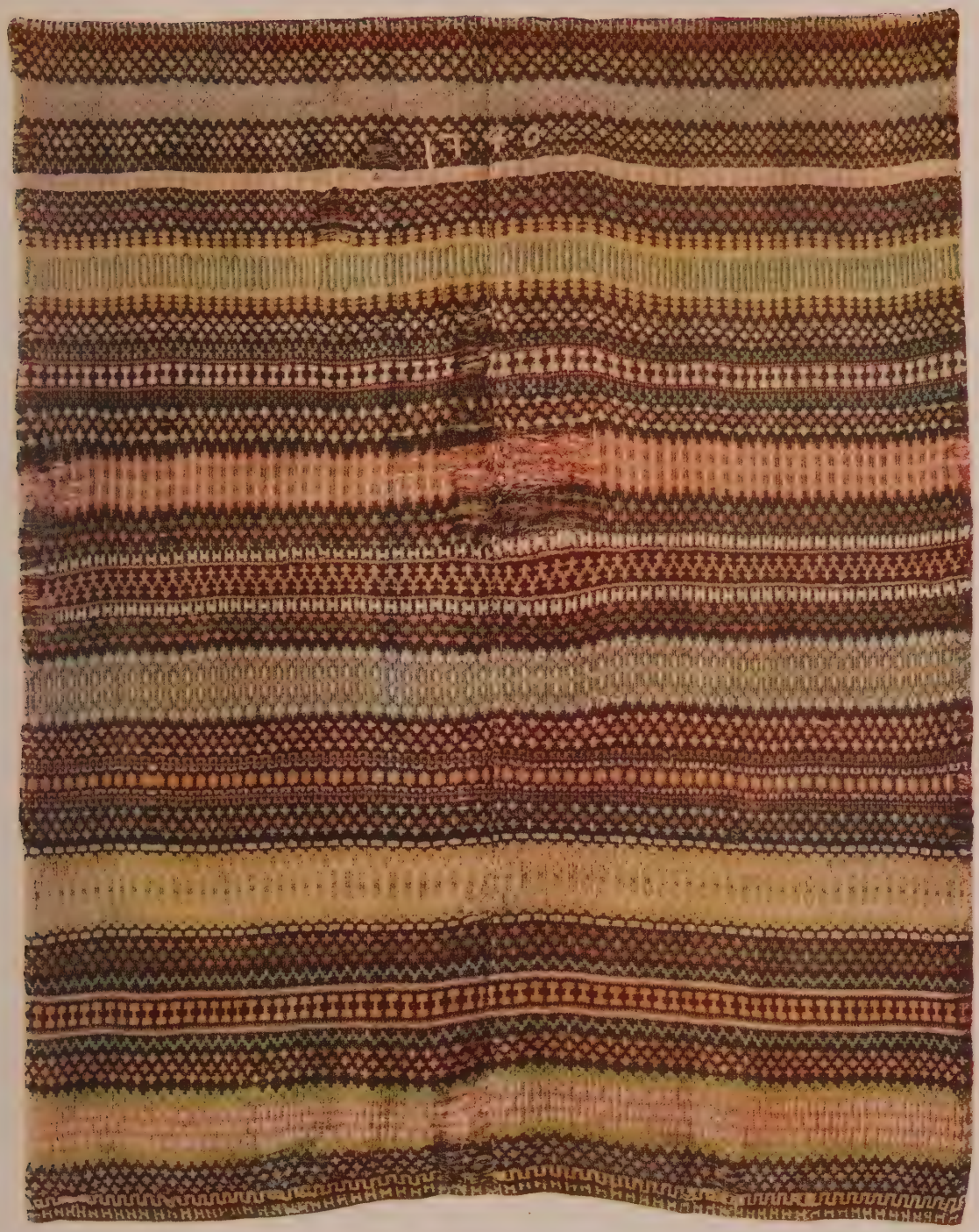

BILD 100. TÄCKE, ROSENGÅNG. LILLHÄRDALS SN, HÄRJEDALEN.

BILD 101. TÄCKE, ROSENGÅNG. JÄRFSÖ SN, HÄLSINGLAND.

BILD 102. TÄCKE, ROSENGÅNG. ÅS HD, VÄSTERGÖTLAND.

BILD 103. TÄCKE, ROSENGÅNG. VÄSTBO HD, SMÅLAND.

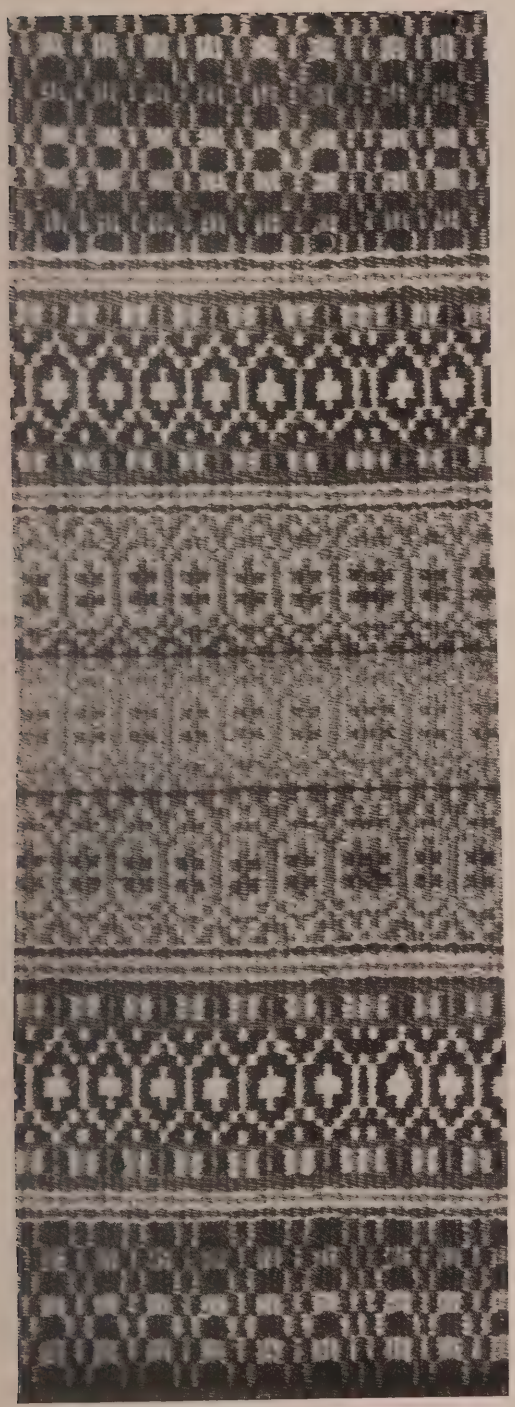

BILD 104. FODER TILL ÅKDYNA, ROSENGÅNG. SKÅNE.

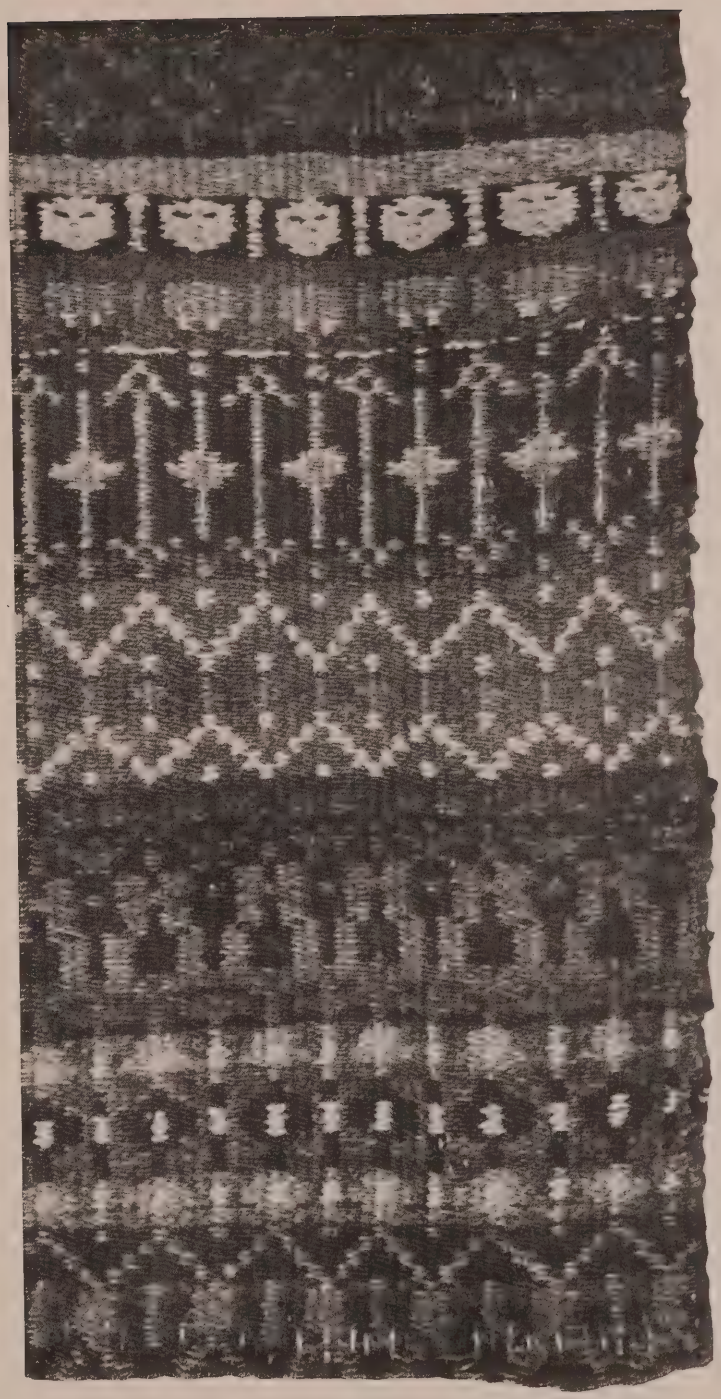

BILD 105. TÄCKE, ROSENGÅNG. BOHUSLÄN.

BILD 106. TÄCKE, ROSENGÅNG. MORA SN, DALARNA

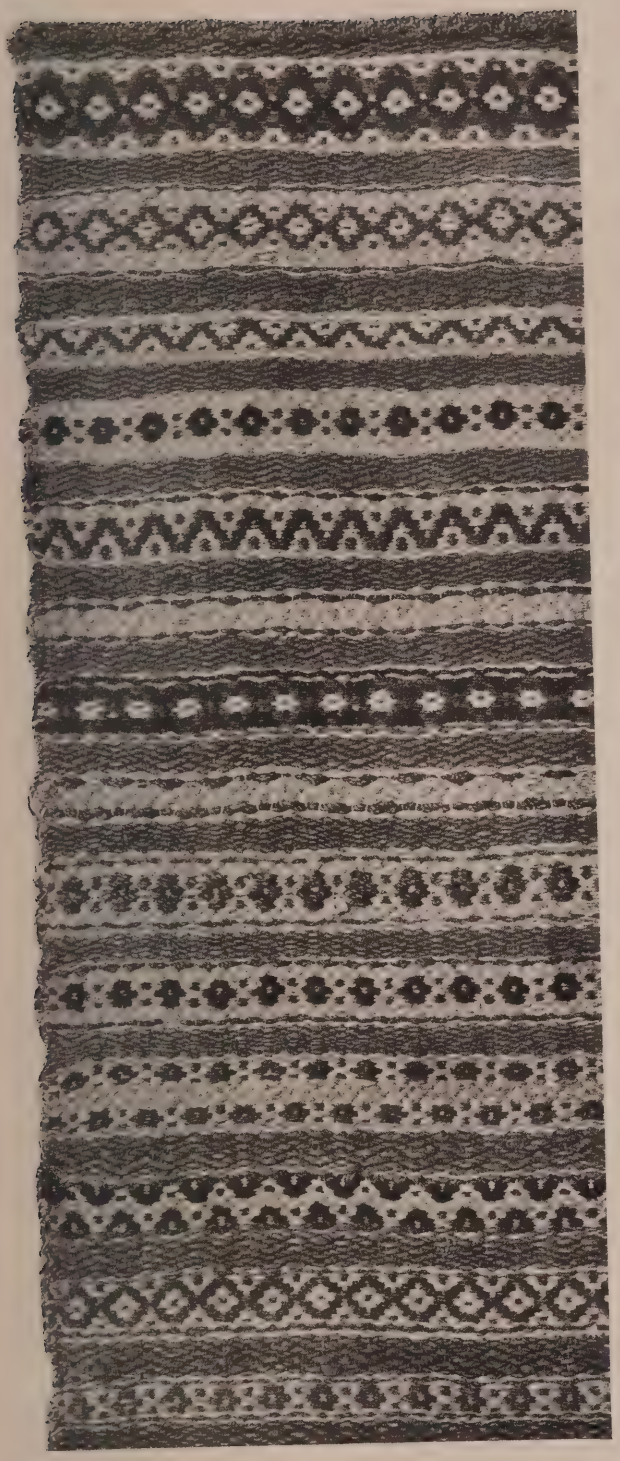

BILD 107. TÄCKE, ROSENGÅNG.
ORE SN, DALARNA.

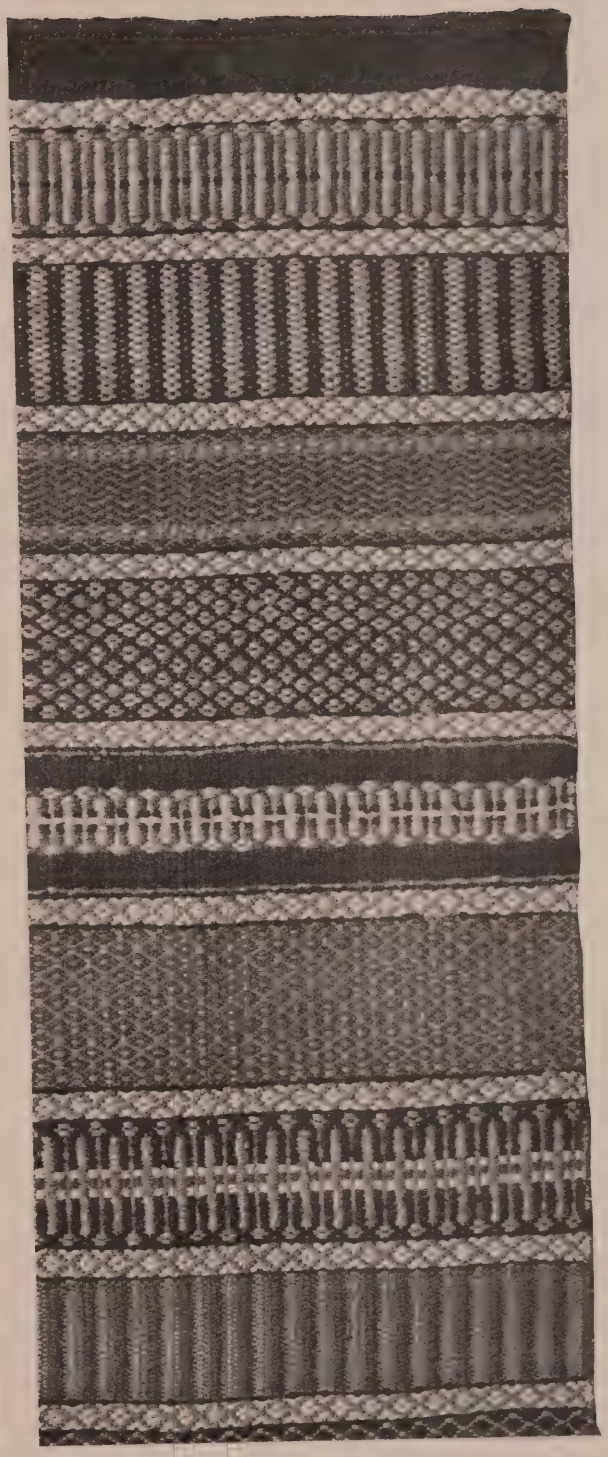

BILD 108. TÄCKE, ROSENGÅNG.
ÖSTRA HD, BLEKINGE.

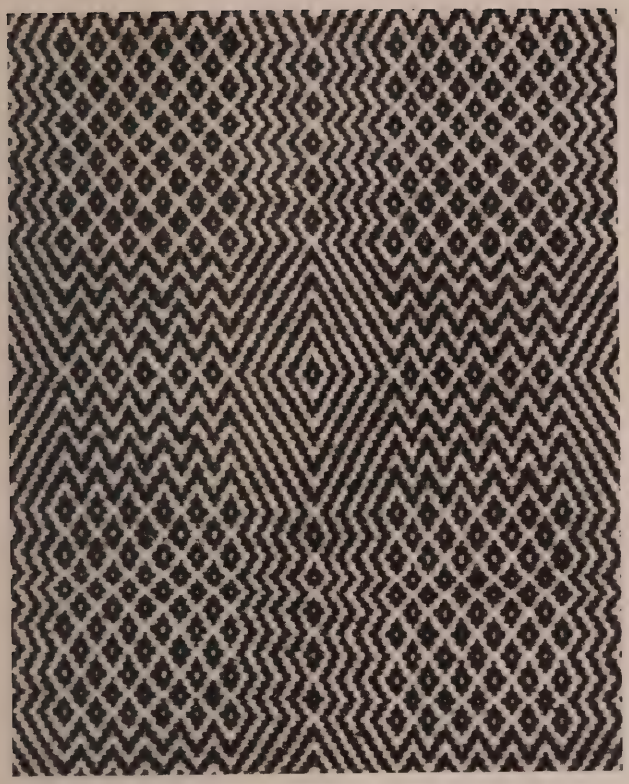

BILD 109. HÄSTTÄCKE, ROSENG. TRÖGDS HD, UPPLAND.

BILD 110. TÄCKE, ROSENG. HOLMÖNS KAP.-FÖRS., VÄSTERB.

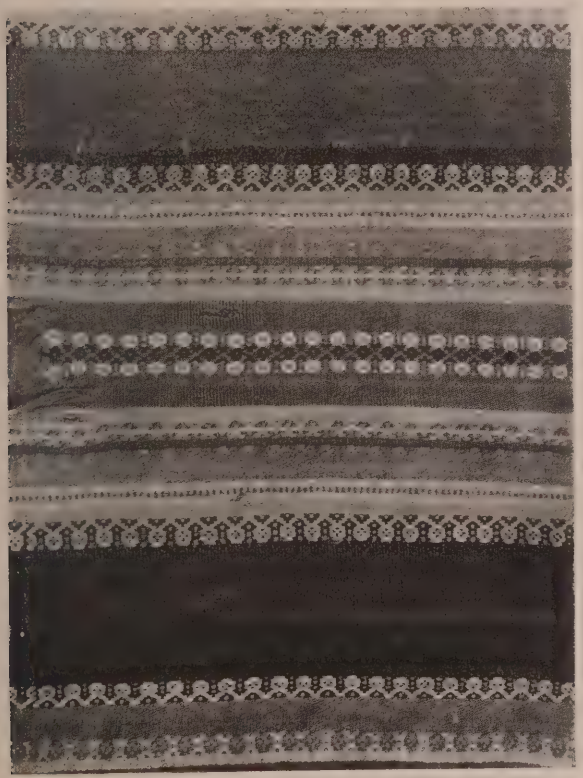

BILD 111. TÄCKE, ROSENGÅNG. BURTRÄSKS SN, VÄSTERB.

BILD 112. TÄCKE, ROSENGÅNG. MO SN, ÅNGERMANLAND.

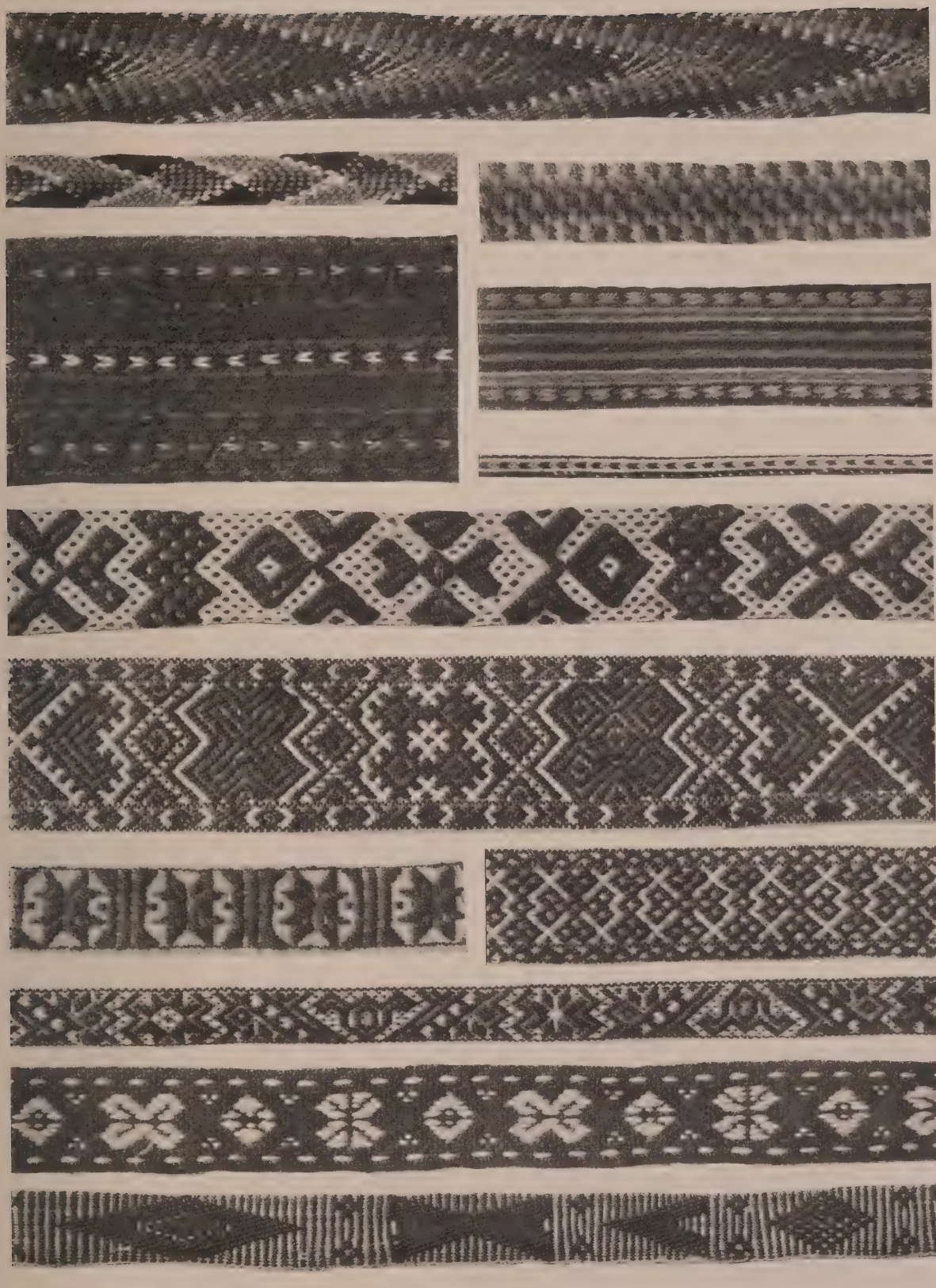

BILD 113—125. BAND, FLÄTADE OCH VÄVDA. FLERA LANDSKAP.

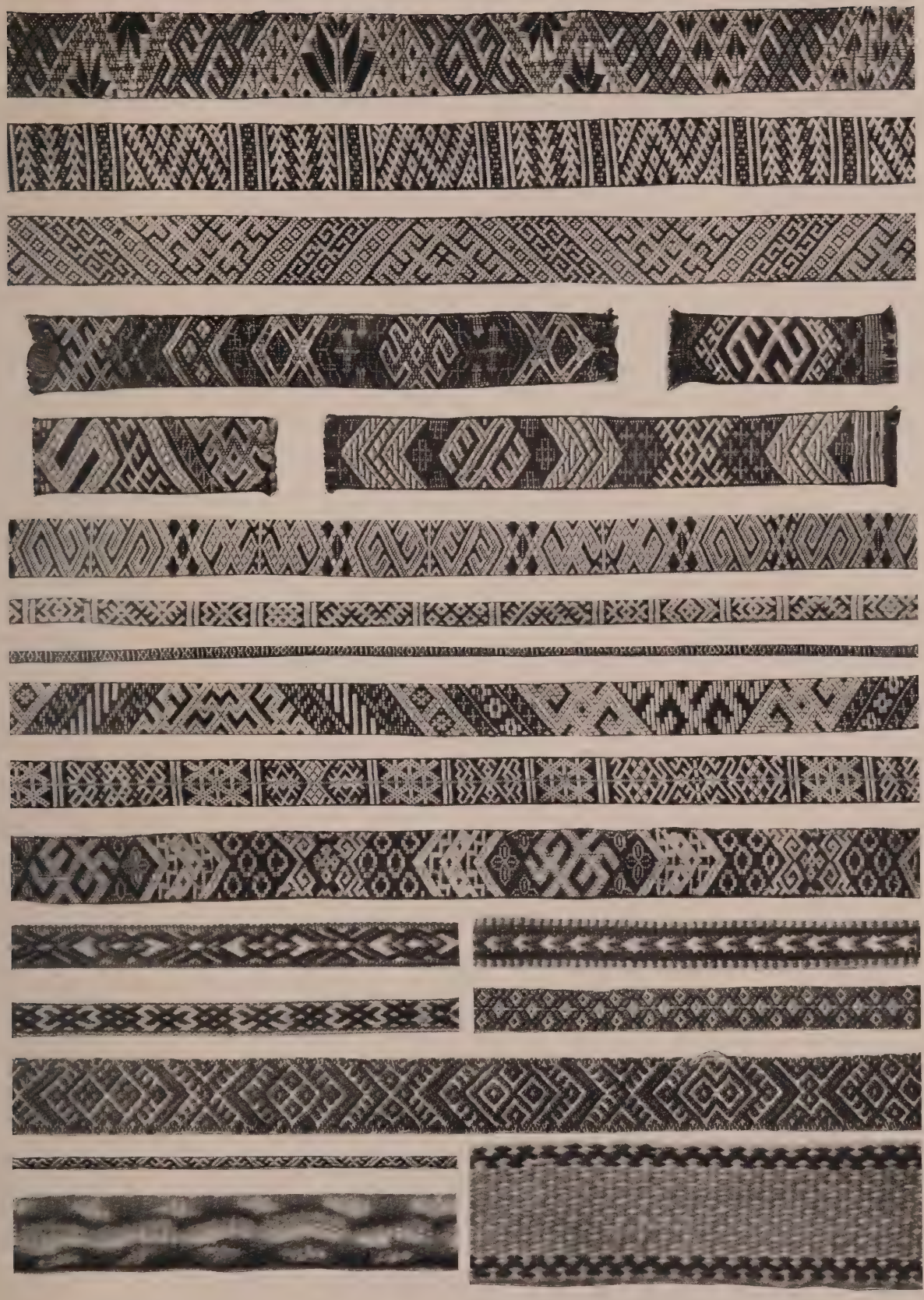

BILD 126—146. BAND, VÄVDA OCH FÄRGADE. DALARNA OCH ANDRA LANDSKAP.

BILD 147. SÄNGKAPPA, LÄGGSÖM. DELSBO SN, HÄLSINGLAND.

BILD 148. DYNA, BRODERAD. RÄTANS SN, JÄMTLAND.
BILD 149. DYNA, BRODERAD. EISTA SN, GOTLAND.
BILD 150. DYNA, BRODERAD. HÖKS HD, HALLAND.

BILD 151. DYNA, BRODERAD, BRUNFLO SN, JÄMTLAND.

BILD 152. DYNA, BRODERAD. HÖKS HD, HALLAND.

BILD 153. DYNA, BRODERAD. NORDÖSTRA SKÅNE.
BILD 154. DYNA, BRODERAD. NORDÖSTRA SKÅNE.

BILD 155. ÅKDYNA, BRODERAD. OXIE HD, SKÅNE.

BILD 156. ÅKDYNA, BRODERAD. WEMMENHÖGS HD, SKÅNE.

BILD 157. TÄCKE, BRODERAT. GÄRDS HD, SKÅNE.

BILD 158. ÅKDYNA, BRODERAD. ÖRNSKÖLDSVIK, ÅNGERMANLAND.

BILD 159. ÅKDYNA, BRODERAD. RÖNNEBERGS HD, SKÅNE.

BILD 160. ÅKDYNA, BOTTENSÖM. N. ÅSBO HD, SKÅNE.

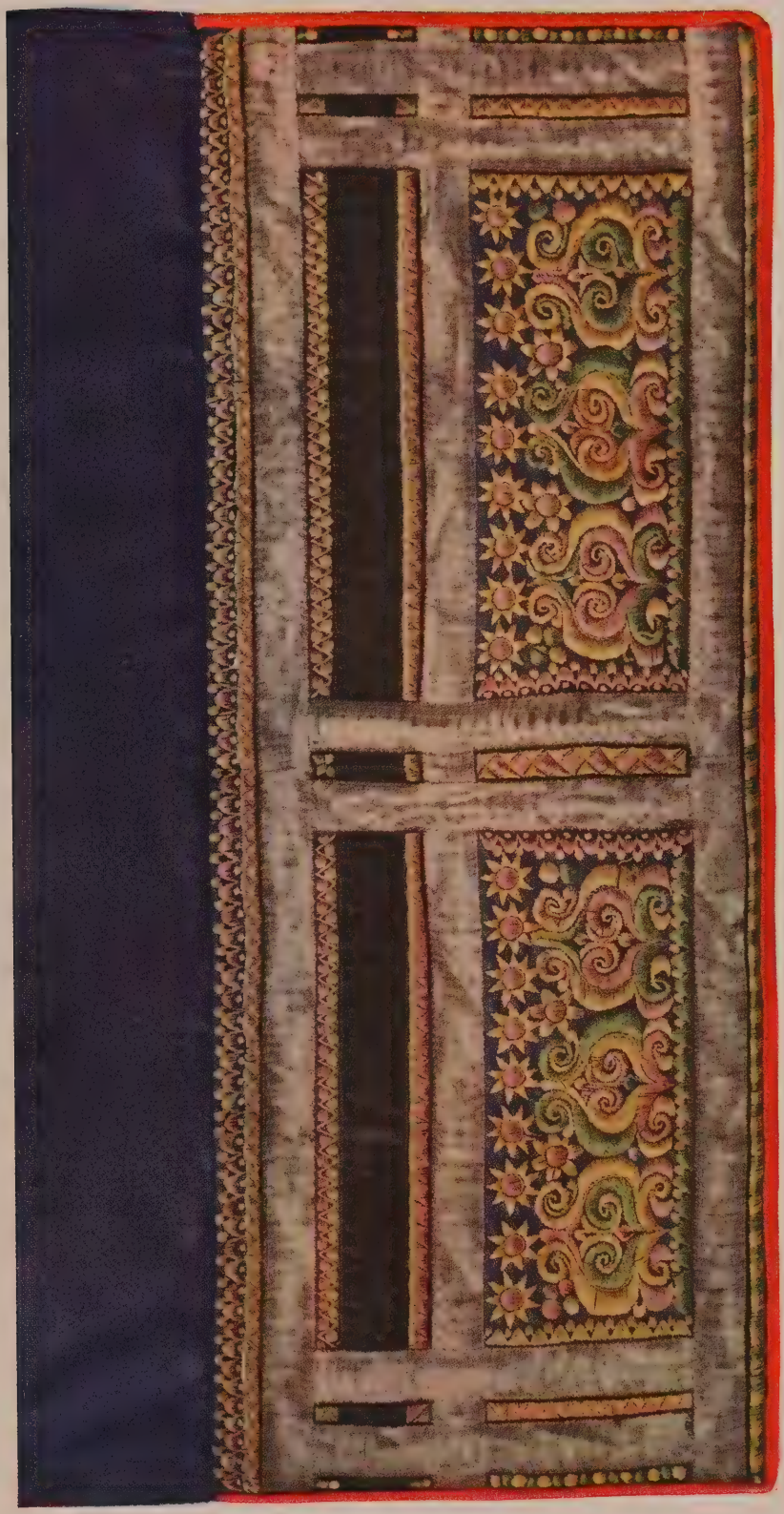

BILD 161. FÖRKLÄDE, BRODERAT. ALLBO HD, SMÅLAND.

BILD 162. VANTAR, BRODERADE. VÄSTBO HD, SMÅLAND.
BILD 163. VANTE, BRODERAD. VILLANDS HD, SKÅNE.
BILD 164. BRUDLIST, BRODERAD. V. GÖINGE HD, SKÅNE.
BILD 165. BRUDLIST, BRODERAD. V. GÖINGE HD, SKÅNE.
BILD 166. BRUDLIST, BRODERAD. Ö. GÖINGE HD, SKÅNE.

BILD 167. DYNA, PÅLÄGGSÖM OCH SKARVSÖM.
ÖSTRA HD, SMÅLAND.

BILD 168. SADELDYNA, PÅLÄGGSÖM.
SKELLEFTEÅ LANDSFÖRS., VÄSTERBOTTEN.

BILD 169. DYNA, PÅLÄGGSÖM OCH LÄGGSÖM.
VÄSTBO HD, SMÅLAND.

BILD 170. DYNA, PÅLÄGGSÖM OCH SKARVSÖM.
VISTA HD, SMÅLAND.

BILD 171. DYNA, PÅLÄGGSÖM. VÄSTBO HD, SMÅLAND
BILD 172. DYNA, TVISTSÖM

BILD 173. LIST, TVIST- OCH KORSSÖM. RAMSELE SN, ÅNGERMANLAND.
BILD 174. BONAD, TVIST- OCH KORSSÖM. MARIEBY SN, JÄMTLAND.

BILD 175. ÅKDYNA, KORSSÖM. TORNA HD, SKÅNE.

BILD 176. DYNA, TVISTSÖM. TORNA HD, SKÅNE.
BILD 177. DYNA, KORSSÖM. SKÅNE.

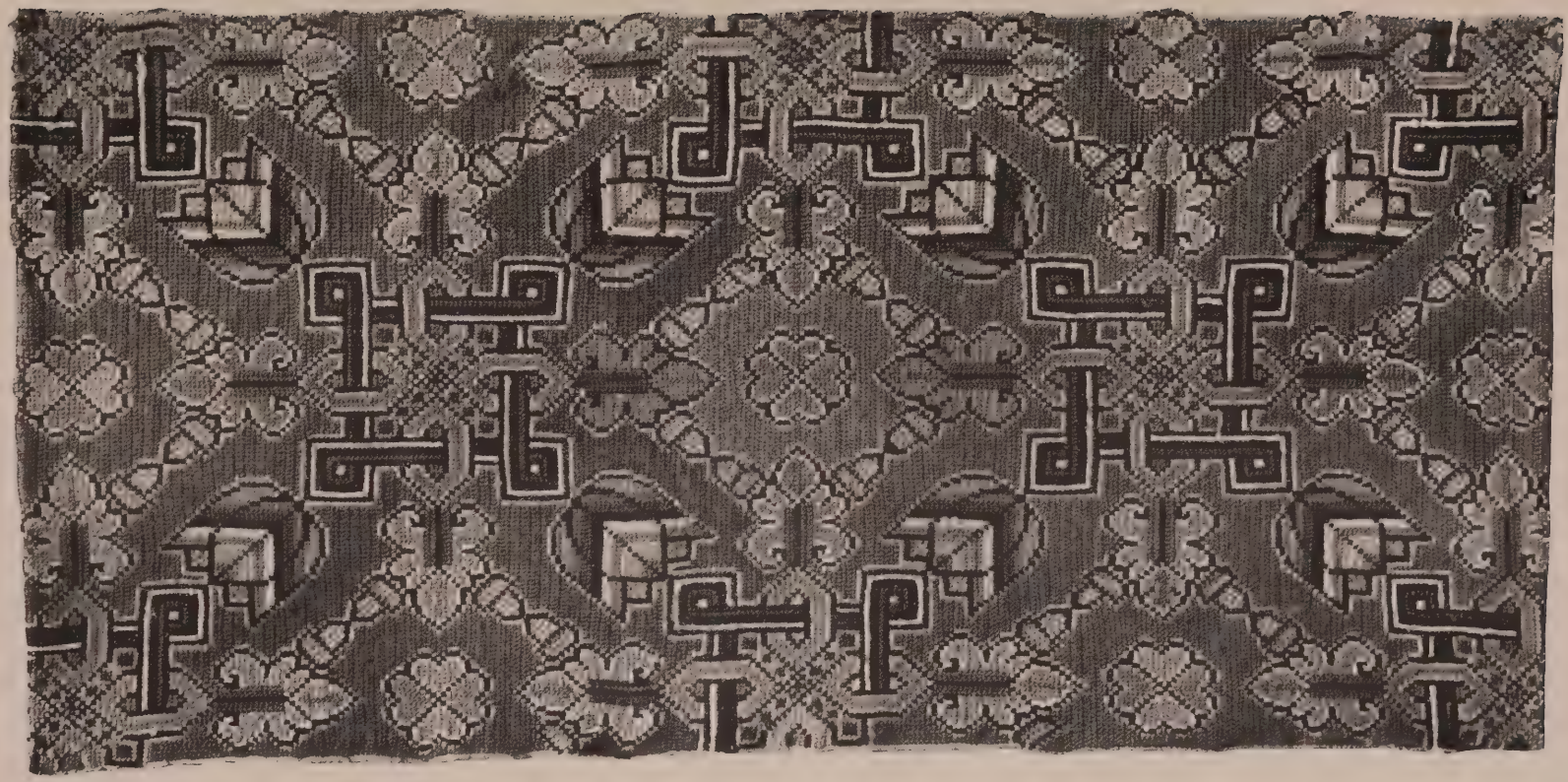

BILD 178. ÅKDYNA, TVISTSÖM. SKÅNE.

BILD 179. DYNA, KORSSÖM. ÄLVDALS HD, VÄRMLAND.

BILD 180. DYNA, TVISTSÖM. TÄNNÄS SN, HÄRJEDALEN.

BILD 181. STOLSDYNA, VÄVSÖM. HÖGBY SN, ÖLAND
BILD 182. BÄNKDYNA, VÄVSÖM. BÖDA SN, ÖLAND

BILD 183. DYNA, RÄTLINIG STJÄLKSÖM. SVEGS SN, HÄRJEDALEN.
BILD 184. ÅKDYNA, RÄTLINIG STJÄLKSÖM. BARA HD, SKÅNE.

BILD 185. HÄNGKLÄDE, BRODERI. BRÄKNE HD, BLEKINGE.

BILD 186. HÄNGKLÄDE, BRODERI. BRÄKNE HD, BLEKINGE.

BILD 187. HÄNGKLÄDE, BRODERI, DETALJ. BRÄKNE HD, BLEKINGE.

BILD 188. KUDDVAR, DELSBOSÖM OCH TOFSSÖM. JÄRFSÖ SN, HÄLSINGLAND.

BILD 189. HÄNGLAKAN, DELSBOSÖM. DELSBO SN, HÄLSINGLAND.

BILD 190. »OPPLÖT», FRIA BRODERIER. LISTERS HD, BLEKINGE.

BILD 191. BOKKLÄDE, RUTSÖM. V. VINGÅKERS SN, SÖDERMANLAND.

BILD 192. HALSKLÄDE, »SVARTSILKEKLÄ». GAGNEFS SN, DALARNA.
BILD 193. HANDKLÄDE, RUTSÖM. HALLAND.

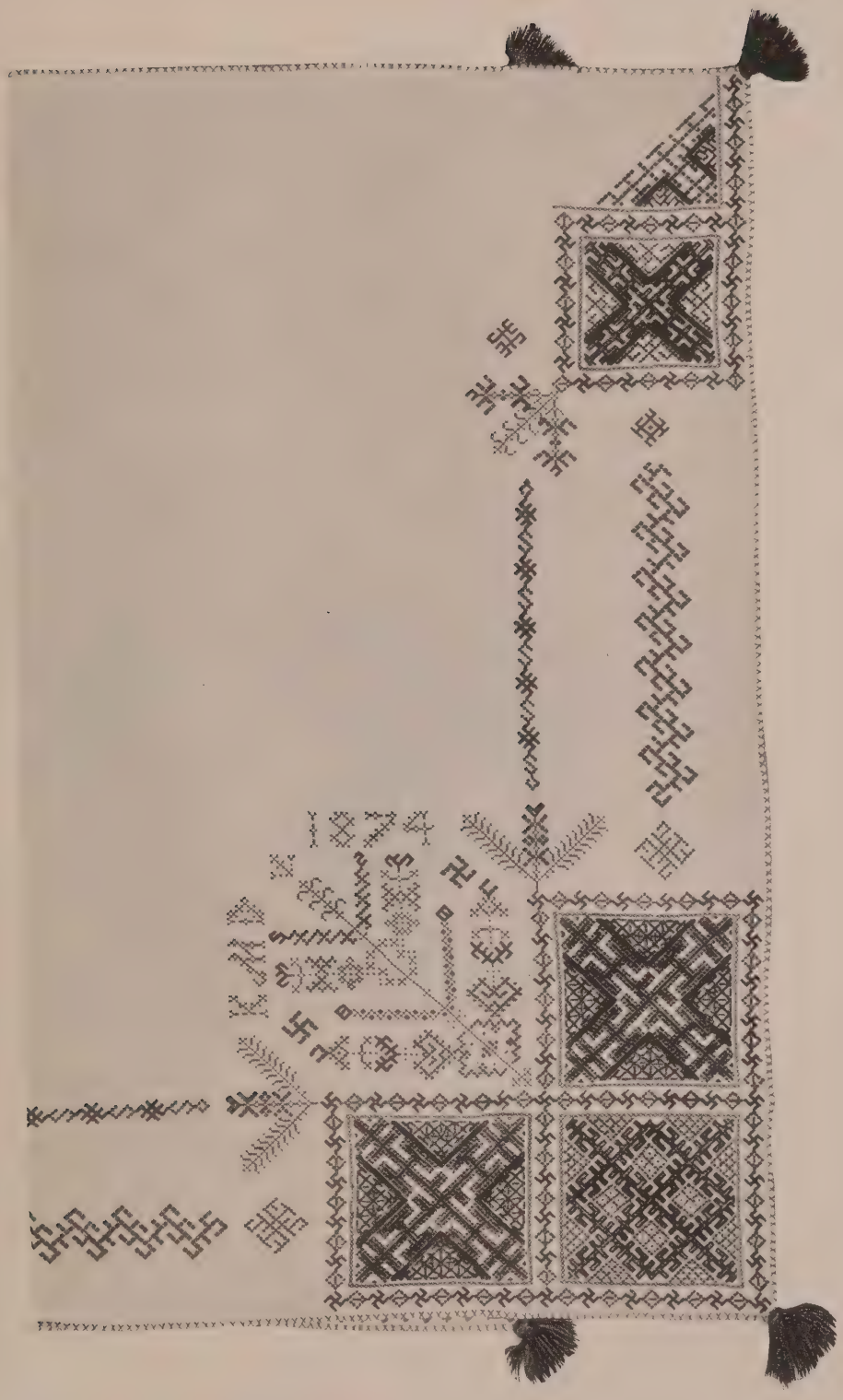

BILD 194. HALSKLÄDE, »SVARTSILKEKLÄ». LEKSANDS SN, DALARNA.

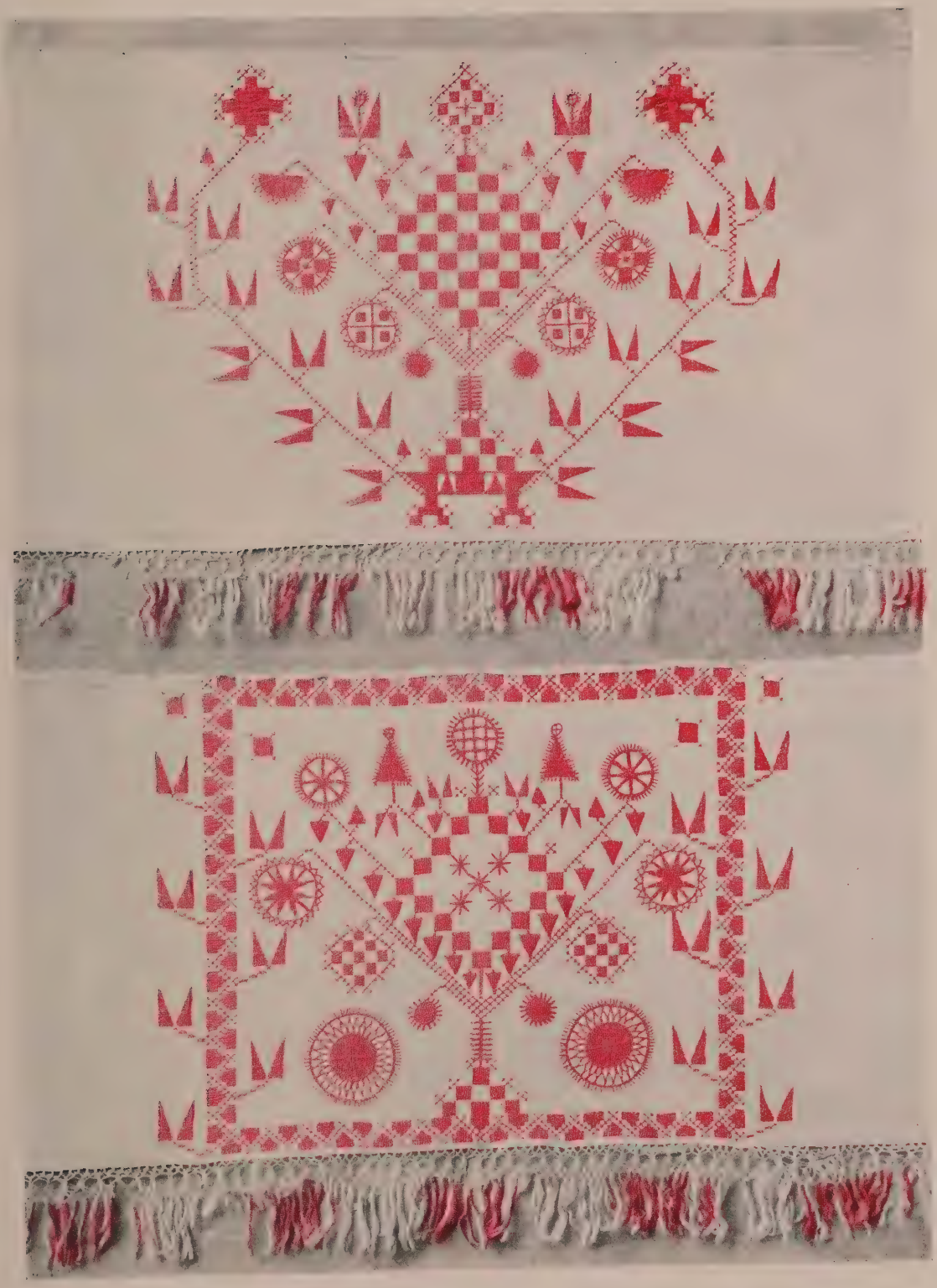

BILD 195. HÄNGKLÄDE, HALLANDSSÖM. FJÄRE HD, HALLAND.

BILD 196. KUDDVAR, RÄTLINIG PLATTSÖM OCH KORSSÖM. JÄRFSÖ SN, HÄLSINGLAND. BILD 197. KUDDVAR, RÄTLINIG PLATTSÖM OCH KORSSÖM. DELSBO SN, HÄLSINGLAND.
BILD 198. HYLLKLÄDE, RÄTLINING PLATTSÖM OCH KNYPPLING. SÖDRA MÖRE HD, SMÅLAND.

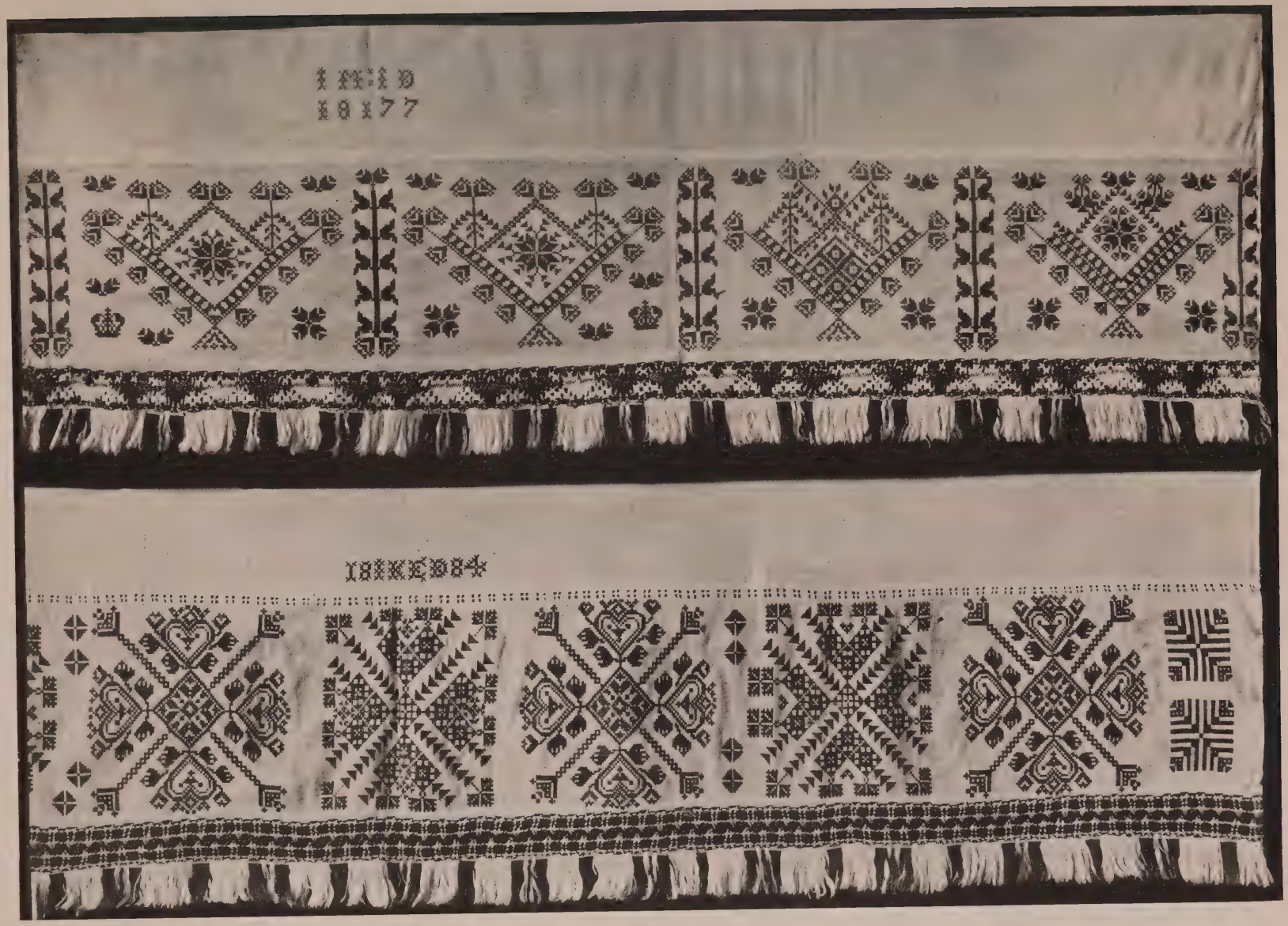

BILD 199. HÄNGLAKAN, KORSSÖM. DELSBO SN, HÄLSINGLAND.
BILD 200. HÄNGLAKAN, KORSSÖM. DELSBO SN, HÄLSINGLAND.

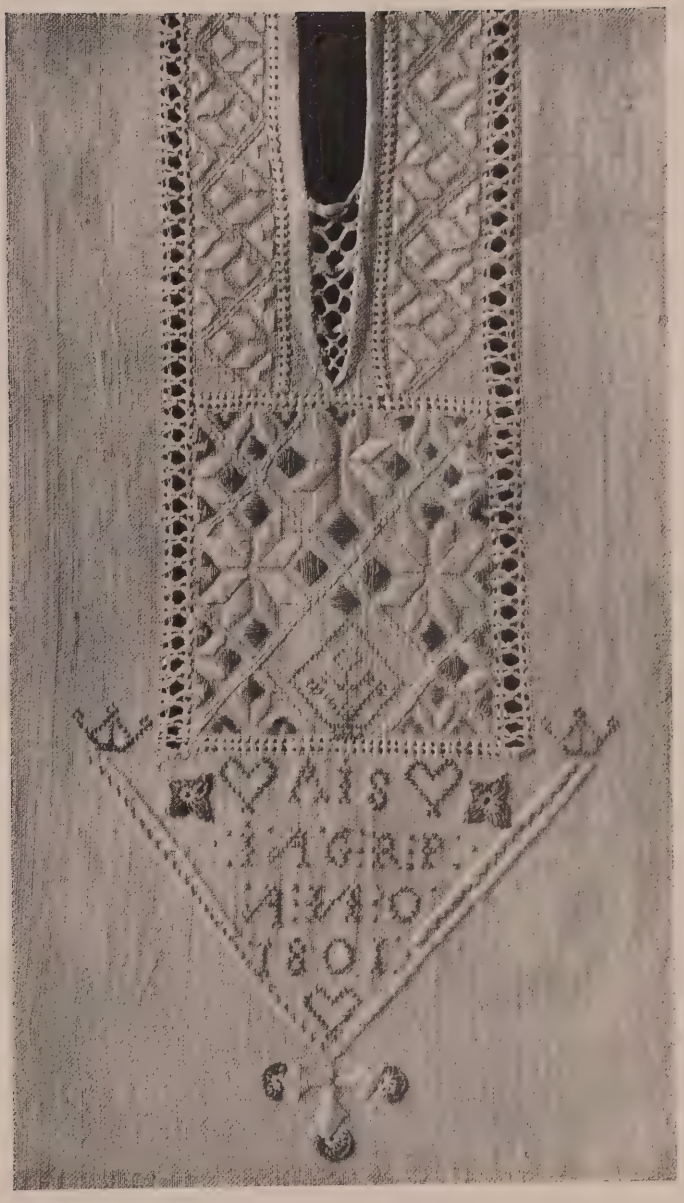

BILD 201. SKJORTA, RÄTLINIG PLATTSÖM M. M. OXIE HD, SKÅNE.

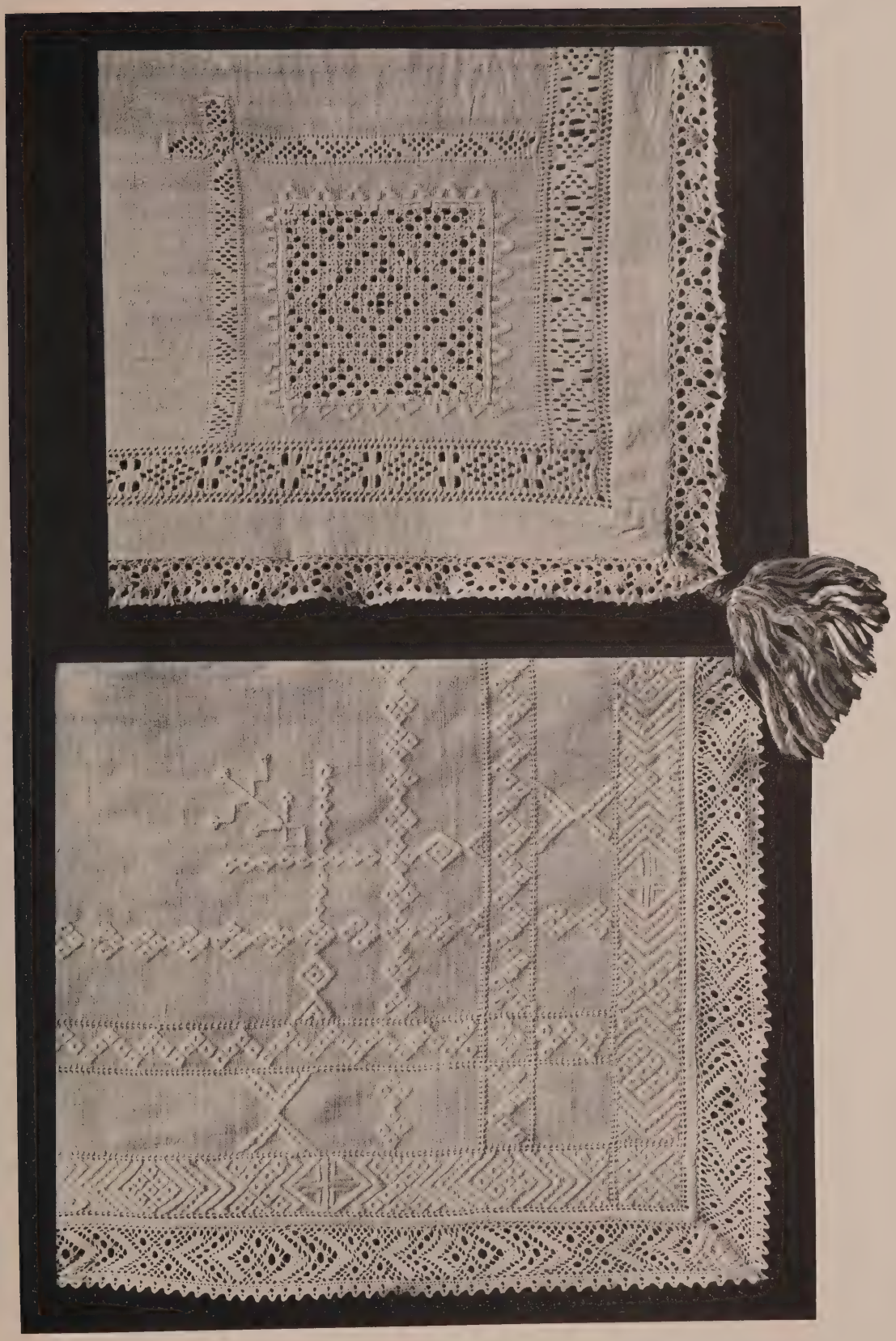

BILD 202. FÖRNINGSDUK, DUBBEL UTDRAGSSÖM, STOPPSÖM, KNYPPLING.
ÖSTRA GÖINGE HD, SKÅNE.

BILD 203. HALSKLÄDE, RÄTLINIG PLATTSÖM, KNYPPLING. LEKSANDS SN, DALARNA.

BILD 204. KRAGE TILL SKJORTA, RUTSÖM, KNYPPLING. INGELSTADS HD, SKÅNE.

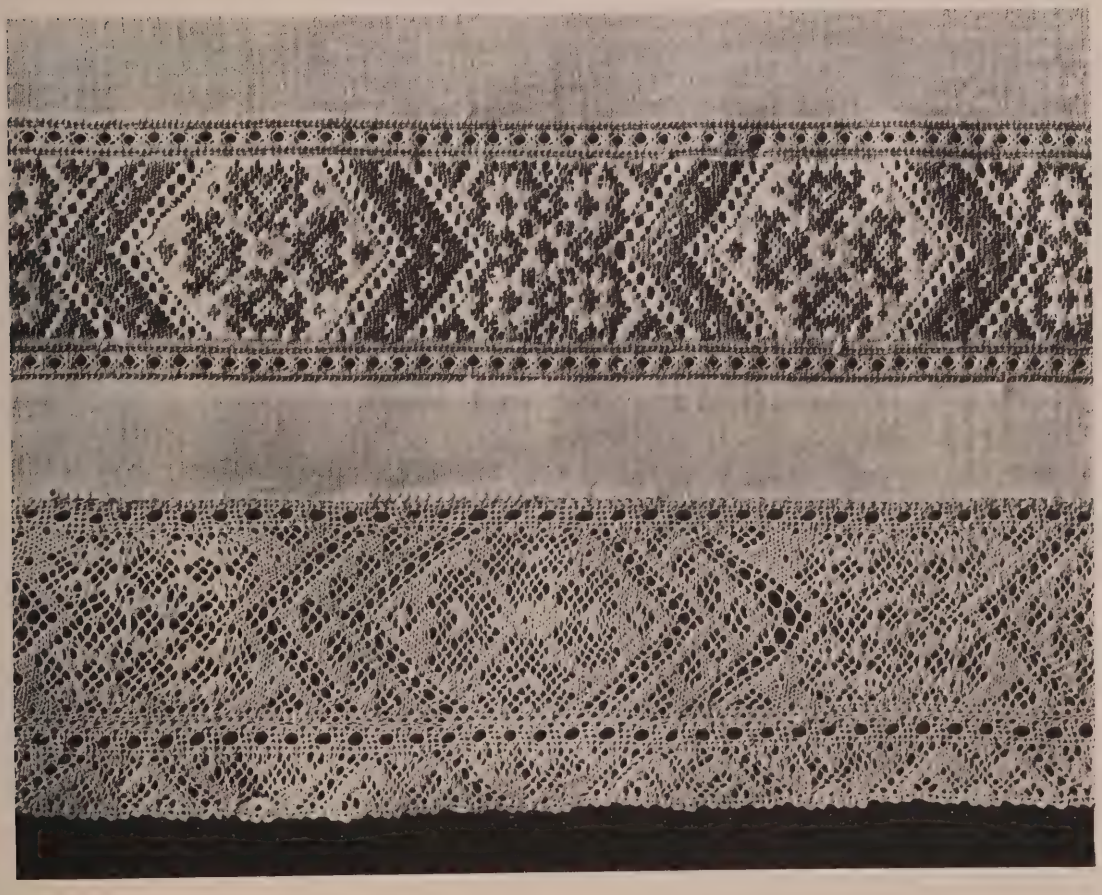

BILD 205. KLUTABAND, STOPPSÖM, KNYPPLING. INGELSTADS HD, SKÅNE.

BILD 206. FÖRNINGSDUK, UTSKUREN SÖM. HERRESTADS HD, SKÅNE.

BILD 207. SKJORTA, UTSKUREN SÖM. INGELSTADS HD, SKÅNE.

BILD 208. SKJORTA, UTSKUREN SÖM, RÄTLINIG PLATTSÖM. VILLANDS HD, SKÅNE.

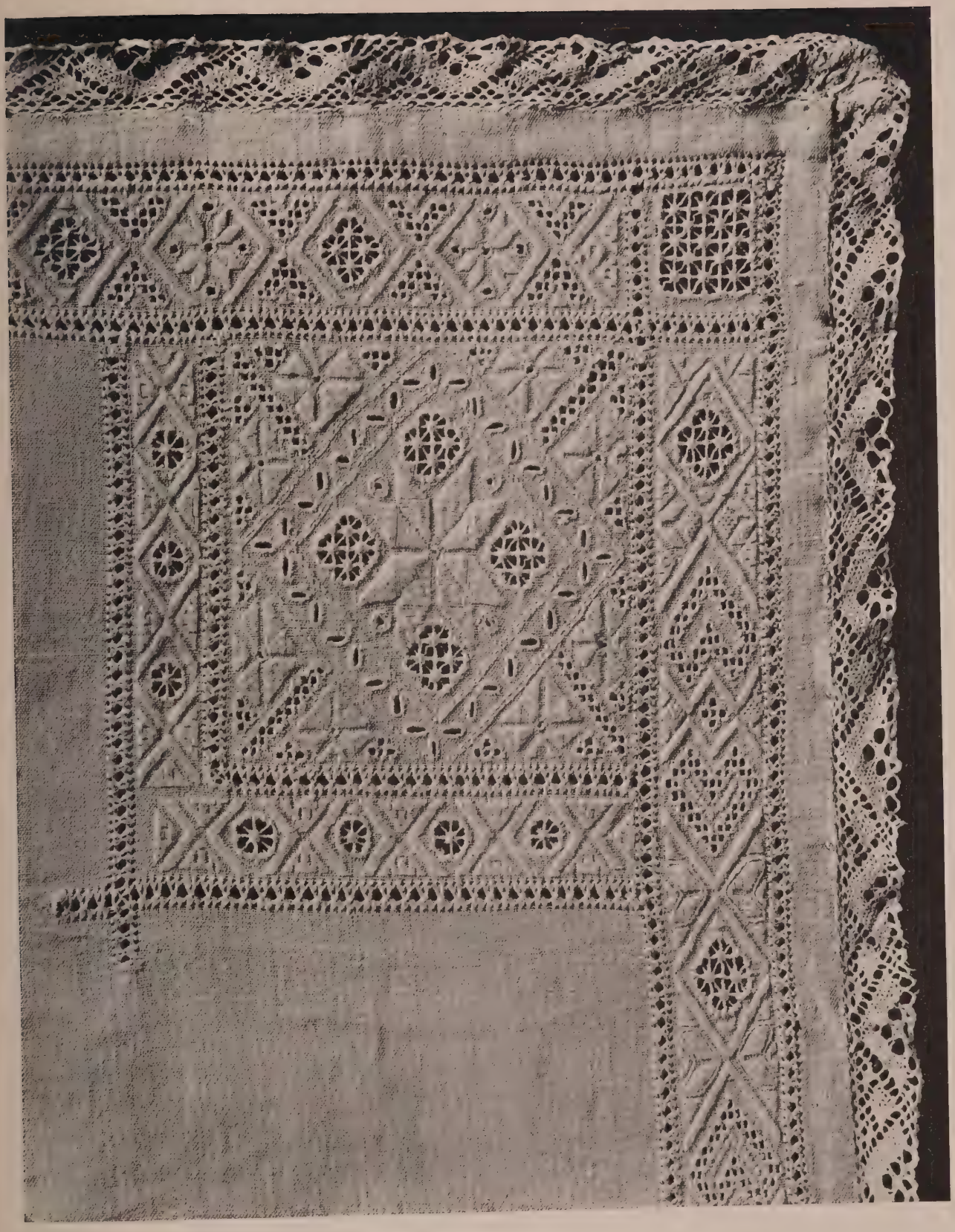

BILD 209. FÖRNINGSDUK, UTSKUREN SÖM, RÄTLINIG PLATTSÖM. BLEKINGE.

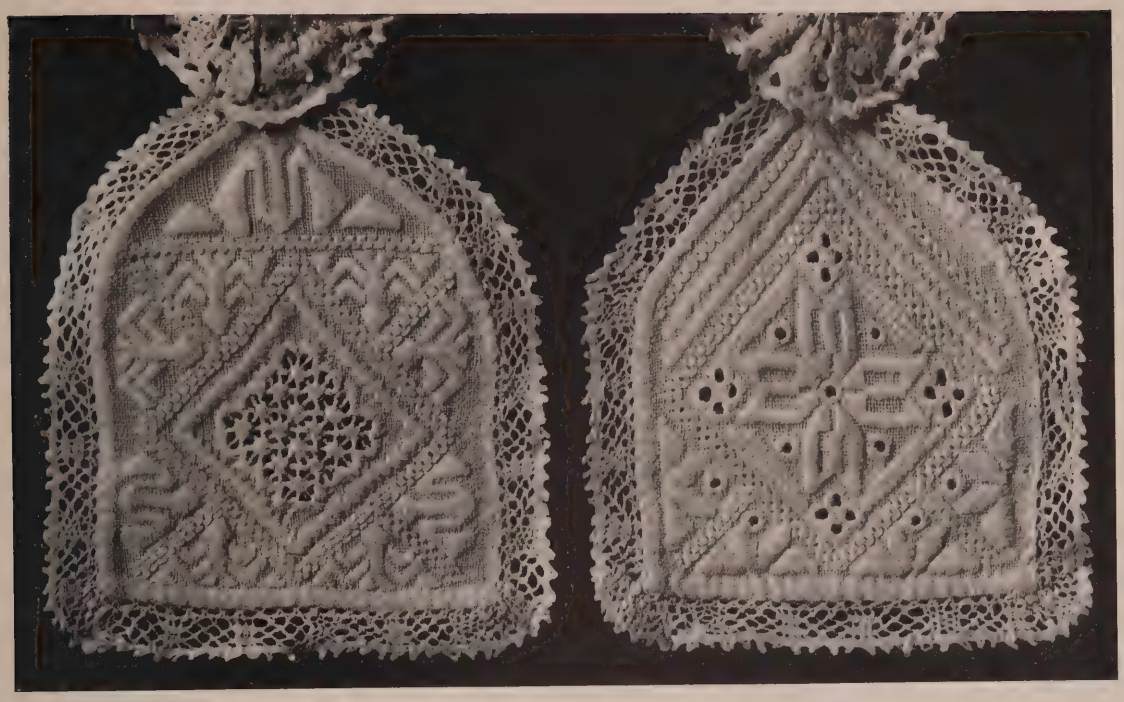

BILD 210. HÖRNTOFSAR TILL FÖRNINGSDUK, UTSKUREN SÖM, RÄTLINIG PLATTSÖM.
VILLANDS HD, SKÅNE.

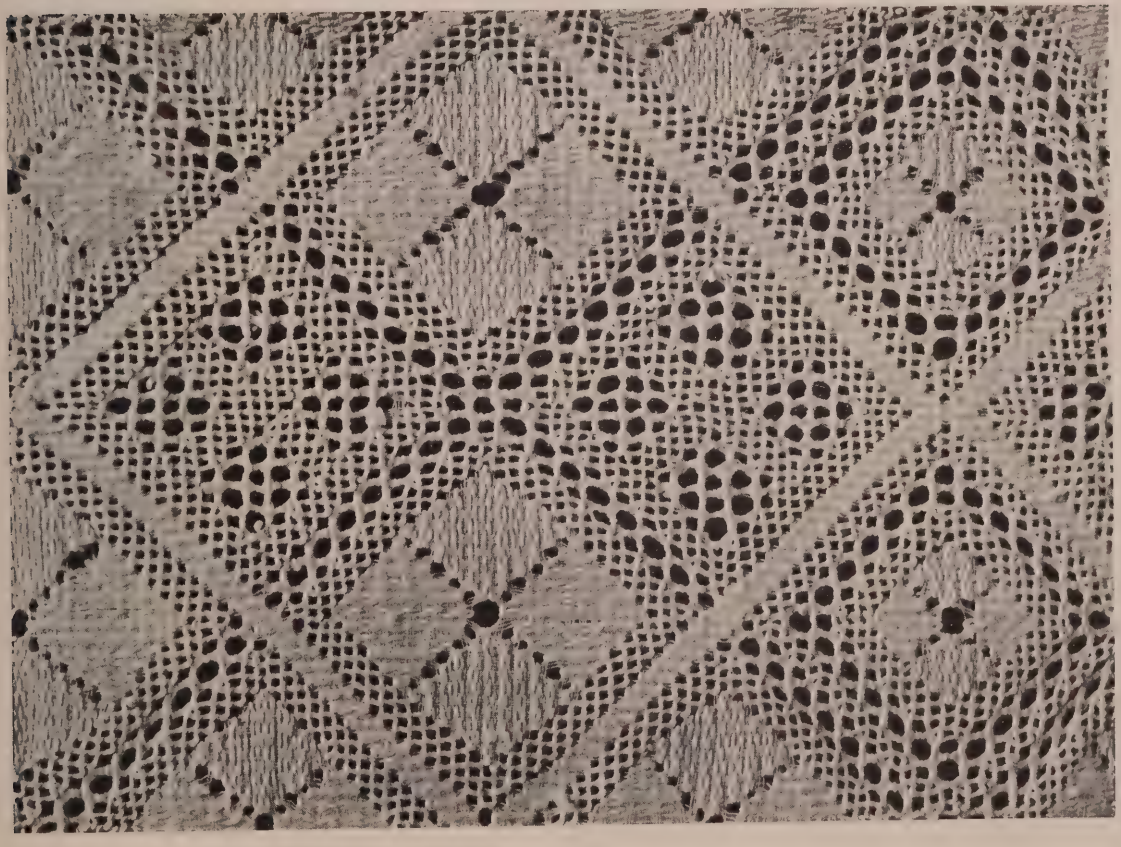

BILD 211. KUDDVAR, NÄVERSÖM. LJUSDALS SN, HÄLSINGLAND.

BILD 212. HUVUDKLÄDE, RUND HÅLSÖM M. M. V. GÖINGE HD, SKÅNE.

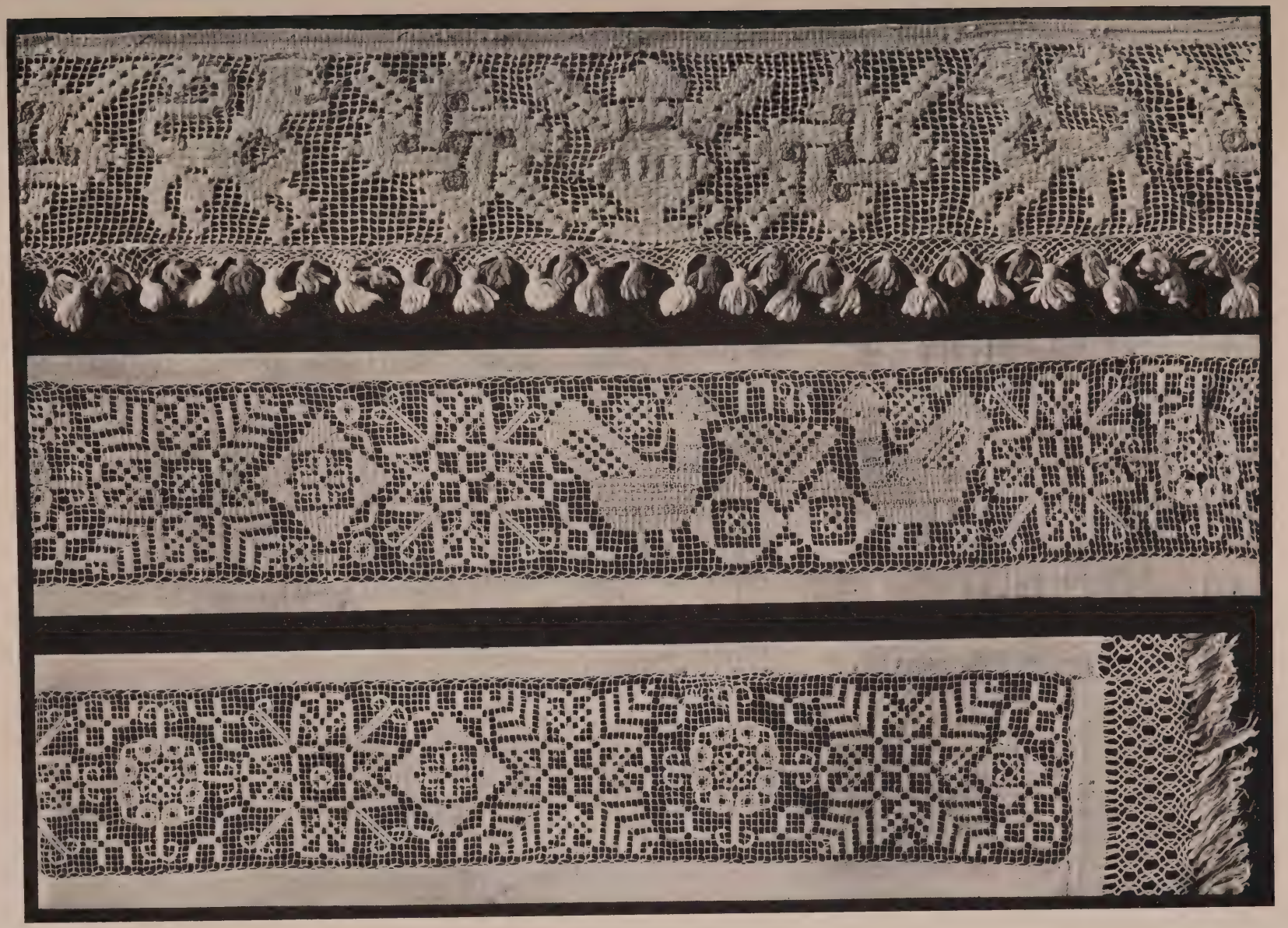

BILD 213. LIST, KNYTNING OCH TRÄDNING. VÄSTBO HD, SMÅLAND.
BILD 214. TAKDUK, KNYTNING OCH TRÄDNING. VÄSTBO HD, SMÅLAND.

BILD 215. TAKBONAD, KNYTNING OCH TRÄDNING. VÄSTERGÖTLAND.
BILD 216. TAKBONAD, KNYTNING OCH TRÄDNING. FLUNDRE HD, VÄSTERGÖTLAND.

BILD 217. BORDPÄLL, KNYTNING OCH TRÄDNING. ALLBO HD, SMÅLAND.

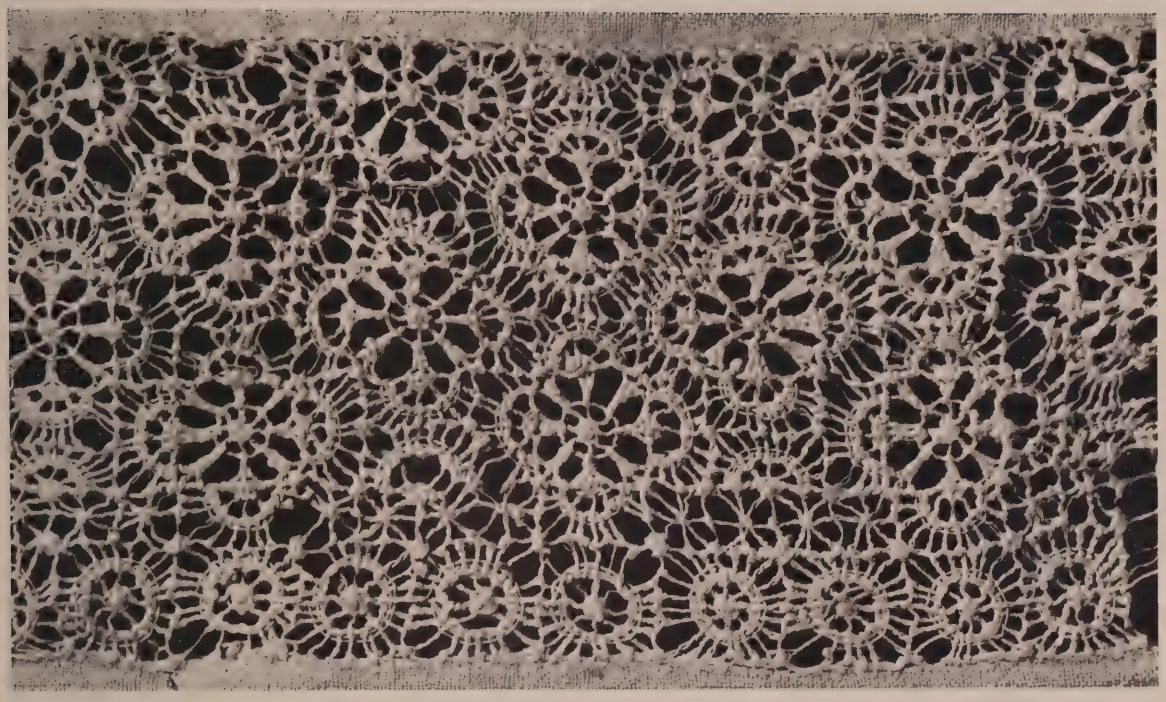

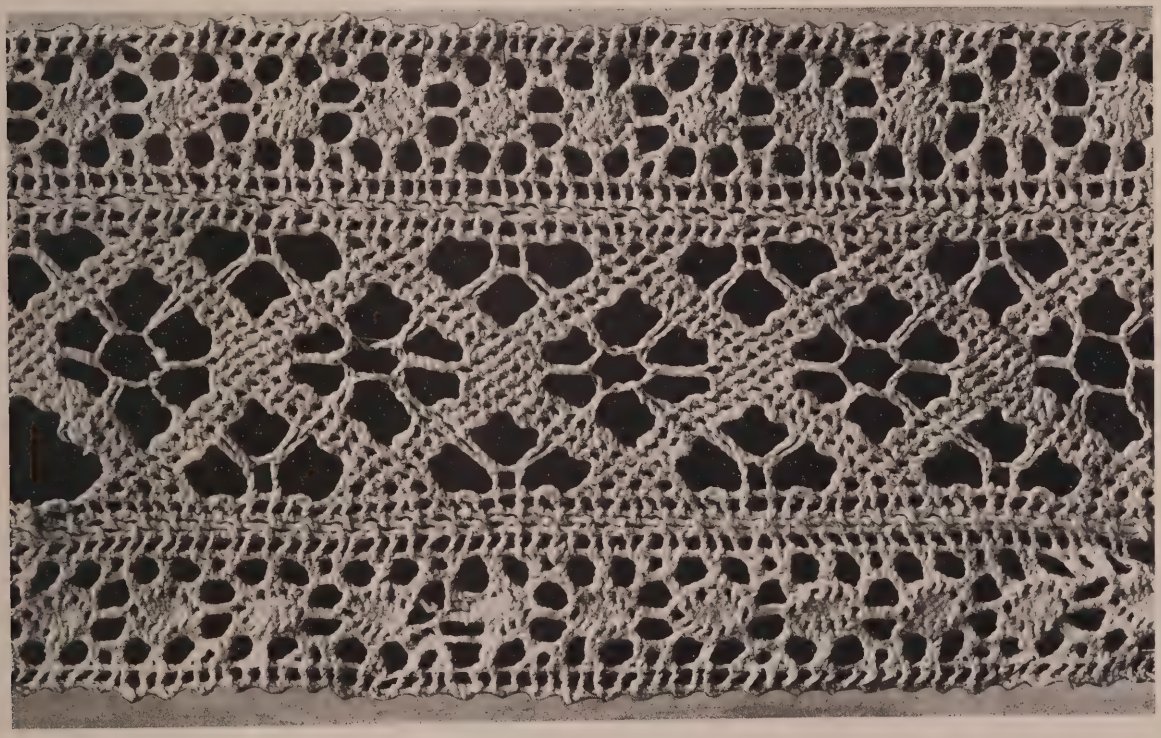

BILD 218. KUDDVAR, NÄTBRODERI. BARA HD, SKÅNE.
BILD 219. VÄGGFÖRLÅT, KNYPPLING. ORE SN, DALARNA.

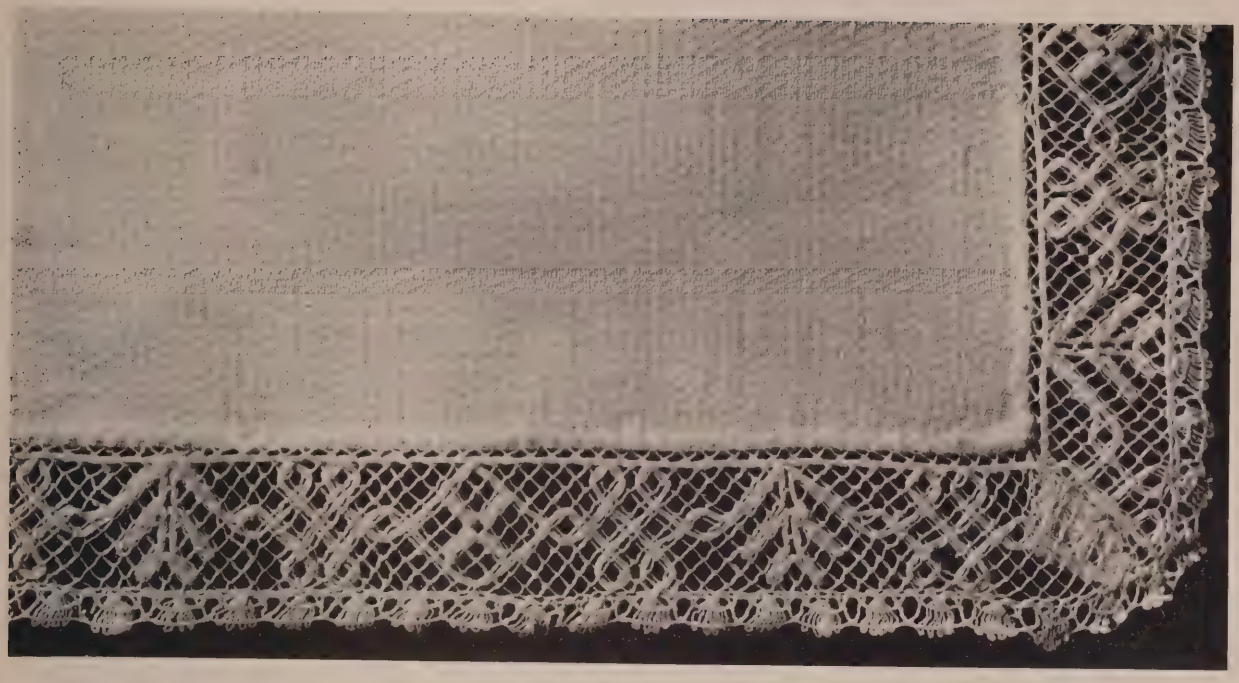

BILD 220. HALSKLÄDE, KNYTNING OCH TRÄDNING. LEKSANDS SN, DALARNA.

BILD 221. HALSKLÄDE, TYLLTRÄDNING. GAGNEFS SN, DALARNA.

BILD 222. KLUTABAND, TYLLTRÄDNING. INGELSTADS HD, SKÅNE.

BILD 223. HUVUDKLÄDE, TYLLTRÄDNING. BRÄKNE HD, BLEKINGE.

BILD 224. KVINNOTRÖJA, STICKNING. BJURÅKERS SN, HÄLSINGLAND.
BILD 225. HALSDUK TILL MANSDRÄKT, STICKNING. NÅS SN, DALARNA.

BILD 226.
VANTE, STICKNING.
TOFTA SN, GOTLAND.

BILD 227.
VANTAR, STICKNING.
DALSLAND.

BILD 228.
VANTE, MÅLAD.
ÄLVDALS HD, VÄRMLAND.

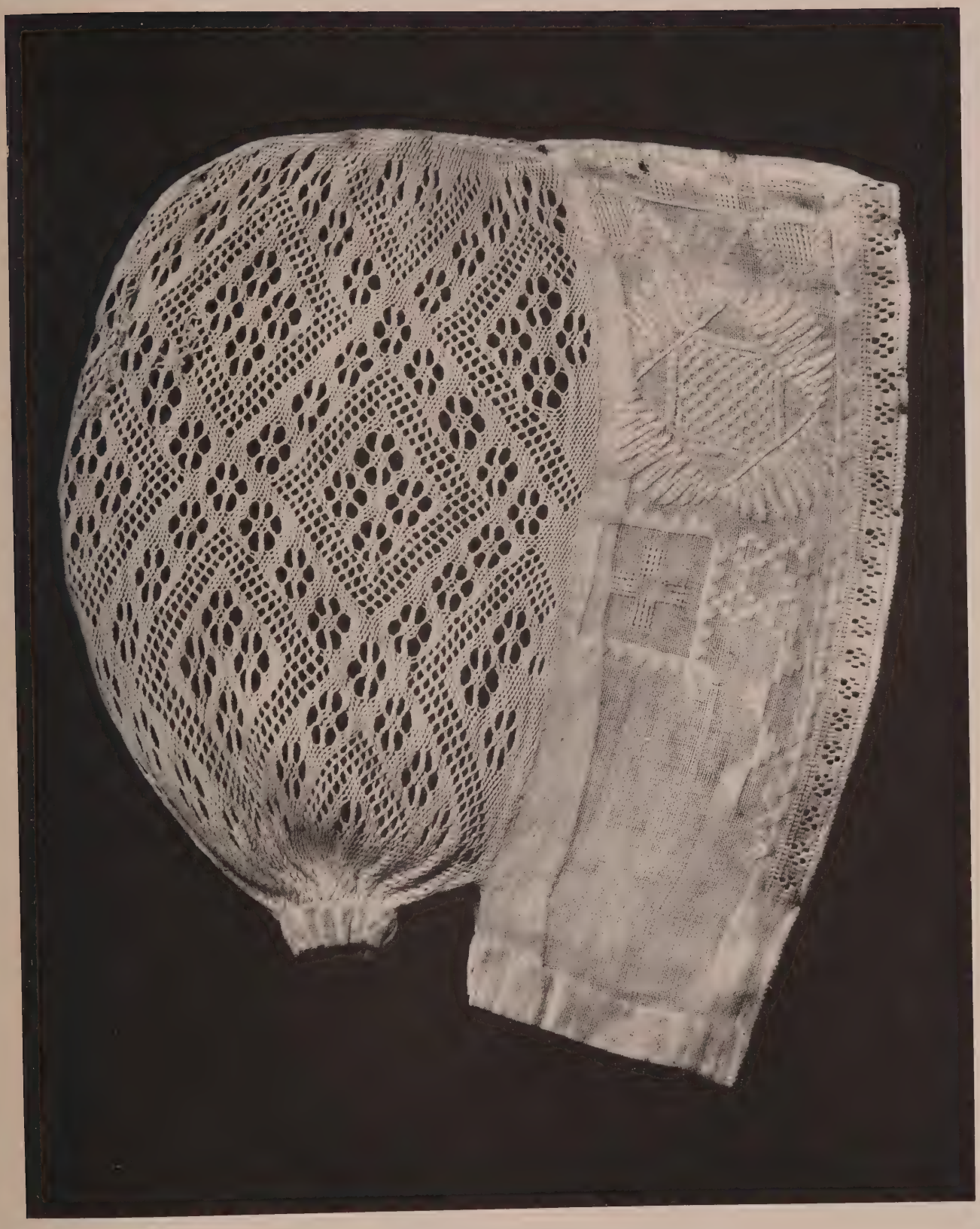

BILD 229. HUVA, SPRÅNGNING. FJÄRE HD, HALLAND.

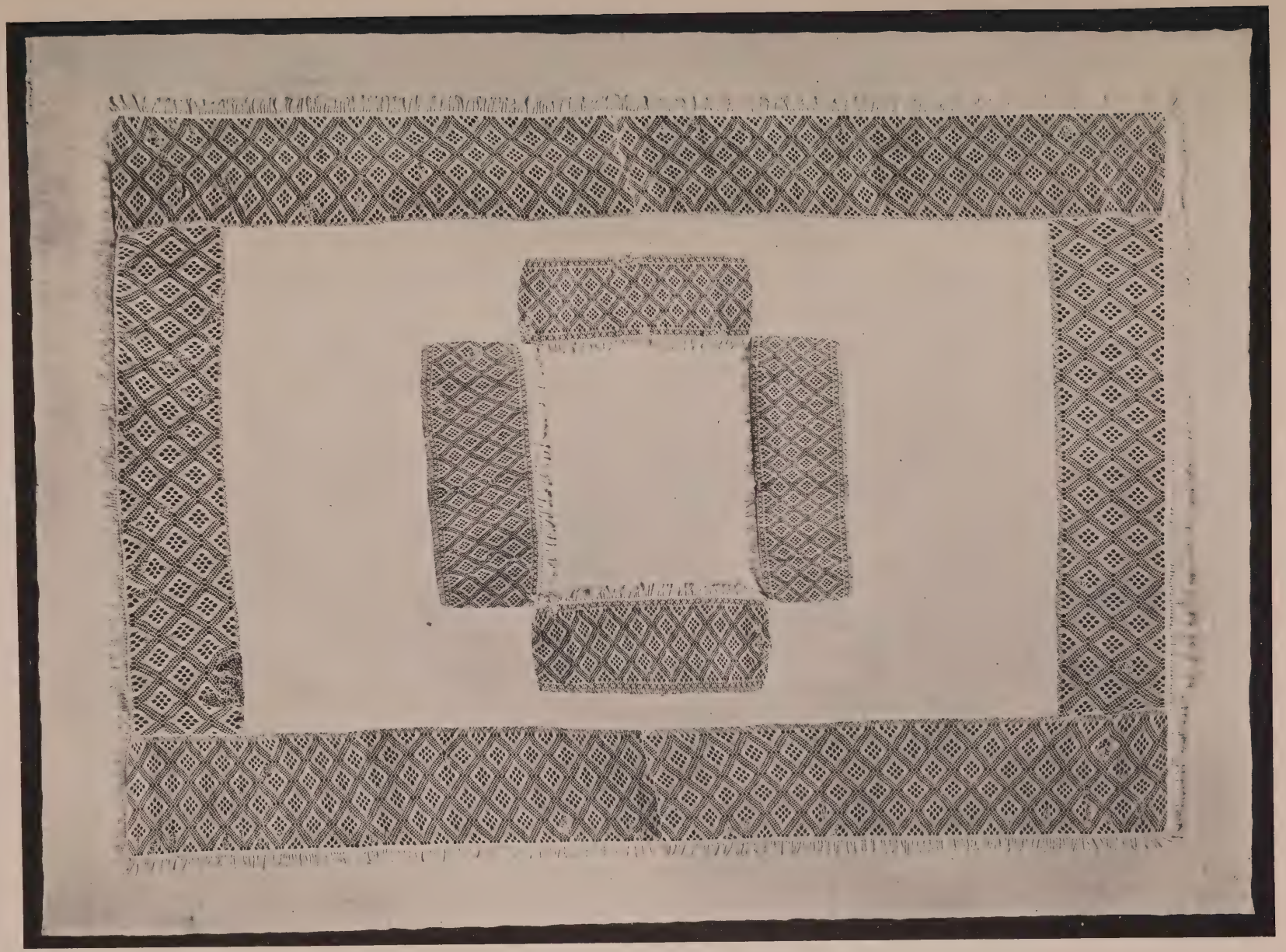

BILD 230. BORDPÄLL, SPRÅNGNING. YDRE HD, ÖSTERGÖTLAND.

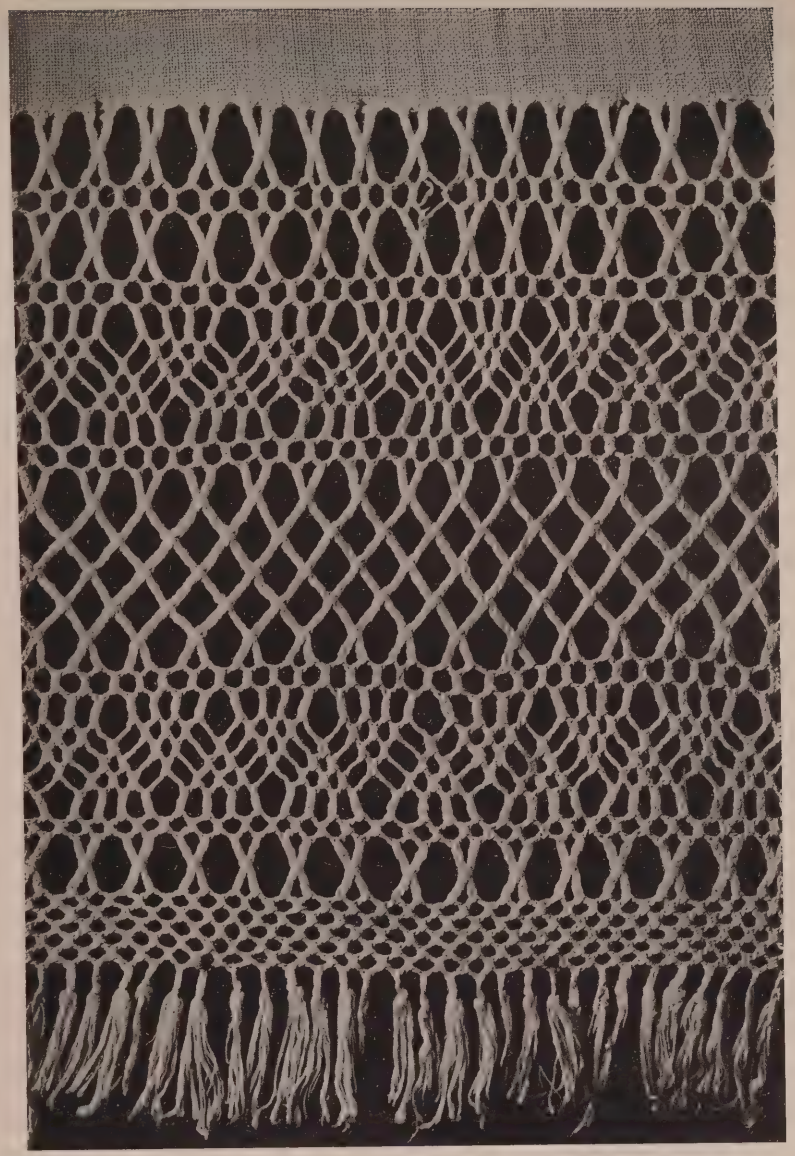

BILD 231. FLÄTNING. MORA SN, DALARNA.

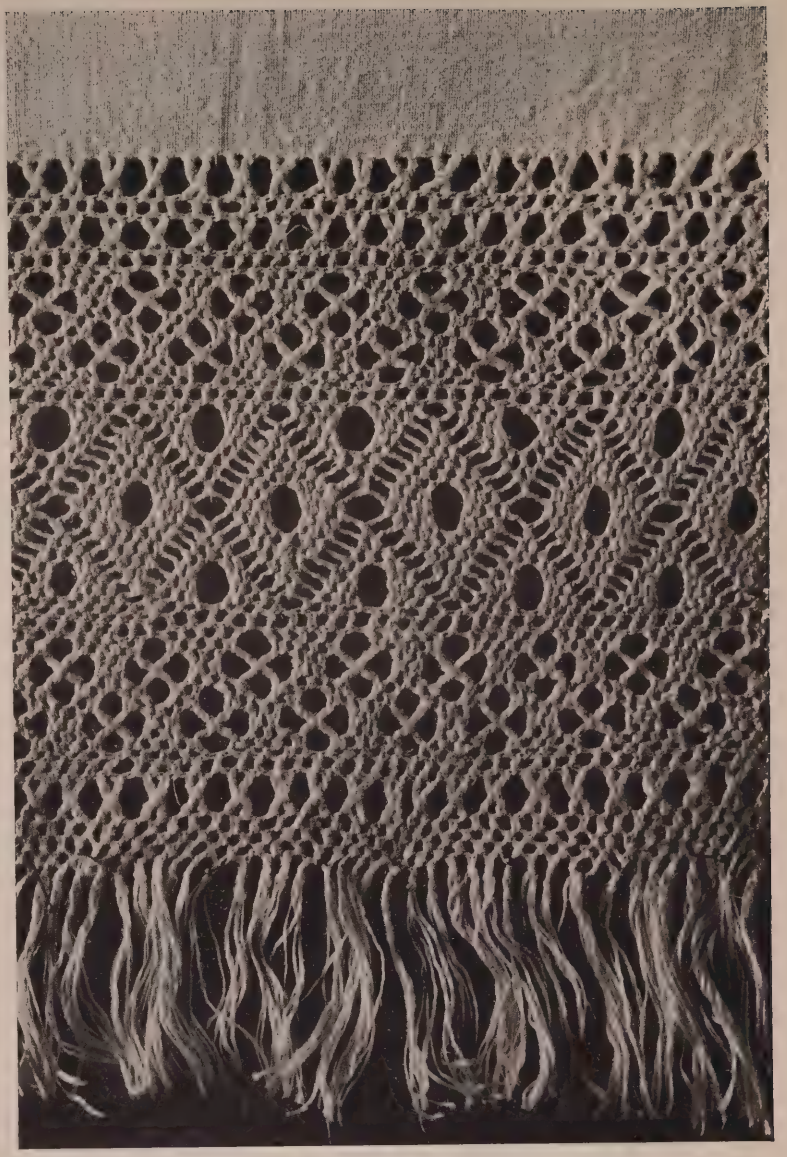

BILD 232. FLÄTNING. MORA SN, DALARNA.

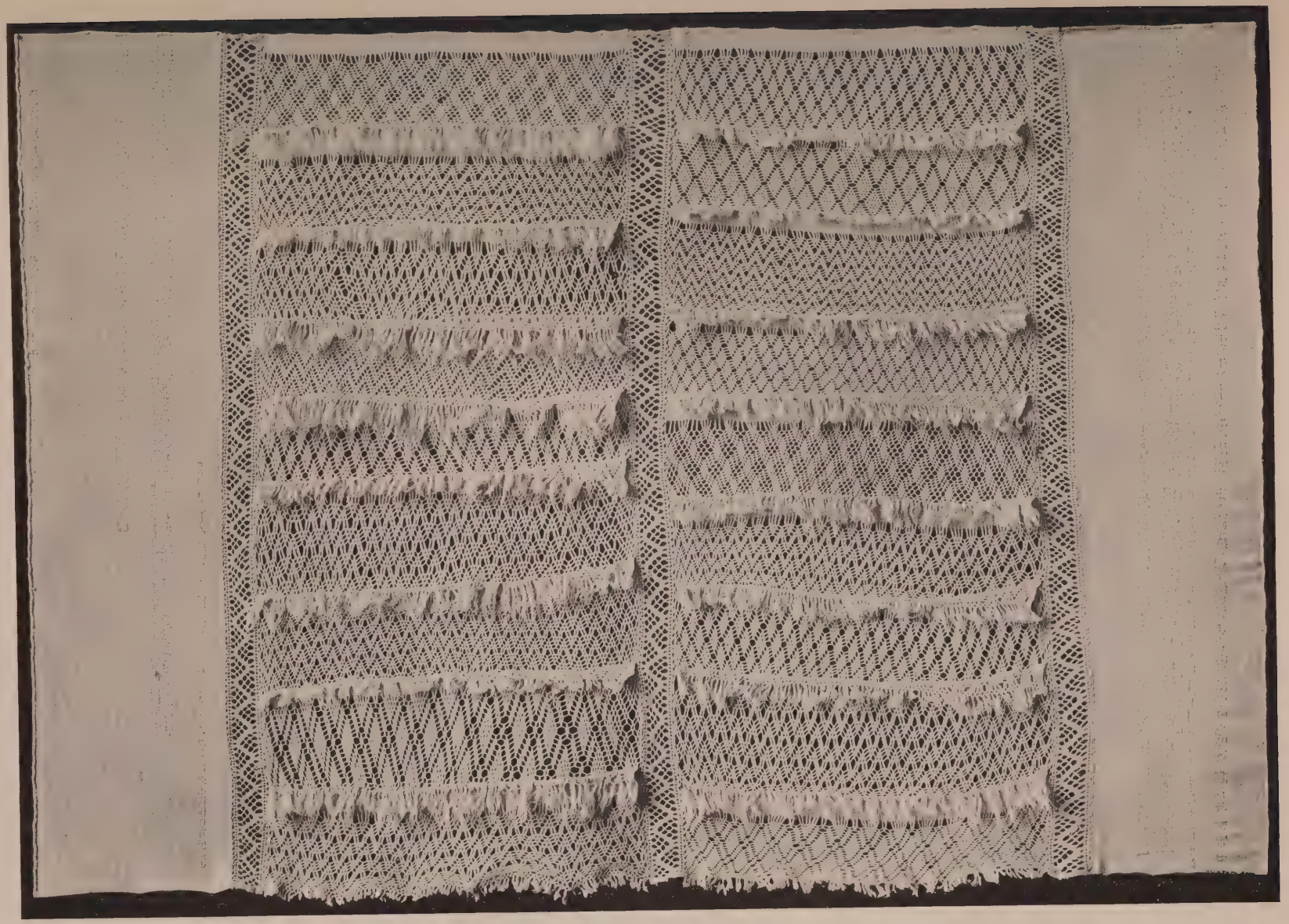

BILD 233. SÄNGFÖRLÅT, FLÄTNING, KNYPPLING. ORE SN, DALARNA.

BILD 234. HANDKLÄDE, FLÄTNING. ÄLVDALS HD, VÄRMLAND.

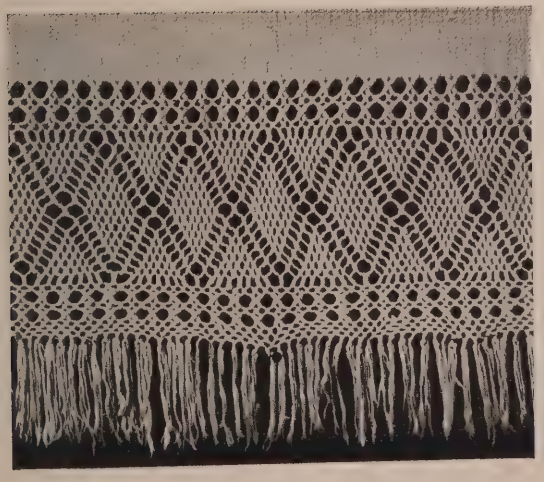

BILD 235. FLÄTNING. MORA SN, DALARNA.

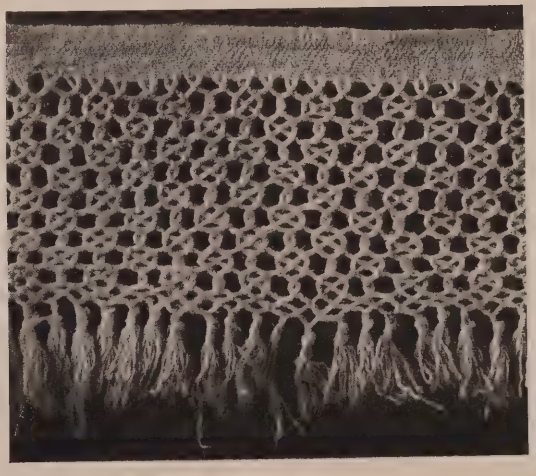

BILD 236. FLÄTNING. VÄSTBO HD, SMÅLAND.

BILD 237. FLÄTNING. SUNNERBO HD, SMÅLAND.

BILD 238. FLÄTNING.
FLUNDRE HD, VÄSTERGÖTLAND.

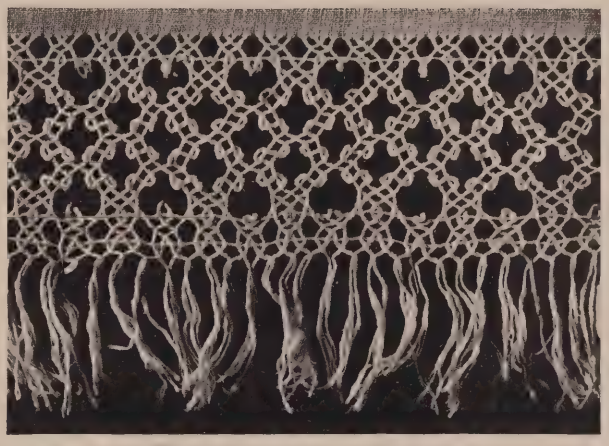

BILD 239. BORDDUK, FLÄTNING.
ALGUTSRUMS HD, ÖLAND.

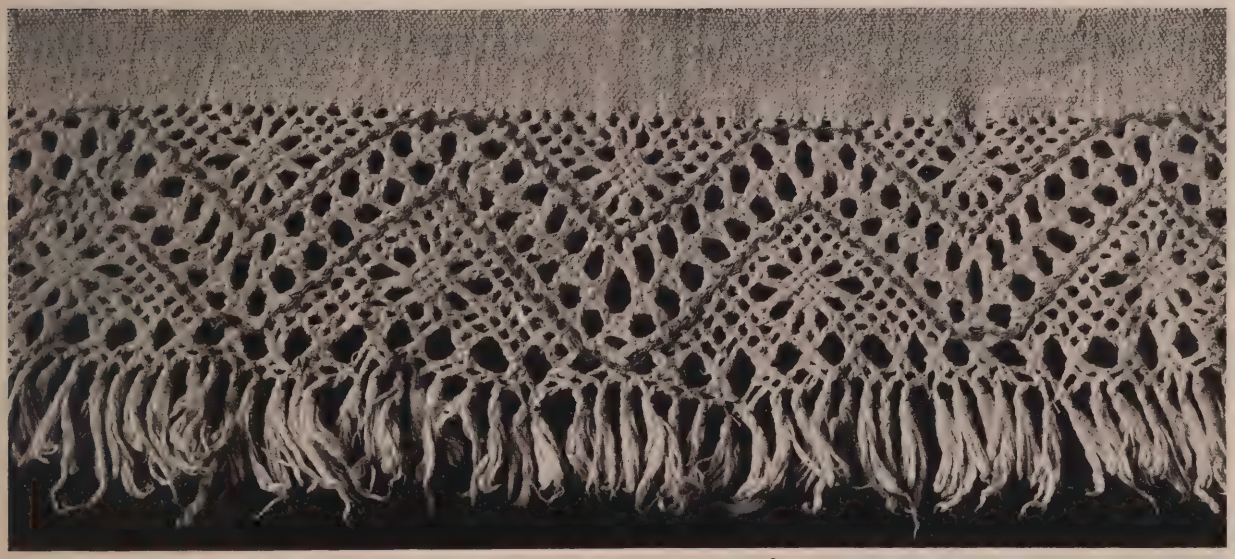

BILD 240. TAKLIST, FLÄTNING. SMÅLAND.

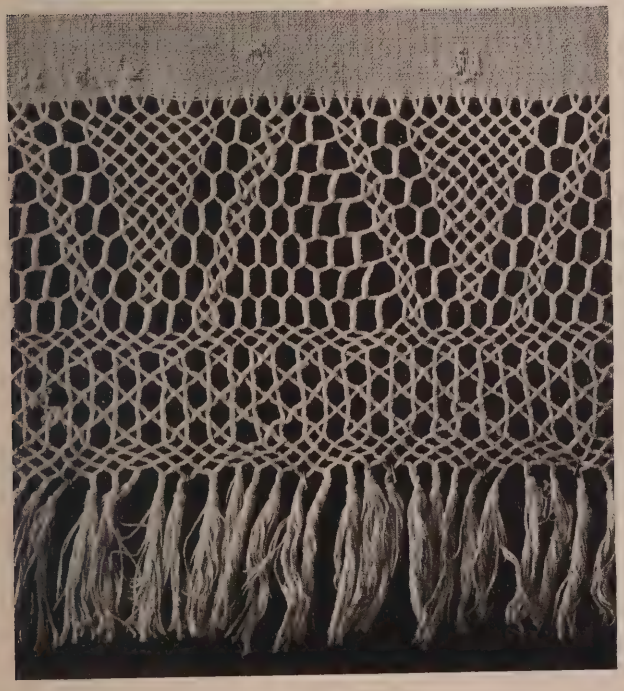

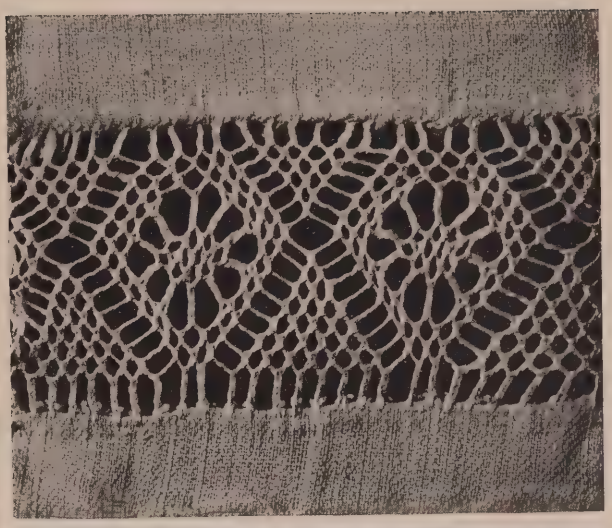

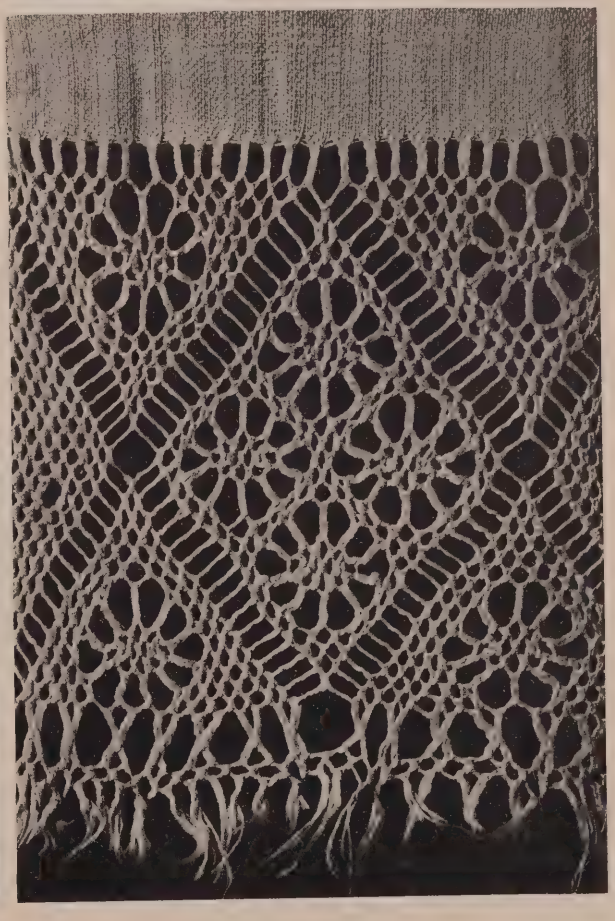

BILD 241. BORDDUK, FLÄTNING. ALBO HD, SKÅNE.
BILD 242. FLÄTNING. SUNNERBO HD, SMÅLAND.

BILD 243. HÄNGKLÄDE, FLÄTNING.
FAURÅS HD, HALLAND.

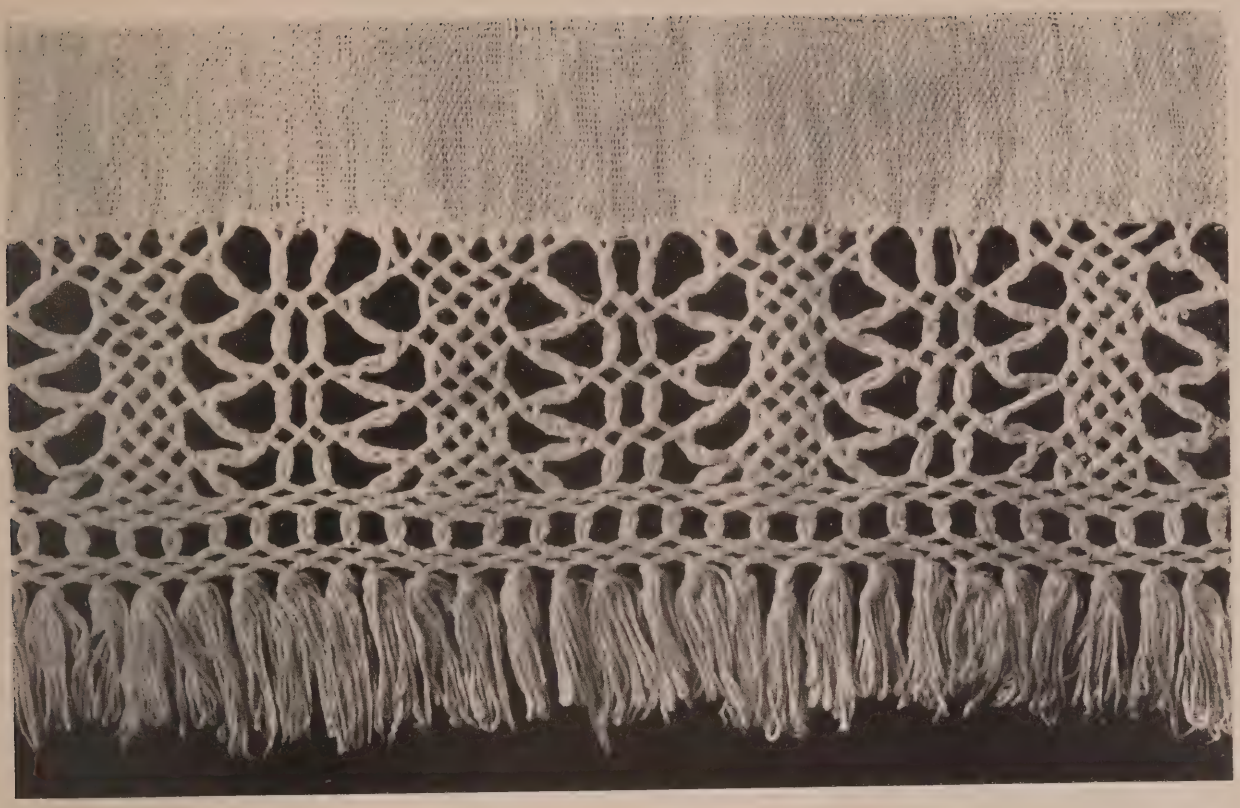

BILD 244. FLÄTNING. HÖKS HD, HALLAND.

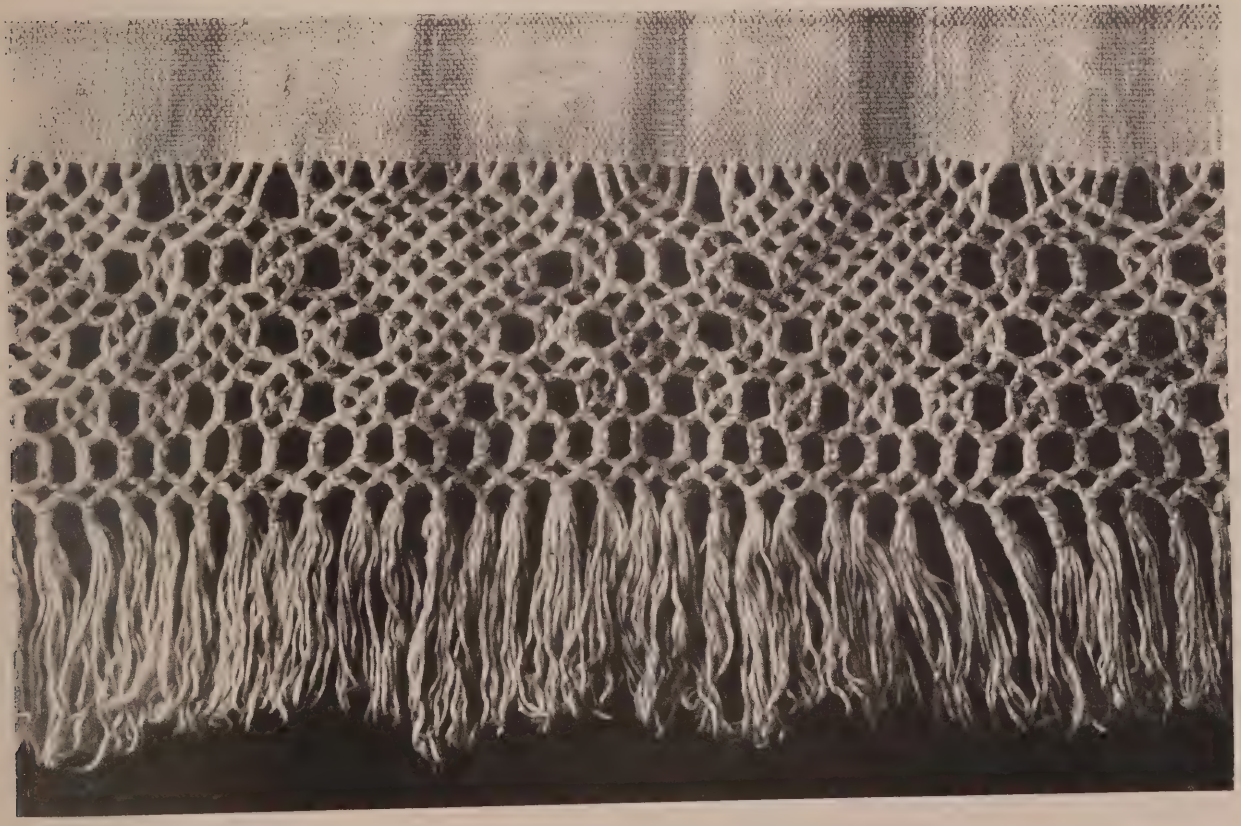

BILD 245. FLÄTNING. LISTERS HD, BLEKINGE.

88-B16337

GETTY RESEARCH INSTITUTE
3 3125 01295 8936

Pris

Häft. ex. . . . . kr. 50: —

I portfölj med 245 bilder (128 blad) „ 54: —